

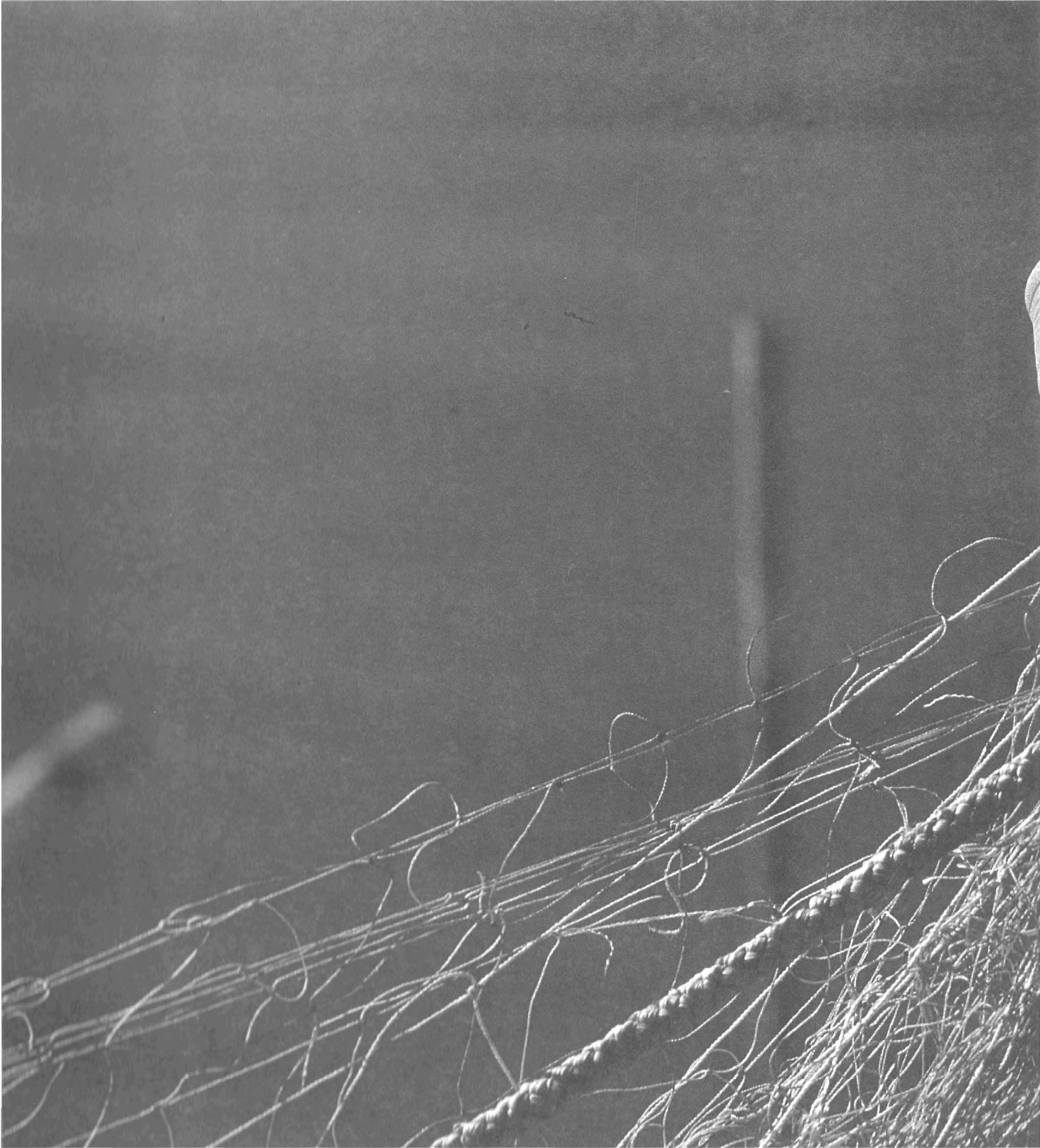
Calella

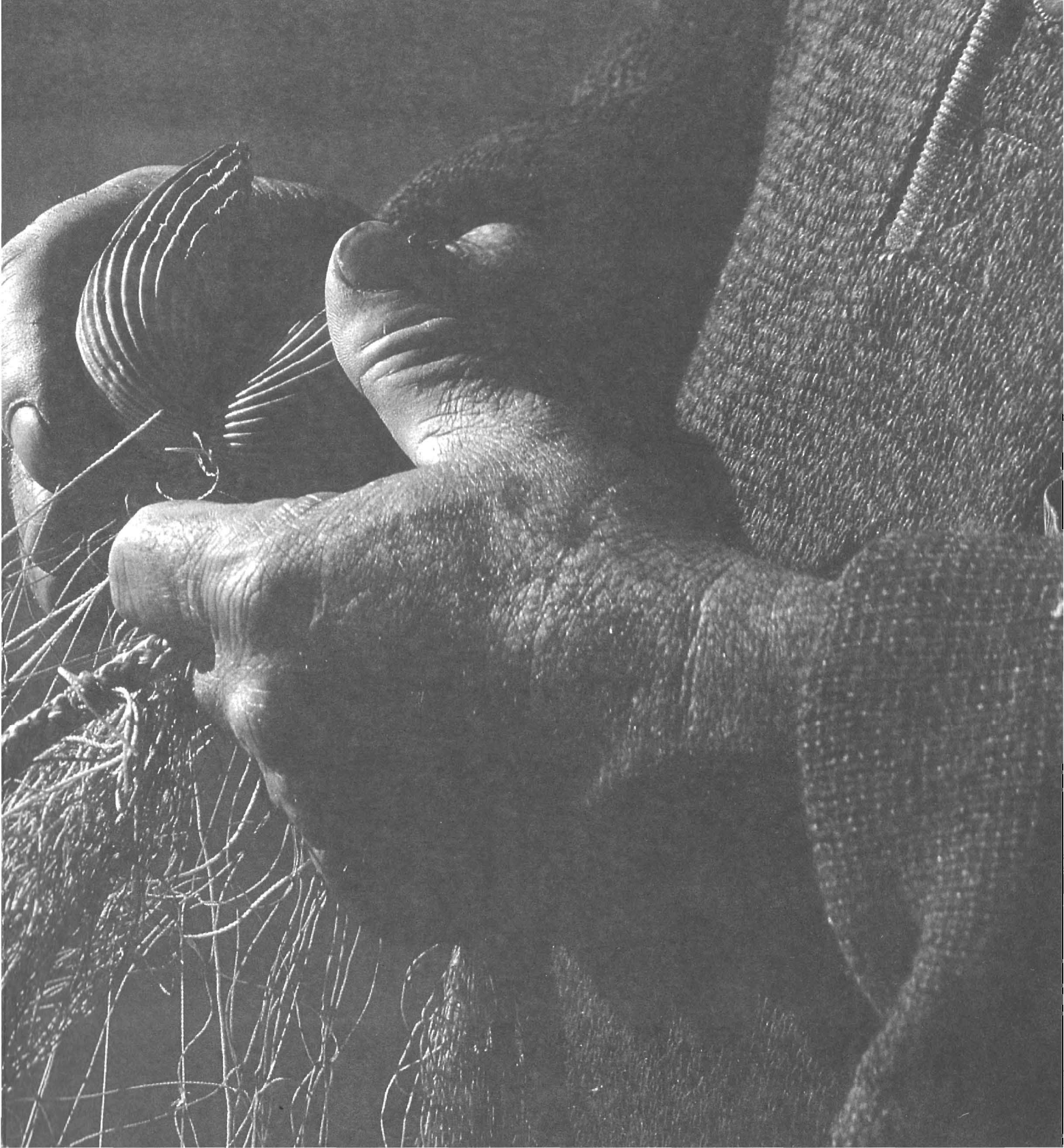
de la pesca al turisme

MIQUEL ESTEBA ZURBRÜGG

CALELLA

de la pesca al turisme

CALELLA

de la pesca al turisme

MIQUEL ESTEBA ZURBRÜGG

Ajuntament de Palafrugell
Diputació de Girona

2001

ESTEBA ZURBRÜGG, Xavier

Calella: de la pesca al turisme

ISBN 84-95187-21-3

I. Palafrugell. Ajuntament II. Girona (Província). Diputació

1. Calella de Palafrugell - Història local

908.467.1 EmB Calella de Palafrugell

Núm. 10
Data edició Abril 2001
Tiratge 1.500 exemplars

Edició:
Ajuntament de Palafrugell
Diputació de Girona

© 2001 Miquel Esteba Zurbrügg

Consell assessor
Joan Badia, Gerard Prohias, Carles Sapena i M. Concepció Saurí

Redacció i administració
Arxiu Municipal i Àrea de Cultura
Ajuntament de Palafrugell

Correcció
Nuri Roig

Disseny i maquetació
Pep Caballé. Vall de Llémena

Fotografia
Lluís Maimí

Impressió
Impremta Palé SL. Palafrugell

Dipòsit legal
Gi-000-99

ISBN
84-95187-21-3

SIGLES UTILITZADES

AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AMP	Arxiu Municipal de Palafrugell
AVAC	Associació de Veïns i Amics de Calella
FEM	Fundació Ernest Morató
FJP	Fundació Josep Pla
RdP	Revista de Palafrugell
SAMP	Servei d'Arxiu Municipal de Palamós

Al meu avi,
a qui li hauria agradat
aquest llibre

AGRAÏMENTS

Guillermo Agustí, Maria Rosa Ungé i Josep Agustí, Carles Alsius, Josep Arbonès, Joan Arnella, Joan Baca, Joan Badia, Teresa Boix, Rodolfo Candelaria, Maria Elena Castelló (e.p.r), Narcís i Pere Cortey, Joan Curós i Pilar Berga, Aurora Daussà i Maria Rosa Tarragó, Epifani Davan i Victòria Isern, Josep Esteba, Maria Teresa Esteba, Heribert Feliu, Àngel Fernández, Fernando i Francisco Ferrer, Martí Ferrer i Lola Figueras, Maria Lluïsa Fina, Carme Freixas, Joan Frigola, Joaquim Gallart, Pere Geli, Joan Gelpí (e.p.r), Rosa Gelpí (e.p.r), Roser Gelpí, Anna Maria Genover, Ricard Gili, Albert Guri, Pilar Heranz, Eduard i Josep Maria Juanola, Miquel Lloveras, Lluís Maimí, Josep Martinell (e.p.r.), Santi Massaguer, Montserrat Medir, Núria Miquel, Lluís Molinas, Joan Molla, Maria Isabel Monegal, Carme Morató, Tomàs Moret, Josep Navarro, Jordi Niell, Margarita Niell, Maria Dolors Niell, Montserrat Niell, Quimet Niell, Joan Pareras, Lluís Pareras, Marta i Montserrat Pericot, Esther Prim, Mossèn Anton Recio, Josep Roca, Francisco Rovira, Albert Sàbat, Josep Sàbat (e.p.r), Carles Sentís, Enric Serra, Pere Siqués, Enric Solés, Manó Rena, Susi Trias, Josep Maria Vehí, Joan Vilosa i Assumpció Reñé. Cal agrair també la col·laboració a l'Arxiu Diocesà de Girona, l'Arxiu Parroquial de Calella, l'Arxiu Parroquial de Palafrugell, l'Associació de Veïns i Amics de Calella, el Departament d'Ensenyament de Girona, la Fundació Josep Pla, el Museu de la Pesca de Palamós, i, per descomptat, a Conxa Saurí i Xavier Pareras de l'Arxiu Municipal de Palafrugell.

Sumari

PRIMERES NOTÍCIES DE CALELLA	9
UN POBLE DE PESCADORS (FINAL S.XIX - 1935)	
Assumpes religiosos: l'església i el cementiri	21
L'edifici de les escoles.....	29
Dos edificis emblemàtics: Sa Perola i els banys d'en Caixa	33
Tavernes, cafès i botigues	36
El transport: dels carros als autobusos	46
Els primers estiuejants i alguns visitants il·lustres	51
Festes i distraccions	66
Associacionisme: els calellencs s'organitzen	73
Altres oficis	76
Finalment, la pesca.....	80
LA GUERRA CIVIL I LA POSTGUERRA (1936-1949)	
Esclata la guerra.....	95
El bombardeig del Canarias i altres esdeveniments que seguiren.....	100
Fets diversos fins a la fi del conflicte	105
Vida durant la postguerra	111
La pesca, quan les noves generacions ja deixaven de dedicar-s'hi.....	124

EL BOOM TURÍSTIC (1950-1979)

L'arribada del turisme i tot el que va seguir.....	137
Els hotels de sempre	151
Els hotels nous.....	154
Bars, restaurants i botigues	160
La Agrupación Deportiva Calella de Palafrugell: ja tenim equip.....	165
Clubs i associacions.....	167
L'avinguda del Mar, també coneguda com l'autovia	170
Calella de les havaneres	181
Correus i telèfons	188
Les tradicionals processons i els canvis a l'església	189
La reforma de l'escola i el seu posterior enderrocament	193

NOTES SOBRE ARQUITECTURA, URBANISME I EDIFICIS D'INTERÈS HISTÒRIC	199
---	-----

Primeres notícies de Calella

La història de Calella és relativament curta. El seu origen com a nucli habitat se situa a mitjans del segle XVIII, de manera que ràpidament ens trobem mancats de notícies respecte a èpoques anteriors en les quals, en canvi, altres localitats de la rodalia sí que estaven consolidades. Per altra banda, la informació del primer segle de vida del poble és escassa i això suposa una altra limitació. En tot cas el que segueix és una petita semblança històrica de la Calella més antiga en base a la documentació localitzada.

Durant l'època iberoromana, a Calella hi havia petits nuclis de població disseminats, probablement de gent dedicada a activitats marítimes. El jaciment més important que s'ha descobert d'aquesta època es troba en el paratge de les Artigues, on és actualment l'Hotel Sant Roc. A l'edat mitjana, aquestes activitats es van mantenir, malgrat que la població vivia una mica més retirada cap a l'interior. La tendència va continuar durant els segles que seguiren, al llarg dels quals cal suposar que Calella fou un territori desert, potser amb alguna casa o barraca aïllada, on anaven a pescar els habitants de Palafrugell. Això era degut a les freqüents incursions de pirates argelians que desaconsellaven residir vora el mar i la gent se sentia més segura dins les muralles de Palafrugell. Aquest problema va motivar que al 1597 es bastís la Torre de

Calella com a defensa contra les incursions pirates de l'època. De la Torre existeix abundant informació en el llibre *Pirates, Corsaris i Torres de Moros* de Jaume Noguer i Agustí Alcoberro (Quaderns de Palafrugell núm. 6), per la qual cosa no cal ara entrar en una explicació detallada. Fou quan aquestes incursions van començar a remetre que els pescadors s'instal·laren a la costa.

Entre els episodis de pirateria esdevinguts a les costes de Calella, n'hi ha de documentats al llarg de tot el segle XVII, però podem destacar-ne dos que són posteriors. La descripció detallada del primer es trobava en un document guardat a la Notaria de Palafrugell. Està datat el 22 de juny de 1757, un moment en què paradoxalment i com veurem més endavant ja hi ha rastres de residència fixa a Calella, i s'esdevingué de la manera que segueix.

*Són escasses les fotografies
on podem veure totes les cases
de les Voltes exactament
al mateix nivell, només
amb planta i pis*

A les cinc de la matinada va aparèixer enfront de les costes del poble una goleta de moros argelians amb 110 tripulants. Hi havia una dotzena de barques calellenques que es dedicaven a la pesca del coral —la presència de les quals demostra que el perill ja devia haver minvat— i que haguessin estat presa fàcil dels pirates si no hagués aparegut un vaixell mercant català que va interessar-los més. L'esmentat vaixell, que només comptava amb disset persones a bord, estava això no obstant fortament armat i va esclatar una lluita enfront de cap Roig amb descàrregues de canons i trabucs que va durar dues hores, fins que l'embarcació pirata va ser enfonsada. Es van recollir els argelians sobrevivents a les Illes Formigues, on havien

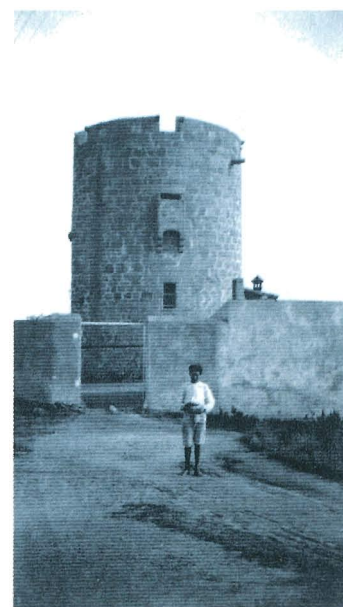
arribat nedant, i els van dur presoners a Palamós. Els que s'havien quedat en el vaixell enfonsat, la majoria malferits, van ser conduïts a la Torre per ordre de l'Ajuntament. El capità argelià va morir l'endemà i fou enterrat a la part de migdia de la Torre. El galiot pirata, que anava armat amb cinc canons i set trabucs, va ser tret de l'aigua i exposat durant bastant temps a Calella, fins que el van traslladar a Barcelona amb la mateixa finalitat d'exposar-lo.

Però el capítol d'incursions pirates més conegut és el que va succeir a la cala del Crit, actualment situada en el terme de Mont-ras, però que en aquells temps encara no s'havia independitzat i per tant formava part del municipi de Palafrugell. S'ha

conservat només per tradició oral i es tracta més que res d'una llegenda. Cronològicament se situa al segle XVIII i arrenca amb una fragata de pirates argelians que va desembarcar a la cala en plena nit i, davant la impossibilitat de treure profit d'aquella incursió a causa de la foscor absoluta, van esperar que es fes de dia per a atacar una masia aïllada de la zona anomenada can Gall. Els seus habitants van ser assassinats amb excepció de les dues filles, que els pirates es van endur desmaiades cap a la platja. En aquell moment es diu que els pirates van preferir lliurar-se als seus baixos instints que no pas vendre-les en el mercat d'esclaus d'Argel i fou l'espantós crit de les dues noies en aquell moment el que va acabar donant nom a la platja. El tràgic episodi va acabar amb dos cadàvers més a la sorra i amb els pirates bevent en una font, que des de llavors es va anomenar Font Morisca, abans d'embarcar-se una altra vegada i abandonar l'indret.

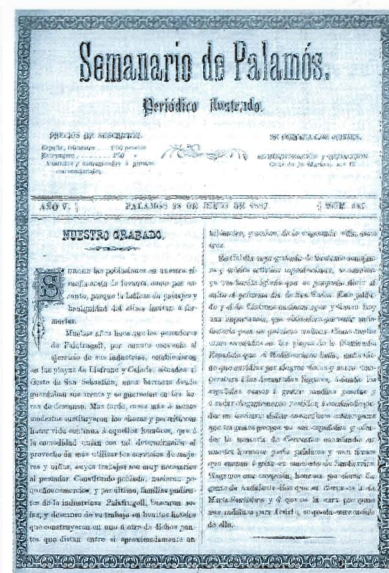
Existeix una segona versió dels mateixos fets segons la qual els pirates només van trobar una de les dues filles —la més bella, rossa i admirada pels joves de la comarca— i la van matar després que mossegué un dit del capità pirata, essent capturada la resta de la família que això no obstant va sobreviure i pogué tornar a l'indret alguns anys més tard. Aquesta és la versió que recollia Ramir Medir a la *Revista de Palafrugell* del mes de setembre de 1968, en l'article "La pirateria en las costas mediterráneas. Construcción de una torre vigía en el cabo de San Sebastián". Aquí el crit que va donar origen al nom de la cala va ser el de la noia quan cridava auxili o bé el del pirata quan va ser mossegat, segons a qui es preguntí.

Però tornem al que interessa. Calella, nom que etimològicament és un diminutiu de la paraula cala —és a dir, que es refereix a una cala petita— constava originàriament d'unes poques finques en mans de pocs propietaris, en una situació que probablement ja venia de l'edat mitjana i el feudalisme.

La Torre de Calella

Cal: Francesc Vaguet

Una de les poques vistes de Calella amb la Torre solitària, sense la casa d'estiu que a finals del segle passat hi va construir al costat l'americano Rafael Jofra

La família de can Barrull, posteriorment can Vehí —el canvi de nom tingué lloc durant el segle XVII—, era propietària d'una finca que arrencava en el conjunt de Santa Margarida i, seguint la carretera vella i el que és el carrer de Chopitea, arribava fins al mar en línia recta. Per una banda la propietat anava fins a la Barandilla i per l'altra s'aturava abans del Canadell. Els Barrull eren una família originària de Palafrugell, amb la casa pairal a Santa Margarida, però com que a partir del 1700 es va posar de moda que els grans propietaris es bastissin una casa a la Bisbal, era allà on a partir de llavors van viure, tornant cap a Santa Margarida a passar els estius.

La segona finca, més cap a ponent, a la zona en direcció als Canyers, era propietat del Marquès de Camps. Entre els amos de la zona del Canadell hi havia la casa Carles —que també ho eren de la muntanya de Sant Sebastià—, els quals com a mínim tenien en propietat el que seria la zona de la punta d'en Genís, i probablement també la família Bofill de Calella, ja que sembla ser que Joan Bofill i Codina era propietari d'una part important dels terrenys durant el segle passat, abans que es venguessin i s'hi fessin soterranis, cases i passeigs.

Quan la gent va començar a voler-se instal·lar a Calella els propietaris, especialment els de can Vehí, els van cedir la terra necessària per a fer-se una casa i un hort, a

canvi de pagar-los un cens. Es recorda que es pagaven de 4 a 8 pessetes per any i que es podia redimir abonant un 4% del valor de la finca. El que està clar és que pràcticament tot Calella pagava censos i que encara en els darrers anys se n'han hagut de redimir en el moment de fer algunes compravendes.

Sembla que l'origen de Calella com a poble —ja que està clar que el nom atribuït a la zona era molt anterior— hauria de situar-se a mitjans del segle XVIII. Ramir Medir va publicar en el número de gener de 1963 de la Revista de Palafrugell l'únic estudi de què disposem sobre el tema. Explica que el primer document on apareix un rastre de residència fixa a Calella és un registre parroquial de 1746 on queda anotada la defunció en una 'botiga' d'un nou nat fill de Pedro Prats i d'Ana María Puig. Per botiga s'entenen les casetes o baixos de les cases de pescadors on tenien els estris

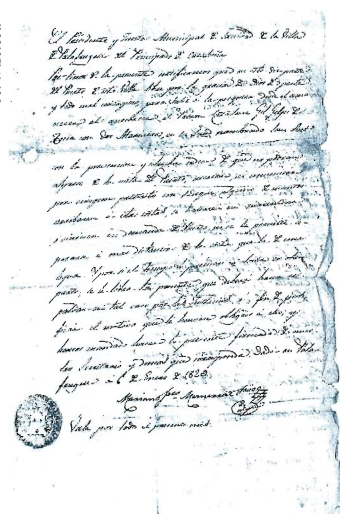
de pescar. Això també coincidiria amb un escrit de 1743 de l'Ajuntament de Palafrugell —conservat a l'Arxiu Municipal— sobre les guàrdies de sanitat marítima, en una època en què es temia que les embarcacions fossin portadores d'epidèmies, que parla de "les barraques de les cales del Terme de Palafrugell". Cal suposar que, llavors, en una Calella on tot just començava a instal·lar-s'hi gent —i encara més a Llafranc o Tamariu— no hi devia haver gaire res més que barraques.

Ramir Medir opinava que les primeres cases que es construïren van ser les immediates a la vora del mar, és a dir, les dels actuals carrers de Miramar, de les Voltes i d'en Calau, però Xavier Febrés, en el seu llibre *Palafrugell* (1989), i a arran d'un examen de les escriptures de la casa del Gremi de Pescadors sa Perola, proposa una tesi diferent. Ell constata que la Perola és definida com una

Col·l. Estèba

Les Illes Formigues, escenari el 28 d'agost de 1285 d'una famosa batalla naval, en la qual els homes del rei Pere el Gran, comandats per l'almirall Roger de Llúria, van vèncer les forces invasores del rei francès Felip l'Ardit. Aquestes illes deuen el seu nom al fet de ser petites i nombroses, amb una silueta de petits insectes, i s'han convertit en la senya d'identificació de l'horitzó marí de Calella i Llafranc. Entre els calellencs, s'han conegut sempre senzillament com l'illa

Una autorització per a sortir a pescar
en època de malalties contagioses

casa que va ser aixecada en terrenys que anava deixant lliures el mar, i d'això en dedueix que la platja del Port Bo devia ser més ampla i que l'aigua devia arribar més amunt que actualment. Amb el temps l'indret s'hauria anat esplanant, a causa en gran part del freqüent trànsit d'embarcacions i de l'activitat que s'hi duia a terme. Tenint en compte això, Xavier Febrés veu altament probable que els primers arranjaments de cases se situessin en el que avui és la segona línia de mar, és a dir, els carrers de Lladó i de Pirroig, i que la primera línia —Voltes incloses— fos posterior, probablement del segle XIX. També és possible que això darrer només es donés en el que és el front de mar de la platja del Port Bo i que els laterals, el carrer de Miramar per exemple, sí que fossin de la primera època.

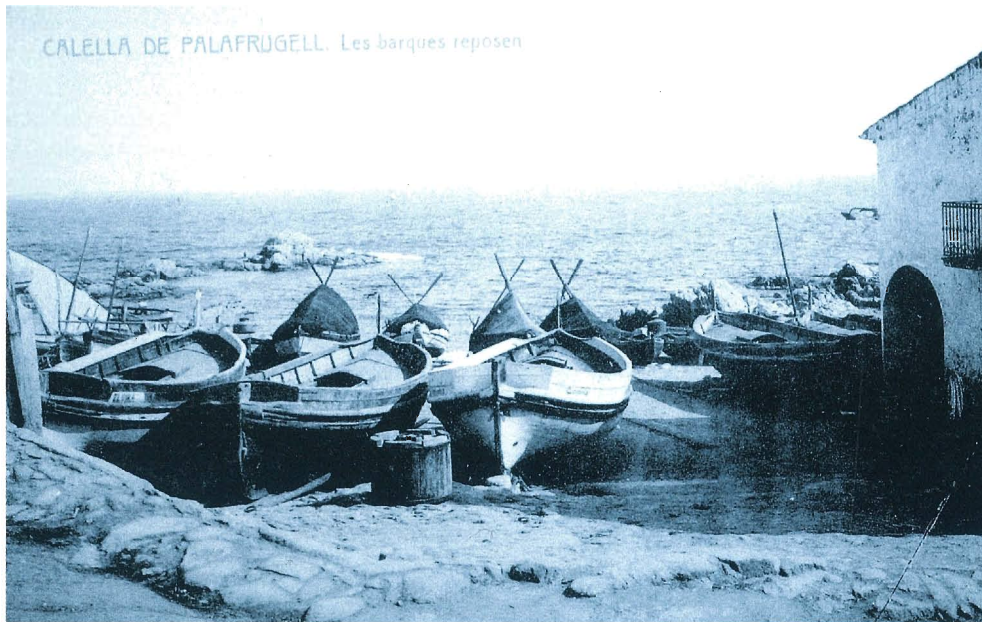
La procedència dels primers habitants de Calella hauria de ser lògicament de Palafrugell, pescadors que vivien allà i que van passar a instal·lar-se a la costa. De la lectura del primer padró conservat, l'any 1842, es veu que la majoria són originaris de Palafrugell —o de Calella mateix, ja que no es feia la distinció pel que fa a naixement—, però en aquest moment podria fer ja un segle de la diguem-ne fundació del poble i per això és una dada que no ens diu gran cosa sobre l'origen dels primers pobladors. Curiosament, si busquem en els orígens de les famílies antigues de Calella que encara conserven descendència en el poble, veurem que molts eren d'altres poblacions —Besalú, Mont-ras, la Pera, Tossa...— i que els seus avantpassats van venir a establir-se a Calella durant el segle XIX. Era una època de prosperitat econòmica i això portava que gent de fora vingués a viure-hi, fossin pescadors d'altres localitats o gent de pagès atrets per una activitat pesquera que en aquells moments devia ser més rendible que treballar la terra.

gell, pescadors que vivien allà i que van passar a instal·lar-se a la costa. De la lectura del primer padró conservat, l'any 1842, es veu que la majoria són originaris de Palafrugell —o de Calella mateix, ja que no es feia la distinció pel que fa a naixement—, però en aquest moment podria fer ja un segle de la diguem-ne fundació del poble i per això és una dada que no ens diu gran cosa sobre l'origen dels primers pobladors. Curiosament, si busquem en els orígens de les famílies antigues de Calella que encara conserven descendència en el poble, veurem que molts eren d'altres poblacions —Besalú, Mont-ras, la Pera, Tossa...— i que els seus avantpassats van venir a establir-se a Calella durant el segle XIX. Era una època de prosperitat econòmica i això portava que gent de fora vingués a viure-hi, fossin pescadors d'altres localitats o gent de pagès atrets per una activitat pesquera que en aquells moments devia ser més rendible que treballar la terra.

AMP, col·l. Enric Solé

Primeres cases
del carrer de Miramar

Pel que fa al volum de població, disposem de dos documents aïllats, citats més endavant en referència al port de Calella; un primer que xifra en quinze famílies les que habiten Calella al 1790 i un segon que parla de 55 cases a mitjans del segle XIX. Per altra banda, P. Martínez Quintanilla a la seva obra *La provincia de Gerona. Datos estadísticos* — de 1865— esmenta que a Calella hi ha 66 cases. Són les referències més antigues conservades. A partir d'aquí s'ha de recórrer als recomptes de població de Palafrugell. Sembla clar que a mitjans del segle passat la població oscil·lava entre les cent i les dues-centes persones i que a partir de 1860 comença a augmentar considerablement, arribant a 388 l'any 1900.

Cap al 1910, es van superar les 500 persones; a partir d'aquí es va experimentant un descens lent però continu. En els darrers anys, s'han arribat a comptabilitzar més de 600

persones, xifra que inclou un respectable nombre de gent de fora, amb segona residència en el poble, que s'hi ha empadronat.

Ernest Morató explicava que, en aquesta època de màxima prosperitat de la pesca que comentàvem, Calella tenia pescadors magnífics, que gaudien arreu de la costa de la fama de ser uns grans tècnics en l'ofici i que coneixien tot el terreny submarí, des de l'Estartit fins a Sant Feliu de Guíxols, uns coneixements que van necessitar de l'aprenentatge de moltes generacions. Sabien on eren les roques i els indrets sorrosos, la profunditat i els llocs més adequats per a pescar-hi una classe o altra de peix. Però, a més d'això, també eren bons navegants. De fet, en els padrons d'habitants on consta la professió de l'individu, ja es distingeix entre el que és un pescador i el que és un mariner. Aquests darrers anaven fins a altres costes a pescar el coral i alguns fins i tot s'enrolaven

20 - PALAFRUGELL, Canadell, Calella

en vaixells que anaven cap a Amèrica, amb la intenció de guanyar diners i poder-se construir una caseta. És probable que moltes de les primeres cases de Calella es financiessin amb els beneficis de la pesca del coral. Quan Josep Pla parla dels pescadors amb qui tractava durant els seus estiuers al Canadell, diu que eren gent que de joves havien navegat i fet la carrera d'Amèrica, de la qual cosa podem deduir que a les primeres dècades del segle pertanyia a la generació que s'havia embarcat cap a terres llunyanes, una experiència que els seus fills —encara dedicats a les feines del mar— ja no coneixerien.

El coral és una espècie animal unicel·lular pròpia del Mediterrani, que també es troba a l'Atlàntic oriental i que viu a una profunditat mitjana d'entre 30 i 60 metres, en grutes submarines. Per a pescar-lo s'utilitzaven primer coralleres, uns aparells per a rascar el fons marí, i després màquines de bussejar, amb un sistema que tenia el seu risc. Des de temps molt remots el coral era una mercaderia de luxe, se'n feien joies, mànecs de coberts i fins i tot se li atribuïen propietats màgiques i curatives. També servia de moneda de canvi en el tràfic d'esclaus. A Catalunya, els bancs de coral més importants eren les Illes Formigues, les Illes Medes i el Cap de Creus.

Des del segle XVI ja apareixen referències a la seva pesca a la zona del Baix Empordà. El 1722, el naturalista barceloní Joan Salvador Riera escriu que la pesca del coral a Catalunya es concentra a Begur, Cadaqués i Palafrugell. El moment de la seva màxima importància és durant els segles XVIII i XIX, que curiosament és quan els bancs de la costa empordanesa ja estaven esgotats a causa d'un excés d'explotació, cosa que provocà que els pescadors s'haguessin d'embarcar a la recerca

*"El mar vist a través d'una arcada...
 ¿existeix una cosa més prodigiosament bella?
 La diversitat del mar sobre el frontis d'un arc,
 sobre l'arrencada del tronc d'un arc...
 ¿hi pot haver res més agradable per a l'equilibri humà?"*
 Són paraules de Josep Pla

Lucià Rosin. Col·l. Anna M. Genover

Col·l. Esteba

*El llum de carbur,
 model antic*

de nous indrets. Es documenten expedicions a llocs com Marsella, Sardenya, Ceuta, Cadis, Gibraltar, les Illes Canàries i les Illes del Cap Verd, a l'Àfrica occidental, on els mariners es passaven nou o deu mesos i d'on algunes vegades tornaven amb un carregament important, com a recompensa per les fatigues i els perills que suposava la llarga navegació i aquest tipus arriscat de pesca. La davallada va arribar en el darrer terç del segle passat, quan la demanda va disminuir al mateix temps que l'oferta augmentava. Els preus lògicament van caure en picat.

En el llibre de Josep M. T. Grau i Roser Puig *El corall a la costa de l'Empordà* (1993), s'explica que està documentada l'expedició d'un llagut de palafrugellencs anomenat *El Liger* a la Gomera al 1858, per a un viatge de deu mesos. Sempre es parla de palafrugellencs, però a la vista dels seus noms és bastant evident que, en la seva majoria, es tractava de mariners de Calella. El mateix any, la pollacra-goleta *Amalia*, de 58'5 tones, és llogada per anar a Cap Verd amb una

Palafrugell. - Voltes de Calella

L. Rosin, fot. Montecarlo

tripulació de quinze palafrugellencs i dos begurencs. Podem dir el mateix que en el primer cas, ja que entre els mariners hi ha una majoria de cognoms indubtablement calellencs. Es coneixen igualment dues expedicions més realitzades per un mateix vaixell, el pollacra-goleta *San Antonio* (a) *Adolfo*, de 107 tones, els anys 1869 i 1870, amb armadors i tripulació de Calella.

Menció a part mereix la conservació en el fons Ferrer que es troba a l'Arxiu Municipal de Palafrugell de la contracta relativa a l'expedició del bergantí goleta *Lepanto* des de Palamós cap a les illes de Cap Verd al 1893 —també amb nutrida representació calellenca— ja que recull els pactes pels quals es regia el viatge i serveix per a tenir una idea molt clara de com funcionaven aquests. En primer lloc hi consta la presència d'un armador, Juan Ferrer, "del Comercio de Palafrugell", seguit del capità José Bodria, i quatre directors "para ejercer la pesca", que són Pedro Figueras, Sebastián Cateura, Gil Bofill i Francisco Suquet. L'objectiu del viatge és dedicar-se durant sis o més mesos a la pesca

del coral. Al final del contracte consten els noms de tota la tripulació.

L'armador entregava el vaixell amb tots els estris que feien falta, "provisiones de boca" i fons necessaris per a sufragar les despeses que poguessin haver-hi fins que s'hagués realitzat el producte de la pesca, els quals ingressava "en caja" deixant-los a disposició dels directors. Aquests podien realitzar les escales que creïssin convenients i fins i tot variar la direcció del vaixell, sense que la tripulació hi pogués posar cap obstacle. Eren els directors també els que donaven per acabada la pesca. La tripulació estava obligada durant el viatge a "la carga y descarga del buque, a su aseo y limpieza, a remendar velas y demás faenas marineras que el Capitán dispusiere". Es preveïen càstigs per al que fos "revoltoso insubordinado" i ningú podia separar-se "de a bordo" ni es podia embarcar res sense permís dels directors o el capità. Es preveïen també les mesures a prendre en cas de malaltia i com no es rebaixaria al malalt el sou que li correspongués, de la mateixa manera que si algú moria eren els hereus els qui rebrien la seva part, tot plegat amb excepcions puntuals. L'expedició es considerava acabada quan el vaixell havia tornat al port de Palamós. La liquidació a cadascun dels tripulants la feia l'armador a Palafrugell després d'haver venut el coral pescat, en principi a la vila mateixa, però hi havia la possibilitat de realitzar la venda en altres llocs i fins i tot a l'estranger si es considerava més convenient. En cas que no s'hagués aconseguit la pesca desitjada, o que aquesta fos insuficient o que algun sinistre perjudicés l'expedició, les pèrdues les patia l'armador, ja que els tripulants havien de rebre de totes maneres els corresponents salaris. I aquestes són només algunes de les estipulacions que estaven previstes.

Completen la documentació relativa a aquest viatge del *Lepanto* dues cartes enviades durant la tornada —gener de 1894— per un dels directors de pesca a l'armador. En aquestes i de manera reiterada li fa saber que té dos cadàvers a bord a causa de la febre “de aquellos países” i li demana d'una manera gairebé tràgica que parli amb el metge de Sanitat per a evitar que el vaixell hagués d'anar a Maó a fer quarantena, oferint els fons monetaris que porten per a pagar el que fes falta i arreglar-ho. Està clar que, tot i els importants guanys que es podien obtenir, les expedicions per a pescar coral eren molt insegures i no sempre acabaven bé.

Existeix un document sobre Palafrugell de l'any 1790 —obra del llavors notari de la vila Joaquim Vergonyós a instància de la visita de Francisco de Zamora i que es conserva a la Biblioteca del Palau Reial de Madrid— que descriu Calella en els següents termes: “El uno (puerto) llamado Calella en que las embarcaciones de tráfico hazen su embarco de granos y otros frutos del Pahís para la Capital del Principado y su Costa, Reynos de Valencia, Murcia y Andalucia y por Levante, de Francia e Italia y desembarcan los distintos generos que llevan; en cuyo puerto habitan unas quince familias” (sic). Francisco de Zamora ho va resumir lacònicament en el seu “Diario de los viajes hechos en Cataluña” dient que “la congregación —de Palafrugell— es poca cosa, el puerto también lo es, pero tiene tal cual camino”. Com a aclariment, cal dir que aquest personatge era un funcionari i escriptor castellà que, del 1790 al 1795, va recórrer Catalunya recollint-ne informacions, sembla ser que per a informar el govern sobre la situació econòmica del país.

Francisco de Zamora deia que al 1790 a Palafrugell hi havia 12 embarcacions i 30

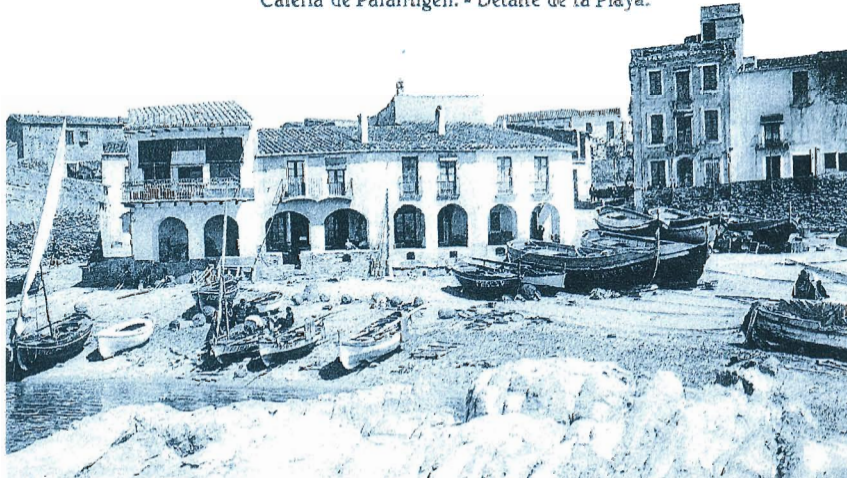
embarcacions de pescadors. Al 1865, P. Martínez Quintanilla recollia l'existència de 50 embarcacions de rem —amb 150 tripulants— i 2 de vela —amb 10 tripulants— a Palafrugell. Tenint en compte que llavors a Llafranc i Tamariu la població era mínima, es pot dir que la gran majoria d'aquests vaixells eren de gent de Calella.

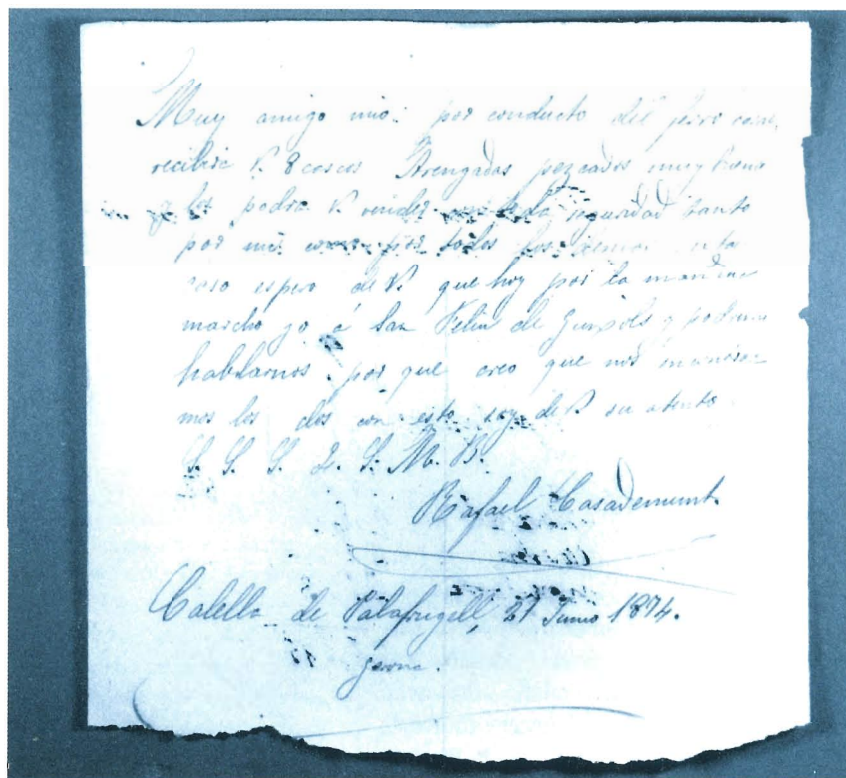
Per altra banda, un article d'Agustí M. Vilà publicat als *Estudios del Baix Empordà* núm. 17 (1998) amb el títol *El tràfic de cabotatge al port de Palafrugell*, analitza els documents que s'han conservat a l'Arxiu Municipal de Palafrugell en relació a les sortides i entrades del port de Calella. La informació comprèn només uns mesos de l'any 1823, però és suficient per a fer-se una idea de com funcionava el trànsit marítim de Calella en aquella època.

Del port sortien especialment taps de suro, coral, vi negre i productes del país com ara blat, farina, faves o fesols. Les destinacions abraçaven tota la costa catalana i arribaven també a ports italians (Gènova) i francesos (Sète). Agustí M. Vilà remarca el fet que gran part de les mercaderies són productes de les

“La Naturalesa, que sol ésser tan monstruosa i deforme, es complau a Calella a jugar un pas de simetria. Les platges de sota can Calau i de Malespina semblen emmarcar pels dos costats el Port Bo, i sobre la platja d'aquest es troba una de les construccions més gracioses de la costa: les Voltes, els porxos de Calella. Aquests arcs formen la sortida a migdia d'un bloc de velles cases que fa un rectangle apàsat sobre la sorra. Els arcs són feixucs i cepats; la seva alineació fa un punt rodó, panxut i ple, punt que treu la fredor que tenen les perspectives d'arcs quan són tirats a cordill. Això fa que, vistos des d'un extrem, semblin una filera de parpells d'una obertura que va en augment, cosa que crea una extraordinària sensació de vida. A l'hivern, en dies de tramuntana, formen sobre la platja un punt recollit; a l'estiu proporcionen una ombra fresca, clarejada per la ventolina marina. I, sobretot, proporcionen el repòs de veure el mar per la forma més graciola que els homes han creat.” Tomen a ser paraules de Josep Pla

Calella de Palafrugell. - Detalle de la Playa.

Un curiós document
sobre la venda d'arengades

comarques properes, fent una menció especial als taps i al coral, elements importants en el desenvolupament de les poblacions empordaneses. També hi havia una sèrie de mercaderies que entraven per via marítima a Calella per a ser automàticament redistribuïdes per via terrestre cap a les poblacions de l'interior, principalment a la Bisbal.

La tercera font d'informació del segle passat sobre el port de Calella és el *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones en Ultramar*, de Pascual Madoz, publicat al 1849 i on, a l'apartat referit a Palafrugell, es diu de Calella que "se considera como el puerto de ésta pobl., por donde se hace la importacion y esportacion de frutos y efectos". (sic) Esmenta també l'existència

d'una duana de 4a classe per a l'exportació de suro i de la fruita sobrant i per a la importació d'alguns articles que faltien. Aquesta duana va desaparèixer a començaments del segle XX.

Josep Pla escriu en el seu llibre *Peix Fregit* que "Tots hem aconseguit la presència d'un duaner a la vila, presència justificada perquè a Calella s'hi podien embarcar mercaderies. Moltes bales de taps degueren sortir, probablement, de Calella l'època que els taps anaven a la fira de Bellcaire de Provença". Abundant en el mateix tema, Joan Pericot diu que "encara que tot anava a empentes i rodolons, l'economia calellenca conegué un cert impuls (es bastí casa, o magatzem, sobre una bona temporada de pesca) i arribà ja a les acaballes de la centúria amb un moviment comercial prou important —que defallí aviat— basat en els seus pilars principals: la pesca i el port. Aquest darrer, sobretot després de l'empenta surera immediata a la guerra francoprusiana, ja va agafar un impuls decisiu, com a port de Palafrugell que era; fins i tot arribà al luxe de tenir duaner propi" (*Calella de Palafrugell i les havaneres*, 1966).

Aquesta és la causa més concloent per a justificar la importància del port i i l'existència de la duana: Calella era el port de Palafrugell i Palafrugell va passar per una etapa —que va començar cap al 1750 i va durar fins a principis del segle XX— de progrés i riquesa general que afectava pràcticament tots els estaments socials gràcies a la indústria surera. El suro s'exportava per mar, generant una intensa activitat que va portar Calella a la seva època de més volada des que temps enrere un petit grup de pescadors va decidir marxar de les muralles de Palafrugell i establir-se vora un mar més o menys deslliurat de pirates per a dur a terme la seva feina amb més comoditat.

Un poble de pescadors (finals s. XIX-1935)

Instal·lats en el nucli central del poble, els calellencs feien la seva vida envoltats a banda i banda per dos creixents nuclis d'estiuejants, el Canadell i la Barandilla–Sant Roc. Després d'una breu època de prosperitat econòmica, gràcies al coral i al port, Calella va arribar a les portes d'un nou segle que canviaria completament la seva configuració i els mitjans de vida dels seus habitants. En aquells moments, però, encara es vivia d'un element tan tocacampanes, que diu Joan Pericot, com és el mar. I això volia dir feina dura, pocs diners i molts sacrificis.

Assumptes religiosos: l'església i el cementiri

L'any 1854, mossèn Joan Collboni, rector de Palafrugell, va enviar un informe al Bisbat de Girona esmentant la conveniència de crear una nova parròquia a Calella; però no fou fins trenta anys més tard que es va tirar endavant el projecte. Al 1884, el bisbe Tomàs Sivilla, en una visita a Palafrugell, va manifestar els seus desitjos de veure construïts al més aviat possible a Calella una església i un cementiri catòlics, contribuint a tal efecte amb un donatiu. Es va nomenar una comissió de feligresos que serien els responsables de la construcció de l'església de Sant Pere i que obrien una subscripció popular per a sufragar les despeses. El terreny on es construiria va ser cedit gratuïtament el mateix any pels palafru-

gellencs Narcís i Josep Codina, pare i fill respectivament. Per això més endavant el carrer adjacent es va anomenar de Codina. Aquesta cessió incloïa no només el terreny de l'església, sinó també el de la plaça i aquell on havia d'anar la casa i l'hort del rector.

L'any següent l'Ajuntament va donar la seva autorització i començaren els treballs. Fou el rector de Palafrugell en aquell moment, mossèn Miquel Ferrer, qui va entrar la instància demanant permís per a construir un "templo católico" a Calella, acompanyant els plànols corresponents. El primer plànol el va fer l'arquitecte diocesà senyor Almeda. El mestre d'obres fou el palafrugellenc Josep Ferrer, a qui se li va concedir l'obra en subhasta amb la condició de no interrompre-la mentre hi haguessin fons per a continuar. La primera pedra es va posar el 25 de febrer de 1885, davant d'una gran concurrència. Va ser

Les Voltes, al 1911 o 1912.

Aquesta foto va servir de portada al llibre d'Ernest Morató Coses de Calella de Palafrugell. Hi podem veure en primer terme Ernestina Morató. Les tres dones juntes són Emília Sàbat, Consuelo Casademont i la dona d'un carrabimer. Més enllà hi ha Marieta Vigorós amb dues nenes, la que està dreta és Rosa Gelpí. Al costat, amb esclops, hi ha Bonaventura Pelegrí

Cal·l. Esteban

col·locada a l'angle superior de ponent dels fonaments, a una mica més de dos metres de profunditat, i tenia un dipòsit dins del qual s'hi va introduir un tub de plom hermèticament tancat amb dues monedes de coure, una de plata i un pergamí amb una inscripció que recollia els detalls de l'acte.

L'església es va cobrir al 1886. Un any després es va fer la volta, el presbiteri i el campanar. El cost total va ser de 17.487'60 pessetes. El bisbe va beneir la primera campana, de nom Teresa de Jesús, entre les vuit i les nou del matí del 19 d'octubre de 1887. A dos quarts de deu del mateix dia, mossèn Miquel Ferrer va beneir l'església, acte al qual va seguir un ofici solemne cantat i acompanyat d'un harmònim. Hi havia tanta gent que no van cabre dins l'església i molts hagueren d'assistir a l'ofici des de fora. A continuació es va celebrar una gran festa, amb

tot l'exterior de l'església ben engalanat, i el rebombori fou tal que els tripulants d'un vapor i un vaixell de vela que navegaven en alta mar es van acostar en una barqueta fins a Calella per a descobrir quina novetat hi havia que provoqués tant de moviment.

Tot sembla indicar que l'església no va quedar del tot acabada, probablement perquè es van acabar els diners. Quan Dorotea de Chopitea —una filantropa de Barcelona vídua del palafrugellenc Josep M. Serra— s'assabenta de l'existència de l'església a Calella, aquesta és descrita com “una iglesia en estado ruinoso y privada además de culto”. No obstant això les dues coses no són gaire exactes. És poc probable que estigués ruïnós un edifici que s'havia inaugurat dos anys abans i està clar que s'hi celebraven misses, encara que fos de manera discontinua. El que sí que és possible és que estigués una mica

deixada i és segur que hi havia coses que havien quedat a mitges.

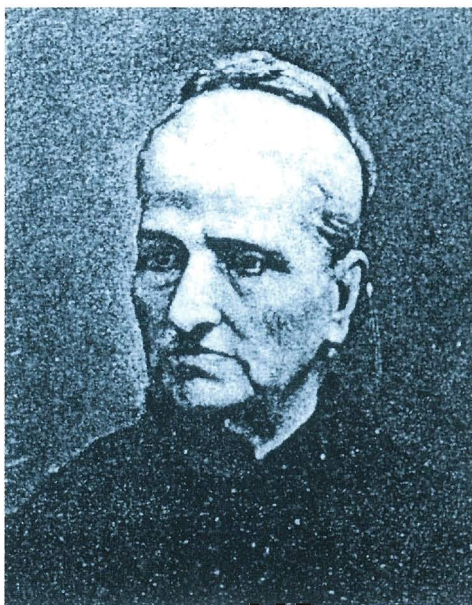
Al 1889, Dorotea de Chopitea va decidir fundar un benefici a Calella. Va fer restaurar l'església i després féu construir, a tocar, una casa on pogués viure un sacerdot —que és la casa de l'actual rectoria—, tot entregant al bisbe de Girona els diners per a la renda del capellà que s'hi instal·lés. Les obligacions d'aquest serien dir missa cada diumenge —a una hora fixa i avinent perquè els pescadors hi poguessin assistir—, ensenyar-los i explicar el catecisme de la doctrina cristiana i resar públicament a l'església cada dia el Sant Rosari. Modesto Hernández, que era el president del *Círculo de Católicos*, recomanà per a la tasca mossèn Narcís Molla, en una carta del dia 7 de maig de 1889 on deia el següent:

“En cuanto al beneficiado, debo en conciencia proponer a usted, rogándole encarecidamente lo haga suyo, y que con energía lo sostenga, al reverendo don Narciso Molla, el Santo, como le llaman por aquí. Es Vicario de la parroquia y tiene, por sus excelentes virtudes, grandísima influencia en el pueblo de Calella, a donde va, cada dos días de fiesta, a celebrar. Se necesita allí un sacerdote joven, que sepa guiar a los niños, pues de los árboles viejos bien poco fruto podrá sacarse. Podrá haber sacerdotes mejores que él, pero difícilmente se podrá encontrar uno que le supere para aquel puesto, pues es dicho señor un sabio y un santo.”

Mossèn Narcís era originari d'una família pagesa, amos del Mas Molla de Calonge des de diverses generacions, encara que no eren hisendats. Dins del conservadurisme de l'església de l'època, tenia unes idees una mica més liberals —encara que aquest liberalisme vist des d'avui pugui semblar poca cosa—, per això no va ser gaire ben vist en els cercles del

bisbat de Girona. En la seva joventut va sintonitzar amb l'apertura cultural i social del papa Lleó XIII. Havia estudiat el batxillerat d'Arts i Oficis, obtenint un premi extraordinari, i era un lector habitual, cosa que el situava en un nivell cultural una mica més alt del que era habitual entre els capellans de l'època. Li agradava anar a mar, per això quan algun pescador estava malalt s'embarcava per a substituir-lo, de manera que l'absència no perjudicés la pesca de la resta. A més de l'església de Calella, va ser iniciador de la construcció de l'església de Sant Antoni de Calonge i de la restauració de la capella de Nostra Senyora de Bell-lloc.

Mossèn Narcís havia estat coadjutor a les parròquies de Castelló d'Empúries, de la Junquera i en aquell moment ho era de Palafrugell. Una vegada escollit, va parlar amb *Doña Dorotea* sobre els diners que necessitaria el benefici. La suma inicial va ser fixada en dotze duros mensuals, però el

Dorotea de Chopitea i de Villota (Santiago de Xile, 1816 — Barcelona, 1891). Arran de les seves ajudes econòmiques al poble de Calella, se li va dedicar el carrer comunament conegut com sa baixada. Aquest retrat és el que encara avui està penjat a la sagristia de l'església

Is Colol, juny de 1993

Rectors de Calella

Mossèn Narcís Molla Presas
(1887-1929)

Mossèn Rafel Duran Tubert
(1929-1975)

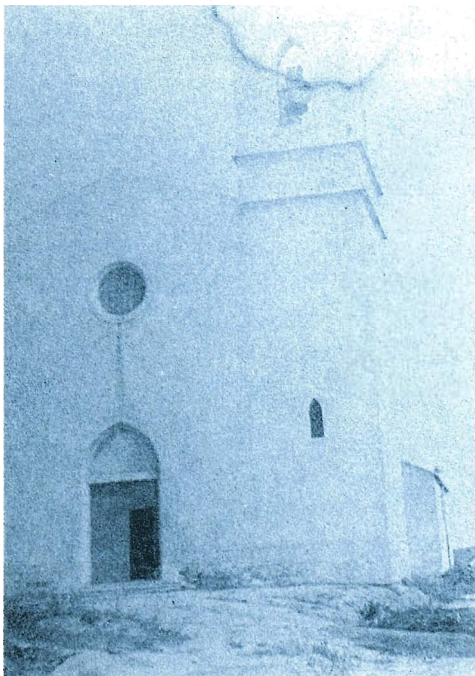
Mossèn Joan Bosch Riera
(1975-1986)

Mossèn Anton Recio Rodríguez
(1986-...)

mossèn remarcava que aquesta era la quantitat estrictament justa, ja que calia tenir en compte que el poble de Calella era molt pobre i que no se'n podien esperar almoins a missa, ans al contrari, ell es veuria obligat a donar remei a moltes necessitats de la gent durant les èpoques de crisi. Esmentava també que li calia disposar de la casa com més aviat millor, per a poder-s'hi instal·lar al més ràpidament possible.

En una carta, mossèn Narcís comunicava a Doña Dorotea que la casa s'estava cobrint i que aviat es faria el campanar i l'escala de l'església. Respecte a l'assistència, comentava que no n'estava gens descontent, però que només eren dones i mainada, ja que llevat de casos puntuals els homes no compareixien. Aquest darrer és un fet que s'ha mantingut sempre. A Calella, en general, els homes no han tingut mai gaire afició a anar a missa. Els

Col·l. Estreba

Una de les poques fotografies antigues de l'església de què es disposen

GOIGS DE SANT PERE DE CALELLA

Puig que Déu vos va posar
En lo cel per cendella,
Salvameu en terra y mar,
Oh Sant Pere de Calella.

Ants que os cridé de la nau,
Jesucrist vos concia;
Príncep vos constituí
Del gran poble que guaij;
Y del cel vos va donar
La clau que may se revela.
Salvameu etc.

Prop del mar se posajaba
Al sentir que'l gall cantaba;
Y cridantvos, vos digué:
Que altre peira os preparaba;
Y lo ormeig vareu deixar
Al sentir lo veu aquella.
Salvameu etc.

Per deixarho tot, com cal,
Y haberlo tan prest seguit,
Mirant per vostra profit
L'hi desoveu lo jornal;
Cent per hi os promet donar,
Y en lo cel, d'Ell la centella.
Salvameu etc.

Vostre Mestre un jorn vos diu
Que es lo que d'Ell ne penseu
Y vos prompte l'confesseu
Per Crist, fill de Déu viu;
Home no ho va revelar,
Déu del cel vos ho aconsella.
Salvameu etc.

V. Tu es Petrus.

Seguireu a Jesús prós,
Per veure en que pararia,
Y un dona que os espia,
Digui: aquets de Jesús es
Lo valor vos va fallar
Y vostra virtut d'estella.
Salvameu etc.

Quedareu trist y confús
Al sentir que'l gall cantaba;
Puig son cas vos recordaba
Los parols de Jesús,
Y sortireu a plorar,
Perda vostra porpella.
Salvameu etc.

Vostre amor ha demostrat,
Y l'hi diu generós:
—Mon amor hi l'abreu vos.
—Fes postaque non remat.
Per tu Pere, vaig pregar,
No s'perdis ta fé un bell.
Salvameu etc.

Déu vos dona son poder
Per a conquerir la terra;
Si t'mon vos declara guerra,
Ja la feu a Déu primer,
Y ell la terra va salvar
Deixantla de sang versella.
Salvameu etc.

O REMUS

Deus qui beato Petro Apostolo tuo, collatis claribus regis catulis, ligandis atque subsecuti pontificum tradidisti: concede, ut intercessionis eius auxilio, a peccatorum nostrorum nexibus liberemur. Qui vivit. R. Amen.

Anys 1902.

Col·l. Estreba

pescadors, parlant amb mossèn Narcís, li deien "miri, mossèn, nosaltres no venim a missa, però si mai necessita algun favor vingui i ens ho digui". N'hi havia fins i tot algun que no volia de cap manera ni posar els peus a l'església. Tradicionalment, però, la gran majoria es decidien a assistir-hi per Dijous Sant i també per Sant Pere, tots ben mudats.

Dorotea de Chopitea hagué de continuar enviant diners al capellà, ja que l'assignació prevista al començament resultà ser realment justa. També va fer un donatiu al mestre de l'escola, que es trobava igualment en una situació molt precària. "Celebro saber que empieza a dar fruto la presencia de usted entre esas pobres gentes, hasta hoy abandonadas", deia a mossèn Narcís en una carta del 29 de març de 1890. Tot i això, no va arribar a veure el resultat de les seves obres. Tenia previst

visitar Calella a l'estiu del 1891, però morí abans de poder-ho fer.

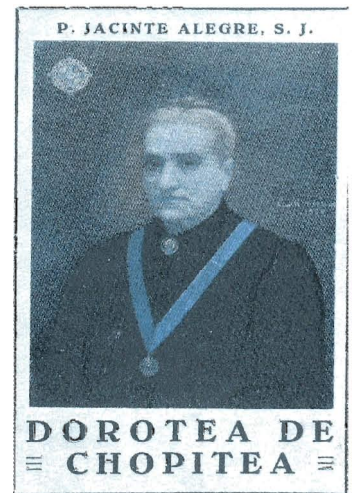
Amb l'altar major de l'església va succeir un fet curiós. Es va col·locar al 1890, gràcies a la contribució de 500 duros que havia fet Dorotea de Chopitea, però no va agradar a ningú. El rector de Palafrugell, que llavors era mossèn Gerònim Estañol, va escriure que "de poco gusto es el plano y peor quedó el altar y de tan mal efecto que no se podía mirar, de manera que la capilla donde está colocado San Pedro era tan ancha como alta, tan grande era que San Pedro habría podido extender las redes a su alrededor". Vist això es va decidir reconstruir-lo, a base d'una subscripció popular, aprofitant tota la part baixa de l'altar però reformant completament el sagrari i les capelles. Es van afegir dues

columnes més per a treure amplada de la capella central i es va avançar dos pams tot l'altar per a poder-li donar més alçada. Va ser acabat al 1892, essent necessari que mossèn Narcís organitzés una rifa d'un quadre de temàtica religiosa per a intentar cobrir les despeses. Com que no n'hi va haver suficient, mossèn Gerònim Estañol va veure's obligat a contribuir amb molt més del que pensava. El cost total fou de 1.265 pessetes.

Al 1892 s'havia col·locat també un reixat de ferro en el presbiteri —obra del serraller Joan Gich—, el cost total del qual, inclosa la seva col·locació i deu palmatòries, va ser de 200 pessetes, que mossèn Narcís va obtenir amb una nova rifa, en aquest cas d'una imatge de la Puríssima.

Fou mossèn Narcís qui tingué la iniciativa de construir el cementiri, cosa que es va fer l'any 1894. Al principi l'Ajuntament havia denegat la petició, considerant que el que es pretenia fer era un cementiri particular i que aquests estaven prohibits. Però ell va insistir, aportant tota una sèrie de dades sobre les defuncions que hi havia hagut a Calella durant un determinat període de temps i fent referència al problema que representava fer els enterraments al cementiri de Palafrugell, que distava sis quilòmetres. Va entregar els plànols, el pressupost (el cost total estimat era de 7.614'34 pessetes) i l'informe de dos metges en relació a les condicions higièniques del terreny, el qual va ser venut per Pere Mascort. S'esmentava que l'obra es costejaria amb fons de "la fàbrica de la iglesia". De fet foren els mateixos calellencs els qui el finançaren. L'Ajuntament finalment va acordar autoritzar-lo.

El cementiri és propietat doncs de la parròquia i no de l'Ajuntament i des de llavors s'ha anant mantenint en base a les

Les portades de dos llibres biogràfics sobre Dorotea de Chopitea. Com es pot veure, era tot un personatge. Dorotea de Chopitea va ser editat pel Foment de Pietat de Barcelona el 1930. I Una dama barcelonesa del ochocientos per la Libreria Salesiana també de Barcelona el 1962

Col·l. Estelba

Dirolai a Sant Sebastià

que es canta 'en l'Església del poble de Calella de Palafrugell

Nosaltres som la nau que s'extravia,
¡Oh Sant Sebastià!
Siau, doncs, vós, tot temps la nostra guia.
¡Oh estel de l'Empordà!

Vós, que en un cin volguéreu la capella,
damunt la mar, de cara a l'infinit,
vetllau atent pel poble de Calella
que als vostres peus humil està arrupit.

Feu que en la mar, que es clara meravella
que encisa els ulls i a Déu ens fa admirar
els pescadors del poble de Calella,
sense perill puguin guanyar-se el pa.

I els que hem vingut al poble de Calella,
on respirant a plaer s'exempli el pit,
¡Sant gloriós! feu que trobem en ella
salut pel cos i pau per l'esperit.

¡Sant gloriós! la blanca ermita vostra
relluu mateix que un far,
Sant lluminós, siau la guia nostra
del món en l'aspra mar.

RAMIR TORRES

AMP

AMP

Sortida de missa dels estiuejants. Josep Pla ho descriu a la perfecció: “Els senyors tenien encara barbes copioses i negres, empunyaven bastons i empolainats, presentaven florejadets armilles de fantasia; les senyores es pentinaven babilònicament i tenien unes joies recargolades. La petita església blanca i marinera, amb el sostre de l'absis empaperat de petites estrelles, s'omplia de perfums de violeta i d'heliotrop, que eren els dos grans perfums —perfums satànics!— del moment. Les noies cantaven a l'ofici l'Ave Maria de Gounod i cançons ensucrades i tèbies. Les sortides de missa tenien una autèntica i deliciosa cursileria. Els senyors s'arregleraven a l'exterior i la pompositat de les senyores desfilava davant la seva presència”

donacions dels particulars, que pagaven la voluntat. Més endavant el manteniment va passar a càrrec d'Asunción Requena, que el feia com si es tractés d'un jardí, amb molt de detall, i que també s'encarregava de demanar aportacions a la gent. Actualment hi ha una Junta del Cementiri i el manteniment d'aquest es financia amb el que paguen els que tenen nínxols. Amb això es neteja i es fan les obres de conservació pertinents, a més de construir nous nínxols, sempre necessaris ja que a més de la gent de Calella també n'hi ha de fora que volen ser-hi enterrats.

Parlant de mossèn Narcís, dir també que era escriptor i que va publicar alguns llibrets de poesia que tingueren bastant ressò, com a mínim a Calella, fins al punt que alguns dels

seus versos satírics encara són ayui en dia recitats de memòria per alguns dels de més edat. Per Sant Narcís, regalava unes petites nines de cartró a les nenes que l'anaven a felicitar a casa seva. A *El Quadern Gris*, parlant de l'estiueig al Canadell, Josep Pla el descrivia d'aquesta manera, quan el rector ja es trobava en els darrers anys de la seva vida: “Mossèn Narcís, que és fill de Calonge —Narcís Mollar, Prev.—, és el rector de la petita parròquia. És un bon home. Porta un bastó de ganxo. Sembla un petit propietari rural sense ambicions, evaporat. Fa visites a les famílies. Hom el fa seure sota l'ombreta que fan les acàcies de bola dels jardinetes. És un senyor d'edat, artrític, de moviments lents, callat. Si seu en un balancí, es manté rígid, sense deixar caure l'espatlla sobre el respatllet,

Sobirà Jodi. AMP, col·l. Joan Frigola

vertical com un màrtir. Parla de manera torturada i és d'una admirable puerilitat d'esperit. Aquesta tendència de Calonge a produir capellans i anarquistes! Diu, primer, unes frases de salutació i pregunta per la família. Després, fa unes consideracions sobre la immoralitat a les platges i la marxa diabòlica que el món ha emprès i que conduirà fatalment a la catàstrofe. Després calla i adopta un posat com qui vetlla un malalt. Després, quan l'ha vetllat, s'acomiada i amb el seu bastó de virolla empen el retorn a la rectoria, ara un pas, ara un altre." En el mateix llibre Josep Pla transcriu una conversa entre el seu pare i el capellà: "— Sap a quina hora dinarem avui, mossèn Narcís? —diu el meu pare— Seran més de les dues tocadres! Si els vells tornessin de l'altre món! — Ja ho pot

ben dir Tonet, ja ho pot ben dir! No hi ha ordre ni concert. Si els vells tornessin de l'altre món... No me'n parli". I l'escriptor conclou que aquesta "és la conversa indefectible de cada any, per Santa Maria, que tenen mossèn Narcís i el meu pare. Des que tinc ús de raó que la sento pronunciar. El que impressiona és l'automatisme anual de la conversa. ¿És possible —penso— que quan es troben dues persones parlin sempre del mateix? De vegades sospito que la característica d'una societat civilitzada és l'automatisme col·loquial. En els pobles, que és on la gent es coneix més, aquest fet és molt visible i es pot constatar correntment. Un bon observador, coneixedor de la gent, podria endevinar els seus diàlegs d'una manera gairebé indefectible."

*Baixant un primitiu
carrer de Piroig.
Se suposa
que la gent també
sortia de missa*

Portada de Caborias de mossèn Narcís Molla i Presas (Calonge, 1860 — Girona, 1929). Aquest llibret de poemes satírics va tenir un èxit important tot i vendre's a un preu car per a l'època, i serví al seu autor per a sortir d'una preocupant situació de precarietat. Aquesta és la tercera edició, l'última que es féu, datada al 1902. Es va publicar com a anònim i sense la llicència de l'església, de fet no va agradar a la cúria eclesiàstica de Girona, que intentà infructuosament que no es reedités. Part dels beneficis de la venda del llibre es van destinar a l'adquisició d'un hamonió per a l'església de Calella, el qual se salvà in extremis de ser destruït durant la guerra civil. Un altre llibret de poemes que s'ha conservat de mossèn Narcís és Pelegrinació ampurdanesa a Lourdes. Impressions del viatge (1908)

Mestres de l'escola de nens

Manuel Planellas

Fins al 1906,
que fou quan va morir

Gracilià Dalmau i Bofill

Comença el 1906

Pere Valls i Sala — Fins al 1913

Sebastià Fornells i Llavà — 1913-1914

Josep Orfila i Gomila — 1915-1920?

Bartomeu Sala i Martí — 1921-1923/24

Juan A. Marín i Jiménez

1924 Nomenat al juliol,
al setembre ja hi ha Agustí Prat

Agustí Prat i Casademont

1924-1936

Josep Maria Casellas

1936 Va ser-hi molt poc perquè
el van cridar al front, no consta
a la fitxa d'ensenyament

Salvador Vicenç i Feliu

1937-1939. Hagué de marxar a l'exili

Mossèn Rafel Duran i Tubert — 1939-1949

Joan Farga i Alsedà — 1949-1952

Mossèn Rafel Duran i Tubert — 1952-1955

Jaume Bosch i Noguer — 1953-1955

Jesús Ventura i Fernández — 1955-1966

Manuel Sánchez i Torreblanca — 1966-1967

Però mossèn Narcís es va ferir i la seva família de Calonge el va venir a buscar per a dur-lo a algun lloc on estigués més ben cuidat, ja que els seus costums a Calella xocaven sovint amb les precaucions que li havien indicat els metges. Això va suposar algun enfrontament amb els veïns que, d'acord amb els desitjos del mossèn —el qual preferia quedar-se allà— no volien deixar que se l'emportessin. Al final, vist que no volia tornar al mas Molla, el van dur a l'asil sacerdotal de Girona, on moriria. Després hi

Mestres de l'escola de nenes

Anna Riera i Bonaba — 1891-1918

Francesca Ferrer i Risech,

Doña Paquita — 1918-1923

Amanda Magaña i Hernández — 1924-1925

Josefa Oliver i Alcázar

1925-1931/32 Era d'un poble de la província
d'Almeria i va plegar quan vingué la República
perquè no sabia fer classes en català

Anita Figa i Pous

Maria Vilaseca i Juncà

1934— Durant la guerra va marxar a França

Catalina Serra i Sais

1942-1943. Va fer classes a nens i nenes

Maria Junqué i Morató

Fins el 1945. No consta a la fitxa d'ensenyament

Montserrat Medir i Costa — 1945-1946

Angelina Potau i Gili — 1946-1951

Lucía Plana i Cama — 1951-1952

Mercè Maymí i Casademont — 1952-1956

Carme Lloret i Salamía — 1956-1957

Victòria Viñals i Quintana — 1957

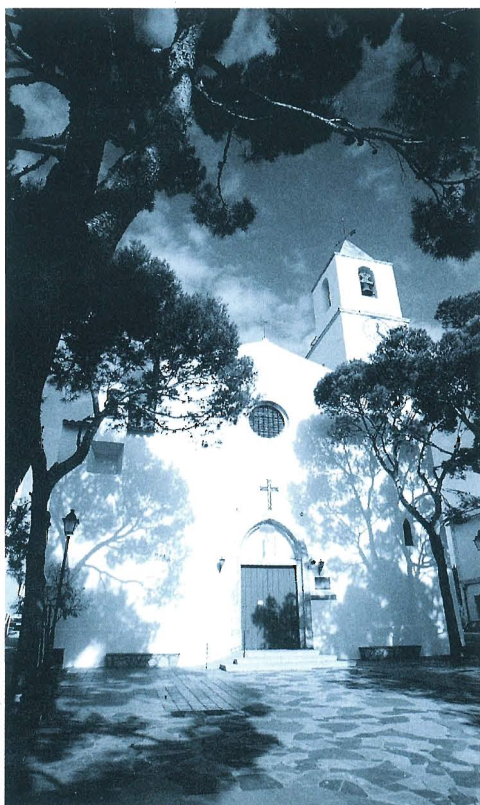
Maria Teresa Buixeda i Gutiérrez — 1958

Maria Junqué i Morató — 1958-1968

Escola mixta

Maria del Carme Quintana i Poch — 1968-1977

hagué un curt període de temps en el qual vingueren capellans de Palafrugell a dir missa fins que, al 1929, va arribar mossèn Rafel Duran com a nou rector. A diferència de mossèn Narcís, que tenia poca tendència a entrar en les coses de l'altra gent si no li demanaven, mossèn Rafel tingué una vida molt activa a Calella i estava al cas de la majoria de coses que passaven en el poble i fins i tot dins de cada família. Col·laborava amb els pescadors i ajudava els més necessitats. A partir de llavors Calella s'erigí com a

L'església de Calella
a l'actualitat

capellania autònoma, començà a tenir vida pròpia i deixà de dependre totalment de l'església de Palafrugell. Canònicament no té el títol de parròquia, però compta amb totes les seves competències.

Ana Riera i Bonaba (Aguilana, 1869 – Figueres, 1935) amb les seves alumnes. Va ser la primera mestra de l'escola de Calella i la que més temps s'hi va estar. Era una dona amb molt geni que es va casar amb el pescador Narcís Guri i, en morir aquest, va marxar a viure amb una de les seves filles a Figueres. Sobre la fotografia, només cal remarcar que en primer terme un dels nens s'havia adormit

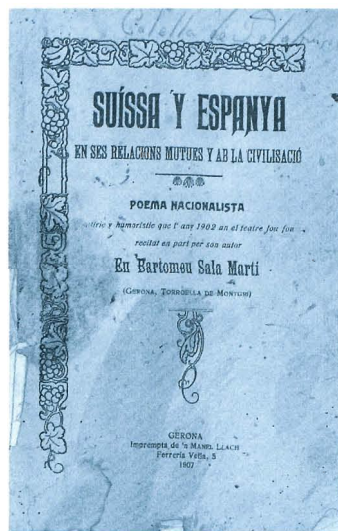
L'edifici de les escoles

Al 1886, Josep Niell, Josep Lladó i Sebastià Morató proposaren la creació d'una escola a Calella. Es va presentar una instància a l'Ajuntament, signada per diversos veïns. L'Ajuntament la passà a la Junta Local de Primera Ensenyança per a estudiar-ho i al 1888 donà el permís per a construir-la, a expenses dels veïns de Calella, que la costejaren amb aportacions setmanals. Ernest Morató explica que el diumenge, després de dinar, els pescadors anaven a "partir" i cada dotació, en el moment de passar comptes, separava una quantitat proporcional al guany de cadascú que passava a una comissió proescoles.

En aquella època hi havia, a més de l'escola oficial, alguns particulars que impartien classes. Sembla ser que les disputes entre els ensenyants per a obtenir subvencions provocà que l'Ajuntament retirés qualsevol tipus d'ajut, a resultes d'això Calella es quedà sense escola durant uns quants anys.

Col·l. Albert Guri

Portada d'un llibre escrit
pel mestre Bartomeu Sala

Fila de dalt, sempre
d'esquerra a dreta, Agustí
Prat, Narcís Cortey,
Frederic Lloveras, Pere
Cortey, Joan Guiset, Joan
Baix, Josep Arbonès i un
desconegut. Segona fila,
Jesús Prat, Josep Maria
Prat, un desconegut, Josep
Farals, Tomàs Palet, Albert
Guri, Joan Pifaré,
Fernando Ferrer, Martí
Ferrer i Bosch. Tercera fila,
Guillermo Agustí, Àngel
Rueda, Josep Sabat, Olateo,
Joan Arbonès i un foraster.
Fila de baix, Joan Prat,
Narcís Sabat, Josep
Francesch, Jordi Niell,
Tomàs Pareras i Salvador
Sabat

A les darreries del segle passat, hi van haver peticions tant d'un inspector com dels veïns perquè es reobris, la qual cosa es va fer ja entrat el segle XX. No obstant això Calella no es degué quedar sense ensenyança, ja que sembla ser que almenys Ana Riera continuà fent classes en aquest període.

L'edifici s'havia construït en un solar, propietat de Luis Carlos Vehí, que es trobava entre els actuals carrers de Chopitea, de Gelpí i d'August Pi i Sunyer. Ell el vengué a un grup de veïns de Calella l'any 1909, per un preu simbòlic de setze pessetes i amb la condició que es destinés perpètuament a escola. Les nenes ocupaven l'aula que dona a la part de darrere i els nens la de davant, enfront del carrer de Chopitea. Un any abans, l'inspector que va venir de visita treïé una impressió molt dolenta tant de l'escola de nens com de la de nenes, dient que hi havia escassos resultats, falta de material i molta brutícia.

La gestió de l'escola anirà a partir de 1912 a càrrec de la recent creada *Sociedad de Instrucción y Pesca*, que establí l'existència d'una Junta de l'Escola. Les tarifes establertes en els estatuts eren d'1 pesseta pels alumnes menors de sis anys, 1'50 pels menors de nou i 2 pels menors de tretze. Es reconeixia a la Junta la facultat d'admetre gratuïtament els nens "enteramente necesitados" i també a expulsar els "díscolos" i "incorregibles".

Les anades i vingudes de mestres van ser molt freqüents. En diverses ocasions algun mestre s'havia hagut de fer càrrec dels alumnes d'un altre, en marxar o morir aquest, i també de demanar a l'Ajuntament la subvenció corresponent de la nova classe. Fins i tot fou la mateixa muller del mestre qui en algun cas hagué de començar a fer classes a les nenes que s'havien quedat sense professora.

Aquest tema de les subvencions era bastant delicat i sembla que, tot i que es

Col·l. Fernando Ferrer

Col·l. Albert Guri

Fila de dalt, Concha González, Teresa Vila, Lola Bofill, Rosa Rocas, Remei Palet, Juànita Pascual, Carmen Morató, Anita Francesch. Fila del mig, Maria Saïs, Manolita Biencinto, Margarita Niell, Lluïsa Baix, Rosa Francesch, Pepita Vila i Maria Morató. Fila de baix, Angelita Sánchez, Leonor González, Lola Figueras, Lourdes, Casimira Serrano, Conxita Daban, Margarita Biencinto i la mestra Anita Figa

devien recollir en el pressupost del municipi, no es concedien de manera sistemàtica i més aviat eren els interessats que havien de reclamar-les. Al 1915 van ser els mateixos veïns de Calella els qui es dirigiren a l'Ajuntament demanant que se'n concedís una al mestre Josep Orfila. Aquest s'havia fet càrrec de l'escola dels nens quan no estava ocupada per ningú i els calellencs estaven molt contents amb la seva feina, la qual cosa es demostrava amb el fet que en pocs mesos el nombre d'alumnes passés de set a trenta-set.

Certament la vida dels mestres no devia ser fàcil. Quan Ana Riera dimiteix del càrrec al 1918, després de molts anys exercint-lo, manifesta que ho fa —a més de per altres raons personals— degut a la modesta subvenció que rep i a les condicions deficientes en què es troba tant el local com el material

de l'escola. Pel que fa als alumnes, al ser escoles unitàries les edats anaven des dels quatre o cinc anys fins als tretze, però això no representava un gran problema per als mestres, ja que el nombre de nens i nenes era prou reduït per poder treballar amb comoditat.

Al 1919, els firmants de l'escriptura de l'escola i altres veïns van ser reunits per mossèn Molla i van aprovar, amb un sol vot en contra, que el poble de Calella cedís la casa-escola a l'Ajuntament. L'única condició va ser que servís per a l'ensenyança i educació dels nens i nenes. A més suplicaven a l'Ajuntament que pagués a la *Sociedad de Socorros Mutuos La Pescadora* la quantitat de 280 pessetes, que aquesta havia deixat en el seu moment per a fer unes obres necessàries a l'escola, i que es concedís permís a aquesta

Dibuix de les dues façanes de l'escola, fet per Carme Morató quan n'era alumna

Carme Morató, AMP, col·l. Morató

AMP

BANYS CALENTS AMB : AIGUA DE MAR: del PORT-PELEGRÍ.

El dia quinze, s'obrí a Calella l'establiment de banys qu'está montat am tots els avenços moderns, haventhi també sala de dutxes.

Com els demés anys, y pera major comoditat dels banyistes, surten tartanes de Palafrugell y La Bisbal, dematí y tarda, y am combinació am l'establiment de banys.

Anunci dels Banys d'en Caixa
aparegut el 25 de juliol de 1908 en
el periòdic palafrugellenc *La Crònica*.

Signants de l'escriptura de Sa Perola de 1868

Eugeni Pirroig i Granés, Josep Riera i Gich, Francisco Vidal i Pirroig, Josep Gelpí i Poch, Gil Gelpí i Bataller, Martí Bofill i Codina, Floris Frigola i Forment, Francisco Albertí i Roger, Martí Niell i Ros, Joan Bas i Mateu, Tomàs Rovira i Ferrer, Josep Rovira i Ferrer, Josep Niell i Gelpí, Francisco Pla i Auger, Ignasi Campeny i Talamás, i Miquel Romañach i Manés.

Signants de l'escriptura de Sa Perola de 1886

Fernando Ferrer i Figueras, Josep Sàbat i Pelegrí, Àngel Sàbat i Gelpí, Quimet Niell i Corredor, Benet Pascual i Riera, Narcís Cortey i Bosch, Martí Ferrer i Palet, Vicenç Pareras i Lladó, Lluís Vidal i Berta i Tomàs Pareras i Roig

societat per a continuar celebrant les seves reunions a l'edifici com havien vingut fent fins llavors. El que sembla clar és que a la gent de Calella el manteniment de l'escola els era molt gravós i que creien que estaria més ben sostinguda si se'n cuidava el municipi.

Però ja abans d'això, el juny de 1914, un grup de veïns de Calella havia presentat una instància demanant la creació d'una escola elemental sostinguda amb fons de l'Estat. Segons el seu punt de vista era l'única manera d'assegurar al poble l'ensenyança primària amb caràcter permanent, ja que en cas contrari el sou dels mestres era irrisori i aquests no tenien interès a quedar-s'hi. En una segona instància insistint en el mateix tema, fins i tot citaven

una recent disposició del *Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes* que afavoria la creació d'aquest tipus d'escoles. Finalment, el 1922, el ministre va aprovar el funcionament d'una escola nacional de nens i una de nenes a Calella, però amb caràcter provisional. A partir d'aquest moment serà l'Estat qui pagarà als mestres, que fins llavors subsistien amb les aportacions dels pares dels alumnes, fetes a través del gremi, i les subvencions del municipi.

L'escola comptava també amb unes habitacions per als mestres. Com a mínim Maria Vilaseca, Angelina Potau i més endavant Jesús Ventura van viure-hi en algun moment, però la majoria de les èpoques aquestes habitacions van estar abandonades. Al juny de 1922, el mestre Bartomeu Sala va presentar una instància a l'Ajuntament sol·licitant poder-s'hi instal·lar amb la seva família. Al·legava dificultats per a dur a terme la seva feina a causa de la distància, però el Ple de l'Ajuntament denegà la seva petició per set vots a tres, argumentant que es perjudicava la mestra. Bartomeu Sala insistí i l'Ajuntament acabà distribuint els locals, els de la part d'orient per al professor i els de ponent per a la professora. Tot i això, sembla que ell no es va acabar instal·lant mai allà. En canvi hi ha constància que Francesca Ferrer, que venia de la vila en bicicleta, utilitzava la petita cuina que hi havia a l'escola per a fer-s'hi el dinar, de manera que les instal·lacions no eren del tot desaprovades. Per altra banda, moltes de les reunions de gent del poble es duïen a terme a l'escola, que per tant també servia com a local social.

L'enllumenat s'hi va instal·lar l'any 1924, cinc anys després que l'electricitat arribés a Calella. Se suposa que van aprofitar per a fer altres treballs de manteniment, ja que l'any següent l'inspector visita l'escola i diu estar plenament satisfet de les obres que s'hi han efectuat.

Lluís Maimí

Sa Perola actualment.

AMP: coll. Enric Marqués

Alguns edificis emblemàtics: Sa Perola i els banys d'en Caixa

Sa Perola és una casa de planta i pis situada al carrer de les Voltes i que va edificar a la primera meitat del s. XIX el Gremi de Mariners de Calella. Al 1865, Josep Bofill i Josep Marquès, que la posseïen en representació de l'extingit Gremi, la van vendre a Joan Bofill i Codina, que la va comprar per a guardar-hi “los enseres y utensilios necesarios para poder teñir los arreos y aparejos de pescar”, segons s'havia vingut fent des de sempre. A l'escriptura consta que la casa havia estat en possessió des de temps molt remots del “Gremio de mareantes de la propia villa”, la qual cosa és ratificada pels testimonis de Josep Llavità, Joan Romañach i Jaume Pareras, que havien format part de la Junta d'aquest gremi. El valor de la finca és de 3.500 “reales vellón”.

Joan Bofill i Codina, tres anys després, va tornar a vendre Sa Perola, en aquest cas a un grup de setze pescadors de Calella. És molt possible que aquest gest fos el motiu de donar al carrer contigu el seu nom. El venedor es va reservar el dret per a ell i la seva família de continuar utilitzant les instal·lacions de tenyit. S'establí que la casa no es podria tornar a alienar sense el consentiment de les tres quartes parts dels interessats i que cada any haurien d'escollir entre ells un administrador per a governar i administrar el local. La casa es va vendre per 175 “duros” o 350 “escudos”.

Els pescadors formaren al 1909 el Gremi de Pescadors Sant Pere, però serà la *Sociedad Instrucción y Pesca de Calella de Palafrugell*, els estatuts de la qual daten del 1912, qui gestionarà la Perola a partir de llavors. Destacar com a curiositat que entre les obligacions dels

*En aquesta imatge
es pot veure el camí
que es va arreglar
per a accedir als banys*

socis hi havia la de deixar neta la casa del Gremi després d'utilitzar-la.

Des de sempre, la planta baixa de Sa Perola s'havia utilitzat per a tenyir-hi xarxes. En canvi el primer pis era destinat a lloguer d'alguna família de pescadors. Les xarxes es tenyien per a mantenir-les en bon estat i també perquè sota l'aigua quedessin prou dissimulades i els peixos no les veiessin. El procediment es basava en primer lloc en un pou d'aigua dolça, la qual es traspassava a la primera perola, que tenia un foc de llenya a sota, perquè bullís amb el tint. Aquest s'aconseguia tradicionalment a base d'escorça de pi, només en les últimes èpoques es va poder adquirir un producte manufacturat. La dissolució es conduïa fins el pou de tenyir, on les xarxes romanien durant el temps que fos necessari. El següent pas era passar-les als pous escorredors. Part del líquid resultant es tornava a utilitzar i part anava a parar al carrer. Les instal·lacions s'han mantingut en perfecte estat fins avui i l'edifici és un element

important dins del patrimoni arquitectònic i pesquer, no només de Calella, sinó de tot el nostre litoral. Sa Perola per altra banda era també un lloc de trobada habitual dels calellencs, ja que hi feia calor i per això era habitual que la gent s'hi reunís a l'hivern per escalfar-se, xerrar i fins i tot berenar.

Aquest tipus de locals existien en diversos pobles de pescadors del litoral. En algunes ocasions pertanyien a un particular i en altres a una agrupació de pescadors o a la confraria. A Calella, en no existir confraria, es pagava un duro al mes com a manteniment de la casa. Amb el temps, aquest percentatge serví per a construir una barraca a Cala Estreta, en el terme municipal de Palamós, que encara avui existeix i que servia perquè els pescadors s'hi refugiessin si s'aixecava tramuntana. S'hi guardava el més essencial per a mantenir-se i els palanquins per a treure les embarcacions, i a més de la seva utilitat estrictament pesquera també va destacar com a lloc habitual de celebració de dinars de colles.

Al 1986, els descendents dels setze pescadors, encara en qualitat de Gremi de Pescadors Sant Pere, cediren gratuïtament Sa Perola a l'Ajuntament per a destinar-la com a bé de domini públic i en benefici del poble de Calella. Va ser —en un moment en què l'escola ja estava enderrocada i bastant abans que es construís un local social i de serveis al lloc que ocupava— l'únic edifici públic de Calella. En aquest moment, ja feia uns vint-i-cinc anys que s'havia abandonat el costum de tenyir xarxes. Al 1987 s'hi va instal·lar a la planta baixa l'Oficina de Turisme. El primer pis, on es va habilitar l'oficina de correus, va servir com a magatzem de l'Associació de Veïns i Amics de Calella —encara ara s'hi guarden les cadires on seuen els músics que

vénen a tocar sardanes al Port Bo a l'estiu— i és utilitzat com a local de primers auxilis de la Creu Roja durant la temporada de platja. Des de 1989, cada Nadal a la planta baixa s'hi pot visitar el pessebre que fa l'Associació.

Toca ara parlar de Francesc Estrabau, conegut com en Caixa, que era un rendista de Palafrugell, ric i amb moltes propietats, alcalde de la vila fins a quatre vegades durant el període que va de 1883 fins a la seva mort. Utilitzant el seu capital i influències, va fer-se edificar una casa entre la platja del Port Pelegrí i la dels Canyers, sobre les roques, que més endavant va convertir en banys. La casa data de 1882 i l'establiment va obrir al 1899. Llavors aquest era un indret apartat i solitari on hi desembocava un rierol i amb abundància de canyes, d'on és el seu nom. En Caixa va fer arreglar el camí de manera que s'hi pogués accedir amb carro. Fins i tot es va muntar un servei de tartanes que anaven de la Bisbal a Palafrugell per a facilitar el transport dels clients. A resultes de tot això, s'hi van construir noves cases i de cop i volta allà on no hi havia res acabà creixent un nou barri. Algunes publicacions de Palafrugell, obertament enemistades amb Francesc Estrabau, criticaven un tracte de favor en benefici de l'establiment a l'hora de fer obres municipals.

Curiosament, sembla ser que van ser els primers estiuejants que a finals del segle passat van fer-se una casa en aquella zona els que van canviar el nom de la barriada, de Canyers a Sant Roc, per a donar-li prestigi, fet que en el seu moment va portar una certa polèmica. L'edició del 8 d'agost de 1898 del periòdic palafrugellenc *El Distrito* deia que "Dicho barrio no puede sostener tales pretensiones, no obstante haber instalado allí una effgie más o menos pasable del

santo". Però a l'hora de la veritat els estiuejants van sortir-se amb la seva, perquè els dos noms s'han mantingut indistintament.

L'obertura d'aquest establiment era una experiència agosarada, conseqüència del nou corrent que s'havia imposat entre les classes benestants de prendre banys d'aigua calenta, amb aparents finalitats terapèutiques. Quan Estrabau va morir al 1906, solter i sense descendència, els banys no el van sobreviure. Com tantes altres coses, havien acabat passant de moda.

La finca dels banys va anar a subhasta al 1916, adquirint-la el marquès de Barcelona Firmo de Casanova, el fill del qual la vengué al 1941 al fabricant tèxtil Climent Verdaguer.

Jaume Ferrer AMF, coll. M. Rosa Tarragó

Piesta Mayor de Calella

DÍAS 29 Y 30 DE JUNIO

El dueño del Café Calellense don Juan Casademont ha establecido en la SALA un

RESTAURANT

en el que se servirá a la carta y a precios económicos

Vinos de todas clases

Cocina inmejorable

Por la tarde se verificará en la propia SALA el concierto y por la noche baile, ejecutando el programa la reputada orquesta «Vella» de Palafrugell.

GACETILLA

Anunci del Café Calellense aparegut en el número del 19 de juny de 1902 de La Crònica

Josep Pla i Mayola, conegut com es Noi Menut (Calella, 1850-1928). Tenia una taverna, un saló i era pescador. Es va embarcar dues vegades cap a les illes de Cap Verd a la recerca de coral. Les seves barques eren conegudes com "les boniques", perquè estaven molt ben cuidades, i tenien els mateixos noms que els vaixells de l'armada espanyola (Carlos V, Faisán...). S'explica que cada vegada que l'armada noliejava un nou vaixell, ell es comprava una altra barca i li posava el mateix nom

Cal Noi Menut, en primer terme, i can Batlle, al costat. Com es pot veure cap rètol ni referència assenyalava l'existència de les dues tavernes. Al fons hi ha Ernestina Morató. Quant a l'estat del carrer, devia haver plogut, perquè normalment no es veia tan malament

AMP, col·l. Raquel Gifre

Abans d'això, tanmateix, els banys es van quedar una llarga temporada completament abandonats, només cal dir que hi havia un bon munt de ratpenats. El cas és que des de llavors la casa és coneguda senzillament com a can Verdager. Pel que fa a Francesc Estrabau, que Josep Pla va definir com "un home natural i senzill, gens bufat, normalíssim", se li van acabar dedicant dos carrers a Calella, un que porta el seu nom i un de contigu amb la denominació dels banys d'en Caixa, que és el que condueix a l'entrada de la finca.

Tavernes, cafès i botigues

Dues de les tavernes més antigues de les quals es té notícia a Calella, originàries del s. XIX, estaven situades costat per costat al començament del que és el carrer de les Voltes, a l'actual restaurant Port Bo. Eren la de can Batlle, a la banda dreta de la façana, i la del Noi Menut, a l'esquerra. Altres tavernes

d'aquella època eren la de la Marieta de can Fonso, al carrer de Miramar, just al costat del que després seria el cafè de can Perico, i també a ca sa Noia Rita, futur lloc habitual de peregrinatge dels carrabiners de Calella, situada on ara hi ha la taverna La Bella Lola i que posteriorment es va convertir en botiga de queviures. La Rita era la mare de la sogra de Raquel Gifre, que anys després popularitzaria el local primer com a botiga de queviures i després com a bar.

Contemporani als establiments anteriors, va existir entre 1897 i 1906 el *Café Calellense*, regentat per Joan Casademont, que era conegut com el cafè d'en Joan i que es trobava, segons Joan Pericot, a l'"ex-menjador de l'Hotel Gelpí", és a dir, sota les Voltes. A l'estiu, almenys, s'hi celebraven concerts i balls. L'establiment va desaparèixer amb la mort del propietari.

A finals del segle passat també hi havia el cafè de ca la Pepa i en Marquès, propietat de Josefa Guri i Josep Marquès, que era a l'emplaçament de l'actual Bar Didal, al racó de la plaça del Port Bo. Allà servien gotets de vi, canya i moscatell. Ella va tenir també una petita botiga de comestibles just al costat, on vivien, a la primera casa del futur carrer de Miramar, on venia quatre quincalles i coses per a criatures.

Un anunci en el programa de la festa major de Calella de 1936

**HOTEL-RESTAURANT
CASA BATLLE**
CALELLA DE PALA FRUGELL

*Aigua corrent a totes les habitacions.
Sala de dutxes. :: Preus moderats.*

OBERT TOT L'ANY TELÈFON 8

AMP, col·l. Enric Marqués

De Josep Marquès i el seu cafè en fa referència Josep Pla a l'obra *Navegació d'estiu*, arran d'un comentari sobre la tradició que hi ha hagut a Calella de bons jugadors de cartes: "El qui tenia fama de saber-ne més era el senyor Marquès, que tenia un cafè al costat de l'escala per a pujar al carrer del Mig. Era un establiment de volta de canó, poc il·luminat, d'aspecte mediocre, d'olor de fum refredat, que semblava un antre. Marquès era un home d'edat, alt, lleugerament enravenat, blanquinós, mal afeitat de cara, una mica macilent, misantròpic, amb un mocador de seda blanc al coll, de parlar lleugerament afònic però molt prudencial i compassat. Era un gran jugador —a qualsevol joc— perquè tenia, per a les cartes, una memòria excepcional. Recordava indefectiblement el que els altres havien jugat i això el portava a afinar massa les jugades, cosa que feia que sovint passés per ull —per un cabell, és clar. Per al senyor Marquès, la primera condició que ha de tenir un cafeter és la constància. Això feia que no es moguéssin mai de l'establiment a partir del cafè d'havent dinat fins a la matinada —paraula que per a ell no tenia pas un sentit precís i limitat— i això independentment de la clientela que pogués tenir, que de vegades era pobra o inexistent. Tenir constància, fer acte de presència... —no crec que l'entretingués altra cosa més que l'exercici d'aquestes virtuts tan substancials i fonamentals". Joan Pericot al seu torn escrivia que "els cafès no tenien pas tanta clientela com les tavernes i potser per això, alguna nit, en Marquès, que tal vegada sentiria els cants que s'escapaven de cal Noi Menut o de can Batlle, ple de ràbia al cos per l'establiment buit, ajustava la porta i, amb tots els elements sonors que tenia a la mà —cadires i vaixel·la— feia un gran soroll, tot imitant el tràfec d'una gentada imaginària." Josep Marquès va morir

Coll Estela

Josep Gelpí i Marquès (Calella, 1879-1961). Josep Pla descrivia el propietari del Cafè de les Voltes com "un home alt, slac, nerviós, molt típic del país, que tenia una fama d'hiperbòlic molt ben guanyada. En el seu establiment, però, hi havia molt bona beguda —provinent, una bona part, dels fabulosos anys d'abans de la guerra—, i ja se sap: els cafès que tenen aquesta característica són els que tenen els amos més simpàtics. El cafè era freqüentat, a l'estiu, pels vells estiuencs de la població afeccionats a jugar a cartes i en tot temps per una clientela de pescadors molt donats també a jugar al naip. Sempre que, en alguna taula, hi faltava algú per a arrodonir la partida, Gelpí era sol·licitat i no fallava mai. Així semblava que l'amo de l'establiment era el qui es divertia més de la casa i que la gent freqüentava el cafè per fer-li la vida agradable"

al 1924, sense deixar descendència.

Un detall sense gran importància que potser se'n ha escapat del text de Josep Pla: segons el que diu, el carrer de Bofill i Codina era antigament conegut com el carrer del Mig.

Efectivament, a principis de segle les tavernes del Noi Menut i de can Batlle eren les que es repartien la major part de la clientela de pescadors. El Noi Menut era Josep Pla, no l'escriptor sinó el fill petit de Francisco Pla, natural de Blanes i que era conegut justament com a Xico de Blanes. El pare era un home molt emprenedor que s'instal·là a Calella i obrí dos salins, un a Calella mateix i un altre a Llafranc, i que es va acabar traslladant a aquesta darrera població, on va ser alcalde de barri i on té un carrer dedicat. Pel que fa al Noi Menut,

Ramon Agustí i Solé (Besalú, 1886
Calella, 1941). Encara que aquesta
fotografia sigui un testimoni de la seva
faceta de pescador, també fou un dels
pioners de l'hostaleria a Calella, obrí
l'Hotel Mediterrani

Coll: Guillermo Agustí

també se li va dedicar un carrer a Calella, a l'igual que al seu germà, Cipriano Pla, conegut com es Noi Gran, que vivia al Canadell fins que es va traslladar a Palamós. Sembla ser que els dos germans no tenien gaire bones relacions i s'explica fins i tot que, en una ocasió, anant en barca un d'ells va caure a l'aigua i es va negar a ser recollit perquè el qui li estenia la mà per a ajudar-lo a pujar a bord era el seu germà. Pel que fa a la taverna, va obrir l'any 1897 i va durar fins al 1941, que fou quan el fill del Noi Menut, que es deia Francesc igual que l'avi i que regentava el local des de la mort del pare, se n'anà també a viure a Llafranc.

La taverna de can Batlle havia estat fundada per Josep Ponsatí, tartaner de professió i originari de la Pera, població de la qual el seu pare havia estat alcalde. Per aquest motiu la família va rebre el motiu de Batlle. En una primera etapa la taverna havia estat a l'extrem dret de les Voltes antigues. L'emplaçament posterior i definitiu va ser en

Coll: Eschba

La família Gelpí instal·lada
en una de les taules
del Cafè. D'esquerra
a dreta, Rosa, Pepet,
Pietat i Joan.
La fotografia deu ser
dels anys vint

aquesta casa, propietat de Marcelino Simón, que més tard els Ponsatí van comprar. Però la casa pairal de la família era on es troba actualment el restaurant Tango. Josep Ponsatí estava casat amb Maria Rovira, vídua del pescador Tarrús, coneguda com a Marieta Batlle i que era una de les cuineres amb més anomenada de Calella. Era per altra banda molt servicial amb els clients i repetia que sobretot no els diguessin pas que no. Si els que

El cafè de l'Hotel Gelpí en primer terme, i en segon, el cafè de l'Hotel Mediterrani. Al fons es veu un tros de la inscripció del restaurant Gelpí. Assegut sota una de les arcades hi ha Pepet Gelpí. El gos estirat era seu i responia al nom de Tarzán

l'ajudaven a la cuina ja volien plegar, ella s'oferia a preparar pel seu compte el menjar dels comensals que el demanaven a deshora. Durant la festa major, quan les activitats s'allargaven bastant més del compte i els que es divertien ja no tenien gaire clar l'hora que era, ella no tenia cap problema a fer el sopar tard si algú venia a demanar-ho, encara que a la taverna ja haguessin plegat veles aquell dia en el tema àpats. El matrimoni Ponsatí també és descrit a les pàgines de Josep Pla de la manera següent: "La Marieta era una dona voluminosa, amb una mica de bigoti, que enraonava amb molta ponderació, feia carns d'olles molt fines i, en aquest temps, el congre amb pèsols per no citar altres plats —amb una distinció incomparable. Tenia un toc especial per a la cuina —el toc que no es compra ni es ven, el que no es pot descriure, el toc exacte. El seu marit, el vell Batlle, havia estat tartaner i havia fet, amb una tartana llarga i a parell, la carretera de Palafrugell a Girona, durant

molts anys. Era un home molt corpulent, gras, apoplètic, lleugerament ferit, d'ulls blaus, amb una faixa negra, molt ampla i ben posada. Sempre el vaig veure ja retirat, o sigui desvajat. Abans es veien persones molt grosses: ara, després de la guerra, no se'n veu cap. Abans es veien, sobretot en els pobles, persones que havien tingut un atac o que s'havien ferit: ara, són molt rars. Durant la més gran part del dia, el vell Batlle seia en una cadira a la porta de la taverna, amb un aire de bisbe sanguini i corpulent, esquivant-se les mosques que quan feia calor li envaïen la cara. Se les esquivava fent anar la mà com si donés benediccions rutinàries i indiferents."

Els vespres la taverna s'omplia de gom a gom. Tenien unes quantes taules i cadires de fusta, al fons hi havia el taulell i, darrere d'aquest, les bótes de vi. Servien vi negre: un got petit costava cinc cèntims i un de gran deu. Els de can Batlle anaven a buscar el raïm a Garriguella i a Vilajuïga i el vi se'l feien a

EN CADA UNO
ENCONTRARA UN REGALO

El més bell mirador
de la Costa Brava és la

Terrassa del Cafè Miramar
P. ARBONÉS
Calella de Palafrugell

Calella, a diferència del Noi Menut que el comprava. De fet era molt habitual que els calellencs es fessin el seu propi vi, encara que només fos per a consum propi. Era quelcom lògic tenint en compte la gran quantitat de vinyes que hi havia al poble. A la cantonada del carrer del Pirroig amb el de Codina, on ara s'hi troba la fusteria, hi havia una premsa de vi que feien servir tant gent de Calella com de fora. A can Batlle, a més, criaven porcs a la casa de l'actual número 20 del carrer de Chopitea i en mataven dos o tres cada any.

El matrimoni Ponsatí va tenir tres filles, Margarida, Angeleta i Maria. Aquesta darrera era la cuinera de l'hotel juntament amb la seva mare, i Margarida s'ocupava més de les relacions públiques, motiu pel qual fou la més coneguda de les tres entre els visitants de Calella. Angeleta regentava la botiga i a estones també taverna que es coneixia com can Batlle de Dalt i que estava situada on ara hi ha el Centre Comercial Les Gavines del carrer de Pirroig. Can Batlle de Dalt era una establiment gran on es venia pràcticament de

tot: queviures, espardenyes, esclops, colònia, càn timers... S'hi anava a comprar oli a granel, farina i altres productes de primera necessitat. A l'interior hi tenien una vintena de bocois de vi. El material era subministrat per viatjants.

L'altra botiga tradicional d'aquest estil era l'estanc, que estava situat al carrer de les Voltes i que, d'entre tots aquests establiments, és el primer que trobem documentat. El va obrir l'any 1850 Rafel Casademont i també s'hi podia trobar una mica de tot. Bona prova d'això és que en el registre de matrícules industrials de l'Ajuntament de Palafrugell l'establiment hi figuri consecutivament com a botiga d'oli i vinagre, com a botiga de comestibles i fins i tot com a "venta de efectos de escritorio". Això no obstant, en el permís d'obertura que el Ple concedí al 1850 ja constava com a "estanco". També s'hi trobava molt material de pesca. De l'establiment se'n va cuidar Rosa Francesch, l'àvia Roseta, que era la jove de Rafel i la dona de Joan Casademont del Cafè Calellense, i després va passar a

Coll. Guillemo Agostí

*L'Hotel Mediterrani.
Mateixa ubicació actual,
diferent aspecte*

una de les seves filles, Consuelo, soltera i que vivia amb el seu germà Rafel, també solter, al pis de sobre. La tercera germana era Pietat, que es va casar amb Pepet Gelpí, passant per tant a treballar a l'altre costat del carrer, al cafè de can Gil Gelpí. L'estanc va tancar pels volts del 1962 i al seu lloc s'hi va instal·lar una perfumeria que amb el temps es va anar reconvertint en venda d'articles de platja, un signe que els temps ja havien canviat.

Parlant del cafè de can Gelpí, aquest havia obert al 1917, a l'extrem occidental de les Voltes velles. Era propietat de Josep Gelpí, conegut com en Pepet de can Gil o senzillament com en Gil. El seu germà es deia Gil, però aquest nom donat a la família devia venir del seu avi, és a dir, de bastant més enrere. L'establiment al principi només era un cafè, després va passar a tenir servei d'habitacions i de restaurant, i es va acabar convertint en l'Hotel Gelpí. A l'article "Pequeños y sabrosos secretos de Calella de Palafrugell", que María Dolores Serrano va publicar al 1964 a La Vanguardia, l'autora va a prendre un cremat a can Gelpí i s'entreté a parlar-nos dels fundadors de l'establiment: "Abajo estaban José Gelpí y su mujer, la Piedad. José era pescador y en los ratos libres trabajaba en el corcho. Tenía unas cuantas barcas y era amable y campechano. Su mujer, la Piedad, era una espléndida cocinera. De esta feliz coyuntura —cocinera-pescado fresco— nació el primer restaurante de los Gelpí. Hacían los guisos clásicos de la costa: sardinas con perejil, "suquet", "allioli", todo acompañado de una ensalada con anchoas y aceitunas negras y grandes raciones de pan con tomate".

Cal tenir en compte que en aquest i en altres casos semblants és difícil saber on acaba el que en diríem el bar i on comença el restaurant o l'hotel. Les dones es passaven molta estona a la cuina i si entrava algú

Col·l. Josep Arbonès

demanant si li podien fer alguna cosa per a menjar, a elles no els costava gens fer-ho. Passava el mateix pel que fa a les habitacions, sovint se'n diposava al pis de dalt o a la casa del costat i és probable que ja s'hi quedés a dormir gent abans que a cap establiment de Calella se l'anomenés hotel.

Al costat de can Gelpí, a la casa intermèdia de les Voltes —construïda per Joan Vigorós— hi havia tingut una taverna la seva dona, que era coneguda com Marieta Fonsa —no confondre amb la Marieta de can Fonso, que són persones diferents. A partir del 1917 la casa va ser llogada per Ramon Agustí a Ernestina Morató, la néta de Joan Vigorós, per a convertir-la en el que llavors anomenaven "café de 20 céntimos taza", que era conegut com el cafè d'en Ramon. Torna a ser un cas de cafè que en realitat també era restaurant, a més de disposar de dues habitacions al pis de dalt per a possibles clients interessats a passar-hi la nit. Allà s'hi havia estat Nicholas de Woevodsky abans d'instal·lar-se al Cap Roig.

Pere Arbonès i Reixach (Calella, 1894-1977), conegut com en Perico, davant les columnes del seu Cafè Miramar. Abans de regentar aquest establiment, havia estat pescador, activitat que tot i això mai no va abandonar. Es va caracteritzar per ser una persona emprenedora, que sempre buscava nous atractius per a poder oferir als clients segons els gustos de cada època

L'estanc

Interior de l'estanc, que durant molt temps va ser l'establiment més antic de Calella. A més del tradicional tabac i de capsos de mistos, tenien llegums en sacs, arengades, cafè que es venia per unzes, sucre, estris de pesca, pastilles de sabó i altres productes bastant heterogenis

Rosa Francesch —presumiblement— i Consuelo Casademont, mare i filla, a l'entrada. El rètol és històric.

Col·l. Esteba

Consuelo Casademont i Francesch (Calella, 1891-1977) darrere el taulell. Era soltera, coixa arran d'una caiguda als Canyars quan era petita i va treballar sempre a l'estanc. Es veu que havia tingut alguns pretendents, entre ells un calellenc que a mode de proposta matrimonial només se li va acudir dir-li "Què, noia, què farem?", a la qual cosa ella va respondre "Què farem? Res, no farem!". Els pescadors de Calella no es devien distingir pel seu romanticisme

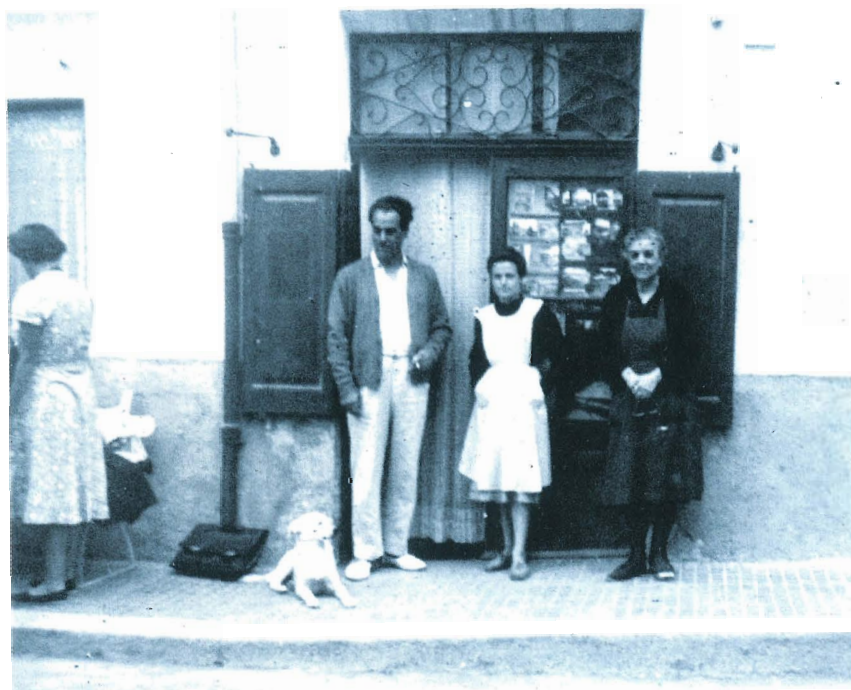
Col·l. Esteba

A dalt, reunió davant l'estanc
a finals dels anys quaranta. A
l'esquerra hi ha Pepet Gelpí.
El cotxe, per descomptat,
també és històric

Col·l. Esteba

A sota, més gent posant davant
la porta, en aquest cas Rafel
Casademont, Aurora Pareras,
coneguda com Aurora Ruet,
i Consuelo Casademont. La
imatge ja és dels anys cinquanta

Col·l. Esteba

Compañía Arrendataria

TABACOS

DIRECCIÓN

Premios de expendición:
Por cigarrillos peninsulares
de 30 a 50 cénti-
mos..... 5 %
Por los demás labores... 3 %
Por timbre de comuni-
caciones..... 2 %
Por los demás efectos lim-
brados..... 1 %

En uso de las facultades que me
están conferidas, he tenido a bien nom-
brar a S. Excmo. de Tabacos
de España (Palafrengell).

(Sección)

con la condición de que la Expendi-
daria, habilitaciones anexas a la misma
y domicilio de S. Excmo. de Tabacos
por los empleados de la Compañía que
esta Dirección o su Representante en
la provincia autorizan para ello.

Lo que comunico a S. Excmo. su ex-
pocimiento y satisfacción.

Dado en Madrid a 10 de Julio de 1905

El Director General,

[Signature]

[Handwritten signature]
al pps 3/5

San. D. N. de S. de S. de S.

Col·l. Esteba

Les cambres tenien uns cairats antics que agradaven molt al rus i quan tenia convidats els portava cap allà a menjar i els els ensenyava aprofitant l'avinentesa.

L'any 1932, Ramon Agustí va adquirir la Torre Salvadora, situada al carrer de Francesc Estrabau, per sobre de la platja del Port Pelegrí, i la va convertir en l'Hotel Mediterrani, inaugurat al 1934, simultanejant-lo amb el cafè-restaurant de les Voltes, que va passar a dir-se "Café del Hotel Mediterráneo". Aquesta Torre havia estat construïda per Miquel Serrà, un dels transportistes importants de Girona en aquells temps, que la va vendre a Ramon Agustí. Per cert que un altre transportista destacat gironí, el senyor Romaguera, també venia a Calella i tenia una casa als Canyers. En el cafè hi havia la central de telèfons, encara que en aquells temps es disposava d'una sola línia i per a poder telefonar a Barcelona calia esperar un dia o

dos. Era l'únic telèfon públic de Calella. El restaurant es proveïa en la seva major part dels mateixos pescadors, la resta s'adquiria a Palafrugell. Se servia molta llagosta, un plat que durant molt temps va ser dels més habituals al poble.

Val a dir que l'alimentació a Calella es basava fonamentalment en peix i productes de l'hort. Eren abundants l'arròs, els cigrons, els pèsols i les mongetes. Les anxoves o arengades amb un tros de pa es menjaven a qualsevol hora del dia, essent un menjar típic la torrada refregada amb anxova. Cal dir, però, que quan es parla de la tradicional torrada amb anxova, un freqüent esmorzar quan no hi havia res més, aquesta es limitava a una llesca de pa rodó amb una única i trista anxova, i amb això ja havies esmorzat. Un altre plat usual eren les patates amb bacallà. Es menjava poca carn. La gent comprava productes com l'arròs, l'oli o el pa, però

No es pot pas dir que es trobin gaires fotografies antigues de la carretera vella. La gent no li devia donar importància i si es feien havia de ser per algun altre motiu, en aquest cas per a fotografiar el conjunt de Santa Margarida amb les seves torres

A. T. V. — 2415 · PALAFRUGELL · Santa Margarida

Àngel Toldrà AMP

tampoc gaires coses més, perquè la resta era de collita pròpia.

L'any 1929 va obrir a l'última casa del que ara són les Voltes noves el Cafè Miramar, comunament denominat can Perico. Era propietat de Pere Arbonès. L'establiment havia estat llogat i regentat abans per Wenceslao Lladó, en Lao, un parent d'Arbonès que llavors va marxar de Calella.

Can Perico tenia al primer pis una terrassa tancada amb vidreres, que s'havia edificat al 1931 allà on abans només hi havia un petit balcó, i estava sostinguda amb columnes de ciment armat. En deien la peixera de can Perico. L'indret és especialment recordat pels balls que s'hi organitzaven els diumenges a la tarda, amb el manubri d'un tal Jepet Gall, que era d'Ermedàs i tocava els balls de l'època: valsos, boleros, tangos, fox-swing, mazurques i pasdobles. En aquestes ocasions sempre era ple de gent. Al primer pis hi havia el cafè i la planta baixa era la que servia de sala de ball. A més d'això, també s'hi celebraven rifes i sessions d'il·lusionisme. No s'hi servia menjar, només cafè i begudes, i venia a ser el cafè dels "pobres" en contraposició al de can Gelpí, que era més de "senyors". La seva clientela es componia bàsicament de pescadors i de treballadors de Palafrugell, potser per això se'l coneixia també com el cafè dels pescadors.

Cal establir una diferència entre les tavernes i els cafès. Les tavernes eren obertes tot el dia, servien sobretot vi i també el venien a l'engròs, la clientela entrava i sortia constantment, eren autèntics locals socials i fins i tot s'explica que a començaments de segle hi havia homes que agafaven el seu plat de taula, servit a casa seva, i se n'anaven a menjar el seu contingut a la taverna, amb el conseqüent fet que la seva senyora havia de passar-hi després a recollir el plat brut. En

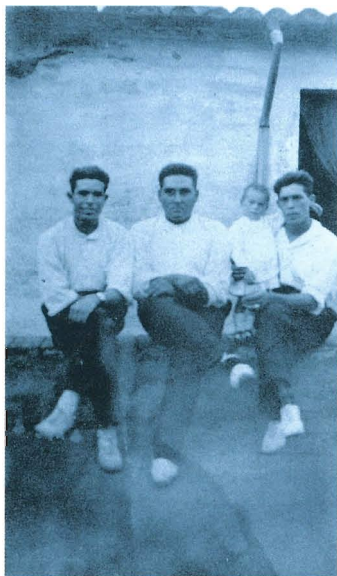

AMF, col·lecció Joaquim Gallart

*La clientela en el
primer pis del Cafè Miramar*

aquest cas molta vida familiar no es pot pas dir que n'hi hagués. Els cafès en canvi eren per anar-hi després de dinar a passar la tarda quan feia mal temps i al vespre havent sopat. També hi havia vida social, però era d'una manera diferent. S'hi prenia el cafè i la copa, o el remenat d'havent dinat. Els pescadors més aviat anaven a la taverna, els que anaven al cafè eren pocs però fidels. Per altra banda els cafès venien a ser d'una categoria més alta que les tavernes, aquestes per exemple no tenien serveis, en canvi els cafès sí. I a diferència dels darrers, les tavernes també feien de botiga de queviures, de fet s'hi venia una mica de tot, des de vi i menjar a espadnyes o articles de pesca. Ara bé, com que només hi anaven els homes, si una dona volia comprar vi es dirigia a la botiga.

Normalment aquests establiments estaven subscrits a uns pocs diaris. L'habitual era *La Vanguardia*, però també hi havia algun diari esportiu o periòdic palafrugellenc. Els portava el carter juntament amb la corres-

Josep Niell, a la dreta amb un dels seus fills en braços, acompanyat del seu germà Rosendo, a l'esquerra, i del seu amic Guillermo Figueras, al centre

pondència i es deixaven allà a disposició dels clients. És poc probable que en aquella època es repartissin per Calella gaires diaris més que els que anaven a parar a tavernes i cafès. Sovint hi havia algú que agafava el diari i llegia en veu alta les notícies per als altres.

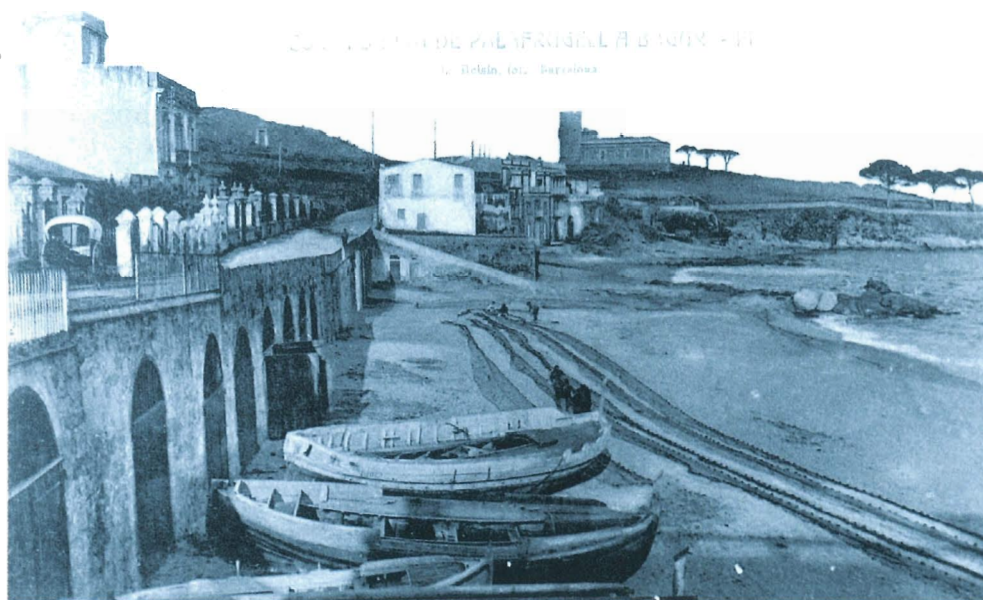
Els productes eren més cars a Calella que a Palafrugell, una situació que s'ha perllongat en el temps. Interessava més comprar a la vila, però el problema era que no hi havia mitjans per a desplaçar-s'hi i que enviar el *recader*, sistema utilitzat per molts, també representava una despesa adicional. El fet decisiu a l'hora d'anar a comprar a Calella era que a les botigues et coneixien i et podien fiar. Al dependre de la pesca, o de l'hort que si fa no fa era el mateix, els beneficis venien per temporades. A l'hivern podies enganxar fàcilment algunes setmanes de temporal i era impossible sortir a pescar. Un pescador que treballés sol podia estar dos o tres mesos sense poder anar a mar a causa del temps. Llavors els afectats anaven a comprar dient que "Ja t'ho pagarem a l'estiu". O amb la frase més coneguda: "Quan el mar pagarà, pagarem". A l'estanc, a les tavernes i cafès, els *recaders*... tots tenien una llibreta on anaven apuntant llargues llistes amb els deutes de cadascú. Val a dir que en general els deutes eren liquidats. Amb alguns hi havia més problemes a cobrar que amb altres, però se'ls fiava igualment, fins i tot es fiava a gent que, a causa de la seva situació econòmica, feien que fos una acció pràcticament a fons perdut. Respecte a això existia una curiosa dita, segons la qual si es reclamava una quantitat pendent, es podia donar per segur que aquesta ja no es cobrava, reclamar-la es considerava una espècie d'ofensa. "Deute bescantat, deute saldat", deien a Calella. A can Batlle, taverna i botiga, moltes coses que els pescadors compraven anaven a compte del peix que s'adquiriria més

endavant per a servir-lo al restaurant. De totes maneres, com que no hi havia gaires diners molts intercanvis comercials es pagaven en espècies. El flequer Narcís Lloveras, per exemple, pagava el lloguer d'un hort darrere el Canadell a unes senyores de Palafrugell amb tres sacs de carbonet per a braser cada any.

Aquesta llista d'establiments no és exhaustiva. Els hotels, tavernes i cafès estan bastant localitzats i si en falta algun devia ser poc important o de durada curta. Ara bé, les botigues són més difícils d'inventariar. En el registre de matrícules industrials de l'Ajuntament de Palafrugell, que no és ni molt menys cent per cent fiable, apareixen botigues de venda de comestibles de les quals no es té més informació que la seva existència. Cal tenir en compte que, segurament, aquests locals poc coneguts devien tenir un volum de venda baix i una breu existència.

El transport: dels carros als autobusos

Josep Niell i Josep Rovira, aquest darrer conegut com a Josepet Batlle, eren els *recaders* de Calella. Al segon, que tenia una salut delicada, el va començar a ajudar ja des de jove el seu fill Francisco. Als Rovira la feina els havia arribat perquè Josep era el germà de la Marieta de can Batlle, i el marit d'aquesta, Josep Ponsatí, havia estat com hem dit abans tartaner abans d'obrir la taverna a Calella. De fet tenia fama d'haver estat un dels millors de la zona. Josep Ponsatí havia fet el transport de Girona a Palamós, amb canvi de cavalls a Flaçà, fent servir una tartana molt gran que tiraven quatre o sis cavalls. Una vegada el van assaltar a Terranegra, a la pujada que hi ha passat Corçà, però ell va aconseguir fer fugir els assaltants amb l'ajuda dels seus acompanyants i del fuet que dominava a la perfecció, encara

El Canadell amb
un carro sobre el passeig

que a resultes d'això li va quedar la marca d'una gavinetada al braç. Quan finalment obrí la taverna a Calella, va deixar el negoci de la carreta al seu cunyat Josep Rovira. Curiosament, Josep Niell també entraria a formar part de la família de can Batlle al casar-se amb Maria, la tercera filla de Josep Ponsatí.

Cadascú tenia el seu carro estirat per un cavall per a fer diàriament el trajecte fins a Palafrugell. El viatge regular es duia a terme a les set del matí per a anar a portar el peix al mercat i també, quan les teranyines n'havien pescat molt, per a enviar-lo cap als pobles del voltant. A les quatre de la tarda, el Tren Petit sortia de Palafrugell en direcció a Flaçà amb el peix i, una vegada allà, un altre tren el portava cap a Barcelona. En aquesta anada al matí es feien també els encàrrecs que demanava la gent. Els calellencs els encarregaven el menjar, ells l'anaven a buscar a Palafrugell i, si no hi havia res d'especial, eren de tornada pels volts de les deu. Era

estrany que a aquesta hora no s'estigués ja fent el repartiment.

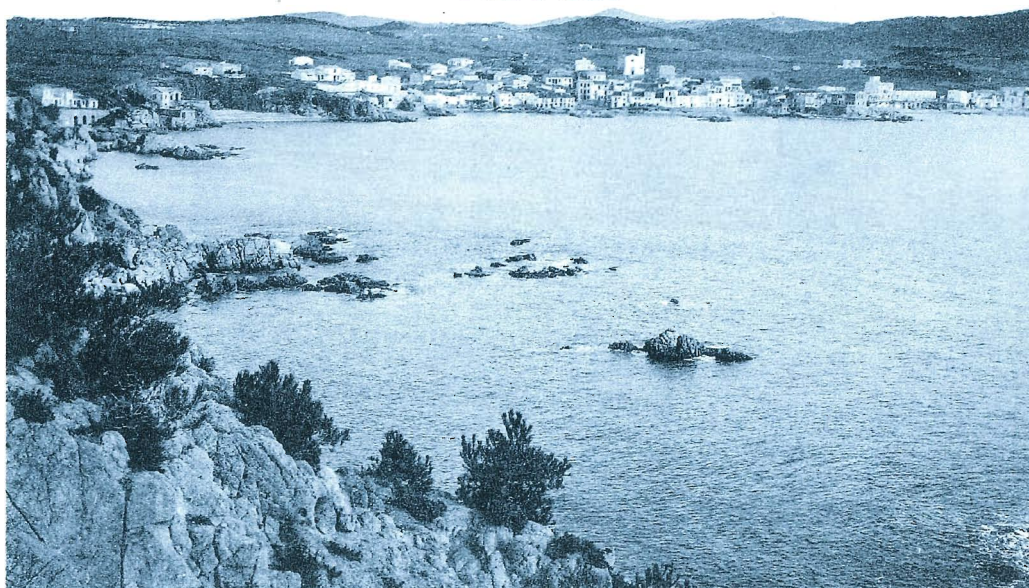
Els *recaders* tenien una nota amb el recorregut a fer. Calia comprar comestibles per a les tavernes, els cafès i les botigues, ormeig per als percadors i després tot el que poguessin demanar els particulars. La majoria encarregava el pa a Palafrugell, a la Cooperativa La Económica, que en aquells temps estava en el seu apogeu. Les famílies compraven uns quants pans rodons de dos quilos —transportats en unes bosses especials *ad hoc*— que de vegades duraven tota la setmana, i és que el pa de llavors tenia poc a veure amb el d'ara. Els dissabtes, els *recaders* passaven per totes les cases a cobrar les mercaderies portades durant la setmana. La feina es multiplicava a l'estiu, ja que servien pràcticament a tot el Canadell i també als veïns de la Barandilla.

A part del viatge habitual dels matins, també podien fer altres trajectes durant el

17. PALAFRUGELL — Calella

L. Roisin. fot. Barcelona

Lucia Roisin AMP

Una Calella
aïllada vista
des dels Forcats

FONTS I PLATGES

(...)

I arribes a Calella on pots aprendre
totes les gràcies que a la mar hi ha,
on sempre et fan un peix amb ceba tendra
o tres anxoves amb un tall de pa.
Veuràs En Lau, En Batlle i un flequer,
les cases d'En Gelpí, Sa Noia Rita,
En Gil i tres tavernes i un barber.
Tots viuen de l'orada i la sardina,
del congre i el verat. I si una nit
la fosca deixa lliure molta espina
la duu fins a Girona el tren petit.
Si el peix és poc fa marxa de cistella
i es porta a vendre a plaça bellugant,

i és fama que les dones de Calella
tenen un dit que no té preu pesant.
El poble creix i el peix i les pesades
no donen prou per fer repàs com cal,
i moltes calellenques, ben posades,
pugen a la vila defensant jornal.
Hi ha mestre coix, carter de feina escassa,
i es sala anxova per passar millor.
I a Can Perico et mostra la terrassa
Es Port de Malaspina i Es Port Bo.
No tot és mar de calma i aigua neta,
a la botiga es compra amb la llibreta
per esperar la fosca i fer la pau.
Per tots aquells que caminar espatlla
tenim transport a molt alçat nivell:
el carro amb vela que governa En Batlle
el carro amb vela que fundà En Niell.
Quan ve el diumenge amb la camisa neta

ja joventut s'ha enxarolat un xic
i balla amb un piano de maneta
que toca amb flor a l'orella Es Gall Peric.
Les Voltes i l'Estanc, la "Barandilla"
amb gent que mira el mar de lluny. Després
amb la sorra més neta en molta milla
Port Pelegrí et saluda. I Els Canyers,
o Sant Roc, Sant de gos i carabassa
amb públic de puntorra i de morral.
És gent que regateja per la plaça,
que els de Sant Roc són de calaix normal.
Deu cases. Totes amb planta baixa:
un metge de Girona, algun taper,
els banys d'aigua calenta de Can Caixa,
En Quil conserge, un sastre i un barber.
(...)

Josep Martí i Clarà, *Bepes*.

Una volta a la muralla. Palafrugell 1982

Aquesta és l'única fotografia coneguda en què apareix el Canadell, o almenys una part del Canadell, sense soterranis

N. Llorens AMP, col·l. Albert Salbert

dia, ja fos per a traslladar gent cap a la vila o ja fos per anar a altres indrets. A Palamós descarregava un vaporet que es deia *L'empordanès*, que feia el trajecte de Barcelona a Roses i que portava sobretot material de construcció, per la qual cosa calia anar fins allà a buscar el gènere i després portar-lo cap a Calella. També anaven de tant en tant a buscar els estiuejants de Girona que arribaven a Palafrugell amb el tren de la una de la tarda.

Una altra activitat curiosa que havien de dur a terme era transportar al començament i al final de l'estiu els mobles de la gent de Palafrugell que venia a passar l'estiu a Calella. Es veu que, excepte uns pocs que deixaven la casa permanentment moblada, la resta tenia el costum de tragar mobles amunt, mobles avall, de la casa de la vila a la de la platja i viceversa. Els devia sortir més a compte que comprar-ho tot per duplicat.

Però va arribar un moment en què la font d'ingressos principal del negoci, que era el transport de peix, es va estroncar. Van arribar els motors i les teranyines, que acabarien essent l'embarcació típica dels anys quaranta i cinquanta, i van desaparèixer les parelles de bou. Les teranyines només deixaven el peix que anava destinat al mercat de Palafrugell i a tot estirar a la Bisbal o a Girona, però la major part de la captura anava directament per mar a Palamós o a Blanes.

Davant d'aquesta decadència del negoci, a Niell i Rovira se'ls va acudir que una activitat alternativa era muntar un autobús per al transport de persones. Ja n'hi havia un, de l'empresa SARFA, creada l'any 1921 i que llavors només es coneixia per Ribot, Font i Artigas, però a l'hivern no funcionava cada dia. En aquells moments uns quaranta calellencs havien d'anar diàriament a la vila a treballar, i això ja representava un volum

Lucia Roisin. AMP

Lucia Roisin. AMP, col·l. Joan Frigola

Lluís Maimí

Lluís Maimí

Segons Xavier Febrés,
el passeig del Canadell
"ha quedat com una de les
escassíssimes mostres
d'urbanisme digne d'aquest
nom, per part de la riquesa
vuitcentista, al conjunt del
terme de Palafrugell"

de clientela garantida, a més, molts palafrugellencs tenien el costum de passar el dia a Llafranc i després tornar a la vila al vespre. El problema va sorgir perquè a la SARFA no li interessava que hi hagués competència i, si aquesta es presentava, estava en condicions de prestar el mateix servei a un preu molt més econòmic. Finalment van arribar a un acord mitjançant el qual Niell i Rovira van entrar a la companyia en qualitat de conductors, oferint-los també una camioneta per a continuar fent els encàrrecs. Això va ser al 1932. Ells feien torns, una setmana un

conduïa l'autobús i l'altre es cuidava de la feina de *recader*. A la setmana següent ho feien a la inversa.

D'aquesta manera es va introduir la SARFA a Calella. El vehicle es guardava en un garatge del carrer de Chopitea propietat de la família Niell situat en el mateix lloc on ara hi ha la bugaderia, que està regentada pels descendents. Per això aquest garatge tenia una porta de considerables dimensions i un sostre també molt alt. L'autobús feia uns quatre viatges al dia durant l'hivern, per a traslladar tots els qui treballaven a Palafru-

AMP, col·l. Ramit Bruguera

gell, especialment dones empleades a les fàbriques de suro. A l'estiu pràcticament era un continu pujar i baixar. Es cobrava una pesseta al dia, que donava dret a quatre viatges, és a dir, que el viatge costava un ral. Després hi havia la possibilitat d'agafar abonaments d'una setmana.

Amb l'arribada de la guerra civil tot això va quedar aturat. Josep Niell i Josep Rovira van morir i Francisco Rovira es va acabar dedicant a una altra feina. No seria fins més endavant que Josep Palet assumiria la feina de recader, una altra vegada amb carro i cavall.

Els primers estiuejants i alguns visitants il·lustres

A mitjans del segle XIX, la burgesia palafrugellenca, que s'havia enriquit gràcies a la creixent indústria surera, va adoptar la moda provinent d'Europa de prendre banys de mar. Va ser aquesta burgesia la que va edificar

les primeres cases d'estiueig al Canadell i els seus soterranis. El passeig del Canadell, que llavors no es deia passeig sinó terrassa, data de la dècada dels vuitanta del segle XIX, en la mateixa època en què s'estava aixecant l'església. Ja al 1882, el periòdic local *El Palafrugellense* feia notar a les seves pàgines que "todos los años es mayor el número de bañistas que acuden a las playas de Calella y Llafranc", cosa que evidència que en aquesta època la moda d'anar a la platja ja estava a l'alça. La publicació també recollia dos anys després la notícia d'unes obres que s'estaven duent a terme a la riera del Canadell. És prou ben conegut que, fins llavors, el trànsit terrestre fins a la Torre no era possible, essent una bona prova d'això el fet també molt comentat que l'avi Calau, que tenia vinyes en aquella zona, havia d'embarcar el raïm i transportar-lo per mar fins a la platja del seu nom.

Quan va aparèixer aquesta moda dels banys va caler legalitzar-los i, així, ja a finals del

*Reunió davant dels soterranis
del Canadell. El senyor del
bigoti es deia Bruguera, havia
estudiat belles arts i tenia el
curiós motiu de L'Hòstia*

Panoràmica de les cases del fons que ressegueixen el futur carrer de Villaamil. Començant per l'esquerra, hi ha les de Josep Genís, Pardas, Eusebio Genís, una amb els propietaris originals no identificats, Ferrer —conegut com a ca les angleses, ja que l'amo tenia dues filles i tots vivien a Anglaterra— i després del carrer de Miramar la casa de Bonaventura Pelegrí, la d'Eustaqui Genover i la de Sebastià Jordi, pare del fotògraf del mateix nom. A causa del nom de la família que tenia edificada la casa del damunt, les roques de l'esquerra van agafar el nom de punta d'en Genís

Ed. Llibreria Costa Brava. AMP. col·l. Enric Solé

segle passat les ordenances municipals de Palafrugell establien que tots els que es banyessin a la vista del públic havien de dur “calzoncillos” els homes i “vestidos o trajes de baño” les dones. Persones de diferent sexe no podien banyar-se juntes, encara que fossin marit i muller. A tal efecte hi havia una distribució de les platges: els homes podien banyar-se des del port —és a dir, la platja del Port Bo— fins al Cap Roig, i les dones des del Canadell fins a la Torre. Els infractors eren multats amb 5 pessetes i, en cas de reincidència, s'advertia que es procediria d'acord amb el que disposava el Codi Penal. Després de la guerra civil la prohibició es va repetir: la Platgeta per a les dones i el Port Pelegrí per als homes, arran d'això aquesta darrera es va començar a conèixer com “platja dels homes”. Venien uns agutzils de Palafrugell anomenats “els menuts” amb la missió de vigilar que aquesta separació per sexes fos efectiva. Al Canadell fins i tot van posar una corda per a separar la platja en dos sectors, però els

banyistes no la van deixar durar dos dies, argumentant als que venien a fer complir la llei la bestiesa d'impedir als matrimonis que es banyessin junts. Però tornem al segle passat.

Josep Ferrer, que era conegut com el Bonic i a qui hem esmentat de passada respecte a la construcció de l'església, va ser el mestre d'obres que va construir també els soterranis del passeig del Canadell, a base d'anivellar el penya-segat que hi havia originàriament. Els primers soterranis de l'actual carrer Villaamil els havia fet anteriorment el seu pare. Llavors el Bonic va promoure un grup de cases sobre els soterranis del passeig, venent-les a les primeres famílies d'estiuejants que van haver-hi. Com diu Joan Pericot parlant d'aquests habitatges, “jardinet amb reixes i la feminitat vegetal de les acàcies a cada costat”. Algunes de les cases tenien el seu soterrani incorporat, altres en canvi no i els propietaris no eren els mateixos. Antoni Jordi, per exemple, en

Al Canadell, unes joves tornant de barquejar en una fotografia que és anterior a 1918. La caseta per a banyistes és típica de l'època i es retirava fora de temporada

Baldomer Cill, AMP, col·l. Cill

tenia dos en propietat i només un dels quals comunicava amb la seva casa del passeig. Molts d'aquests soterranis eren llogats per gent treballadora de Palafrugell, que aprofitaven els diumenges per a venir-hi a menjar i a passar el dia. De fet l'èxode cap a les cales del municipi era practicat per tothom a la vila, des dels més senyors als de condició social més modesta, cadascun dins els límits de les seves possibilitats.

Començant pel costat de ponent, al passeig del Canadell s'hi van fer una casa Frederic Suñer, Josep Dachs, els germans Manuel i Eduard Juanola —aquesta posteriorment se la va quedar el primer en exclusiva—, Margarida Puig i Antoni Jordi. Després del carreró que separa les dues rengleres d'edificacions hi havia les dues cases d'Esteve Casadevall —l'oncle *americano* de Josep Pla—, la primera de les quals se la va quedar Maria Pla i encara és dels descendents, mentre que la segona va ser de Rosa Pla i la va comprar Joan

Pericot, la casa de Lluís Ferrer —el gerent del Banc de Palafrugell, que era conegut com “el cardenal”—, la de Lluís Sagrera i les quatre casetes de Modesto Hernández-Villaescusa, de planta baixa, que es destinaven a lloguer i que abans havien estat propietat de la família Fillosia. Pràcticament tots eren oriünds de Palafrugell. Alguns habitatges continuen en mans de les mateixes famílies i altres no, i només de les quatre últimes casetes se n'han fet apartaments. D'aquestes edificacions s'ha conservat més o menys igual la de la família Jordi, que data de 1884.

L'obra de Josep Pla és una referència inel·ludible a l'hora de donar testimoni d'aquesta gent i de la vida que tenien al Canadell. Un dels tractats amb detall és Manuel Juanola, de qui diu que “és un senyor oriünd de Palafrugell que té una farmàcia a Barcelona. És un home absolutament puntual. L'horari que impera a casa seva és rígid. Té al mateix temps la mania de projectar sobre les

L'estiueig de Josep Pla al Canadell

FJP, col·l. Josep Vergés

La família Pla al passeig del Canadell, al 1922. Els germans Rosa, Pere i Josep Pla i la mare, Maria Casadevall

Sebastià Jordà, FJP, col·l. Joan Frigola

FJP, col·l. Lluís Ferrer

Lilian Hirsch, un amor de Josep Pla al Canadell que va donar lloc al llibre que, sota aquest mateix títol, va recollir al 1985 la correspondència entre l'escriptor i aquesta noia suïssa que havia vingut al 1932 a passar unes setmanes a Calella a casa dels senyors Jordà, que eren parents seus. En el pròleg de l'esmentat llibre, Josep Vergés la defineix com "una noia suïssa de vint anys, apassionada per l'art, bruna, amb uns ulls grisos torbadors i una veu modulada que sap entonar cançons en tres o quatre idiomes. És una jove intel·lectual d'atracció certa".

L'embarcació de la fotografia, de nom Júlia, era propietat d'Enric Frigola

A la platja pels volts de 1914-1915. D'esquerra a dreta: Antònia Frigola, Octavi Frigola, Pere Pla, Enric Vergés, Emili Jordà, Albert de Quintana, la filla de l'anterior i un desconegut dret. En primera línia: una nena desconeguda, Gorgoll, Elsa Hirsch, l'escriptor Josep Pla, Fernando Jordà i, darrere seu, Maria Teresa Hernández

FJP, col·l. Josep Vergés

Josep Pla i Casadevall (Palafrugell, 1898 — Llofriu, 1981). Escriptor prou conegut perquè sigui superflu redactar-ne una referència biogràfica. Dins la seva voluminosa obra hi trobem diverses referències a Calella i a la seva gent que avui en dia són un testimoni de primera mà molt valuós, deixant de banda el seu valor literari. A la seva joventut passava el mes d'agost a la casa familiar del Canadell, va continuar venint a Calella i el record que ha deixat entre la gent del poble ha resultat ser d'allò més divers

Un dibuix de Lluís Medir publicat en l'edició original del llibre Peix Fregit de Josep Pla

Lluís Medir, AMP

coses d'aquest món l'ordre i la precisió. El seu ideal terrenal és: un lloc per a cada cosa i cada cosa al seu lloc. Disposa a casa seva d'innombrables calaixets on tot és posat admirablement organitzat i etiquetat: els taps, les xinxetes, les eines, els cargols, els claus, els cordills, etc. No es pot demanar més. Sembla, a primer cop d'ull, que un home així no hauria de tenir curiositat per res —perquè si l'ordre no serveix per a corregir el turment de la curiositat ¿de què serveix? El cert és que el senyor Juanola conserva, malgrat tot, una gran curiositat. Quan passa un vaixell per ell desconegut, treu la ullera de llarga vista per tal de fer la corresponent indagació i saber a què aténir-se. Això arriba rares vegades, perquè el senyor Juanola, gran afeccionat a la mar, coneix gairebé tota la navegació que desfila per davant d'aquest coster. Per això, quan treu la ullera és que hi ha novetat —cosa que provoca al Canadell una espècie d'esdeveniment.”

Però no només el Canadell es va limitar a acollir visitants. Entrant el segle es van anar formant a Calella els barris residencials de la Barandilla i també de Sant Roc. L'estiueig consistia a venir a passar el mes d'agost, tot i que hi havia famílies que venien entre dos i tres mesos. Però en general començava passat Santa Margarida —el 20 de juliol— i acabava passat Santa Rosa —el 30 d'agost. Durant la resta de l'any, les cases eren tancades. L'estat dels camins no aconsellava venir-hi a l'hivern, i encara menys si eres un dels pocs que venien de fora de Palafrugell, quan ni les carreteres ni els transports estimulaven gaire el desplaçament. Al Canadell, Bonaventura Pelegrí —conegut com en Ventura fins al punt que rebia cartes amb aquest nom i prou— era un pescador que vivia a la casa que fa cantonada entre els carrers de Miramar i de Villaamil, l'única del Canadell que era habitada tot l'any, i es cuidava de ventilar

Baldomer Gili, primer pintor de Calella

Jaume Ferrer. AMP

Dues imatges de Baldomer Gili i Roig (Lleida, 1873 – Barcelona, 1927) en plena feina. Era pintor professional i dibuixant i va destacar pels seus paisatges. Va ser diverses vegades president del la secció de pintura del Cercle Artístic de Barcelona. Segons Josep Pla, "el descobridor pictòric de Calella, cronològicament parlant fou Gili i Roig"

Un munt de curiosos envoltant el pintor, en una de les imatges més conegudes de la Calella de principis de segle

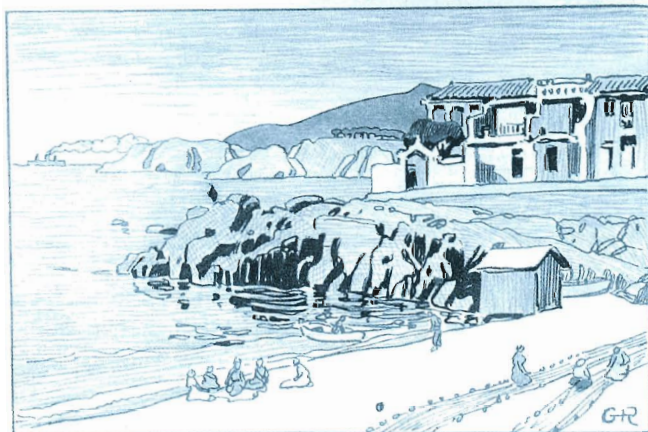
Colt. Gili

Colt. Esteba

Baldomer Gili va ser l'autor d'uns dibuixos que es van publicar en forma de quaderns per a ensenyar a dibuixar els nens. D'una banda hi havia el dibuix en color i de l'altra el mateix en blanc i negre i amb les ratlles molt difuminades, amb la intenció que es poguessin resseguir i acolorir. Aquestes imatges de Calella estan tretes d'un dels esmentats quaderns. El va comprar Josep Martinell a la llibreria de can Laviña de Palafrugell pels volts de 1927

Una inconfundible estampa de l'estiueig de la gent de posició a principis de segle: la caseta per als banyistes, la partida per a anar a barquejar i un paisatge encara verge de fons

AMP, coll. Joan Frigola

moltes de les cases a l'hivern, quan feia tramuntana. Deixava les finestres obertes durant tot el dia, sense que ningú es preocupés de si es deixava via lliure a l'entrada de gent aliena, cosa gens estranya si es pensa que fins a èpoques més modernes les cases a Calella no es tancaven mai amb clau, i això que molts hi guardaven els seus estalvis.

Les estades eren del tot idíl·liques. Josep Pla, que les va viure directament, recorda en el llibre *Tres guies* "aquella època d'estiueig familiar, amb els llums de gas, els vestits de bany pesats i estraforaris, el carro d'en Batlle amb els cistells plens de pollastres, de síndries i melons, els grans arrossos de marisc i llagosta, els tresillos dominicals que jugaven uns senyors amb *jipi*, bastó amb puny de plata, barbuts i bigotuts, amb la gran cadena del rellotge, els rosaris del crepuscle que acabaven indefectiblement amb una gran plata de mongetes tendres i patates, aquells estiueigs

en els quals les senyoretes tornaven a Palafrugell més pàl·lides que mai, tenien un encant anacrònic, infinitament agradable".

Molts estiuejants tenien un pescador a sou que els acompanyava a pescar o senzillament a barquejar. Pepet Gilet, per exemple, estava llogat pel senyor Juanola, sortien a mar i després li pagaven el jornal. Els queviures s'encarregaven a Josep Niell i Josep Rovira, ja que com hem dit abans sortia més barat comprar a Palafrugell que no a Calella. Els homes freqüentaven el cafè de can Gelpí per a fer el cafè, el cremat o la partida de cartes. En aquells primers temps a les tavernes no acostumaven a anar-hi, aquestes eren més per als pescadors del poble. Les dones paraven la fresca i es dedicaven al tonificant costum social de fer-se visites les unes a les altres: visites de benvinguda, visites durant l'estada i visites d'acomiadament. La joventut feia sortides en barca a les tardes, se n'anaven fins

Col·l. M. Isabel Monegal

Rosa Monegal a la platja
del Canadell, cap al 1917

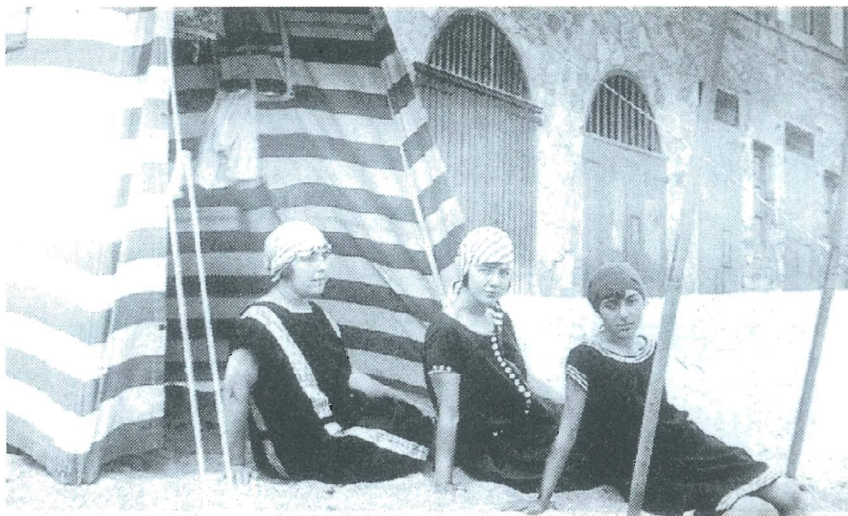
al Golfet o la cala del Vedell a berenar. Les senyorettes al vespre anaven a rosari. S'organitzaven festes i fins i tot jugaven a waterpolo. Tot molt aristocràtic.

Al Canadell hi estiuiejava Baldomer Gili, un pintor de cert renom que és probable que arribés a Calella a través de Modesto Hernández-Villaescusa, el qual treballava a l'Editorial Litúrgica, fundada per Joan Gili, pare de Baldomer. Curiosament, arran d'aquesta relació entre les dues famílies, Joaquim —el fill de Baldomer Gili— i Antoni —el de Modesto Hernández-Villaescusa— van coincidir a l'Ajuntament als anys cinquanta, el primer com a arquitecte municipal i el segon com a batlle.

A Calella, Baldomer Gili hi va venir per primera vegada pels volts de 1913 i amb ell va arrencar, en paraules de Xavier Febrés, "la proliferació pictòrica calellenca". Llogava una de les quatre casetes de la banda del Canadell

més propera a la Torre, que com hem dit eren propietat del mateix Hernández-Villaescusa fins que, sembla ser que en subhasta, se les va quedar el senyor Gich de Palafrugell.

Banyistes al Canadell al 1921.
Aquesta fotografia va aparèixer
al 1999 al programa De
vacances de TV3

AMP, col·l. Maria Savall

A la Barandilla

Ramiro Canterys. Coll. Anna M. Genover

Una panoràmica
d'aquest barri
d'estiuejants

Unes noies

Coll. Anna M. Genover

Estiuejants amb gramòfon i gos inclosos.
L'home és Pere Cortada, conegut com Pere Tendre

AMP, coll. Jean Masson

Baldomer Gili venia aquí cap al mes de juny i s'hi estava fins a la meitat de l'estiu, moment en el qual se n'anava cap al nord o a la zona de Lleida a pintar altres paisatges. Participava activament en l'organització de la festa del Canadell i, potser també gràcies a això, es va convertir en un personatge popular. Tenia un bot molt característic, de color groc i amb una ratlla vermella, que utilitzava sovint per anar a pintar des del mar, amb l'ajuda d'un jove Tomàs Ruet que li feia de remer. Llevat de la pintura, la seva vida a Calella no diferia de la d'altres estiuejants. Com tants altres venia amb tota la família i com tants altres anava sovint a fer la partida de cartes al cafè de Pepet Gelpí, amb qui mantenia una bona amistat. Àngel Sàbat recordava sovint com havia vist a Baldomer Gili pintant al Port Bo un quadre que va titular "Les barques reposen" i que segons ell era preciós. És molt probable que aquest quadre es vengués a Sud-amèrica, on el pintor va viatjar l'últim any de la seva vida venent un gran nombre d'obres. Baldomer Gili va continuar venint a Calella fins a la seva mort.

Hi havia, però, altres forasters de renom que es van acabar convertint en habituals a la Calella del primer terç de segle. Per començar, enfront de la Platgeta hi tenia la seva casa Ramiro Torres, un senyor benestant de Barcelona, poeta, dibuixant i traductor al català d'autors com Lord Byron, Walt Whitman, Edgar Allan Poe o Victor Hugo. Era solter, rendista, i solia venir a Calella amb dues dones, sembla ser que parentes seves. El seu pare, Jacinto Torres, que també era poeta i que va ser mantenidor durant uns quants anys dels Jocs Florals de Barcelona, tenia una caseta de planta baixa que va convertir en la casa que apareix a gran nombre de fotografies anteriors a 1960 i que es coneixia com can Torres. Ramiro Torres tenia un canot d'una categoria

Ramiro Cantejans. Coll. Anna M. Genover

Casa allà on molts anys
després hi hauria el bar
Saint-Tropez. Al balcó hi
ha Àngel Girbal, que era
el seu propietari. A peu
pla, el senyor Weiss
— que era alemany —,
Josep Gallart, un
desconegut, un altre Josep
Gallart a qui anomenaven
“el terrible espanyol”,
i Julieta Gallart

*Tertúlies a la platja,
en el que sembla ser
una barreja d'estiuejants
i gent del poble*

superior a tot el que corria pel poble i que cridava l'atenció, sobretot dels més petits, quan sortia a navegar. El guardava sempre en un garatge que es trobava en el mateix indret on temps després hi hauria el bar La Vela. Era un dels clients habituals dels *recaders* i sempre donava al jove Francisco Rovira dues pessetes de propina, quantitat que en aquells temps no era pas qualsevol cosa. Passava els quatre mesos d'estiu a Calella i tenia el costum d'anar amb el seu barret a prendre una camamilla al cafè de can Gelpí, mentre mirava com els quatre clients habituals venien a jugar a cartes. Solia quedar-se adormit allà mateix, assegut amb la tassa a davant. Va morir cap al 1938.

Entre els primers turistes estrangers hi havia Nicholas de Woevodsky i Dorothy Webster, que van arribar l'any 1927, i que foren coneguts entre la gent del poble com el rus i la russa. En el llibre *Grans hores de la Costa Brava*

AMP, coll. Joan Frigola

*El palafrugellenc
Joan Solés al Port Bo*

de Xavier Febrés (número 2 dels *Quaderns de Palafrugell*), es ressegueix amb detall la vida envoltada de llegenda d'aquesta parella i com es van instal·lar a Cap Roig, contruint el que seria el castell i el jardí botànic. No obstant això amb prou feines tenien relació amb la gent del poble. Durant una època el rus baixava cada dia de Cap Roig en burro a buscar el correu, d'una manera prou pintoresca. La gent el saludava, però poca cosa més.

Hi hagué una època en què a can Gelpí els caps de setmana venia a menjar i a dormir el pintor Josep Maria Sert, un dels artistes més coneguts internacionalment i més ben pagats de l'època. Telefonava abans a la mestressa i li deia "Pietat, volem llagosta", llavors ella els tenia preparada la llagosta. De fet Pepet Gelpí va ser durant uns quants anys apoderat de Sert. Al 1930, el pintor va comprar uns terrenys a la platja de Castell i es va fer arreglar la casa que batejaria amb el nom de Mas Juny, però va continuar venint a prendre el cafè sota les Voltes amb els seus convidats, normalment personalitats de l'època. Fins i tot va

comprar unes barques de bou velles aparellades amb vela, que estaven abandonades al Port Bo i al Port Pelegrí i que només servien com a jocs de nens, per a remorcar-les fins a Castell i col·locar-les allà com a decoració. La gestió de la venda la va fer Pepet Gelpí, que entre altres també li va vendre les que eren de la seva propietat. Durant el trasllat, algunes de les barques es van enfonsar a l'alçada del Cap de Planes, però tres o quatre van arribar al seu destí. Sert va voler també adquirir una casa a Calella i encarregà la compra d'una a Pepet Gelpí que, al 1935, va quedar-se a tal efecte amb la primera casa del que més endavant serien les Voltes noves, la que havia estat de Josep Marquès i Josefa Guri. Per desgràcia això va coincidir amb la mort del cunyat de Sert en un accident automobilístic a Albons, fet que va acabar provocant el seu allunyament de la Costa Brava. La casa se la va haver de quedar la família Gelpí i Pepet l'acabaria venent a Lluís Audouard.

Un altre visitant destacat de l'establiment va ser Pompeu Fabra, que fins i tot va dedicar un exemplar del seu diccionari a Rosa Gelpí, la filla dels propietaris. Malauradament, al final de la guerra civil hi havia una por justificada a conservar coses que poguessin associar les famílies al catalanisme, i el full de la dedicatòria va ser arrencat i destruït per por que fos descobert en algun escorcoll. Rosa Gelpí, tanmateix, va conservar el diccionari, mancat de la pàgina que certificava el pas del seu autor per Calella.

Més personatges: al 1932 està registrat el pas per can Batlle de l'actriu Marlene Dietrich, que segurament va arribar a Calella a través del rus o de Josep Maria Sert. En aquell moment ja hi havia un turisme incipient que feia que almenys a can Batlle portessin un llibre de registre dels hostes que

venien a passar la nit. Directament associat amb aquest establiment hi ha també el pintor Joan Serra, que va venir a Calella per primera vegada cap al 1934, convidat a casa de Manuel Ruiz, un pintor amateur que vivia de rendes i que arribava a Calella amb el seu xofer. Serra es va acabar instal·lant a l'Hotel Batlle, on ja anava a menjar, i a partir d'aquell moment hi va tornar cada estiu. Gili primer i Serra després van ser els pioners dels pintors a Calella, d'allò que es va anomenar pintura "de arcs y barcos" i que va proliferar tant fins arribar a l'actualitat. Tot això a pesar que la feina no sempre era fàcil: anys després alguns artistes encara explicaven que

*Joaquima Buqueras a la platja
d'en Calau, l'agost de 1935.
Quina diferència amb la
massificació dels estius actuals*

Col·l. Josep Roca

per a pintar barques calia col·locar-se en un lloc molt discret, perquè si els pescadors et veien esperaven que haguessis començat el quadre i després desplaçaven el bot.

També van sojornar a can Batlle els escriptors Alexandre Plana i Josep Maria de Sagarra, que tenien el costum d'anar a prendre alguna cosa a can Gelpí, instal·lats sota les voltes. A l'Hotel Mediterrani s'hi va estar l'actriu anglesa Madeleine Carroll abans de construir-se el Castell Madeleine a Calonge, l'arquitecte del qual per cert va ser Nicholas de Woevodski. Amb Ramon Agustí tenien el costum de ballar sardanes a la terrassa de l'hotel.

Finalment, en una casa prop del Canadell que Josep Pla li va trobar, hi va estiuejar amb la seva família, uns anys abans de la guerra, el polític comunista i escriptor Andreu Nin, que havia estat expulsat de l'antiga URSS per haver-se aliat amb els trotskistes i que moriria al 1937 a mans del contraespionatge soviètic. Andreu Nin, un home que havia ajudat a organitzar els sindicats comunistes a l'estranger i que estava acostumat a moure's en la clandestinitat, es dedicava a Calella a fer traduccions del rus i sembla ser que va ser aquí on va traduir *El Volga desemboca al mar Caspi* de Boris Pilniak. Probablement van passar bastants altres personalitats per Calella, ja que d'una banda Nicholas de Woevodski tenia el costum de convidar-ne a Cap Roig i de l'altra Josep Maria Sert sovint portava els seus il·lustres convidats del Mas Juny —l'alta societat europea, en paraules de Xavier Febrés— a menjar a can Gelpí. En tot cas aquests altres van ser més discrets. L'edició del dia 14 de setembre de 1936 del periòdic palafrugellenc *Ara* recollia sota l'epígraf "Andreu Nin a Calella" la notícia de la seva tornada al poble, ja enmig de la guerra civil: "Aprofitant l'avinentsa de donar una conferència a Palamós el dissabte, ahir estigué

Col·l. Esteban

*Rafel Casademont i Francesch (Calella,
1898-1975). Intel·lectual, lector
entusiasta i també molt amic de les
bromes, ell i un amic seu de Palafrugell
eren en la seva joventut el terror de les
festes majors a causa de les males passades
que s'empescaven. Va treballar a Berlín
del 1925 al 1927 i del 1929 al 1931 com
a comptable i traductor. Arran d'això
parlava molt correctament l'alemany, a
més de l'anglès, el francès i fins i tot una
mica d'italià, que va aprendre estudiant
pel seu compte. També escrivia i se li
recorda un poema humorístic en què es
recollien tots els motius que hi havia
Calella. Com a detall curiós, i potser
també com a exemple de la voluntat
estalviadora de la gent del país, tenia el
costum d'escriure les coses en els marges
dels fulls dels diaris*

Estiueig familiar a Calella

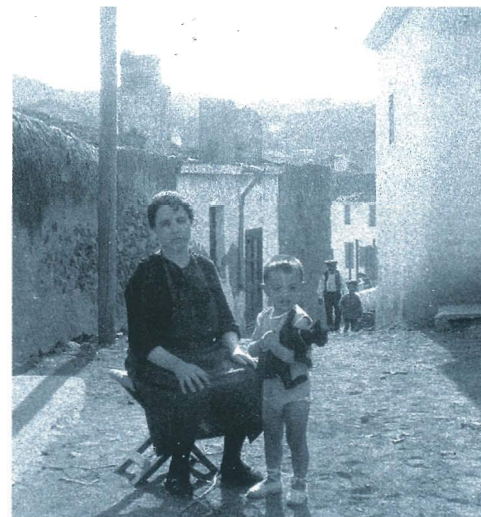
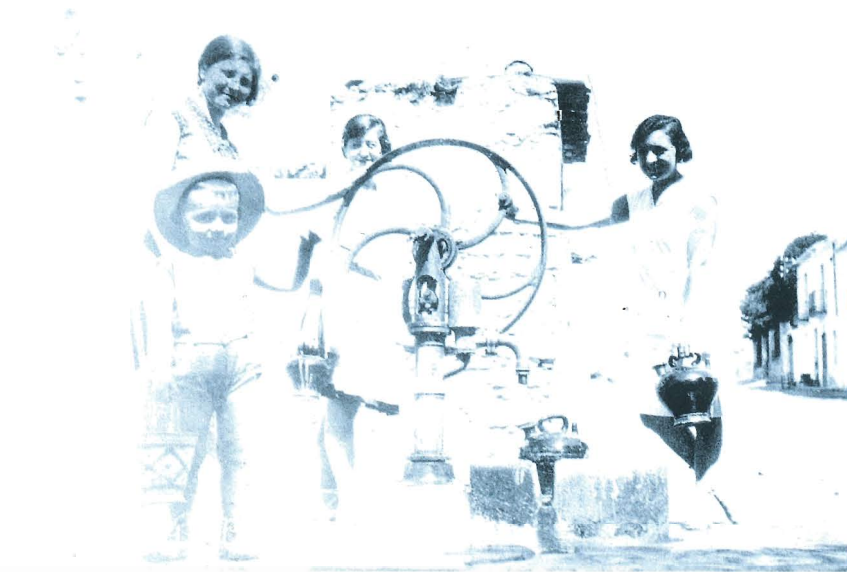
AMP, col·l. Joaquim Gallart

A la platja del Port Pelegrí, Joaquim Gallart, Martí Gallart, Carme Reixach, Pilar Fina, Catalina Rocas, Maria Lluïsa Fina. Darrere treu el cap Maria Vicens. Aquesta fotografia i les posteriors són de 1929

La font de la plaça de Sant Pere. Joaquim Gallart, Rosa Marquès, Yvonne Barrera i Teresa Reig. En un principi la font funcionava a base d'una maneta que s'havia de pujar i baixar, fins que es va canviar per aquesta roda

AMP, col·l. Siseta Marquès

AMP, col·l. Joaquim Gallart

Àvia i nét: Elvira Ferrer i Joaquim Gallart al racó de can Mineu, carrer de Bofill i Codina

Joaquim Gallart i Carme Reixach

AMP, col·l. Joaquim Gallart

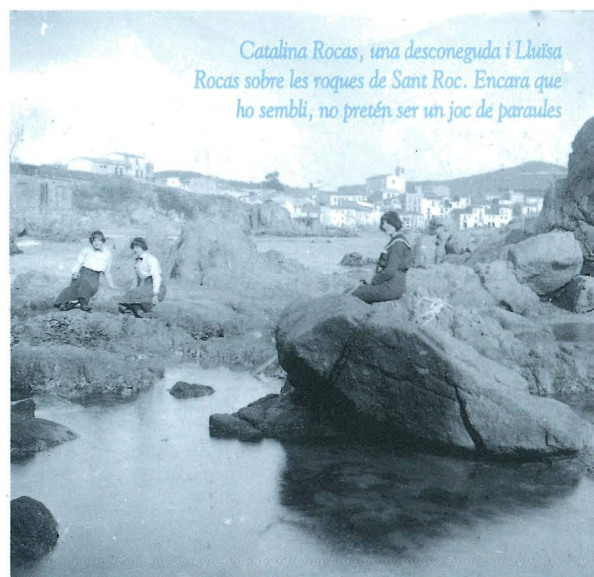
AMP, col·l. M. Lluïsa Fina

Carme Reixach i Catalina Rocas

A can Rocas, actual carrer de Francesc Estrabau 34, la casa va ser construïda al 1905 i, tot i haver estat reformada, encara es manté. D'esquerra a dreta, Maria Vicenç, Carme Reixach, Catalina, Lluïsa i Joan Rocas, que era lampista de Palafrugell i fou qui va fer construir-la. La casa del darrere, idèntica a la primera, era del palafrugellenc Salvi Català. En primer terme hi ha un solar que era propietat del marquès Firmo de Casanovas, el qual s'hi va fer un pou que canalitzava l'aigua cap a la seva casa dels banys.

Catalina Rocas, una desconeguda i Lluïsa Rocas sobre les roques de Sant Roc. Encara que ho sembl, no pretén ser un joc de paraules

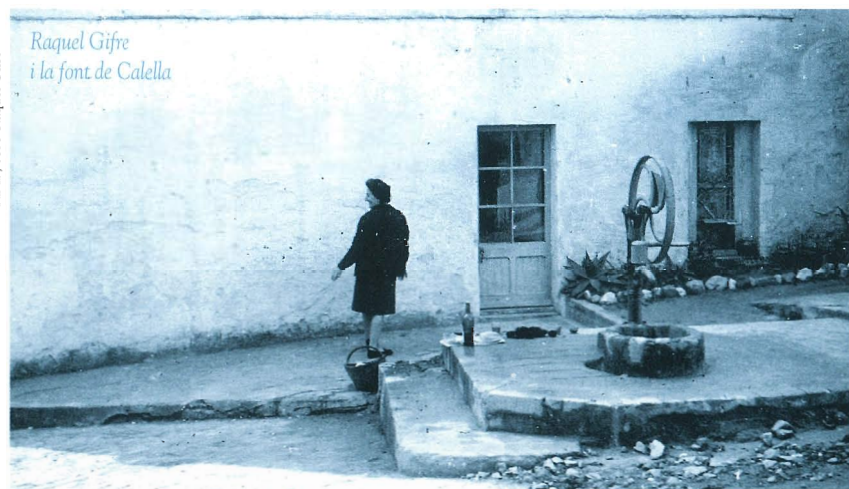

Catalina Rocas i una vista panoràmica del poble

AMP, fons Bassa

AMP, col·l. Joaquim Gallart

Raquel Gifre
i la font de Calella

La platja d'en Calau amb l'aviram de can Calau i de can Palet. Molta gent criava pollastres i gallines, però no per a consum propi, ja que la gran majoria es portaven a vendre al mercat de Palafrugell. El pollastre era el menjar dels dies de festa, els calellencs en tenien invariablement a taula per Sant Pere i per Nadal

a Calella a visitar velles amistats el prestigiós militant del POUM i membre del Consell d'Economia de la Generalitat, Andreu Nin. Com que precisament el Comitè Popular Antifeixista local es trobava reunit en l'edifici conegut pels "Banys d'en Caixa", Andreu Nin entrà a visitar els seus components amb els quals sostingué una animada i duradora conversa sobre la situació present".

Festes i distraccions

El jovent de Calella tenia el costum d'anar els diumenges a la tarda a Palafrugell al cinema. Eren tota una colla de nois i noies que de vegades enfilaven la carretera vella a peu i de vegades s'hi dirigien amb la tartana d'en Niell o amb la d'en Batlle. El cinema encara era mut i, quan sortien, se n'anaven a donar volts pel carrer Cavallers. Caminar amunt i avall per aquest carrer els diumenges va ser una activitat que es va mantenir durant molts anys. Hi havia molta gent, es trobaven coneguts i es xerrava. Val a dir com a dada molt o poc significativa que deambular-hi una estona amb una persona del sexe oposat equivalia a veure's irremeiablement aparellat a ulls de la societat palafrugellenca. Després tothom tornava cap a Calella. Quan va començar el servei d'autobusos, els diumenges en sortia un a les tres de la tarda per a portar la gent al cine i hi havia un altre servei al vespre per a tornar-los. De cinema, però, en una vessant molt més d'estar per casa, també n'hi havia a Calella mateix: durant el temps de la República mossèn Rafel passava pel·lícules els diumenges en un garatge propietat de Ramiro Torres i situat baixant a la banda dreta del carrer de Chopitea, on molts anys després s'hi va instal·lar una discoteca. I entre 1955 i 1960 Josep Pla organitzava sessions de cinema a l'escola de Calella els diumenges a la tarda. Josep Pla era el nét del Noi Menut i va ser tinent d'alcalde a l'Ajuntament de Palafrugell, intervenint directament en la construcció de l'estadi municipal, que avui porta el seu nom. Tenia un projector de 18 mm i una pantalla. Llogava les pel·lícules, que arribaven mitjançant un *recader* i feia unes sessions gratuïtes amb el local ple de gom a gom. Sobre les pel·lícules projectades, mossèn Rafel opinava que no li semblava pas malament que

A principis dels anys trenta, reunits a davant la casa de Joan Sàbat, al carrer de Bofill i Codina 17. D'esquerra a dreta, Raquel Gifre, Yvonne Barrera, Martí Gallart, Maria Sàbat, Maria Àngela Albertí, Margarida Sàbat i Ana Francesch. Les dues nenes en primer terme a l'esquerra són Rosa Francesch i Maria Teresa Gallart. Molts entre ells tenien vincles familiars, però més val no entrar-hi per a no complicar-ho massa

els actors es fessin petons en pantalla, però que tampoc era necessari estar-s'hi tanta estona.

Però tornem enrere. Pels que no es movien de Calella, aquests diumenges a la tarda també hi havia la possibilitat de reunir-se a can Batlle de Dalt per a berenar. Aquest establiment durant la setmana només era una botiga, però diumenge també feia de taverna. L'indret era ideal, perquè quedava davant per davant de la sala de ball de Calella, més endavant coneguda per la sala de ball del Gamarús, i els qui eren allà tenien la resta de la família ballant a l'altre costat del carrer. Aquesta sala era una espècie de garatge que havia comprat temps enrere l'avi de Genoveva Bofill, fent-la servir de seguida com a lloc de ball. Els músics es col·locaven en una espècie de balcó que hi havia a la paret. Posteriorment Genoveva Bofill la va llogar, primer a Perico Arbonès i més endavant a Joan Davan, que van continuar amb la

mateixa activitat. Hi havia un manubri, que tocava un home a qui deien Xano, amb uns nou balls que quan s'acabaven es repetien. El lloc era ple de terra i s'havia de regar abans de la ballaruga perquè no s'aixequés la pols.

La façana actual de l'antiga sala de ball

De festa a Calella

*Un grup de noies —als
nois els han arraconat—
davant el mur del Port
Bo. Devia ser un dia de
festa, ja que semblen
anar bastant arreglades*

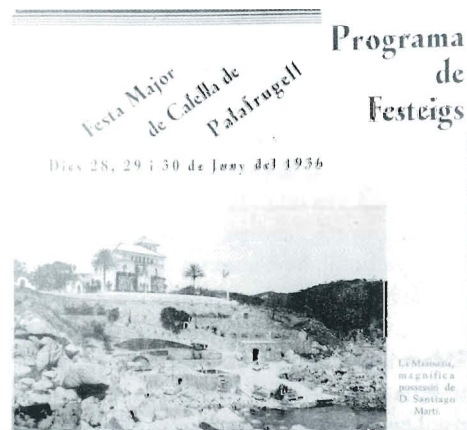

Col·l. Estrella

*La festa del Canadell abans
de la guerra, amb el passeig
decorat i la gent a la platja
berenant*

AMP, col·l. Javier Brias

Programa Festa Major de Calella, 1936. AMP, col·l. Enric Marqués

Col·l. Montserrat Niell

Els homes instal·lats davant l'entrada de can Batlle de Dalí en ocasió d'una festa major dels primers anys trenta. Asseguts, d'esquerra a dreta, Lluís Borràs; Lluís Niell, conegut com en Bocoies; Joaquim Planas, conegut com en Quimet de la Balbina, que era la seva dona; Sebastià Sabat; Genard Ferrer; Felip Cornell; Artemio Ferrer; Francisco Arnaú, conegut com es Ganxo; Feliciano Rocas, conegut com l'avi Balano; Benet Boé; Fortunat Juigé; un desconegut; Martí Cortey, conegut com Martí Parei; i un altre desconegut. Drets a la porta Josep Palei i Pere Ferrer. Dret a la dreta, Joan Casanovas de can Masoni

Sardanes a la plaça de Sant Pere

AMP, col·l. Joaquim Gallart

Es Codol, desembre de 1992

Posant sota les Voltes. Alguns els coneixem: a l'esquerra amb barret, Manuel Ruiz, a sota el pintor Joan Serra, al costat seu Perico Arbonès, al fons amb pipa Florencio Mayola, en primer terme a la dreta, Felip Cornell i, darrere seu a l'extrem dret, Sebastià Sàbat. La presència de Perico Arbonès sota les Voltes és curiosa, perquè no hi anava pràcticament mai

Deixant de banda la festa major de Sant Pere, també es feien festes per Sant Sebastià, Nadal i Carnaval. Tothom es mudava i era el moment d'estrenar roba. A més d'això, a l'estiu, els estiuejants del Canadell, de la Barandilla o de Sant Roc organitzaven les

seves pròpies festes. Una d'aquestes era per Sant Joaquim i es feia a la terrassa —encara no passeig— del Canadell. La celebració consistia en un ofici solemne a l'església al matí, sardanes a la tarda i ball a la nit. Les cases s'adornaven artísticament, hi havia garlandes, banderes i papers de colors, i quan es feia fosc s'encenien un munt de llums i de fanalets. En el número de *La Crónica* del 21 d'agost de 1902, l'autor de les "Cròniques veraniegas" descriu amb entusiasme i un lirisme desmesurat l'esmentada festa: "La terraza en toda su extensión estaba engalanada con banderas, gallardetes e infinidad de papeles de color. Por la noche se iluminó profusamente con farolillos a la veneciana con tanta variedad de tonos, que matizados por los rayos argentados de la luna que inundaba de luz las rizadas olas del mar tranquilo y apacible, que igual que un monstruo de escamas de plata, iban a morir murmurando en la playa bordeándola de

El 26 de novembre de 1919, un hidroavió italià amb una ala mig trencada i mancat de combustible es veié obligat a aterrar a la platja del Port Bo. El pilot va haver de sojornar dos dies a can Batlle fins que van venir amb camions per a desmuntar l'aparell i endur-se'l.

Es Codol, desembre de 1993

espuma". I continua: "El bullicio, la animación y la algazara que por todas partes reinaba producían todo este conjunto un efecto mágico y fantástico y arrebatador asemejándose y transportando el espíritu a uno de los lugares descritos en los cuentos de las Mil y una noches". La concurrència també era molt nombrosa. Fins i tot es representaven obres de teatre per part de companyies d'aficionats. Els balls duraven fins a la matinada. Quant a la festa de la Barandilla, que també era molt sonada, a part del tradicional ball es feien focs artificials i el sorteig d'un xai, encara que en ocasions puntuals aquest animal havia estat substituït per una barqueta o per un burro.

La festa major oficial, la de tot el poble, era organitzada per un comissió de joves de Calella i durava dos, tres o quatre dies,

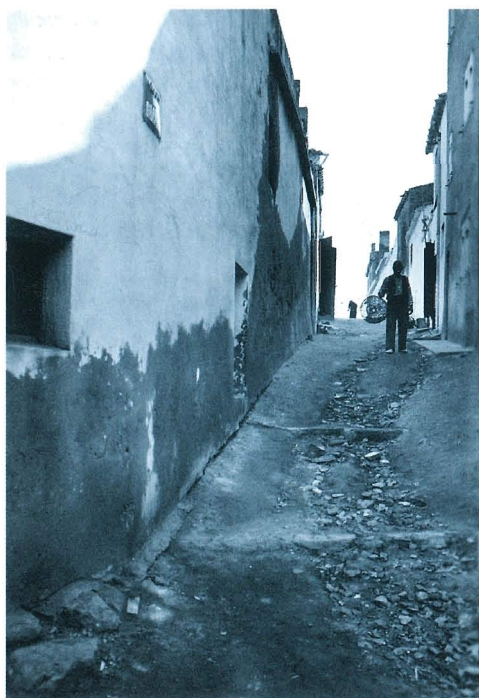
Lluís Rosin, AMP

2 - Palafrugell, Calella
L. Rosin, fot. Barcelona

depenent de l'època. Ells pagaven una part de les despeses i la resta es recol·lectava entre els veïns, especialment a les cases on hi havia alguna noia, que com a tal era considerada una potencial balladora. Amb la guerra, els joves es van anar dispersant i les comissions van desaparèixer. Les activitats tradicionals que es realitzaven eren la missa, les sardanes i el ball. El lloc on se celebraven els dos darrers era a la plaça de Sant Pere, allà s'hi instal·lava un entarimat de fustes per a l'orquestra i els balladors arribaven fins a la part baixa del carrer de Chopitea. En una època també es va muntar un envelat a l'era, actual plaça d'Agustí Prat. Acostumava a contractar-se l'orquestra de la Principal de la Bisbal. Totes aquestes celebracions reunien una gran quantitat de persones. Deixant de banda els calellencs, la gent de Palafrugell acudia en massa i com a evident demostració d'aquesta aflluència de gent de fora es pot citar textualment el text de "Convit" que es trobava dins del programa de la festa major de l'any 1936 i que deia així: "Foraster amic: molt ens plaurà

El mirador sobre la platja dels Canyars o de Sant Roc, construït cap al 1925. Per a fer-lo es van haver de dinamitar una sèrie de pedres, de manera que la superfície pogués quedar plana, i també es van eliminar uns esculls que eren arran d'aigua i que dificultaven l'accés de les embarcacions

El carrer de Gravina en el seu estat habitual fins que es van fer les clavegueres. El terra era tan poc fiable que, de vegades, quan Pepet Gillet tomava a casa seva des de la taverna de can Batlle, preferia passar pel carrer de Bofill i Codina, fer tota la volta i enfilar el carrer de baixada, que no pas exposar-se a ensopegar durant la pujada. Tot sembla indicar que aquest senyor és Fortunat Jutge, conegut com en Nado, que vivia allà mateix

Cotl. Estreba

Una panoràmica
del carrer de Lladó

la teva visita i al donar-te la benvinguda t'oferim poder *disfrutar* en la nostra Festa Major uns jorns de joia i diversions, també d'amable repòs vora la mar, en aquells bells racons de les nostres platges i cales, on Natura amorosament ha volgut prodigar-hi els seus dons i a on la proverbial hospitalitat de la

nostra gent procurarà de fer-te agradable l'estada. Benvingut!"

Per la festa major, hi havia el costum de fer més dignes i emblanquinar les façanes de les cases, que com es pot veure en moltes fotografies de l'època estaven en molt mal estat. El problema és que es feia d'una manera bastant precària: s'agafava una galleda de calç i es refeia la façana, però com que no s'havia tret el que hi havia a sota, al cap de quatre dies tot tornava a caure a trossos. Altres encarregaven la feina a Joan Moret, antic pescador, casat amb Irene Ferrer de can Calau, que va començar a fer de paleta treballant en la construcció dels soterranis del Canadell i que ja no va canviar de feina. Tal com es pot suposar, amb els carrers que només eren pedra i sorra, cada vegada que hi havia un ruixat fort tota la terra baixava en direcció al mar. Normalment quedaven forats i recs importants que podien trigar setmanes a ser tapats per la brigada municipal, però uns dies abans de Sant Pere els carrers es deixaven sistemàticament impecables.

El final del carrer de Calau i la pujada del carrer de Francesc Estrabau. La casa entre els dos arbres estava habitada en aquesta època per Joan Corredor, Júlia Ferrer i els seus fills. L'arbre de la dreta es va morir, però el de l'esquerra es va arribar a fer gran fins al punt que una persona no podia envoltar tot el tronc amb els braços

Després de la guerra, l'organització de la Festa Major va ser assumida per Perico Arbonès i més tard per l'avi Davan. Però a partir d'aquí hi hagué un canvi en els balls, que abans de la guerra eren d'entrada lliure i després es va haver de pagar per a entrar-hi. Més endavant, fou mossèn Rafel qui es va cuidar d'organitzar la festa, mantenint-se no obstant això el costum de recollir aportacions de la gent. Es feien les mateixes activitats clàssiques: la missa, les sardanes i el ball, amb la diferència que el costum entre la gent de Palafrugell de venir cap a Calella es va anar abandonant, més aviat eren els joves calellencs que a la primera ocasió enfilaven carretera amunt. Les sardanes van passar a tocar-se també a la plaça de l'Església. Quant a la resta de festes, especialment les hivernals, van anar desapareixent. A l'estiu qui més qui menys ja es buscava la vida per divertir-se, però fora de temporada tot plegat anà a la baixa.

Associacionisme: els calellencs s'organitzen

La primera associació de la qual tenim notícia és la *Cooperativa La Pescadora de Calella*, de socors mutus, que es va fundar al maig de 1892. Al 1903 tenia 100 socis, al 1916 eren 129 i al 1930 només 53. Tenia el seu domicili al carrer de les Voltes, però almenys al 1930 les sessions se celebraven a l'escola. Entre els seus presidents estan documentats Josep Pla (1892), Narcís Guri (1904), mossèn Narcís Molla (1919), Josep Pareras (1930) i Sebastià Pareras (1935).

Al 1912 es crea la *Sociedad de Instrucción y Pesca*, "con el fin de atender debidamente a la educación, instrucción y moralidad de los niños y a las necesidades de protección de los marineros y de sus

AMP, coll. Joaquim Gallart

famílies". Aquesta societat es va fundar sobre la base de les escriptures públiques de les cases del Gremi de Sant Pere i de l'escola pública de Calella. Funcionava a base d'una Junta Directiva i d'una Junta de l'Escola. Les Juntes Generals se celebraven a l'escola els tercers diumenges de gener i juliol, de les onze a les dotze del matí. Aquestes dades aïllades són de les poques coses que han quedat escrites sobre la societat.

La Germandat de Calella es va fundar el 25 de gener de 1926, com a escissió de la societat anterior, d'un grup de pescadors que no estaven d'acord amb la decisió de no pagar les despeses d'assistència sanitària d'un company que havia perdut el braç per pescar amb dinamita. Val a dir que aquesta era una pràctica explícitament prohibida. Al 1930 tenia 120 socis. El seu local era al carrer de Chopitea número 18, en un garatge al costat de les escoles que era propietat del marquès Firmo de Casanovas. Els pescadors pagaven una quota de dues pessetes al mes i, si no podien treballar a

D'esquerra a dreta, Yvonne Barrera, Teresa Pascual, Margarida Sàbat, Montserrat Vigorós, Àngel Sàbat, Teresa Pareras, Raquel Gifre en primer terme i Flora Simón. Margarida Sàbat era modista i ensenyava a casa seva mateix, al carrer Bofill i Codina. El seu germà només devia passar per allà

Dues instàncies de Sebastià Morató, agutzil i carter de Calella, a l'Ajuntament de Palafrugell

••• Al Ayuntamiento

Sebastián Morató Guri, mayor de edad y vecino de esta Villa al Ayuntamiento acude y con todo respeto expone:

Que hace mas de doce años viene desempeñando el cargo de Alguacil-cartero de Calella con el haber anual de 380 pesetas.

El referido sueldo es insignificante si se tiene en cuenta las obligaciones inherentes al cargo de referencia, pues hay que tener en consideración que las horas en que se debe prestar el servicio de llevar y traer la correspondencia de dicho caserío, así como el reparto de la misma, privan de dedicarse a otras ocupaciones con que poder atender á las necesidades de la vida.

A todo esto hay que añadir que también viene obligado á encender y apagar los faroles del alumbrado público durante la noche, cuyo número, que antes era de diez, ha llegado en la actualidad a quince.

Por todo lo expuesto, el que suscribe, Ruega al Ayuntamiento se sirva acordar sea aumentado el sueldo que percibe el exponente hasta quinientas pesetas anuales.

Gracia que espera merecer de esa Corporación el suplicante

Palafrugell 10 Noviembre 1912

Sebastián Morató Guri

Magco. Ayunt. de Palafrugell

(Notes al marge:

Desestimada por la comisión de Hacienda. Palafrugell 15-11-1912

15-11-12

Desestimada

Mascort Secrio.)

Col·l. Carme Morató

Albert Guri, Carme, Maria i Ernestina Morató, amb Margarita Niell davant la casa on vivia l'Ernestina, a l'era, i que també servia d'oficina de correus. Es pot veure la bústia a la porta. En el moment de la fotografia se n'anaven a missa d'onze; les nenes van cobertes i Ernestina porta la mantellina al braç. Albert Guri també hi anava perquè feia d'escolà. Al costat, la mateixa casa a l'actualitat

••• Al Ayuntamiento

Sebastián Morató Guri, mayor de edad y vecino de esta Villa, a V^a M^a acude y con el debido respeto expone:

Que por el Alcalde-presidente de esa Corporación se ha comunicado el acuerdo tomado por la misma, de obligar al exponente como Alguacil-cartero del caserío de Calella de este término, a efectuar la recogida y reparto de la correspondencia que para los habitantes de dicho caserío, llega a esta villa en el tren de las 21 horas y media.

El exponente se vé en el caso de hacer presente a la Corporación las dificultades que se ofrecen para la prestación del servicio que ahora se le exige y los que ya venía prestando y que son: recogida y reparto de la correspondencia que para los habitantes del meritado caserio llega a esta Villa en el tren de las 11 horas y media y vigilancia del referido caserio des de las 11 de la noche hasta las tres de la madrugada.

De exigírsele efectuar la recogida y reparto de la correspondencia que llega en el 2º correo, el servicio de vigilancia por la noche tendrá que sufrir considerable retraso, a menos que se le relevara de la obligación de prestarlo toda vez que en la actualidad no es tan necesario como antes, por razón de haber sido reformado y ampliado el alumbrado público.

Por otra parte hay que tener en consideración el escaso número de personas a quienes puede beneficiar el reparto de la correspondencia del segundo correo por

ser muy poca la que de ordinario llega para los habitantes del expresado caserio y si a esto se añade que con la recogida y reparto de dicha correspondencia el número de horas diarias que el suscrito deberá prestar servicio será de once y que por lo exiguo del sueldo que para ello percibe (368'20 pesetas líquidas anuales) ha de dedicarse a su oficio de pescador durante las horas libres de servicio, con objeto de atender al sustento de su familia, se comprenderá la razón que le asiste para que el Ayuntamiento deje sin efecto o modifique el acuerdo tomado y por el cual se obliga al exponente a efectuar la recogida y reparto de la correspondencia que llega a esta villa en el segundo correo, con destino a los habitantes del repetido caserio.

Por lo expuesto, el suscrito,

Suplica al Ayuntamiento que teniendo en consideración las razones antes expuestas se sirva acordar relevar al exponente de la obligación de efectuar la recogida y reparto de la correspondencia que para los habitantes del caserio de Calella llega a esta villa en el tren de las 20 horas y media o bien que tal obligación solo sea por durante el verano, y que de no estimar procedente la supresión de la recogida y reparto de la correspondencia del segundo correo se le releve de la obligación de prestar el servicio de vigilancia nocturna, o bien que tal servicio solo dejará de prestarse durante el verano, dado caso que la Corporación acordara que solo durante el mismo se efectuara el reparto de la correspondencia del segundo correo. Gracia que espera obtener de la rectitud de ese cuerpo Municipal,

Palafrugell 15 Mayo 1916

S. Morató

Magco. Ayunt. de Palafrugell

(Notes al marge: 19-5-16

Se acuerda pasarla a informe de la Comision de Gobernacion. Mascort Secrio.

14-7-16

Desestimada.)

Lluís Maimí

Fleca de Calella

Articles de primera qualitat

Gran assortit de dolços i pastes de Te
Sucursal de la
Confiteria L'ORQUÍDIA
de Palafrugell

Olis naturals i refinats
Queviures i Vins

N. LLOVERAS
Calella de Palafrugell

CONFITERIA L'ORQUÍDIA

Cavallers, 5
Palafrugell

Ofereix tota classe de
dolços i pastes de Te.
Elaboració diària.
Serveis a domicili a les platges de Calella i Llafranc.

Per encàrrecs i serveis :

Fleca de Calella de N. LLOVERAS

Programa Festa Major de Calella, 1936. AMP, col·l. Enric Marqués

causa d'un accident o d'una malaltia, rebien dues pessetes al dia. Al començament hi havia bastants beneficis, potser perquè hi havia més pescadors joves i sense problemes de salut, però a l'última època la cosa va anar a la baixa, no entraven nous socis i al final es va haver de dissoldre. Tenien l'obligació de presentar el balanç a Governació. Alguns dels presidents de què es tenen constància són Ernest Morató (1927), Pere Arbonès (1928), Florencio Mayola (1929), Lluís Niell (1930) i Sebastià Sàbat (1935).

Una altra associació que ha quedat documentada és la *Sociedad Pósito Pescador de Calella de Palafrugell*, que venia a ser una mena de sucursal de la *Cooperativa la Económica* de Palafrugell, amb seu al carrer de Chopitea.

En darrer lloc, la Junta d'Iniciatives de Calella és l'única associació que no tenia com a base la pesca i que sembla que més aviat feia la funció d'una associació de veïns. Estava presidida per l'alcalde de Palafrugell i a més comptava amb els estiuejants Firmo de Casanovas i Ramiro Torres i els veïns de Calella Pere Arbonès i Ernest Morató. Aquesta Junta fou la que construí el mirador de la punta dels Burricaires, cap al 1935, i es cuidava de coses com la neteja o els arranjaments dels accessos a les platges.

Altres oficis

Com ja hauríem d'haver deduït a aquestes alçades, no tot eren pescadors a Calella. Hi havia també altres ocupacions més puntuals però igual de tradicionals. Comencem pels barbers: la primera barberia de la qual tenim coneixement a Calella estava situada a la casa de més a ponent del carrer del Calau. Com que tampoc hi havia una gran clientela, el barber només venia de tant en tant. Posteriorment es va instal·lar en el poble un senyor a qui anomenaven Xico Barber, que tenia el seu establiment davant la platja de Malespina. Val a dir que les barberies eren autèntics locals socials on la gent anava a fer cua pel simple plaer de fer petar la xerrada mentre s'esperava. El costum generalitzat, i allargat durant molts anys, era de pelar-se al zero.

Ernest Morató va obrir la seva barberia al número 1 del carrer del Pirroig al 1923. Estava situada on ara hi ha el magatzem Lloveras i s'hi va mantenir fins al 1938. Era oberta cada dia excepte els dilluns. Hi anava molta gent a afaitar-se i a tallar-se els cabells, gent del poble i estiuejants. Els dies de més feina eren dissabtes i sobretot diumenges al matí, que era quan el jovent venia a arreglar-se abans de sortir a la tarda. També hi havia hores mortes

FUSTERIA

Alexandre Ungé

SUCCESSOR DE J. GIRBAL

CALELLA DE PALAFRUGELL

Programa Festa Major de Calella, 1936. AMP, col·l. Enric Marqués

en què el local era buit. A disposició del públic sempre hi havia alguna revista i també diaris locals, l'Ara o el Baix Empordà.

Pere Enrica va exercir de barber a Calella des del 1924 fins al 1949. Estava instal·lat al final de les escales que pugen abans d'arribar a la Perola, on ara hi ha l'Hotel Batlle, en una sala que donava a un hort. Obria dos dies i mig a la setmana, però sovint quan era a casa seva es presentava algú a deshora demanat-li si el podia afaitar i llavors ell ho feia sense cap problema. A Calella no hi havia hores. En el local, Pere Enrica hi tenia mitja dotzena de cadires i una lleixa on s'hi deixaven els utensilis: dues o tres estidores, dues o tres navalles, brotxes, pintes, sabó, colònia i un parell de marques de locions. Cap mirall i cap lavabo, era una època diferent.

Un altre ofici a destacar és el d'agutzil, que era la persona investida d'autoritat per part de l'Ajuntament per a fer la vigilància nocturna. Els requisits per a poder exercir el càrrec eren saber llegir i escriure i ser de bona conducta. L'agutzil estava obligat a prestar el servei de vigilància nocturna durant les mateixes hores que es feia a la vila, a més d'assumir totes les funcions que l'Ajuntament o l'Alcaldia li conferís i que fossin compatibles amb el càrrec. A la documentació de l'Ajuntament apareixen sovint referències als nomenaments d'agutzils i també instàncies d'aquests. És una informació gens exhaustiva i de segur que hi falten molts noms, però serveix com a punt de partida.

L'any 1892, el mateix any en què es col·loca la que aparentment és la primera bústia del poble, Joan Ametller era anomenat agutzil de Calella. A la seva mort, al 1899, el va substituir Sebastià Morató, però aquí el càrrec que consta ja és el d'agutzil-carter. Sebastià Morató, que també era pescador, es cuidava d'encendre

Col·l. Herbert Feliu

Genoveva Bofill i Solà (Calella, 1863 — 1946). Formava part d'una de les famílies més benestants del poble i estava emparentada com qui diu amb mig Calella. Era una senyora distingida, sabia cosir i cuinar igual que la resta de dones de Calella, però també sabia llegir i escriure i en aquella època això ja no era tan usual.

els quatre llums de petroli que hi havia al poble quan es feia fosc i de repartir el correu. L'anava a buscar a Palafrugell, però no només el de Calella, sinó també el de la baixada dels Forns a Palafrugell i el de Santa Margarida, territoris que quedaven dins de la mateixa circumscripció. La seva dona, Marieta Vigorós, sovint aprofitava per a recollir el correu a Palafrugell tornant de vendre el peix a plaça. Una vegada que tornava per la carretera vella i plovia, la riera de Santa Margarida es va desbordar sobre del camí i la va arrossegar. Va aconseguir mantenir la bossa amb el correu en alt perquè no caïés a l'aigua fins que es va agafar en un arbust, va deixar-hi la bossa al damunt i després va poder sortir, història que demostra que en aquells temps les feines no eren tan senzilles com podien semblar. Al 1921, Sebastià Morató va renunciar al càrrec d'agutzil-carter, ja que se l'havia nomenat

Pere Niell Font (Calella, 1885 — 1953), conegut com Pere Enrica —el motiu li venia de la seva mare, que es deia Enriqueta i era coneguda per Enrica. De professió era barber, però ho compaginava amb la pesca ja que era impossible viure només de la barberia i en una època fins i tot va tenir un saló

Jordi Col·l. Margarida Niell

«En la barriada de Calella am pocs dies hi ha hagut dos robos. L'un fou en una de les barques del bou propietat del pescador conegut per *Noy Gran*; l'altre fou a la casa de la Viuda de Lopez ont els lladres malgrat els crits de les senyores mestresses de la casa y a llur presencia, amb una *sans façon* inconmensurable, se n'emportaren totes les besties que hi havia al galliner. Convé més vigilancia a Calella.» (sic)

La Crónica, Palafrugell
3 de gener de 1908.

*Les parelles de bou,
tot un espectacle*

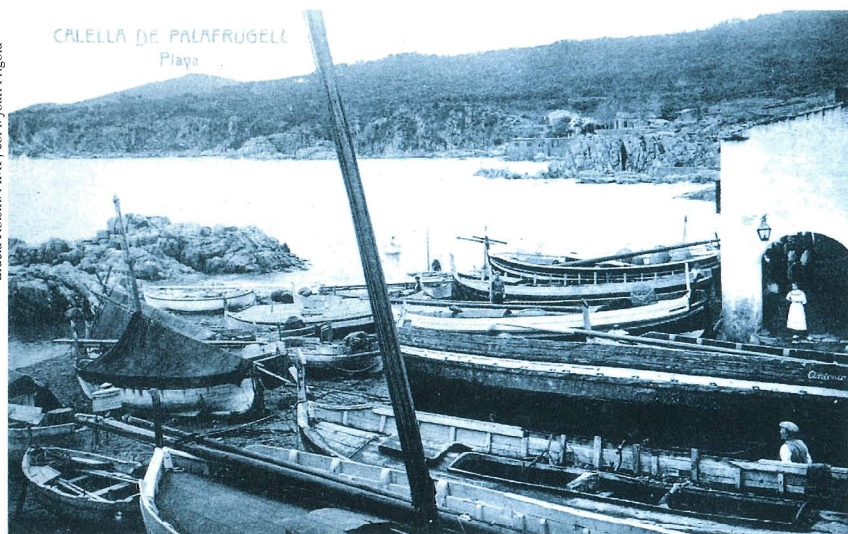
en què el local era buit. A disposició del públic sempre hi havia alguna revista i també diaris locals, l'*Ara* o el *Baix Empordà*.

Pere Enrica va exercir de barber a Calella des del 1924 fins al 1949. Estava instal·lat al final de les escales que pugen abans d'arribar a la Perola, on ara hi ha l'Hotel Batlle, en una sala que donava a un hort. Obria dos dies i mig a la setmana, però sovint quan era a casa seva es presentava algú a deshora demanat-li si el podia afaitar i llavors ell ho feia sense cap problema. A Calella no hi havia hores. En el local, Pere Enrica hi tenia mitja dotzena de cadires i una lleixa on s'hi deixaven els utensilis: dues o tres estisores, dues o tres navalles, brotxes, pintes, sabó, colònia i un parell de marques de locions. Cap mirall i cap lavabo, era una època diferent.

Un altre ofici a destacar és el d'agutzil, que era la persona investida d'autoritat per part de l'Ajuntament per a fer la vigilància nocturna. Els requisits per a poder exercir el càrrec eren saber llegir i escriure i ser de bona conducta. L'agutzil estava obligat a prestar el

servei de vigilància nocturna durant les mateixes hores que es feia a la vila, a més d'assumir totes les funcions que l'Ajuntament o l'Alcaldia li conferís i que fossin compatibles amb el càrrec. A la documentació de l'Ajuntament apareixen sovint referències als nomenaments d'agutzils i també instàncies d'aquests. És una informació gens exhaustiva i de segur que hi falten molts noms, però serveix com a punt de partida.

L'any 1892, el mateix any en què es col·locà la que aparentment és la primera bústia del poble, Joan Ametller era anomenat agutzil de Calella. A la seva mort, al 1899, el va substituir Sebastià Morató, però aquí el càrrec que consta ja és el d'agutzil-carter. Sebastià Morató, que també era pescador, es cuidava d'encendre els quatre llums de petroli que hi havia al poble quan es feia fosc i de repartir el correu. L'anava a buscar a Palafrugell, però no només el de Calella, sinó també el de la baixada dels Forns a Palafrugell i el de Santa Margarida, territoris que quedaven dins de la mateixa circumscripció. La seva dona, Marieta Vigorós, sovint aprofitava per a recollir el correu a Palafrugell tornant de vendre el peix a plaça. Una vegada que tornava per la carretera vella i plovia, la riera de Santa Margarida es va desbordar sobre del camí i la va arrossegar. Va aconseguir mantenir la bossa amb el correu en alt perquè no caïés a l'aigua fins que es va agafar en un arbust, va deixar-hi la bossa al damunt i després va poder sortir, història que demostra que en aquells temps les feines no eren tan senzilles com podien semblar. Al 1921, Sebastià Morató va renunciar al càrrec d'agutzil-carter, ja que se l'havia nomenat carter oficial; de fet ell va ser carter de Calella durant més de quaranta anys. A partir d'aquí les dues figures se separen. El nou agutzil, anomenat "sereno", és Esteve Lladó, que pren possessió del càrrec l'any següent.

Lucà Roisin. AMP, col·l. Joan Figola

Cotl. Estreba

La més clàssica fotografia de la Calella dels pescadors, que podria datar aproximadament de 1890

Més endavant, l'oficina de correus va passar a càrrec d'Ernestina Morató, la filla de Sebastià, i es trobava a casa seva, a l'era, posteriorment plaça d'Agustí Prat. Després l'oficina es va traslladar a la casa que tenien on ara hi ha la Pastisseria Calella, a la cantonada del carrer de les Voltes amb la plaça de Sant Pere. Allà hi tenien els matasegells i els quatre estris necessaris per a enviar la correspondència i els girs postals.

També van ser agutzils Wenceslao Lladó, des del 1925 fins al 1930, any en què va deixar de residir a Calella; Rosendo Niell, que el va substituir; Francisco Niell, nomenat sereno al 1939; i Fidel Pareras, que va renunciar al càrrec d'agutzil al 1952, essent substituït provisionalment per Josep Ferrer. Fidel Pareras va assumir després la funció de carter, però d'això en parlarem més endavant.

És obligat parlar també de la feina de flequer. El que s'hi va estar més temps va ser

Narcís Lloveras, natural de Ventalló i que va arribar a Calella l'any 1926, quan llogà la fleca que hi havia on actualment es troba la perruqueria del carrer de Chopitea. Va passar-hi un parell d'anys i després va comprar la casa que hi havia a la cantonada dels carrers del Pirroig i de Tarrús, on encara avui en dia hi ha obert el supermercat Lloveras, passant primer als seus dos fills i que ara és a càrrec del seu nét. La fleca a Calella havia estat regentada fins llavors per Joan Bataller (1893-1896), Joaquim Balateu (1896-1921, en els últims anys per la seva vídua) i Camilo Castelló (1924-1928), que li va traspasar el negoci a Narcís Lloveras. Ciset, que era com l'anomenaven, va arribar a Calella solter amb la seva germana Nita i al poc temps es va casar amb Anna Costarquera, que també havia vingut de Ventalló. Narcís Lloveras havia estat treballant fins llavors a la fleca de can Camps, a Pals, i estava interessat a establir-se pel seu compte.

Còst Escala

Finalment, la pesca

L'any 1878 els pescadors de Calella van obtenir llicència per a la pesca d'arrossegament, una pràctica que havia nascut a finals del s.XVII i que en aquell moment es duia a terme amb les embarcacions anomenades parelles de bou. Al llibre de Joan Sala i Joan Domènech *La Pesca* (Quaderns de la Revista de Girona, núm. 49), de gran interès per a conèixer com era el món de la gent de mar a les nostres comarques, hi consta que a Calella en van córrer vuit a la darrereria del segle passat, entre elles la d'en Calau, la d'en Tianet Lladó, la d'en Gil, la d'en Narcís de l'Escala, la de l'Alsina, la del Noi Tit i la del Noi Menut, que va ser l'última. Encara que aquesta llista no sembla ser exhaustiva i a més fica en un mateix sac gent de generacions diferents, val la pena entretenir-se a conèixer una mica més aquests personatges, que com a amos dels vaixells grans venien a ser els més "empresaris" dels pescadors.

Calau era Nicolau Ferrer, encara que aquest motiu donat a la família venia com a mínim del seu avi. Vivia, precisament, al futur carrer del Calau i va ser protagonista d'una de les anècdotes més conegudes a Calella: en ocasió d'un naufragi fou recollit amb un altre mariner per un vaixell que anava a Marsella i que no va acceptar desembarcar-lo fins allà. Quan pogué tornar havien passat un parell de mesos llargs i els calellencs ja havien celebrat el seu funeral.

Tianet Lladó, de qui tornarem a parlar en ocasió de les havaneres, era el motiu de Sebastià Pareras, adquirit arran del seu casament amb Dionisia Lladó, filla de Joan Lladó i Teresa Vidal, i membre d'una de les famílies importants de Calella, almenys prou important perquè el carrer on tenien la casa acabés dient-se pel seu nom. La seva inclusió com a propietari de parelles de bou a finals del segle passat sembla prematura donada la seva edat en aquell moment i el més probable és que l'amo de la parella fos en realitat un

familiar seu —probablement el sogre— i que ell continués amb el negoci.

En Gil era de ben segur un membre de la família Gelpí, probablement no en Pepet del cafè, que encara era bastant jove, però sí el seu pare, que també es deia Josep i que ja devia tragar com a motiu el nom de l'avi. Pel que fa a Pepet Gelpí va continuar amb el negoci de la pesca però a distància, ja que no acostumava a embarcar-se, fins que el va deixar per a dedicar-se a temps complet al seu cafè. Com altra gent de Calella, havia fet de taper i encara tenia un racó a casa seva reservat per a fer-hi carracs.

En Narcís de L'Escala era Narcís Guri, natural d'aquesta població, marit de la mestra Ana Riera i germà de Josefa Guri, al seu torn senyora de Josep Marquès, de qui hem parlat anteriorment en ocasió de la seva feina de cafeter. Com es pot veure, les relacions familiars i els parentius a Calella sovint han estat un tema complicat de clarificar. Narcís Guri era d'una família de pescadors arrelada a L'Escala i va arribar a Calella de jove amb els seus germans. S'havien quedats orfes de pare i, com que la seva mare no se'n podia cuidar, Josefa Guri —la filla gran— va aprofitar el seu matrimoni amb un calellenc per a endur-se tots els germans cap a Calella. Quan Narcís Guri es va casar amb Ana Riera van viure a la casa que fa cantonada entre els carrers de Gelpí i de Chopitea, que tenien llogada. Aquesta casa tenia un hort a la part de darrere que arribava fins a la riera, és a dir, a més de mig carrer Gelpí, ocupant un únic terreny que actualment està dividit en diverses propietats diferents.

Alsina era el motiu amb el qual es coneixia Josep Reig, un palafrugellenc que es va trobar ficat en el negoci de la pesca arran del seu casament amb Genoveva Bofill. Els Bofill eren una de les famílies antigues de Calella, amb moltes propietats que venien de

l'època de Joan Bofill, avi de Genoveva i de qui hem parlat en ocasió de sa Perola, que va deixar el record de ser un home molt treballador i amb iniciativa. L'any 1881, Josep Reig va fer construir la casa de l'actual número 1 del carrer de Bofill i Codina, que malgrat alguns canvis s'ha conservat fins al dia d'avui. Tot i això, aquesta casa era més aviat ocupada per familiars i amistats ja que la casa pairal, on vivien, era la següent, la que correspondria al número 3 i que més endavant va ser enderrocada i reconstruïda. Al final, acabat el negoci del mar, els Reig van acabar vivint del patrimoni familiar.

Respecte als dos Nois esmentats, del Menut ja n'hem parlat en ocasió de la seva taverna i el Tit era Josep Arbonès, el pare de Perico Arbonès, que va viure en el carrer de Lladó. I aquí acabem amb els interludis biogràfics.

Les parelles de bou tenien uns vuit o deu metres d'eslora i embarcaven cadascuna deu

El fotògraf Sebastià Jordi i Vidal (La Habana, 1879 — Barcelona, 1947), autor d'aquesta imatge, era de pare palafrugellenc i mare cubana i estiujava a la casa familiar que el primer havia construït al 1889 al Canadell. Sembla ser que amb l'adveniment de la guerra civil els seus negocis van anar a la baixa i hagué de desprendre's d'algunes propietats, entre elles la de Calella. És molt probable que gran part de les fotografies antigues del poble que circulen sense autor conegut siguin seves

Sebastià Jordi. Club Vela Calella, Nadal de 1990

Feines de mar

Col·l. Estreba

Remendant les xarxes

Col·l. Estreba

D'aquesta manera s'acumulava la pesca al Port Bo

Tiàmet Lladó
i el seu fill Vicenç sortint del port

La Vanguardia, 13-9-1998

La sortida de les barques de bou

Col·l. Carme Morató

Sebastià Jordi. AMP, fons Bassa

Col·l. Esteba

A la dreta es veu una de les barques de bou de can Gil Gelpí, situada a l'esplanada que hi havia al costat del cafè familiar i que era on normalment deixaven la parella.

A l'esquerra, el mur de la platja d'en Calau. La porta de darrere és la d'un dels salins de l'Alsina, on actualment hi ha el bar La Vela

Desmallant els sardinals. No era cosa fàcil, perquè calia saber treure el peix sense rompre la malla de la xarxa. Les sardines se subhastaven entre els saladors, els amos dels salins

Pescadors de l'època fent feina

Col·l. Montserrat Niell

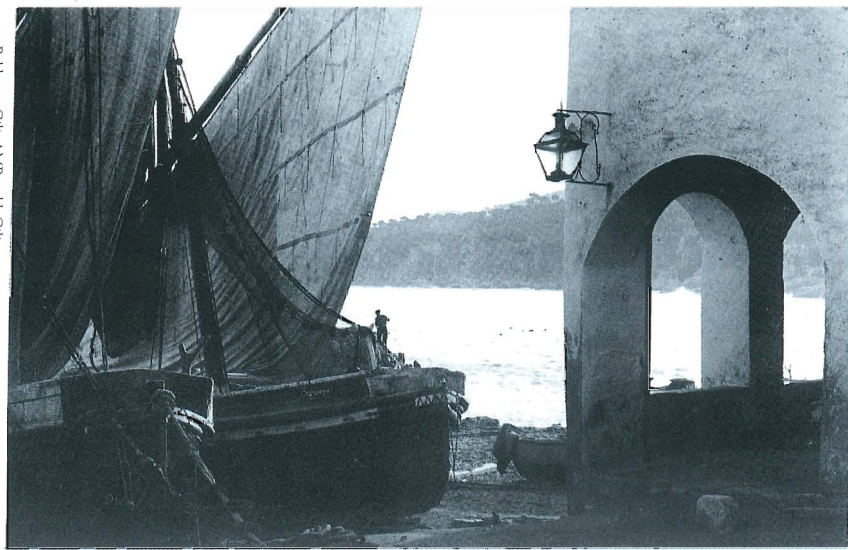

Col·l. Esteba

homes de tripulació. Les argolles que encara són a la paret de la plaça del Port Bo servien per a amarrar les que, per causa del seu volum, no podien pujar a la sorra. La pesca d'arrossegament es practicava durant l'hivern, la resta de l'any era veda. L'any 1881 l'època legal de pesca era de l'1 d'octubre al 30 d'abril, sempre que es fes a una distància mínima de sis milles de la costa. A Calella, cada una de les parelles de bou capturava de mitjana durant un dia de bon temps cinc caixes de peix de vuitanta quilos. El vent de garbí equivalia gairebé a pesca assegurada.

Pel que fa al nombre d'embarcacions en general, l'escriptor de Fitor Miquel Torroella va escriure a *La Crónica*, l'any 1902, que a Calella hi havia 56 embarcacions de pesca i 8 "de recreo", d'aquestes darreres també n'hi havia una altra al Port Pelegrí, que curiosament en el seu article se separa de Calella. Cal tenir en compte a més que hi havia molts pescadors d'altres pobles que venien a Calella a fer la temporada.

Una fotografia impressionant de les parelles de bou a tocar de les Voltes

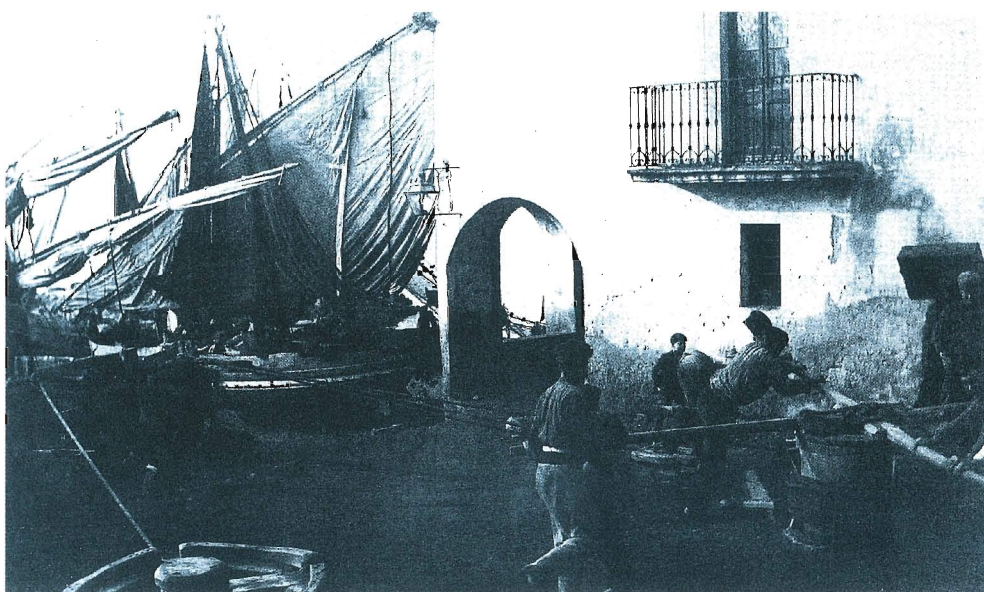
Baldomer Gil. AMF, coll. Gil

Als anys vint van aparèixer els primers motors d'explosió i va començar l'època moderna del sistema de pesca de les parelles amb l'arribada de les embarcacions anomenades vaques, que acabaren fent obsoleta la pesca del bou. L'últim any que van funcionar les parelles de bou a Calella va ser el 1929, i moltes barques es van acabar quedant abandonades a la platja. Serien les que acabaria comprant el pintor Josep Maria Sert.

Com a dada aïllada que ens ha arribat, cal fer referència que al 1930 hi hagueren problemes amb vaques provinents d'Alacant que trencaven tots els usos i costums de pesca del país i que s'aprovaven excessivament a la costa, destruint l'ormeig que hi havia calat al fons. Està documentada una violenta baralla al port de Palamós, al novembre d'aquest any, entre uns pocs pescadors de Calella i una gran quantitat de mariners de les vaques forasteres a causa d'aquest fet.

Però el tipus d'embarcació que acabaria formant part del paisatge de Calella durant els anys següents van ser les teranyines. La teranyina era un art d'encerclament que es practicava amb dues barques, una de grossa amb la xarxa, les caixes i la tripulació, i una de petita amb el llum per a atreure el peix. Es practicava a la primavera i a l'estiu. Va ser cap al 1917 que va aparèixer la primera a Calella, convivint amb les parelles de bou primer, amb les vaques després i quedant-se finalment com a úniques representants de la pesca a l'engròs. N'hi van arribar a haver vuit amb un total de vuitanta homes. Alguns antics armadors de parelles de bou van passar a tenir-ne, com el Noi Menut o Tianet Lladó. També en tenien Perico Arbonès, Artemio Ferrer, en Balano i Primitiu Guri. Les captures es traginaven amb carros per a embarcar el peix al tren que arribava de Girona. També se'n descarregava a tots els pobles del recorregut. Anys després,

Baldomer Gili. AMP, coll. Gili

Les pavelles de bou i les teranyines es treien amb dos cabrestants moguts a mà que hi havia a la plaça del Port Bo i que durant molts anys van servir també com a joc dels nens, almenys quan no hi havia cap pescador pels voltants per a fer-los fora. Si feia bon temps, les embarcacions es deixaven fondejades a la platja del Port Bo, a recés de les roques

se'n transportava al mercat central de Barcelona i també a França.

María Dolores Serrano va escriure a La Vanguardia que “cuando el tiempo era bueno, las traíñas salían al atardecer; se encendían casi a la vez todas las lámparas de las traíñas —las “tranyines”, como dicen en Calella—, la luz desbordante convertía el agua en un incendio dorado y llenaba la playa de sombras afiladas y tajantes como cuchillos. Las siluetas grotescas y deformadas de los hombres que se afanaban entre las redes y de los mirones estáticos parecían un baile de condenados, “un ball de maleïts”, como me dice el viejo pescador que tiene el cuello como un toro y que no quiere darme su nombre porque “no quiere salir en los papeles”.

Existia una veda establerta pels mateixos pescadors que permetia a les espècies reproduir-se i augmentar. Sis mesos de pesca d'arrossegament i sis mesos de pesca d'estiu (peix blau). Posteriorment la veda va desaparèixer, amb el consegüent perjudici per

a la pesca. La teranyina per exemple es practicava d'abril a octubre i més tard va passar a fer-se durant tot l'any.

Hi hagué una època en què el peix blau es capturava en grans quantitats, cosa que abaratia considerablement el preu al mercat de Palafrugell. També s'enviava a altres ciutats, ja que a la vila òbviament no es podia assumir tota la captura. I això no era només a l'estiu, Ernest Morató afirma que de mitjana durant un dia d'hivern de bon temps a Calella es capturaven 3.860 quilos de peix. Moltes vegades aquest s'havia de llençar perquè n'hi havia massa i els preus havien baixat excessivament. El peix també regulava els preus de les altres mercaderies que es venien: si era abundant la gent comprava menys de les altres i els venedors forçosament havien de vendre més barat, i el fenomen també s'esdevenia a la inversa. Al mercat dels diumenges, molts palafrugellencs esperaven que arribessin les dones dels pescadors de Calella per a comprar-los els peixos que

*Narcís Guri i Artigas
(L'Escala, 1860–Calella,
1929). Un dels pescadors
que tenien pàvela de bou*

Coll. Albert Guri

Francisco Arnau i Prats (Sant Gregori, 1886 — Calella, 1935), conegut com es Ganxo, l'agost de 1923. Solter, vivia amb la seva mare al carrer de Miramar. D'ell es recorda a Calella una anècdota tragicòmica: Li van regalar un puro un dijous, que es va fumar sense esperar el tradicional diumenge de festa per a fer-ho i al·legant que "diumenge, qui sap qui serà viu". L'endemà portava uns noucasats a barquejar i va morir allà mateix dins la barca, de sobte, deixant a la parella estupefactes i obligats a cridar per a demanar ajuda perquè els vinguessin a recollir. La gent va haver de concloure que si es Ganxo hagués esperat a diumenge no s'hagués pogut fumar el seu puro

Col·l. Albert Guri

posarien a l'arròs del dinar, fossin cigales, congres, llagostetes o sèpies.

Aquestes dues modalitats de pesca, d'arrossegament a l'hivern i de peix blau a l'estiu, que es feien a mar obert, implicaven una inversió important per part del patró, que a més havia d'estar cobert econòmicament per a poder superar les males èpoques. Depenien del temps i del mercat, a més, llevat dels salins no hi havia sistemes per a conservar el peix i tampoc un transport que garantís la venda d'un volum de pesca important. En canvi, la pesca individual era més adaptable, permetia al pescador dedicar-se a altres activitats i no representava un risc tan gran per a la seva economia. I com que es pescava a zones més pròximes a la costa la feina era més senzilla i segura.

Individualment hi havia variades modalitats de pesca. Una d'elles era el sardinal, un art de deriva, que es deixava portar pels corrents del mar, que es practicava tot l'any i que desaparegué durant la dècada dels cinquanta. Consistia en una xarxa col·locada verticalment dins l'aigua, que els peixos envestien quedant-hi atrapats. S'hi pescava sardina, anxova i alatxa. A Calella hi havia set barcades de sardinals. Cap a finals dels cinquanta, es començaren a reconvertir en barques de passeig per als turistes. Una altra modalitat era la pesca de lluç amb palangre, que es practicava de maig a novembre i consistia en un llarg fil del qual penjaven fins a vuitanta o cent hams. A Calella hi ha notícia que hi havia hagut set palangrers en una època i fins a dotze en una altra. Cada un calava de trenta a quaranta palangres i la pesca capturada oscil·lava entre seixanta i cent seixanta quilos per dia i palangrer. Aquesta pesca anava paral·lela amb la del peix blau. Un altre sistema era anar a batre, que consistia a tancar una cala petita amb una peça i fer

fressa perquè els peixos sortissin en direcció a mar obert, quedant atrapats a la xarxa.

Però un dels tipus de pesca més tradicionals a Calella és la de de llagosta, que es duia a terme durant l'estiu, ja que la resta de l'any hi havia veda. A Calella existien set nansaires que pescaven setmanalment una vintena de quilos de llagosta cada un. Anaven fins a unes dues milles mar endins, més enllà del cap de Sant Sebastià. Avui en dia la llagosta és pràcticament inexistent en aquesta zona.

Entre els rituals dels pescadors, hi havia el de reunir-se a la taverna a fer el got de vi abans de sortir a mar. Si el patró anava a una determinada taverna, tots els mariners acudien a la mateixa. Per exemple, els d'en Lladó anaven a can Batlle, els de l'Artemio a cal Noi Menut i els d'en Balano sembla ser que es repartien entre totes dues. A l'estiu menjaven de matinada, quan sortien a pescar, el que en deien "la mañana", que consistia en un gran bol ple de llet o cafè amb pa a dins. Després, quan tornaven al matí, esmorzaven pa amb tomàquet amb una arengada o una anxova, de vegades botifarra o llonganissa, amb un got de vi, o amb els gots de vi que convinguessin, que amb això no hi ha hagut mai manies. Àngel Sabat, per exemple, esmorzava una arengada amb pa amb oli i una cabeça d'all sencera. La resta dels àpats del dia ja es feien en un horari més normalitzat. A l'hivern les barques arribaven quan es feia fosc, els pescadors anaven a casa seva a menjar quelcom i després es reunien a la taverna o al cafè. Allà també es trobaven amb gent que havia tornat de treballar a Palafrugell.

Quan de nits hi havia temporal les barques s'havien de pujar per a deixar-les fora de l'abast de les onades. Sempre hi havia qui avisava els altres, sovint a base de llançar un grapat de sorra contra els vidres de les finestres. De totes maneres les nits no eren tan desèrtiques com ara, s'acostumava a anar a dormir cap a les nou

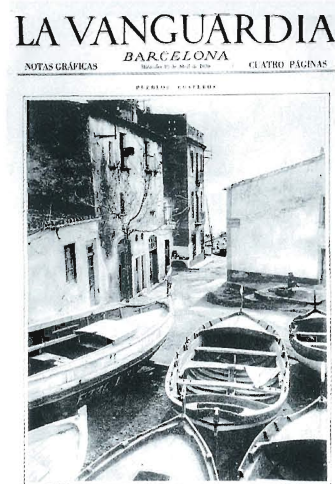
i per això molts a la una ja estaven desvetllats i se n'anaven a fer una volta, tant a l'estiu com a l'hivern. Senzillament te n'anaves a veure el bot. A sota les Voltes, a les quatre de la matinada ja hi havia gent.

La pesca va començar a decaure a partir dels anys trenta, quan les dimensions reduïdes de les platges no permeteren la motorització de les barques de la manera que succeïa als ports veïns. Encara continuaren havent-hi pescadors durant bastants anys més, però a partir d'aquesta època ja es va començar a veure que tot allò anava a la baixa. Ha quedat la idea que foren les barques de motor les que van acabar amb la pesca a Calella. El cas és que després de la guerra civil la disminució d'embarcacions va ser constant.

És impossible acabar aquest capítol sense fer una menció als salins. A Calella n'hi van arribar a haver sis: el del Noi Menut, situat al port de Malespina; el d'en Guri, tres portes més enllà; els dos de ca l'Alsina, el primer on hi ha les actuals galeries el Salí del carrer del

Pirroig i el segon on hi ha el bar La Vela del carrer Calau —encara que aquest darrer sembla ser que havia estat propietat abans del mateix Calau—; el de Pepet Gelpí, situat al carrer de Miramar, igual que els dos primers, però en aquest cas a la banda dreta de les futures Voltes noves; i el d'en Pere Enrica, que era al carrer de Lladó. Val a dir que l'Alsina també tenia un tercer salí a Tamariu. A cadascun d'ells hi treballaven unes deu dones, en general no hi havia homes. S'hi salaven sardines, anxoves i arengades. El peix salat es portava a diferents llocs, arribant fins i tot a ciutats com Gènova. Els salins van cessar la seva activitat durant els anys trenta i una de les causes va ser la creixent utilització del gel per a conservar el peix, funcionava millor que salar-lo i devia ser més saludable.

En el salí del carrer del Pirroig, enmig de les caixes i dels rastres de l'antiga activitat, Josep Reig encara hi anava a fer carracs en els darrers anys de la seva vida i alguns nens aprofitaven l'indret per a jugar.

La Vanguardia, 30 d'abril de 1930. AMP, coll: Enric Marqués

Jaume Ferrer. AMP, foto Ferrer

L'avi Massio fent jambina, un art que s'ha mantingut fins als nostres dies entre els pescadors jubilats

CARTES AL DIRECTOR

Sr. Director de La Imparcialidad.

Prefiero Calella á Biarritz, me decía un entusiasta del punto primeramente espresado; y después de estar en él lo comprendo, pues reúne para las familias que constituyen la clase media, nervio del estado, atractivo y ventajas superiores á las que pueden ofrecer esas renombradas playas y estaciones veraniegas tan frecuentadas por nuestra aristocracia.

Aquí no hay que buscar teatros, casinos, paseos públicos, ni ninguna de esas distracciones de que podemos gozar todo el año, el que quiera eso, que no venga; pero el que desee encontrar corazones francos y leales en quienes la doblez y sentimientos rastreros son completamente desconocidos, que ofrecen á manos llenas cuanto tienen, siendo parques para tomar; el que quiera no oír más que la verdad, el que ansíe gozar del verdadero carácter catalán, en el que la palabra no sirve para ocultar, sino para espresar el pensamiento: aquel á quien moleste la adulación, la murmuración y la envidia, en ésta se encontrará á sus anchas.

¿Y cómo había de ser otra cosa, siendo las familias Jubert y genís el núcleo, la fuente única por la que el bañista aprovechando la cordial y franca hospitalidad que con esquisita galantería le ofrecen, contrae relaciones sumamente gratas, por ser de escogida educación, ameno y cortés trato las personas que en su casa tienen entrada. Para el elemento joven estas ventajas se centuplican ¿dónde se encontrará un BOUQUET de señoritas como las que aquí admiramos? Tenemos á una Camila, que es un prodigio de

discreción y amabilidad; á una Estrella, que á su paso deja entrever el camino de la dicha; una Nieves, que con su atractiva mirada hace languidecer al corazón más empedernido y enemigo del matrimonio; una María que por su hermosura brilla en primer lugar donde quiera que se presenta, sin que por eso le vaya en zaga su hermana Adelita; una Margarita ideal como para Goethe pudo serlo la que creó en el Fausto, sin que dejan de resaltar la hermosura de dos Pepitas, que por diferente estilo, son el encanto de todos cuantos las ven. Siento no recordar los nombres de muchas otras no menos bellas, que también forman parte de esta colonia veraniega dándole vida y color con sus hechizos y encantos que lucen en todas partes y con especialidad en las frecuentes excursiones que á las próximas fuentes se organizan, algunas tan numerosas que han ascendido á 36 el número de asistentes á las mismas, dominando siempre en ellas la alegría que á todos anima y los chistes y ocurrencias con que la juventud de ambos sexos pone de manifiesto la agudeza de su ingenio. Con lo relatado basta para comprender lo bien que aquí se está, lo dulcemente que pasa el tiempo y que todo el que visita á Calella se prometa volver la temporada siguiente. No cerraré esta carta sin hacer notar el agradecimiento á que se hace acreedora la familia Jordi por la asiduidad y galantería con que procuran hacer amena la estancia en esta playa á los que en la misma estamos ofreciendo con desprendimiento sin igual cuanto está á sus alcances. Suyo affmo. J.G. y M.
Calella 7 agosto 1896.

ELS CARRERS DE CALELLA

L'any 1920 el Ple de l'Ajuntament de Palafrugell va acordar posar els primers noms als carrers de Calella. Van ser els següents, tal com apareixen en el llibre d'actes: Chopitea, Lepanto, Lladó, Plaça de Sant Pere, Les Voltes, Calau, Francesc Estrabau, Sant Roc, Miramar, Bofill i Codina, Gravina, Pirroig, Tarrús, Codina, Villaamil, Canadell i Gelpí.

Un primer criteri va ser utilitzar noms dels indrets contigus als carrers, cas de les platges del Canadell i de Sant Roc i també de les Voltes. La Comissió de Foment recollia igualment la intenció d'utilitzar els noms d'alguns dels primitius pobladors i les famílies més conegudes, i aquí van ser escollits els Calau, Gelpí, Lladó, Pirroig i Tarrús. El primer és l'únic cas especial, ja que en comptes d'un cognom es va utilitzar el motiu d'una família que hi vivia.

Les primeres persones amb una relació directa amb Calella a les quals es va dedicar un carrer van ser Dorotea de Chopitea, Francesc Estrabau, Joan Bofill i —encara que l'esmentada Comissió semblava ficar-ho dins el sac de les famílies— Narcís i Josep Codina. També apareixen personatges relacionats amb la Marina: Federico Carlo Gravina i Villaamil, així com la referència a la batalla de Lepant, quelcom habitual en aquell moment a les poblacions costaneres. Es va posar el nom del patró

del poble, Sant Pere, a la plaça principal i la funcional denominació de Miramar al carrer de vianants que va del Port Bo al Canadell.

La majoria dels carrers que van anar apareixent a mesura que Calella creixia van rebre noms sense relació específica amb el poble. No obstant això podem comptar amb unes quantes honroses excepcions. Per començar, els que van agafar el nom d'accidents geogràfics locals (Illes Formigues, Es Còdol, Tres Pins, Port Bo, Port Pelegrí, la Torre), més el cas concret d'un edifici (Banys d'en Caixa) i un parell de motius de calellencs (Noi Gran, Noi Menut). Alguns van sorgir de la voluntat popular, com els carrers dedicats a Pepet Gilet i al Pintor Serra —una iniciativa de l'Associació d'Amics de Calella, en tots dos casos a la mort dels afectats—, la plaça de Primitiu Guri —on també intervingué l'Associació, encara que en aquest cas la iniciativa va partir d'Ernest Morató des d'un article— i la plaça d'Agustí Prat, que sembla ser que va ser batejada una mica al marge de l'Ajuntament. A més Joan Boix va donar nom al passatge de vianants que havia cedit a l'Ajuntament al costat del que havia estat el seu Hotel Duing. Nicholas Woevodski va ser doblement referenciat —encara que de manera indirecta— a través del camí del Jardí Botànic i el camí del rus. Il·lustres estadants com els doctors

Josep Alsina i Antoni Esteve també són presents en el nomenclàtor, a l'igual que mossèn Narcís Molla, al costat de l'església, i Ernest Morató. És cert també que alguns noms, si bé no són directament calellencs, sí que compten amb rellevància en l'àmbit local, cas dels carrers d'Ermità Corbera, del Crit o d'Àngel Ferran. L'any 2000, i com a conseqüència d'una iniciativa que venia de bastant temps enrere, l'Associació de Veïns i Amics de Calella va concretar una sèrie de proposicions amb la voluntat de batejar més carrers amb noms identificats amb Calella. La proposta, que va ser aprovada per l'Ajuntament, donà lloc a la plaça de les Escoles, a la plaça de les Teranyines i al passatge Jimmy Rena, d'una banda. De l'altra, les avingudes Costa Blanca, Costa del Sol i Costa Daurada es van convertir en Joan Pericot, Antoni J. Rovira i Baldomer Gili respectivament. Encara que els canvis de nom sempre representin una dificultat afegida, el cert és que no sembla una mala idea modificar aquestes nomenclatures completament impersonals. Això també va permetre que aquests personatges poguessin comptar amb unes avingudes amb cara i ulls, evitant que —com ha passat en altres casos— persones significades hagin donat nom a carrers molt dissimulats perquè en aquell moment no n'hi havia altres de lliures.

Jaume Ferrer. AMF. fons Ferrer

On posem les barques?

Al Ayuntamiento

Los que suscriben, mayores de edad y vecinos del barrio de Calella del distrito municipal de la presente villa de Palafrugell, provistos de las correspondientes cédulas personales, a la Corporación Municipal acuden y del mejor modo, exponen:

Que por parte de varios vecinos de dicho barrio de Calella y obrando con el consentimiento del Alcalde pedáneo D. José Reig y Pascual, se ha producido en distintas ocasiones, y en la actualidad vuelve a repetirse, a colocar en la plazuela que vulgarmente se llama de LA FUENTE de Calella y casi arrimado a la casa y huerto del firmante de esta instancia D. Magín Niell y Morató, diversas embarcaciones de pesca, de las llamadas del BOU y la XABEGA, cuyas embarcaciones constituyen un serio estorbo en aquel sitio, y además dan ocasión a que se forme un estorcolero y excusado del vecindario, con evidente perjuicio para la salud pública.

Si solo se hubiera tratado de una caso de necesidad verdadera,

como por ejemplo un temporal que obligara a los dueños de las barcas a retirarlas en lugar seguro, nada diríamos; pero la demasiada frecuencia con que se ejecuta este hecho, infringiendo repetidamente las Ordenanzas Municipales, nos obligó varias veces a denunciar la conducta de aquellos vecinos al Alcalde pedáneo Sr. Reig, no obteniendo nada como es natural, ya que dicho Sr. es el primero en colocar sus barcas en la plaza nombrada, y deseosos los que suscriben de que en la harrada de Calella se cumplan como es debido las Ordenanzas Municipales, es por lo que a esa Corporación atentamente, SUPLICAN: Se sirva acordar ordenar a los vecinos que indebidamente colocan sus embarcaciones en la Plaza de la Fuente del barrio de Calella, las retiren cuanto antes, conminándoles de no hacerlo inmediatamente a pagar la multa correspondiente.

Justicia que se prometen alcanzar del recto proceder de esa Corporación. Palafrugell quince de octubre de mil novecientos diez y ocho.

Magín Niell Morató, Luis Suquet, José Castelló, Espiridión Suquet, Luis Niell, Trifón Niell, Primitivo Guri.

Coll. Herbert Felu

(Nota: Pase a la Comisión de Fomento para su informe. Palafrugell 2 Noviembre 1918. El Alcalde, M. Grassot.)

Vista la instancia suscrita por D. Quintín Niell Morató y otros residentes en el caserio de Calella de este termino, solicitando se ordene se quiten las embarcaciones que se colocan en la plaza de dicho Caserio y Resultando de la inspección ocular e investigaciones practicadas, que de tiempo inmemorial se colocan en dicho sitio y otros públicos del referido caserio las embarcaciones que se utilizan en verano para la pesca y que con ello se ha procurado siempre no entorpecer el tránsito por las calles del mismo, cosa que apreciaron en la inspección de referencia.

Considerando que no obstante hallarse dispuesto en el artículo 127 de las Ordenanzas municipales estar prohibido dejar en la vía pública objetos, en el caso que nos ocupa es de suma conveniencia tolerarlo por cuanto seria poco menos que imposible hallar sitio en aquel caserio para salvar las embarcaciones de los temporales ya que las playas son insuficientes para contenerlas fuera del peligro de los

temporales que con frecuencia se desarrollan en invierno. Considerando que por la citada disposición legal puede la Alcaldia conceder permiso para ocupar la via pública en determinados casos.

La Comisión de Fomento que suscribe es de opinión que puede la Corporación municipal tolerar la ocupación de las vias públicas del caserio de Calella por las embarcaciones de pesca de los vecinos de aquella barriada debiendo la Alcaldia al conceder los permisos procurar que no se dificulte el tránsito público por las calles del citado caserio. El Ayuntamiento no obstante resolverá. Palafrugell 18 Nbre 1918

Francisco Gich
Antonio Sendra

(Notes: 22-11-18
Aprobado
Mascort Scrio.
10-12-18
Comunicado al Sr. Niell.)

Lucia Rotim. AMP, coll. Peco alman

Primitiu Guri i Riera
(Caella, 1891 — 1923)

CALELLA DE PALAFRUGELL HEROICA

"Vigília de Santa Rosa, dia de trist record. Fa un any. Un any que el nostre amic Guri ofrenà el seu cos jove en noble gesta per a salvar la vida d'altri". Amb aquestes ratlles, si la memòria no em falla, començava un article que vaig escriure fa 38 anys i que fou publicat en el setmanari "Baix Empordà" de Palafrugell. Allò que va passar fou tan trist, que durà molt temps que no sabíem com asserenar-nos d'aquella desgràcia que afectava a tots i principalment el nostre barri. Avui, passats tants anys, molts dels meus lectors ignoren ja aquell fet. Per això crec que no és inoportú de reconstruir-lo.

La personalitat d'en Primitiu Guri (e.p.r.) com a mariner, era reconeguda per tothom i ací radica precisament l'origen de la desgràcia que li va passar. Tenia en tots els aspectes massa qualitats. Però la que encara no l'hi coneixem, la mostrà ben clarament. La portava a dintre: era aquella facultat de certes ànimes grans de poder donar-ho tot, perquè ho tenen tot a disposició dels altres. Ell donà la vida, tan espontàniament, tan sobtadament, tan simplement, en presència dels que anaven a la barca, que tothom degué quedar veient visions. Per cert que era l'únic entre tots els que es trobaven a bord que no havia de tirar-se al mar per a tractar de salvar aquella joveneta; però entre tots, fou el sol a sentir l'esperit de sacrifici que hem esmentat. Faig aquesta afirmació raonant-la i dient ben clar, que abandonat el seu lloc de patró, la barca quedà sense govern, mancada de l'home que podia fer-la maniobrar en mig del mal temps i tractar de recuperar, si hagués estat possible, el cos humà caigut al mar. Però l'impuls generós, irreflexiu, passà al davant de tota consideració i portà la fatal conseqüència que explicaré a continuació. Era, com he dit, vigília de Santa Rosa del 1925. El nostre amic sortí a "voltejar" amb la seva barca, per donar una alegria al seu germà i uns amics, entre els quals s'hi comptava una senyoreta. La barca era una sòlida embarcació de quaranta pams, arborada amb

vela llatina amb tots els arreus. No faltava res a bord, tot estava a punt.

Sortiren del "Port-Bó" amb vent fluix per a tota vela. Era llebeig i ratxejava, com si pressentís que a la tarda bufaria de valent. La barca lliscava lleugera apuntant la proa a llevant de les Illes Formigues. Imagino que els convidats de bord sentien una mena de pessigoleig quan la barca trobà el mar lliure i l'aigua entrava pels corredors. No cal dubtar que aquella sensació feia que els passatgers miressin de tant en quant el patró i que aquest, tot cofoi els responia amb un somriure per donar-los confiança. El timó d'aquella nau estava en bones mans. Endavant doncs. Des d'on es trobaven, podien contemplar la costa, el cel i el mar, en tota la gran immensitat. En aquella altura, Caella sembla submergida dins del mar.

Quin vol de gavina, sobre l'aigua! Però ja n'hi havia prou d'anar en fora, calia canviar el rumb. El patró advertí de passar a barlovent, ja que el llebeig començava a bufar fort. Fou llavors que esdevingué l'imprevist. La senyoreta caigué al mar. En el mateix instant, el nostre heroi es llençà per salvar-la. Quan pogué protegir la naufrag entre els seus braços, amb la serenitat pròpia dels grans esperits li anà prodigant paraules encoratjadores i al mateix temps donava ordres i orientacions als que es trobaven a la barca per tal de que els recollissin a tots dos.

Desgraciadament l'embarcació trobà llavors la manca del patró, no obeïa de cap de les maneres a aquella gent inexperta en la maniobra i començà una deriva que l'anà allunyant cada vegada més dels que llavors ja eren dos naufrag, fins a perdre'ls de vista. La barca va anar a parar a empenyes i rodolons a la platja de Llafranc.

El rumor de que havia succeït una desgràcia s'escampà ràpidament i no cal dir que tothom va respondre com un sol home per fer allò que calia que fos fet de seguida. La recerca fou minuciosa, hi prengueren part pescadors que coneixien pam a pam els paratges. Tenint en compte el vent i el corrent que també era de garbí, van seguir exactament tot el recorregut que lògicament podien haver fet els

nàufrags. La tasca no fou infructuosa: trobaren en vida la noia, l'única que havia de salvar-se. Del seu heroi salvador, cap rastre.

No fa gaire, vaig parlar amb l'amic calellenc Jaume Gelpí, el qual m'explicà tots els detalls del salvament d'aquella senyoreta: "Amb el canot del senyor Regàs, de Girona, anàvem seguint les aigües en les quals suposàvem que podien haver restat els nàufrags, que havien d'ésser les de la zona compresa entre les Illes Formigues i el Cap de Begur. De sobte, molt a prop d'aquest darrer indret un dels que estaven al meu costat exclamà: "Allà lluny a l'horitzó hi ha un suro". Vaig respondre que no podia ser un suro de nanses perquè tots eren sota l'aigua pel corrent. Llavors, fèrem proa vers el lloc on es veia quelcom i constatarem que no es tractava de cap suro, sinó de la noia. La recollírem, la col·locàrem sota proa, tenia encara part de la roba eixuta. Va preguntar per en Guri i va recomanar que el busquéssim de seguida a ell ja que ella es trobava bé".

Què havia realment succeït en el temps transcorregut entre l'instant que la barca sense patró perdé de vista els nàufrags i el moment que ens descriu l'amic Gelpí testimoni presencial de la recollida de la senyoreta? Amb exactitud no ho sabrà mai ningú. Però no cal fer gaire esforç d'imaginació per creure que el nostre calellenc, després d'iniciat el seu acte de valor cívica, trobà tota mena d'inconvenients per a poder salvar la noia, la qual no sabia nedar. Pensem en les dificultats i perills que ofereix l'intent de salvar una persona que

s'ofega. Afegim-hi l'estat del mar. Quin esforç sobrehumà el d'aquell home que degué carregar-se materialment damunt les espatlles el cos de la senyoreta, com ho prova l'afirmació que aquesta fou recollida amb part de la roba eixuta! Guri, provà per tots els mitjans de sortir-se amb la seva, fins que les forces li fallaren i aquella mar que ell tant coneixia i dominava, l'engolí com a cosa pròpia per sempre més. Així, excel·lent nedador, l'home coneixedor de tots els perills de la mar, havia lograt aquella cosa que a primera vista semblava impossible: una nàufreg que no sabia nedar podia ésser retrobada quatre o cinc milles més lluny del lloc on havia naufragat, ens estat de consciència i sense cap símptoma d'haver sofert gaire, malgrat d'haver romàs durant unes tres hores i mitja entre les Formigues i Cap de Begur a unes dues o tres milles de distància de la costa.

Per completar tota la informació que tinc sobre la tragèdia copiaré aquest paràgraf del llibre "Mes de juliol consagrat a la Verge del Carme" de Fra Alfons del Sagrat Cor, inserit en les pàgines 178 i 179, al final de la ressenya dels fets dels quals he parlat: "La noia salvada de les aigües va fer constar públicament que devia la salvació al Sant Escapulari de la Verge del Carme que duia sempre sobre el pit".

Resumiré finalment la intenció d'aquest article: Calella de Palafrugell té un deute des de fa 39 anys envers en Primitiu Guri. Fou heroi d'una gesta excepcional i víctima d'una tragèdia de les que afortunadament no en passen sovint. Doncs bé: una vegada més em dirigeixo a l'Associació dels Amics de Calella per si es vol cuidar de que aquest deute sigui religiosament pagat.

Com?

Al meu entendre es podria organitzar un homenatge a la memòria de Guri que podria consistir en la col·locació d'una placa commemorativa a casa seva, o dedicar-li el nom d'un carrer d'aqueixa Calella que ell tant volgué i en la que deixà la vida en holocaust.

Ernest Morató. *Coses de Calella de Palafrugell*. Palafrugell, 1984.

Rosa Guri posant sardines dins d'una caixa a l'entrada del salí d'en Guri, al carrer de Miramar. Aquest salí va durar poc, potser uns cinc anys, el va obrir Primitiu Guri en casar-se i en morir ell va acabar tancant

Col·l. Esteban

EL PROPER DIUMENGE, 27 D'AGOST,
A LES 8'45 DEL VESPRE, ES DESCOBRIRÀ
LA PLACA QUE DÓNA EL NOM DE
PRIMITIU GURI
A UN CARRER DE CALELLA DE PALAFRUGELL.

L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE CALELLA DE PALAFRUGELL, QUE INICIA
AMB AQUEST ACTE D'HOMENATGE A L'HEROIC MARINER LA NOVA
ROTULACIÓ DELS CARRERS DE CALELLA, US CONVIDA A ASSISTIR-HI.

Alcaldes de barri

- 1868 - Josep Niell i Gelpí. Nomenat per la Junta Revolucionària
 1869 - Josep Marquès
 1877 - Miquel Romañach i Marés
 1879 - Miquel Romañach i Marés
 1881 - Rafel Casademont i Bofill
 1882 - Josep Lladó
 1884 - Josep Niell i Gelpí
 1885 - Miquel Romañach i Marés
 1887 - Josep Niell i Gelpí
 1890 - Martí Bofill i Reixach
 1891 - Josep Pla i Mayola
 1894 - Josep Gelpí i Poch
 1895 - Josep Gelpí i Poch
 1897 - Martí Bofill i Reixach
 1899 - Martí Bofill i Reixach
 1901 - Dimiteix Joan Casademont
 1902 - Josep Reig i Pascual
 1906 - Josep Reig i Pascual
 1909 - Josep Reig i Pascual
 1910 - Josep Reig i Pascual
 1912 - Gil Gelpí i Marquès
 ? - Josep Gelpí i Marquès
 1913 - Josep Reig i Pascual
 1914 - Josep Reig i Pascual
 1916 - Josep Reig i Pascual
 1918 - Josep Reig i Pascual
 1920 - Josep Reig i Pascual
 1922 - Josep Reig i Pascual
 1923 - Josep Reig i Pascual
 1924 - Josep Reig i Pascual
 1936 - Ernest Morató i Vigorós
 ? - Josep Gelpí i Marquès
 1940 - Marcelino Simón i Massó
 1941 - Felip Cornell i Anglada
 1943 - Sebastià Pareras i Pirroig

Cabos de Mar

Felip Cornell
 Fidel Pareras
 Fernando Ferrer
 Joaquim Niell

Cohl, Heribert Feliu

José Reig i Pascual (Palafrugell, 1856 — Calella, 1936). Tot i ser un dels principals amos de barques de bou, es vanagloriava de no haver-se embarcat mai. Era un home amb molt de caràcter, cridaner, geniut i monàrquic convençut fins al punt d'estar subscrit al diari La Nación, que era el periòdic monàrquic per excel·lència. Seus van ser el primer telèfon i la primera ràdio de Calella, encara que les adquisicions es van fer més aviat per iniciativa del seu gendre. Va morir just abans de l'esclat de la guerra civil

Cohl, Escriba

A Felip Cornell el van nomenar alcalde pedani, però al 1943 ell va acabar renunciant al càrrec al·legant que no tenia la instrucció necessària

La guerra civil i la postguerra (1936-1949)

Com a pertor, a Calella la guerra civil va ser una tragèdia que va marcar l'existència dels que la van viure, des de més lluny o des de més a prop. Fins a cinc calellencs van morir al front, tots joves, gairebé adolescents. En el poble, els fets més violents van ser protagonitzats per forasters. Quant als puntuals enfrontaments entre veïns, probablement provocats més per antipaties i esverament que no pas per motius polítics, no van arribar a més. Després del conflicte, tot i que van quedar algunes enemistats entre famílies, el que es va mantenir més aviat fou la intenció de no remoure les coses i d'esforçar-se a no revivre uns fets desgraciats. Els anys que havien de seguir no serien fàcils.

Esclata la guerra

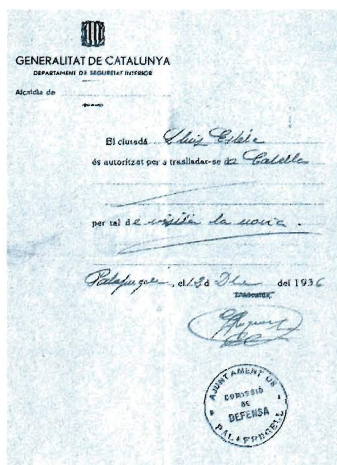
El 18 de juliol de 1936 tingué lloc a Àfrica la sublevació de Franco i els militars contra el govern de la Segona República i el consegüent inici de la guerra civil espanyola. L'alçament no va reeixir a Catalunya, que va quedar sota l'autoritat dels republicans. Tots aquests esdeveniments van enganxar els palafrugellencs en plena festa major. A la vila es va crear un Comitè del Front Popular Antifeixista de Palafrugell, que seria encapçalat per l'alcalde Martí Jordi.

Aquest comitè va dictar unes mesures tancant les botigues de comestibles, els cafès i els centres d'esbarjo, i també impedit que els pescadors sortissin a mar. Però això no va durar gaire, ràpidament es disposà l'obertura dels esmentats establiments i es concedí

l'oportuna autorització als pescadors de Calella per tal que reemprenguessin el seu treball. El 24 de juliol ja es tornava a vendre peix al mercat de Palafrugell. Les embarcacions que no fossin de pescadors professionals, no obstant això, continuaren tenint un temps més vetada la sortida. Poc després, reconeixent que aquesta disposició ocasionava inconvenients als treballadors de Palafrugell que tenien el costum d'aprofitar els dies festius per anar a pescar, el comitè va acordar que únicament podrien fer-se a la mar els bots i altres embarcacions els propietaris de les quals estiguessin en possessió d'una autorització que expedia la delegació del comitè a Calella. De totes maneres, els pescadors no van tenir una feina fàcil durant la guerra, ja que cada vegada que apareixien avions o vaixells —normalment els primers bombardejant els segons— o senzillament quan se sentien explosions,

*Els primers mesos del conflicte,
fins i tot el desplaçament de Palafrugell
a Calella estava controlat*

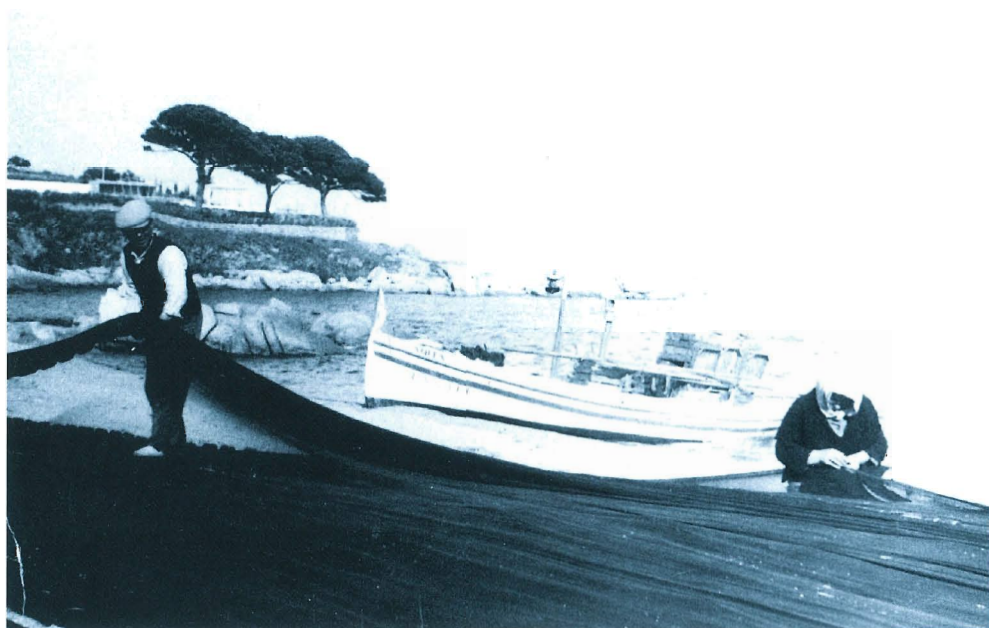
havien de tornar ràpidament cap a terra. A la riera que passava pel carrer de Lladó hi havia una espècie de trinxera on la gent anava a refugiar-se quan passaven avions.

La delegació del Comitè a Calella a què hem fet referència estava integrada per Ernest Morató i Florencio Mayola. Al primer se'l va nomenar màxima autoritat del poble malgrat que no volia acceptar el càrrec, però l'alcalde li va dir que si no ho feia demanant-li com a amic, li ho ordenaria com a superior. El quarter dels milicians, entre els quals hi havia uns pocs calellencs més, es va establir a la casa del carrer de Francesc Estrabau coneguda com can Bisbe, on actualment hi ha el restaurant Moka. A l'octubre del 1936 es van dissoldre els comitès i els nous que es van formar van passar a dependre directament de Girona, amb la qual cosa els ajuntaments en quedaven fora. Els germans Juanola, que estiuaven a

Calella, van entregar al comitè local un donatiu de mil pessetes per a ajudar les víctimes del feixisme. Santiago Martí, propietari de la Marineda, també en féu un de cinc-centes pessetes amb la mateixa finalitat.

Al començament, hi hagué un esverament generalitzat. A Calella la gent era majoritàriament d'esquerrers i qui va córrer el risc de veure's més perjudicat —igual que a tot arreu— van ser les famílies que es tenien per ideològicament de dretes, que també venien a ser les més benestants. A Genoveva Bofill, que acabava de quedar vídua, li van entrar a casa per a endur-se coses. De fet Josep Reig —el seu marit— era vist entre alguns com una espècie de cacic a causa de la seva importància en la vida social del poble i també per la situació social més aviat burgesa de la seva família. A can Gelpí també van patir alguns conflictes i a can Batlle és

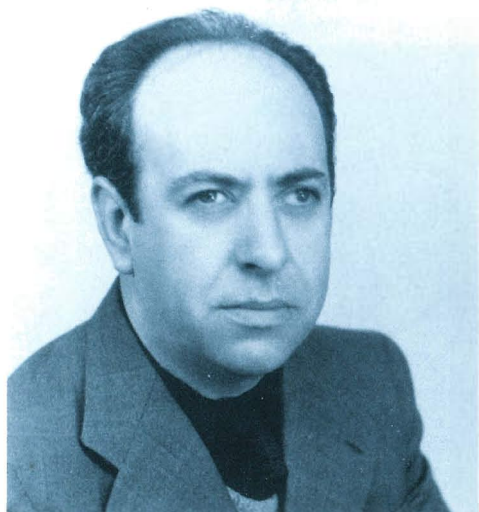
Col·l. Fernando Ferrer

possible que el fet de regentar una botiga on tenia crèdit molta gent els servís d'ajuda per a superar la situació. Per altra banda, es van saquejar moltes cases de senyors que havien quedat buides, en especial les del Canadell i també can Torres. Gent de Calella mateix va arreplegar llibres, roba, jocs de taula... Uns mesos abans del final de la guerra, uns milicians que havien ocupat una casa al Canadell van venir fins al centre del poble per a fer fora la gent de les seves cases i endur-se els matalassos, cosa que prova que, en aquelles cases d'estiueig, de mobiliari ben poca cosa hi quedava. Una altra prova és que dies abans del que es va anomenar l'alliberament la gent cremava a casa seva tots els objectes que els poguessin comprometre, o bé els llençaven a l'aigua i quedaven allà surant.

El dia de l'alçament, el pintor Joan Serra es trobava a Calella. En principi no volia

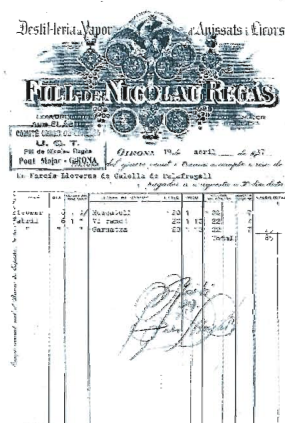
mour-se'n, a l'espera de veure com evolucionarien els esdeveniments, però un dia passejant va sentir algú que deia "I d'aquest

Col·l. Carme Morató

Artemio Ferrer i, no està del tot clar, la seva dona Maria o la seva germana Cinteta; el mocador per a protegir-se del sol no permet aclarir-ho

Ernest Morató i Vigorós (Calella, 1895 — Palafrugell, 1990). Regentava la barberia que estava situada a l'actual Magatzem Lloveras, entre el final del carrer del Pirroig i el principi de Chopitea. Es va afiliar a Esquerra Republicana de Catalunya des del mateix moment de la fundació del partit. Després de la guerra, es va haver d'exiliar a França amb la seva família, on va treballar de miner i de barber fins que, al 1947, pogué retornar a Calella. Els seus articles en publicacions palafrugellenques com ara Baix Empordà i la Revista de Palafrugell de la primera època es van reunir en el llibre Coses de Calella de Palafrugell, editat a compte de l'autor al 1984 i reeditat al 1989 per Edicions Baix Empordà. L'obra és un testimoni de primera mà de la vida a Calella durant aquest segle i mostra una especial preocupació per la preservació dels espais naturals. Abans havia estat un dels autors del llibre Calella de Palafrugell i les havaneres i, en la seva faceta de cantaire, havia fundat el grup Port Bo. Curiosament, en el seu recull d'articles les havaneres i la política, dos aspectes importants de la seva vida, són pràcticament deixats de banda. Al 1994 es va constituir a Palafrugell la fundació que porta el seu nom, destinada a promoure i preservar les havaneres

Factura a Narcís Lloveras que, com es pot comprovar, duia el segell del Comitè Obrer de Control de la UGT, que controlava el subministrament d'aliments, en aquest cas de begudes alcohòliques

fill de puta, què en farem? El pelarem?" i se'n va tornar de pressa cap a Barcelona. De fet la majoria dels estiuejants van marxar i es quedaren només els del poble i alguna família de Palafrugell, com els Fina, que tenien parents a Buenos Aires que els enviaven paquets amb productes diversos, com ara tabac, que podien canviar en els masos per menjar.

El 24 de juliol, va arribar la notícia que un grup de forasters coneguts com "la màquina de batre" i que es dedicaven a cremar esglésies, es dirigia cap a Calella. Durant aquells dies s'havien incendiat gairebé totes les esglésies de la comarca. En saber-ho, mossèn Rafel, François Barrera i Ernest Morató van anar a treure el copó amb el Santíssim de dins el sagrari i se'l van emportar. Més tard, el primer va recordar que s'havia deixat uns recipients que contenien els sants olis per a batejar i donar la unció als moribunds, però era massa tard per a recuperar-los.

L'església es va poder salvar convencent els incendiàries que Calella no tenia cap local i que l'edifici podria servir per a fins no

religiosos. El mateix argument va servir perquè no cremessin l'harmònim, però la resta del mobiliari i els efectes religiosos es van treure a la plaça i s'hi va fer una foguera allà mateix. Els forasters van retorcir la barana del presbiteri i van desenganxar la campana, llençant-la daltabaix, després d'haver-la fet repicar incessantment d'una manera que va resultar gairebé terrorífica. Un dels vestits vermells dels escolans, va servir com a improvisada bandera comunista onejant des del campanar.

Val a dir que l'església ja havia estat incautada al començament del conflicte, juntament amb els altres edificis religiosos del municipi "que ocupaven les entitats reaccionàries i confessionals". La finca dels banys d'en Caixa, llavors propietat del marquès Firmo de Casanova, també va ser incautada més tard.

Els forasters van recollir a l'església tot el que semblava de plata i van deixar-ho temporalment a casa d'Ernest Morató. Allà la família Morató hi va descobrir els recipients amb els olis oblidats i es van decidir a agafar-los. Quan els forasters tornaren a recollir la plata van comentar que els semblava que abans hi havia alguna cosa més, però van acabar marxant sense insistir-hi i els olis es van salvar.

Després de la crema del contingut de l'església, els rojos van tancar a la Torre, que havia estat presa pels milicians, Pepet Gelpí, el pintor Josep Maria Prim i Manuel Juanola, perquè aparentment cap d'ells no combregava amb les idees d'esquerres. Sembla ser que s'hi van quedar bastants dies. No era la primera vegada que la Torre havia estat incautada; fent un breu apunt històric val la pena destacar que el 29 de gener de 1871, el consistori de l'Ajuntament de Palafrugell es va reunir a Calella per prendre possessió de la

Última fila, d'esquerra a dreta, Jaume Massaguer, Albert Guri, Pere Cortey, Pere Sánchez, Frederic Lloveras, Carvallo, Lluçia i Narcís Cortey. Tercera fila, Josep Arbonès, Tomàs Palet, un desconegut, Vicenç González, Joan Arbonès, Pere Massaguer, Fernando Ferrer, Joaquim González i Josep Parals. Segona fila, Josep Sàbat, Àngel Rueda, Narcís Terrades, Jordi Niell, Guillermo Agustí, Narcís Lloveras, Joan Piferrer, Martí Ferrer i el mestre Agustí Prat. Primera fila, Josep Pla, Miquel Lloveras, Juli González, Tomàs Pareras, Quimet Niell, un desconegut, Josep Francesch, Joan Prat, Jesús Prat i Josep Maria Prat

Agustí Prat i Casademont (Besalú, 1892 — L'Armentera, 1938) Va ser mestre de l'escola de nens de Calella de 1924 a 1936. Primer va llogar una habitació a can Gelpí i després, en casar-se, se n'anà a viure a una casa del lloc que abans anomenaven l'era i que actualment duu el seu nom, a la casa on ara hi ha l'estanc. Ha estat l'únic mestre de Calella a qui s'ha dedicat un carrer, en aquest cas una plaça, sembla ser que a proposta de mossèn Rafel. La dona d'Agustí Prat es deia Teresa i es veu que la seva família era d'una certa posició. Això es demostra en el fet que tinguessin minyona, la qual cosa ja era dir molt per a un mestre. Agustí Prat va tenir quatre fills i deixà el record de ser una bona persona i un dels millors mestres que han passat per Calella, tot i la seva severitat amb els alumnes. Els nens havien d'aixecar-se de seguida que el veien arribar pel carrer de Gelpí; el primer que havien de fer era ensenyar-li les mans per veure si les duïen netes i havien rebut instruccions

precises de saludar amb un bon dia o un bona tarda cada vegada que es trobessin amb algú pel carrer. A classe no se sentia ni una mosca, tots estaven atents i quiets. La seva dona venia a fer les classes quan ell tenia algun impediment i als alumnes el canvi els agradava, segurament perquè ella tenia una mica més de màniga ampla. Agustí Prat era carlista, catalanista i sobretot molt religiós. Quan era al bar de can Gelpí i els pescadors, que jugaven a cartes, començaven a renegar cada cop que feien una mala jugada, ell s'aixecava i deia que ho sentia molt, però que marxava, perquè allò no ho podia suportar. Enamorats de Calella, ell i la seva dona, es veieren obligats a abandonar-la l'any 1936 en circumstàncies tristes. Una dona sentí per casualitat com dos joves del poble parlaven sobre el mestre Prat tractant-lo de feixista i dient que se l'hauria de matar. Si bé ells no li haguessin fet mai cap mal, essent aquells comentaris més aviat fruit d'una edat descontrolada, la dona pensà que si allò

arribava a oïda de segons qui la vida d'Agustí Prat correria un seriós perill. Se n'anà a trobar Ernest Morató molt atabalada i li demanà que fes el necessari perquè el mestre Prat marxés del poble o encara li farien mal. Morató anà a Girona a parlar amb el comissari i aquest degué posar-se en contacte amb l'Ajuntament de Palafrugell, que cessà el mestre del seu càrrec. Al matrimoni Prat l'experiència els afectà molt, ell morí dos anys després i la seva dona no trigà a seguir-lo. Quan es donà nom a la plaça, Ernest Morató no volgué assistir-hi, malgrat l'amistat que l'havia unit a ells, perquè s'hi trobarien els fills de la parella i la major part dels calellencs. Deia que també hi hauria aquells dos joves, ara ja no tan joves, de ben segur ignorants que sense voler-ho havien estat els causants de la marxa de la família Prat, qui sap si contribuint també a la seva prematura desaparició, i que li vindria alguna cosa si els veia allà tan tranquils, aplaudint.

Mossèn Rafel Duran i Tubert (Sant Feliu de Pallarols, 1892 — Calella, 1991), en una fotografia de joventut. Quan li van oferir de venir a Calella, va voler veure abans si el lloc li agradaria. La primera impressió en arribar al poble va ser molt dolenta, però després se'n va anar a caminar en direcció a Llafranc i, en veure la vista de Calella de lluny, amb el mar i el paisatge, ho va trobar preciós i va decidir quedar-se. Després de la guerra, el bisbe li oferí una parròquia de més categoria, però ell li va pregar que el deixés continuar a Calella, entre la gent que l'estimava. Deia que durant la guerra la seva família pogué viure a la casa rectoral sense ser molestada, que tothom sabia on era i ningú no el descobrí, al contrari, que vèllaren per la seva persona. El bisbe li va concedir el títol de rector honorari

A terra sobre la sorra,
Benet Pascual, que era aprenent
de barber amb Ernest Morató, Benjamín
Marcos i el mateix Ernest Morató.
Asseguts, els germans Font i mossèn Rafel
Duran. Dret a darrere,
el carrabiner Patricio Inés

Torre en nom del Govern de la Nació, en virtut del que havia manat l'administrador econòmic de la província.

Les situacions eren violentes. Diverses persones detingudes entre la burgesia palafrugellenc eren obligades durant al dia a cavar trinxeres a Calella i també a Llafranc en previsió d'un desembarcament franquista. A Santiago Martí, propietari de la Marineda, li muntaven guàrdia davant de casa seva per a la seva seguretat. A Pepet Gelpí li volien fer pagar una mena d'impost revolucionari —un fet habitual que venia a ser la contrapartida que abonava la gent benestant per a evitar que els confiscassin els seus béns. El cas és que li causaven problemes perquè ell es resistia. Ernest Morató, la família del qual no s'havia entès mai gaire bé amb els de can Gelpí, va dir als milicians que Pepet Gelpí no tenia diners i que per això no els podia pagar res, llavors el van deixar tranquil. En saber-ho, ell va anar a casa d'Ernest Morató a agrair-li el gest, és a dir, que dins de la desgràcia també es van aconseguir millorar relacions.

L'única mort esdevinguda a Calella a causa de la guerra civil va ser el dia 12 de novembre a l'entrada del cementiri, on els milicians van matar Josep Maria Manich —pertanyent a una de les famílies palafrugellenques que es consideraven burgeses i de dretes— per a després enterrar-lo en una fossa del mateix cementiri. Durant anys van quedar les marques dels trets a la paret del cementiri. Actualment encara hi ha un pedestal amb una creu a l'indret on esdevingué el fet, amb una inscripció cada vegada més esborrada. També van matar un dels germans Font, que estiuejava en una casa a l'era, però no va ser en el poble mateix, van venir uns milicians de fora i se'l van emportar amb tanta rapidesa que quan la gent se'n va adonar el vehicle ja sortia de Calella.

El bombardeig del Canarias i altres esdeveniments que segueixen

El vaixell de guerra de Franco *Canarias* va començar a bombardejar Palamós el 17 de novembre de 1936. Estava situat enfront de les costes de Calella i la gent s'anava a refugiar quan sentia les explosions. Segons explicava amb la ironia que permet la distància l'escriptor palafrugellenc Josep Martí, conegut com a Bepes, "el "Canàries" resseguia la costa de tant en tant fent la punyeta als qui es banyaven a les platges —cosa molt sana tant en guerra com en pau— i als que encara podien fer un peix en suc arran d'aigua. A la vila hi havia una relativa tranquil·litat i segurament que aquelles canonades del "Canàries" no tenien altre fi que dir a la gent que hi havia guerra sinó que la gent no ho entenia". En una ocasió, des del *Canarias* van veure dos vaixells —una vaca i un bot a vela— que passaven per les proximitats de Calella i, creient que portaven municions, van decidir enfonsar-los amb tanta mala punteria que molts obusos van anar a caure al poble: a casa del carrabiner Patricio Inés, que s'estava a l'actual carrer del Pintor Serra, i també en un camí una mica més endarrere. Molts no van explotar, perquè havia plogut i van quedar enfonsats en la terra mollà,

AMP, col·l. Carme Morató

els que ho van fer van deixar un forat de potser un metre de diàmetre. Quan temps després el turisme va impulsar fer les primeres urbanitzacions, encara es van descobrir obusos enterrats.

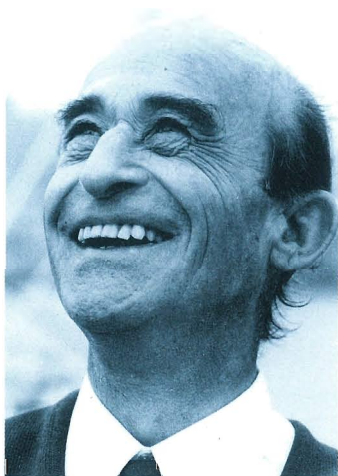
A la Torre, els milicians mantenien empresonades una sèrie de personalitats de Palafrugell que consideraven feixistes o senzillament “gent de missa”. Com a represàlia pel bombardeig del *Canarias*, van decidir afusellar-los. Ernest Morató va aconseguir aturar-los amb penes i treballs, convencent-los que havien d’esperar a rebre ordres des de Palafrugell i que a Calella no havia de passar-hi res.

La gent corria a amagar-se, molts en una espècie de clot que hi havia darrere l’església i que era anomenat popularment “la bassa”. Va ser allà que a algú se li va acudir que estarien més segurs a Cap Roig i tothom es va disposar a canviar de refugi. Passant per davant de la rectoria, els milicians van sentir com

Ernestina Morató demanava a la germana de mossèn Rafel on es trobava aquest, que s’havia quedat a casa seva. Per a aquella gent sentir la paraula “mossèn” i córrer a buscar-lo va ser tot un. Ell va poder fugir, però el van acorralar en els canyers que hi havia a la zona de l’actual avinguda Tarradellas, disparant-lo amb fusells, amb les bales que li passaven ben a la vora. Val a dir que, al començament del conflicte i davant la persecució dels capellans, mossèn Rafel ja s’havia hagut d’amagar uns dies amb Joan Davan, a qui també buscaven en aquest mateix indret.

Mentrestant, Francisca Duran, la germana de mossèn Rafel, va córrer a buscar Ernest Morató, que es dirigí de seguida cap als canyers amb un altre calellenc i per segona vegada va ensortir-se’n de fer-los aturar els trets, dient que responia d’aquell home però sense deixar gaire convençuts els milicians,

*Una vista de les cases que
acabaran formant part de les
Voltes noves: seguint la
numeració del carrer, veiem en
primer terme la casa que havia
estat de Pepa Guri, seguida de
la del pintor Manuel Ruiz, la
de Tomàs Ruet, el salí de can
Gelpí que ja no funcionava i la
casa de Josep Suquet, també
conegut com en Pells, de fet les
roques enfront de casa seva i
que es poden veure despinjar
per la dreta es coneixien com
les roques d’en Pells. Les
finques Voltes acabarien amb
el cafè de can Perico*

Josep Maria Prim i Guitó (Barcelona, 1907 — 1973). Originari de Bordils, era un pintor de notorietat que va arribar a Calella abans de la guerra i que hi va estiuejar durant uns quants anys, a la casa que la seva família tenia a la cantonada entre els carrers de Gravina i de Villaamil —anteriorment propietat del fotògraf Sebastià Jordi i posteriorment d'Antoni Rovira— convertint en habituals els paisatges calellencs en la seva obra. Els qui van tractar Josep Maria Prim destaquen sobretot la seva gran qualitat humana. Es va passar els anys de la guerra civil a Calella. Com que tenia una barca de vela, el van fer patrullar si venien vaixells. Va il·lustrar l'Àlbum de habaneras de Néstor Luján i de Xavier Montsalvatge, publicat al 1948 i reeditat cinquanta anys després per iniciativa de la Fundació Ernest Morató

El pintor Josep Maria Prim a Calella

Si he de dir la veritat, he de confessar que vaig tractar molt poc Josep Maria Prim, malgrat els anys que va venir a Calella. La raó és simple. El seu món social no era el meu, a més hi havia la diferència d'edat. Les poques converses que hi vaig tenir van ser a Barcelona, aquests últims anys, amb amics comuns. Recordo també la darrera vegada que hi vaig parlar a Palamós, tres hores abans de la inauguració de l'última exposició que va fer a Barcelona. Era la primavera del 1972.

Però la conversa més llarga, interessant i emotiva que vàrem tenir és de quan ell estava pintant un altar a l'església de Cassà de la Selva. L'home estava desolat. Pintar una gran superfície no era el mateix que augmentar l'esbós fet sobre paper, sempre molt més expressiu que l'acabat sobre paret. Era, crec, la primera prova que feia sobre un mur de tals dimensions i les coses no li sortien com havia imaginat. És el que passa sempre. Ell perseguia la simplicitat i no havia tingut en compte la buidor que deixa el motiu central quan el farcit decoratiu que ha d'envoltar-lo no la compensa. Fou llavors, en el diàleg, quan vaig adonar-me de la gran honestetat de Josep Maria Prim. Era un artista honest, fidel a ell mateix, que no estava segur de si el que feia tenia un valor real. No era una falsa modèstia per provocar l'elogi per reacció. Expressava els seus dubtes amb una senzillesa total.

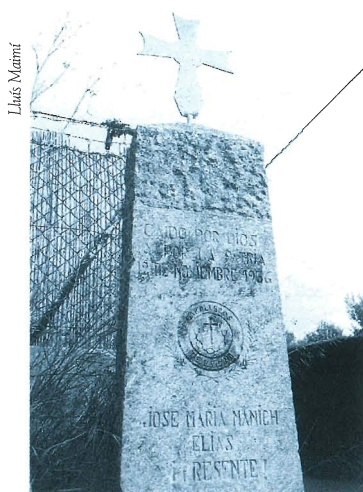
Ignoro si va acabar de pintar l'altar o si el va deixar en l'estat que el vaig veure. El cas és que no va ser mencionat en la relació de la seva obra amb motiu de la seva mort. En canvi, l'altar que va pintar a Camallera sí, i no puc dir-ne res, perquè no l'he vist. Però en aquella ocasió, quan pintava l'altar de Cassà, vaig comprendre una cosa que tothom comprendrà: mentre pintava patia enormement pressentint que el resultat final no seria el que la il·lusió imaginativa li havia proposat. En art, com en tantes altres coses de la vida, la il·lusió proposa i la realitat disposa.

Ara bé, el que ha motivat aquest paper és la relació directa de Josep Maria Prim amb Palafrugell i sobretot amb Calella, ja que en la seva joventut va passar llargues temporades d'estiu al barri del Canadell, on la seva família tenia una casa. És allí que va agafar la gran afició del mar, que no havia de deixar mai més i que el convertí en un expert de prestigi de la navegació a vela. Si hagués viscut el segle passat és possible que hauria estat un magnífic capità de goleta. Perquè tenia vocació marinera encara que la seva sensibilitat d'artista l'havia portat vers la pintura.

Quan es va decidir a pintar el paisatge de Calella, ja havia vençut molts dubtes, baldament que els dubtes foren una constant del seu caràcter. Perquè Prim va començar a pintar en la intimitat i les primeres obres revelen les dificultats i l'esforç per resoldre el que s'havia proposat. Quan va sortir a pintar a l'exterior ja tenia la pinzellada més fluida i el toc més segur. De Calella ha deixat pintures d'indubtable qualitat. Es pot dir que Calella, en aquests últims anys, ha tingut dos pintors representatius, de temperaments molt diferents, que han deixat constància d'un dels pobles mariners amb més gràcia d'aquesta costa. Són Joan Serra i Josep Maria Prim. I si Joan Serra s'imposava per la força expressiva dels blancs que dominava contrastats amb colors posats amb gran vivacitat sobre la tela, en canvi Prim evitava qualsevol violència per fondre la gamma de colors amb una pastosa suavitat. Era portat vers el realisme poètic per la sensibilitat; és per aquest costat que cal veure la seva obra pictòrica. Les persones que no tinguin sentit de captació per aquestes subtilitats, difícilment ho comprendran. El qui ho comprenia perfectament era Joan Serra que va agafar una certa gelosia per algunes pintures que Prim havia fet d'un dels paratges que ell considerava exclusius. I Prim, que era tot un senyor, per evitar malentesos va deixar de venir a pintar a Calella. És una explicació admissible sobre unes confidències que va fer el mateix Prim a un amic comú.

Perquè era un home d'una discreta elegància espiritual. A més, cosa inaudita en el món de l'art, no deia mal de cap col·lega. Al contrari, sempre trobava justificació a les faltes dels altres. Entre artistes, despotricar sense pietat, unes vegades amb mala intenció i altres per facècia, és cosa habitual: existeixen tertúlies que van agafant aquell aire tronat de la decadència irreversible, que no tenen altre objectiu que dir mal dels altres. Doncs bé, Prim no deia mai mal de ningú. Per això tenia tants amics. Ningú no va trobar estrany que en els seus funerals a l'església barcelonina de la Mercè, el temple estigués ple de gom a gom. Això no significa que manqués d'agudeses. La seva ironia era elegant com la seva pintura. El que feia era evitar molestar els altres, cosa difícil d'aconseguir perquè generalment els artistes són persones més aviat incòmodes. Era un home de curiositat i vasta lectura que no es va deixar temptar mai per cap moviment pictòric. Sempre es mantingué fidel a les seves conviccions i seguí el camí que havien marcat els postimpressionistes. Com tothom, unes vegades les coses sortien més reeixides, unes vegades que les altres; les falles de construcció que li retreien quedaven compensades per aquell toc de gràcia evasiu vers una realitat més poètica. Sobretot en els dibuixos, el seu estil personal es manifestava amb evidència. L'honestetat i la sinceritat eren per ell un objectiu natural. És molt possible que coincidís, però des d'un altre punt de partida amb Tàpies, quan diu que l'art és una agnosi i una conducta moral. En la darrera exposició de Barcelona s'hi trobaven exposades algunes teles de Calella que havia vingut a fer expressament. Va passar uns dies a l'hotel Batlle i a les hores convingudes en Tomàs el portava al lloc que pensava pintar. Cada vegada li agradava més veure Calella de lluny, i pintava les superfícies planes amb poc relleu i una síntesi de color amb el mínim detall, evitant els contrastos massa violents. Era una visió de Calella molt diferent de la que en general fan tots el pintors que, atrets per la gràcia del poble mariner, l'interpreten a la manera de Serra. Ja

que Joan Serra és el que ha imposat una manera de veure el poble, l'ambient i les barques. El que cal és interpretar Calella amb els ulls propis i no amb els dels altres. És el que feia Prim. Per això cal tenir personalitat, però aquesta va escassa. El que desgraciadament abunda és una visió de Calella, més aviat comercial, pensada pel menjador de l'apartament, amb la barqueta, la volteta, la persianeta, la floreta i la merdeta. És a dir, el tòpic calellenc. La saturació de pintura comercial de calendari és abrumadora. A mesura que el nivell de vida va d'augment tothom aspira a comprar quadres per donar-se categoria i en general confonen l'art amb l'habilitat més o menys reeixida de resoldre un paisatge o una marina sobre una tela que faci bonic amb el conjunt de mobles i el paper de la sala d'estar o el menjador. Com que el diner és abundant, d'altres persones només pensen en invertir-ne. Això a més d'astúcia vol molta intuïció i coneixements. Hi ha compradors que fins que han passat anys no s'adonen que han comprat gat per llebre. Encara que el realisme tradicional estigui esgotat, interpretar la naturalesa des d'un punt de vista imaginatiu i molt personal és plausible. Actualment l'art va per altres camins difícils i costosos com ha anat sempre. Repetir el que altres han dit està mancat d'interès. En tot és igual. Els que queden són els que trenquen motlles, els que imposen una visió inèdita de les coses, els que posseeixen la pròpia realitat i la fan veure als altres. I per això cal tenir alguna cosa a dins. No hi ha dubte. La manca d'imaginació és la buidor total. Josep Maria Prim ha mort quan es proposava tornar a Calella i als voltants de Palafrugell. És una veritable llàstima, perquè a més d'haver perdut un artista honest i un veritable home de gran bondat, quedem sense veure realitzades moltes coses que encara tenia per dir. Amb les seves fugues vers el realisme poètic podia meravellar-nos novament. Interpretant la seva Calella amb delicadesa i elegància. (1974)

La creu que es va col·locar a la carretera vella a l'indret on els milicians van assassinar Josep Maria Manich

Una fotografia dels anys quaranta de la casa que acabaria essent la Pensión Plancton, al carrer de Codina; la paret de l'esquerra es de l'església

Col·l. Maria Miquel

que fins i tot amenaçaren de matar-lo a ell si no deixava de posar-los impediments. Al moment de la seva arribada es disposaven a calar foc a l'indret, fent comentaris com "ja veuràs com sortirà la llebre".

A la nit, la família Morató va decidir que mossèn Rafel continuaria estant en perill si es quedava a casa seva. Podien venir nous milicians i tenir menys miraments que els anteriors. Per això van decidir anar-lo a buscar aprofitant la foscor i treure'l d'allà. Durant la guerra, els llums dels carrers es mantenien apagats i les cases tenien tapades totes les obertures, per això la foscor era total. Maria Albert, la dona d'Ernest Morató, va recollir mossèn Rafel, que s'havia amagat de seguida que va sentir que trucaven a la porta, i el va mantenir uns quatre dies a casa seva. Després va aparèixer Joan Davan dient que tenia un amagatall perfecte i que vindria a la nit per a recollir el mossèn. Els Morató es pensaven que el portaria qui sap on, però uns dies després van saber que era a casa de Narcís Lloveras, tan sols unes portes més amunt de la seva. Joan Davan, que ja havia parlat abans amb el flequer, va fer el recorregut amb

mossèn Rafel d'amagat, donant la volta pel carrer del Gelpí i entrant per l'hort que tenien els Lloveras al carrer de Tarrús. Es va quedar en una habitació, però Narcís Lloveras havia dit que, si tornaven a venir forasters amb males intencions, amb només cinc minuts de marge podia amagar mossèn Rafel en un lloc on ningú no sabia trobar-lo. Es van quedar sense saber quin era.

Que mossèn Rafel estava amagat en un o altre indret, no es va dir a ningú, però en general la gent de Calella ho sabia. No era gaire difícil tenint en compte que, a l'estar els aliments racionats, Francisca Duran havia de portar cada dia la ració de menjar al seu germà allà on es trobava. Però ningú no va dir res.

La persecució als capellans va ser una constant. Des de Calella mateix van ser traslladats a l'asil de Girona els rectors de Palamós i de Vall-llobrega, per part d'alguns calellencs i amb la intenció de salvar-los la vida. Tot i la bona voluntat aquest trasllat no degué suposar una millora en la situació dels dos mossens, ja que amb posterioritat es va saber que no n'havien quedat gens agraïts. A la vista dels fets, estava clar que el millor que podia fer mossèn Rafel era marxar del poble. A tal efecte Narcís Lloveras es va treure el carnet de la FAI i el va entregar a mossèn Rafel de manera que li servís per a marxar. La idea va prosperar i se'n va poder anar fins a Vic, on va passar una temporada fent de pagès. Els qui treballaven amb ell li deien que devia ser frare o capellà, perquè mai no renegava. Vivia amb una família que tenien una botiga i estava amagat sota el taulell del mostrador quan uns milicians van primer amenaçar la dona de la casa i després la van matar allà mateix, marxant sense veure'l. Tots aquests fets el van trasbalsar tant que en els darrers dies de la seva vida mossèn Rafel no parlava més que de la guerra.

Fets diversos fins a la fi del conflicte

Immersos en els canvis de noms de carrers que els ajuntaments van dur a terme durant la guerra, la plaça de Sant Pere va passar a anomenar-se plaça de les Sardanes arran d'un acord del Ple del 1937. La nova nomenclatura no va durar gaire, perquè al 1939 es van deixar sense efecte tots els canvis de noms duts a terme durant l'anterior règim.

El segon any de la guerra civil, les escoles van passar a ser mixtes. Els mestres de llavors, Maria Vilaseca i Salvador Vicenç, s'hagueren de repartir les classes. Al final ho van fer a sorts, ella es quedà amb els petits i ell amb els grans. A Maria Vilaseca li va saber molt greu, no perquè no li agradessin els petits, sinó per haver de deixar les noies que havia estat preparant durant els darrers anys. En aquesta època, el mestre Vicenç, acabades les classes, encara feia una hora més, gratuïtament, per a preparar els tres alumnes que haurien d'anar a fer el batxillerat a Sant Feliu de Guíxols. Durant la guerra fins i tot hagué de donar classes Joan Cros, que estiuejava a Calella i s'hi va haver de quedar.

Aquest mateix any, hi havia a Calella i a Llafranc menjadors establerts per als refugiats de guerra que havien arribat procedents d'Andalusia —especialment malaguenys i cordovesos— deien que amb por de represàlies per part dels moros. A Calella aquests refugiats menjaven a l'Hotel Mediterrani. El periòdic palafrugellenc *Ara*, en la seva edició del dia 22 de març de 1937, va publicar un article explicant com funcionaven els menjadors, amb la intenció de desmentir les crítiques tant dels qui afirmaven que els refugiats rebien un tracte de favor pel que fa al consum d'uns aliments que escassejaven, com dels qui eren de l'opinió contrària i feien córrer comentaris en el sentit que estaven mal

Cot. Esteban

atesos i que estaven sotmesos a un règim restringit en grau màxim. “Ni una cosa ni l'altra són certes”, escrivia l'articulista.

Al novembre d'aquest any, el *Legazpi*, un vaixell republicà de grans dimensions que transportava tones de maquinària de guerra, va aparèixer darrere les roques d'es Cunill, entre el Canadell i el Port de Malespina. La gent el mirava des de la terrassa de can Batlle. Explicaven que un avió franquista li havia llançat una bomba que, tot i no tocar-lo directament perquè el vaixell estava fent marxa enrere, li havia causat destrosses importants. Vista la seva situació, el *Legazpi* va acabar anant a atracar a Llafranc, on s'hi va estar dos o tres dies. Molta gent va marxar durant aquest temps, perquè corria la veu que el vaixell era ple de municions i que en un moment o altre el bombardejarien, amb el perill de causar una explosió monumental. Sortosament res d'això es va esdevenir.

Al llarg de tot aquest temps i també posteriorment es va passar per una llarga època de privacions. Durant la guerra tot el subministrament d'aliments estava controlat

La casa de can Rocamora, abans coneguda com can Cosme a causa dels amics propietaris. De fet, la Platgeta, situada a l'altra banda de la casa, també s'anomenava primigèniament la platja d'en Cosme

Cuestionario
le los hechos ocurridos en las parroquias y arciprestazgos de la diócesis de Gerona con motivo del movimiento nacional de 18 julio de 1936

Arzobispado de la Bisbal
Parroquia de Calella de Palafrugell

Complimentada la información
Dia 27 de Agosto de 1939.—Año de la Victoria
(Firma del encargado de la parroquia y sello parroquial)
Revisado y validado conforme por el Sr. Arzobispo
Dia 14 de Agosto de 1939.—Año de la Victoria
(Firma del Sr. Arzobispo y sello arzobispal)

Ejemplar para el Archivo parroquial

Parroquia de Calella

Guerra i església a Calella

Cuestionario de los hechos ocurridos en las parroquias y arciprestazgos de la diócesis de Girona con motivo del movimiento nacional de 18 julio de 1936.

Arciprestazgo de La Bisbal. Parroquia de Calella de Palafrugell. Cumplimentada la información día 27 de septiembre de 1939.— Año de la Victoria.

(Firma del encargado de la Parroquia y sello parroquial) Rafael Duran pbro. Revisado y hallado conforme por el Sr. Arcipreste. Día 18 de octubre de 1939.-Año de la Victoria (Firma del Sr. Arcipreste y sello). Juan Ferrés pbro. Ejemplar para el Archivo parroquial

I. CUESTIONES GENERALES

- 1.— Si antes de la revolución, especialmente desde las elecciones de 16 de febrero de 1936, se creó en esta Parroquia alguna situación violenta contra la Iglesia o contra el orden social. Concrétense hechos todo lo posible. No se notó nada anormal.
2. ¿Cuál fue el resultado de las elecciones generales de 16 de febrero de 1936? Centros políticos que existían y su preponderancia. Una gran mayoría a favor de las izquierdas. En esta población no había ningún centro político, estaban inscritos a los de Palafrugell.
3. Actuaciones revolucionarias inmediatas a la guerra; su relación con la Iglesia. ¿Se formaron listas negras y qué personas entraron en ellas? Mucha propaganda, mediante mítines, prensa etc. En cuanto a su relación con la Iglesia, la acostumbrada entonces en esta clase de propaganda. Referente a lo local, nada de particular. Listas negras en esta población estoy moralmente cierto de que no se formaron.
4. Actitud del pueblo ante los desmanes ocurridos; fueron de la misma localidad los que causaron atropellos? Si fue así, hubo reacción por parte del

pueblo? ¿Adoptó éste, medidas extraordinarias para salvar la vida del párroco y sacerdotes, o por el contraio, delató y causó su muerte? La inmensa mayoría una actitud indiferente. Una pequeña minoría los reprobaba, si bien de una manera vergonzosa, debido al miedo. Y unos pocos que los aprobaban. Los que causaron atropellos, graves, eran forasteros. El pueblo se portó muy bien conmigo, ofreciendome su casa la gran mayoría, avisandome de los peligros que podían amenazarme e incluso poniendo guardia de confianza en la Rectoría, en donde pude vivir bastante tiempo con mi hermana. El que suscribe era el unico sacerdote que vivía en esta feligresía.

5. ¿Hubo defecciones durante el dominio de los rojos? Personas sagradas no había mas que el infrascrito. Los pocos católicos prácticos que había, siguieron bien, tal como se podía hacer en aquellas circunstancias.
6. ¿Qué efecto ha producido en la estimación del pueblo el cambio del régimen marxista por el del Gobierno Nacional? Buen efecto en las personas de orden, que son la mayoría.
7. ¿El hecho de la guerra ha producido en el pueblo reacción religiosa y en sentido de mejora de costumbres? La aportación de datos estadísticos y puntualización de hechos sería muy conveniente. Se nota alguna reacción. En esta población hay unos 300 habitantes, antes de la guerra asistían a la santa misa unas 40 personas, ahora asisten unas 80, principalmente jóvenes. En la recepción de sacramentos se nota muy poca diferencia.
8. En especial dígame si los católicos han demostrado solicitud en regularizar su situación religiosa, legalizando matrimonios, bautizando a sus hijos, aplicando sufragios por sus difuntos, etc. No queda ningún matrimonio por legalizar ni hijo por bautizar. En cuanto a sufragios, hasta ahora son muy pocos los que han cumplido.

II. PERSONAS.

1. Si los sacerdotes, religiosos, religiosas y seminaristas de esa Parroquia fueron perseguidos, encarcelados, maltratados o martirizados. Refiérase la actitud de las víctimas ante esos atropellos y desmanes. No había ni religiosos ni seminaristas. Únicamente el infrascrito, que como anota en la cuestión cuarta, el pueblo se portó bien.
2. Ejemplaridad de las víctimas; si dirigieron la palabra a sus verdugos, en qué términos, si fueron varios, indíquese la forma de comportarse entre sí. — — —
3. Especifíquese el número de sacerdotes, religiosos, religiosas y seminaristas asesinados, con las circunstancias de lugar, forma y tiempo. — — —
4. Si no fueron asesinados, dígame si fueron detenidos, encarcelados u obligados a ausentarse; lugar y tiempo de la detención, encarcelamiento o ausencia; si fueron objeto de vejámenes y malos tratos, clase y tiempo de duración de éstos. — — —
5. Respecto a los sacerdotes indíquese el cargo que ejercían; respecto a los religiosos la Orden o Congregación a que pertenecían, y respecto a los seminaristas la Facultad en que cursaban sus estudios (Humanidades, Filosofía, Teología). El infrascrito, unico sacerdote, vivía independiente.
6. Número total de seglares asesinados. ¿Cuántos lo fueron precisamente por sus ideas religiosas? De esta población, ninguno.
7. Actos de heroísmo practicados en su martirio, y pruebas de fe, de religiosidad, de caridad y de perdón de los enemigos que acaso dieron. — — —

III. COSAS SAGRADAS

1. La iglesia parroquial y demás de la demarcación fueron saqueadas, destruídas o notablemente mutiladas en su fábrica. La iglesia de la feligresía fue saqueada, quemandose las imágenes, altares, ornamentos etc. Todo cuanto contenía. La

de Llafranch, barriada perteneciente a esta feligresía, fue incendiada.

2. Si fueron incautadas y destinadas a otros usos.

¿Cuáles fueron éstos? Las dos fueron incautadas.

La de Calella a cárcel y mas tarde a deposito de muebles. La de Llafranch estaba en ruinas.

3. ¿Cuántas y cuáles, no habiendo sido destruidas, fueron cerradas al culto? ---

4. Cálculo global aproximado de los daños sufridos en sus fábricas por los templos parroquiales y demás de la demarcación.

Los daños causados en la de la feligresía, unas 38 mil pesetas. En la de la barriada de Llafranch, unas 12.600 (1) con este calculo van incluidos el mobiliario y objetos liturgicos.

5. Santuarios y ermitas existentes en esa Parroquia. Dígase si fueron destruidos o mutilados, y consígnese el cálculo aproximado de los daños sufridos. ---

6. Si no fueron destruidos a qué fueron destinados. ---

7. Dígase lo mismo de las iglesias y conventos o casas religiosas. ---

8. Si fueron destruidos o sufrieron graves desperfectos el coro, órgano, retablos, etc. de las diversas iglesias de la demarcación.

El coro quedó intacto, lo mismo que un bonito armonium que hay.

9. Tablas pictóricas, telas, tapices, códices, imágenes de talla deterioradas o destruidas.

Si había alguna notable consígnese el autor, época, estilo. ---

10. Si entre las imágenes de Jesucristo, de la Sma. Virgen o de los Santos, había alguna que fuese objeto de especial devoción. Un Cristo crucificado y una imagen de San Sebastian, eran muy venerados por los habitantes del pueblo.

11. Vasos sagrados, campanas, cruces, ornamentos y otros objetos de culto destruidos o desaparecidos. Consígnese su clase, número, valor histórico y artístico. Tres calices, dos

cupones, una campana grande, dos cruces procesionales, custodia y todos los ornamentos fueron destruidos.

Valor artistico e historico ninguno.

12. Valor aproximado global de las pérdidas sufridas, en cuanto a cosas y mobiliario litúrgico, por la parroquial, filiales y demás iglesias y capillas.

Lo perteneciente a la iglesia de la feligresía contando altares, imágenes etc. unas 36 mil pts. Lo perteneciente a la de Llafranch, unas 7 mil pts.

13. Si durante la revolución se incautaron del cementerio. Si, se incautaron.

14. Si fueron profanados el cementerio general y los particulares. Fue profanado el parroquial, unico que hay.

15. ¿Fueron profanadas las sepulturas o la de algún personaje famoso? No.

16. Forma de profanación de las tecas con cuerpos de santos, o de las reliquias sagradas. No hay nada.

17. Cómo se ha realizado la inhumación de cadáveres (durante el tiempo del dominio marxista) de los católicos y de los enemigos de la Iglesia. Los catolicos han sido enterrados sin ninguna ceremonia, ni siquiera privada y mezclados con los enemigos de la Iglesia. Es decir sin ninguna distinción.

IV. OTROS BIENES DE LA IGLESIA

1. Si la casa parroquial y otros edificios de pertenencia de la parroquia fueron total o parcialmente destruidos; importe global aproximado de los daños causados. La rectoría, unico edificio parroquial quedo intacto.

2. Si fueron incautados los edificios no destruidos, y a que usos se destinaron. La casa parroquial no fue incautada, habitandole mi hermana y sobrina durante todo el dominio marxista.

3. Suerte que haya cabido al archivo parroquial. Puntualícense los libros de partidas sacramentales destruidos o desaparecidos, si desapareció también

algún otro documento notable por su valor histórico. Ha quedado intacto.

4. Si se custodiaban en la parroquia valores del estado, nacionales o extranjeros, industriales, etc. pertenecientes a los fondos de fábrica, fundaciones o mandas pías, ¿fueron robados, destruidos o incautados, y en qué cantidad? Nada había.

5. Fueron robados los fondos de Asociaciones, Pías Uniones, Cofradías y en qué cuantía? No.

V. CULTO

1. Si el culto católico fue parcial o totalmente suprimido en esa parroquia durante el dominio rojo y por qué causa: prohibición, temor justificado, falta de sacerdotes, etc. No habia ningún sacerdote.

2. Promedio de tiempo que estuvo suspendido todo culto religioso, público y también privado. Durante todo el dominio rojo.

3. Si hubo en la localidad conato de implantación de otro culto o superstición. Nada.

4. Se dieron imitaciones sacrílegas del culto católico? ¿Se utilizaron para ello ornamentos y utensilios sagrados? No

5. Se profanaron las Sagradas Formas o las imágenes? Forma de la profanación y en qué imágenes se cebó particularmente la impiedad. Otros sacrilegios si los hubo. Las Sagradas Formas fueron sumidas a tiempo. Las imágenes echadas al fuego.

6. Durante el dominio de los marxistas, se celebró clandestinamente el culto católico en algún sitio? ¿Se administraron sacramentos? Consígnese la forma en que se tenía el culto, sus actos principales, la forma de administración de los sacramentos, especialmente el de la Penitencia y Eucaristía.

Forma usual de la celebración de los matrimonios y abusos que en este punto se hayan cometido.

7. Frutos de vida cristiana que se lograron con ello, o posibles abusos que se cometieron.

espardenyes de la botiga i se n'anaven a fer el recorregut dels masos dels voltants per a canviar-les per menjar. Pepet Gelpí tenia ampolles de vi i licors que li havien quedat en el magatzem i també es dedicava a donar-les a canvi d'altres aliments. Les dones dels pescadors posaven el peix en un cistell i anaven fins a Monells o Madremanya a intentar canviar-lo per oli o patates, trobant-se sovint amb què la gent no estava interessada a adquirir peix i en canvi demanaven altres coses com ara sabó. Quan algú anava a collir els productes del seu hort, sovint es trobava que se li havien avançat. Tot i això, la fam a Calella, igual que en altres pobles de la costa o de pagès, no va ser tan greu com a les ciutats, perquè sempre quedava l'hort i la possibilitat d'anar a pescar.

Al carrer de Chopitea, on ara hi ha la botiga de l'Artesà, estava situat el pòsit de pescadors, que també seria una sucursal de la *Cooperativa la Econòmica* de Palafrugell i que

per les cooperatives del Govern, racionat i escàs. Les dones de can Batlle agafaven

A sota can Jubert. La primera casa a l'esquerra la va fer Francisco Prats i posteriorment va passar per herències familiars a Modesto Hernández-Villaescusa. La següent la va fer construir Eduard Jubert, encara que el cos de l'extrem dret era ocupat per Enric Masdevall. Després, de color blanc, a can Genover, seguit de can Gorgoll i finalment can Peya, els primers amos de la qual havien estat els Comas de Girona. La casa blanca de l'extrem dret, a tocar a la Torre, era d'Alexandre Vila, marit de Rosa Pla, al seu torn germana de Josep, i havia estat obra de l'arquitecte Raimon Duran i Reynals

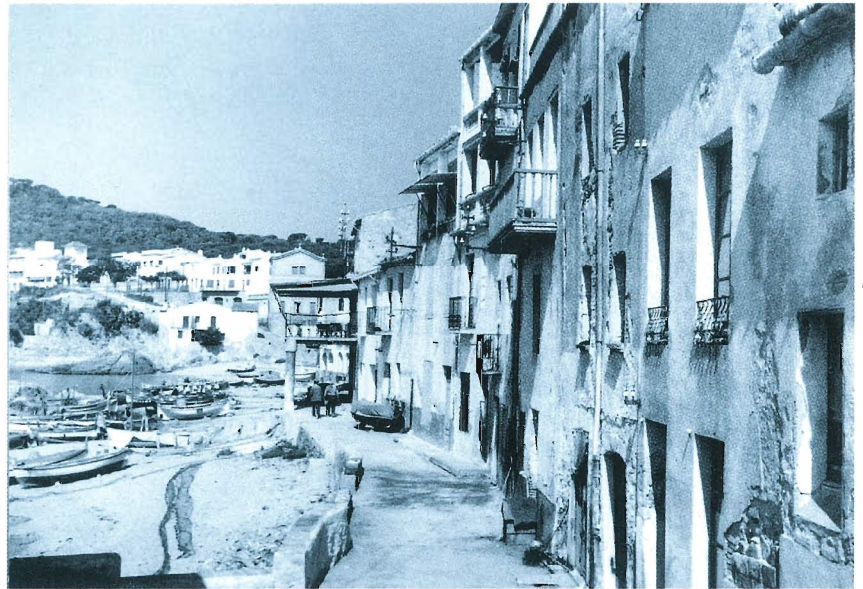

va ser des d'on es repartien els aliments en l'època del racionament. D'aquest indret se'n cuidava Ernest Morató. Durant la major part de la dècada dels quaranta, el racionament i subministrament va passar a mans de l'Ajuntament. Amb el pa, per exemple, l'Ajuntament comptava els habitants i proporcionava al flequer la quantitat de farina justa per a fer el pa corresponent, que els calellencs anaven a buscar amb els cupons de la cartilla de racionament. És clar que després també existia l'estraperlo, que venia a ser el mercat negre, per a gent que en volia més i tenia les possibilitats de pagar-ho. Això es donava amb el pa blanc, que demanaven sobretot els qui no estaven bé de salut, ja que el pa del moment era sempre negre, però l'estraperlo estava generalitzat al llarg de tot el país per a tot tipus de productes intervinguts per l'Estat.

Continuant amb el pa, dir que quan no hi havia farina se'n va arribar a fer fins i tot amb blat de moro.

Quan les tropes de Franco van vèncer les darreres resistències, Ernest Morató es va exiliar a França amb la seva família. Abans ja havien marxat François Barrera i Raquel Gifre, i també s'exiliaria Pere Mayola, malgrat que aquest tornaria de seguida, i passà un temps a la presó. A François Barrera també el van empresonar durant una temporada a la seva tornada, no així en canvi a Ernest Morató. De fet, acabada la guerra els qui hi havien estat del costat dels republicans van haver de patir les represàlies dels nacionals, amb la mateixa duresa que els primers havien aplicat durant el conflicte a aquests darrers. Els comportaments i els càstigs inhumans van ser presents en tots dos bàndols.

El 6 de febrer de 1939, les tropes nacionals van entrar a Palafrugell. Curiosament, a Calella van passar de llarg, o sigui

Archivo Artístico. AMP, coll: Enric Marqués

El carrer de Miramar

que de fet no la van alliberar. Acabada la guerra, mossèn Rafel va haver de demanar a l'Ajuntament que retornessin el cementiri a la parròquia, ja que també havia estat incautat.

Les xarxes assecant-se al Canadell i ocupant pràcticament tota la platja

Coll: Eschba

Col·l. Estreba

Col·l. Estreba

*Calella de postal: un idíl·lic Canadell
i "los arcos en noche de luna"*

Vida durant la postguerra

Després de la guerra, s'establí que els alumnes tenien l'obligació d'assistir a missa tots els diumenges i festius, estant els mestres obligats a comunicar si n'hi havia algun que no ho feia, el qual podia ser expulsat per aquest motiu, ja fos de forma provisional o definitiva. De la mateixa manera, quedava establert que els mestres havien d'acompanyar-los a l'església, però mossèn Rafel havia arribat a dir a la professora del moment que ja se n'ocupava i que per tant ella podia evitar haver de venir fins a Calella i així passar el diumenge amb la família.

El problema de l'ensenyança a Calella després de la guerra és que només hi havia una mestra. I mossèn Rafel, que havia hagut d'encarregar-se dels nens com a mestre substitut, era capellà i no un professional de l'ensenyança. Ell considerava que calia aprendre l'imprescindible, és a dir, números i escriure, però arribava un moment que no tenia els coneixements per a donar un ensenyament superior i molts nens llavors se n'anaven a estudi a Palafrugell. Pel que fa a les mestres, s'adaptaven com podien. Montserrat Medir, que va fer classes durant un any a Calella, venia de la vila en bicicleta, duia a més un paraigua si plovia i en cas de tramuntana massa forta venia a peu amb la bicicleta al costat. Va llogar un apartament a la confluència de la plaça de Sant Pere amb el carrer de les Voltes i dinava allà, cap a l'estiu amb vistes habituals al pintor Serra que es feia afaitar al carrer.

Calella era molt pobra, hi havia mancances de tota mena, però això ajudava a unir a la gent. A l'escola eren com una família, malgrat trobar-se en una situació molt precària. L'edifici estava en mal estat i l'Ajuntament contribuïa en ben poc, únicament els facilitaven llenya per a l'estufa

Foto Oro. Coll. Esteba

i feien les obres imprescindibles. El material escolar es limitava a guix i a uns pols que barrejats amb aigua es convertien en tinta, la resta s'ho havia de portar cada alumne, fossin llibretes, llapis de colors... Les taules dels alumnes —unes taules de fusta per a dues persones— tenien els tinters ja incorporats. Si alguna cosa es feia malbé, mossèn Rafel es cuidava d'arreglar-la. Llavors les classes eren de 9 a 12 del migdia i de 3 a 5 de la tarda, dijous a la tarda era festa, però anaven a l'escola també els dissabtes. Aquest dia a la tarda hi havia classe de dibuix. Per descomptat, a les nenes també se les ensenyava a cosir. Per Nadal tots anaven a peu fins a Palafrugell a veure les representacions d'Els Pastorets.

Que l'edifici estava cada cop en més mal estat ho demostra que l'accés a les golfes es tanqués. Quan plovia i no es podia sortir al pati, els alumnes havien de quedar-se a l'interior, en aquests moments les golfes eren

Els alumnes de l'escola cap al 1947. Asseguts, Lluís Ferrer, Florencio Berta, Pere Buixeda, Fermí Sàbat, Llibert Barrera, Joaquim, Lluís Niell i Josep Rovira. Al mig, Josep Esteba, Francesc Closas i Josep Bertran. A dalt, la mestra Angelina Potau, Aurora Paveras, Angelina Pla, Montserrat Niell, Rosa Rocas, Pilar Buixeda, Juànita Niell i mossèn Rafel Duran

una zona de joc habitual, però a partir d'un determinat moment es va decidir que no reunien les condicions de seguretat necessàries i se'ls va prohibir l'entrada.

Els nens sortien a l'hora del pati i anaven a buscar codonys a l'hort de l'Inés, cadascun dels quals costava cinc cèntims. Entre els jocs habituals dels nens hi havia el cércol —el cescle, en deien— i les lites. Els jocs anaven per temporades, hi havia èpoques en què es jugava més a una cosa i èpoques en què se'n preferia una altra.

En aquella època els estiuejants continuaven essent majoritàriament gent de Palafrugell i de Girona, i el seu nombre continuava sense ser gaire destacable. Ja n'hi havia de Barcelona, però encara eren minoria. Respecte a aquests no es pot pas dir que fossin una colònia de barcelonins, però sí gent d'una certa qualitat intel·lectual, que ni tenien molts diners ni una vida social molt activa, però que eren persones significades. Això sí, uns i altres es coneixien i es reunien segons la zona on tenien l'habitatge: la Barandilla, el Canadell, Sant Roc... S'havia vist algun estranger, però en aquests casos en general era gent que venia perquè tenia alguna relació familiar o d'amistat amb algú d'aquí. Normalment a l'estiu sempre acudien els mateixos. De fet el que feien molts dels nois joves quan arribaven era anar a investigar si hi havia alguna família novvinguda i, especialment, si hi havia alguna noia. Segons quines famílies venien a passar fins a tres mesos. El marit es quedava a casa amb la minyona —sense segones lectures— i la dona venia amb els fills i altres familiars. Cal tenir en compte també que, amb les restriccions de la postguerra, molta gent es va veure privada de la possibilitat d'anar de viatge a l'estranger i això també contribuïa que anessin a passar l'estiu a llocs més propers. Això sense comptar els controls, ja que en un moment donat per a

venir a Calella des de Barcelona feia falta un salconduit.

La vida social es trobava entre can Batlle i can Gelpí, la zona en què en un moment o altre s'hi concentrava tot Calella, indígenes i estiuejants. Sempre hi havia els estiuejants que no es relacionaven gaire amb els del poble, que no formaven part d'aquest teixit social, però eren els que menys. Segurament existia més consciència de classe que ara, entre uns visitants que eren de famílies benestants i la gent treballadora del poble, però tot i això entre els uns i els altres hi havia molta relació i s'establien autèntiques relacions d'amistat. Com que eren pocs de fora, hi havia una compenetració que forçosament hauria de desaparèixer en començar a

*Any 1941. Montserrat Niell
observant atentament una
estiuejant a la platja del Port
Pelegrí. Darrere podem veure
can Gallart*

Col·l. Montserrat Niell

Col·l. Montserrat Niell

Façana de l'Hotel Batlle.
Dreta podem veure
Margarideta Ponsatí

augmentar els visitants de la temporada d'estiu, però això no seria fins més endavant.

Curiosament, tot i que les dones de Calella no posaven els peus a la taverna sí que ho feien les que venien a passar l'estiu, i sobretot les més joves, que sovint s'acostaven a can Batlle a sentir cantar els pescadors, ja fos entrant o escoltant des de fora. A can Gelpí en canvi hi havia el costum d'anar a fer el vermut i l'aperitiu. Entre la joventut es feien colles i tenien unes distraccions que passaven per anar a banyar-se a la platja o anar a passejar per exemple al bosc, on es feien suculents berenars de pa amb xocolata. Els joves del Canadell es dedicaven sovint a fer malifetes, com ara canviar de lloc tots els geranis del passeig —amb la consegüent confusió a l'hora que cadascú recuperés els seus—, agafar un dels tendals de la platja i deixar-lo a la plaça de l'església o treure a l'exterior la barca del senyor Jordi —que era molt primmirat en tot el que feia referència a

la seva embarcació— i deixar-la al damunt d'un petit pi que hi havia en una banda de la platja. Les dones, mantenint un costum que venia del segle passat, es continuaven reunint sota un para-sol a fer petar la xerrada en petit comitè. Per altra banda, passar les vacances en un poble de pescadors encara en actiu portava a fets com que per a baixar a la platja del Canadell calgués esperar-se que aquests retiressin les xarxes que havien estès a la sorra. De fet les platges més utilitzades per al bany eren el Canadell i el Port Pelegrí, en canvi en les immediacions de les Voltes s'hi banyaven les criatures del poble i para de comptar, ja que el freqüent trànsit d'embarcacions, l'olor de peix i els vivres al mig del camí empenyien els banyistes a buscar altres alternatives, això sense comptar que el *recader* Pitu Palet banyava el seu cavall a la platja d'en Calau, operació que comportava sistemàticament l'existència d'una sèrie d'excrements a l'aigua, i tot de la manera més normal del món.

EL DINGHI 3 1/2

A finals dels anys quaranta, Manuel Juanola i Tomàs Moret van dissenyar i després construir —inspirant-se en un model de vaixell anglès— els vaixells a vela dinghi, que van ser els primers vaixells de regata a la Costa Brava. Els sis primers els va fer Manuel Juanola a Barcelona i a partir del setè, que es deia Fura, va començar a fer-los Tomàs Moret, que es va convertir en calafat i va construir una gran quantitat d'aquests vaixells, seguit al cap d'un temps per altres constructors que els feien igual o amb alguna innovació. El dinghi va tenir èxit perquè assolí una velocitat inusual entre els vaixells del seu temps. Tenia 3'65 m d'eslora, 1'45 m de mànega, 45 cm de puntal i un pal major de 4'20 m amb vela de guaira. Es basava en una idea de polivalència, havia de servir per a passeig, pesca i regata, i obeïa a la demanda d'una sèrie de navegants afeccionats de la localitat, que llavors ja eren ben experts. Més endavant, amb l'arribada d'altres tipus de vaixells, el dinghi es va deixar de fer, malgrat que Tomàs Moret encara en té un, de nom Llebeig, que diu que li durarà tota la vida. Recentment, l'Associació de la Costa Brava per al patrimoni marítim L'Estrop va fer una campanya per a recuperar-ne la història i incloure'l entre els elements més propis d'aquest patrimoni.

Només hi ha dues localitats de Catalunya, i gairebé segur de la península ibèrica, que hagin tingut un tipus d'embarcació d'esbarjo propi i genuí: són Badalona, amb el patí de vela, i Calella, amb el dingi 3 1/2.

Com a curiositat, aquesta és una relació dels dinghis 3 1/2 que existien a Calella els anys 1948 i 1949 i els seus respectius propietaris:

Número	Nom	Propietari	Número	Nom	Propietari
3 /1	Maya	Sr. Juanola	3 /7	Fura	Sr. Cusí
3 /2	Mestral	Sr. Keerl	3 /8	Aurada	Sr. Boix
3 /3	Montana	Sr. Audouard	3 /9	Bondia	Sr. Barril
3 /4	Garbí	Sr. Jiménez	3 /10	Gavina	Sr. Irineo Ferre
3 /5	Apa-Noi	Sr. Jansà	3 /11	Pinta	Sr. Bertran
3 /6	Xano-Xano	Sr. Romagera			

Les regates
amb els dinghis 3 1/2

Coll. Josep M. Juanola

El precedent: els dinghis de tres metres. Al timó, d'esquerra a dreta, Josep Maria Prim, Manuel Juanola fill i Eustaqui Genover

Es mantienien encara totes les festes d'estiu. La primera era la de Sant Pere, l'oficial del poble. El primer diumenge d'agost es feia la festa de la Barandilla, el segon diumenge hi havia la del Canadell i al tercer la de Sant Roc, que se celebrava a l'esplanada on ara es troba l'Hotel Sant Roc. Actualment només es mantenen la primera —on conflueixen diverses activitats com sardanes, ball, rua i concert— i l'última —que manté el tradicional pregó, havaneres, menjar per a tothom i la subhasta de quadres. Les festes les organitzaven els propietaris de cada zona. Eren sectors molt delimitats, fins i tot cadascun tenia atribuïda una platja pròpia, els de la Barandilla a la Platgeta i els altres al Canadell i a la platja de Sant Roc.

Entre els visitants hi havia Joan Baca i Joan Pericot, originaris de Torroella de Montgrí, que venien sovint a Calella per motius de feina. Eren cunyats, de professió

arquitecte el primer i decorador el segon. Joan Pericot havia estudiat un o dos anys la carrera d'arquitectura, però ho va deixar per incompatibilitat amb la rigidesa del sistema acadèmic i va començar a treballar de delineant. Després van decidir treballar junts, feien la feina entre els dos, però legalment sempre firmava Joan Baca. Aquest darrer treballava més al despatx i en canvi Joan Pericot es cuidava de les relacions públiques, perquè tenia més do de gents. Aquest darrer tenia relacions amb gent de Calella i tots dos van començar a tenir clients al poble, al qual arribaven traslladant-se en taxi des de Palafrugell. Joan Baca va ser arquitecte municipal de Torroella durant 49 anys i de Begur durant 22, però sense viure allà. Hi anava els caps de setmana: el dissabte anava a fer les visites d'obra, el diumenge parlava amb els possibles clients i el dilluns anava als ajuntaments.

Després de la guerra, tots dos es van comprar una casa de segona residència a Calella, Joan Pericot al Canadell i Joan Baca al carrer de Miramar, aquest gràcies a un anunci descobert a *La Vanguardia*, mitjançant el qual un carnisser de Barcelona venia “Casa en Calella. Llaves en mano”.

Van instal·lar-se a Calella en una època —just abans de l'eclosió del turisme— en què la gent volia fer-s'hi cases. Tant els calellencs com els forasters començaven a guanyar-se més bé la vida i els preus eren baixos. Joan Baca i Joan Pericot van començar construint torres, i després van arribar els hotels, en els quals es van acabar especialitzant, arribant a ser els responsables de fins a 39 hotels al llarg de la Costa Brava. A Calella se'n van remodelar alguns i se'n van construir d'altres; van intervenir en l'Hotel Batlle, en el nou Hotel Gelpí, en l'Hotel Mediterrani o en l'Hotel La Torre. Hi havia feina, els amos dels hotels tenien tot l'hivern per a fer-se ells mateixos noves obres i els interessava anar-se posant al dia, els propietaris de cases petites els cridaven perquè hi donessin una mica de dignitat, de

manera que no quedés tot únicament a criteri dels paletes.

Era una època idíl·lica per als estiuejants, aquella en què encara tots es coneixien, en què les dones dels pescadors et venien a trucar a la porta de casa per a oferir-te peix acabat de pescar en una panera amb fulles de figuera i que estava tan fresc que encara tremolava. En una ocasió Joan Baca anava de camí a Palafrugell per la carretera vella amb Joan Gich —més endavant alcalde de Palafrugell— quan es van trobar a la recuitera de Regencós, una dona gran sempre vestida de negre que venia sovint a Calella amb un cistell pla, on hi tenia tot de julietes de la Bisbal amb recuit, que feia ella mateixa. En aquella ocasió ells li van comprar tot —cistell inclòs— per a un dinar que havien de fer a Llafranc. Probablement li van pagar de seguida, però en ocasions no era necessari, perquè entre la gent d'aquí hi havia el que Joan Baca anomena una honorabilitat instintiva. Era també l'època que quan a Barcelona deies que estiuejaves a Calella de Palafrugell ningú no sabia on era, quan per a venir calia agafar el tren i la Sarfa, i quan amb cotxe trigaves sis hores, arribant carregat amb tot de baguls. En resum, hi havia un tipisme i una autenticitat que agradaven els forasters, però que no trigaria a començar a esvair-se. Recordem a tall d'exemple els pedrissos, aquells cub d'obra enrajolats per sobre que eren davant d'algunes cases i sobre els quals les dones hi posaven flors, especialment geranis. Aquests pedrissos componien una imatge molt bonica i a l'estiu es convertien en un altre element típic de Calella, essent copiosament pintats i fotografiats. No obstant això, així que es van anar eixamplant carrers, construint voreres —que abans no existien— i refent cases, van eliminar-se fins a no quedar-ne cap.

Els dos cunyats tingueren gran importància en la preservació a Calella de les

La platja del Canadell un dia d'estiu de 1947. Normalment no s'emplenava gaire més que això. Es recorda el comentari d'alguí un dia en què hi havia tretze parasols a la platja: “Aviat no hi cabrem!”

havaneres, cançons d'origen cubà que ens van arribar a través dels catalans que eren a Cuba i que van tornar cap al país arran de la pèrdua de la colònia al 1898, o almenys aquesta és l'explicació tradicional, encara que el seu fort arrelament a l'Empordà es justifiqui també en la tradició que en aquesta zona hi havia hagut sempre de colles de cantaires entre els tapers i els pescadors. Pel que fa a Calella, el comentari habitual és que les havaneres les van començar a cantar els pescadors que anaven a la taverna de can Batlle, tot jugant a cartes —cantaven també altres tipus de cançons, però el que va quedar més van ser les havaneres. Respecte a això s'ha de dir que tant a principis de segle com als anys quaranta aquestes es cantaven igualment en els altres establiments d'aquest estil de Calella, però la referència a can Batlle ha quedat com a inel·ludible, perquè d'una part els cafès no tenien tanta tradició de clientela de pescadors —per la qual cosa les cantades eren més esporàdiques— i de l'altra de tavernes només aquesta continuava oberta després de la guerra; així doncs, és lògic que fos l'indret amb què la memòria popular va associar més les havaneres.

És ben sabut que els homes passaven molta estona a la taverna i això ho explicava el mateix Joan Pericot quan deia que “A tot el país, i Calella no n'era pas una excepció, dins les cases no s'hi estava bé. He pensat moltes vegades que la disposició de les cases de “cos” —senzillament misèria—, semblant a una llonganissa oberta per cada cap, sense possibilitats de centrar-hi la vida de família, ha estat una eina que en mans de les dones, netes i endreçades, ha matat moltes il·lusions i ha malmès el tarannà familiar de moltes cases del país. L'home de Calella —el qual anem seguint— per llei natural ha fet molta vida fora de casa; i quan hi ha tornat i es troba, a

un cap amb una porta al carrer, i a l'altre amb la de l'eixida, naturalment, se n'ha anat a la taverna, perquè és un local quadrat, reclòs com un niu, on no hi ha corrent d'aire, no hi arriben els renys de na Teresa, na Maria o na Rosalina”. Cal pensar que les cases s'escalfaven exclusivament a base de llars i brasers que eren al menjador i prou, deixant de banda que els portals sovint es deixaven oberts, fins i tot a l'hivern. La fugida a la taverna era doncs comprensible. I allà dins, entre conversa i conversa, on qualsevol tema servia d'excusa per a embrancar-se en contundents afirmacions i no menys contundents polèmiques, els pescadors s'abandonaven també al cant i a les havaneres apreses d'aquells que en un moment donat havien travessat l'Atlàntic.

Tradicionalment, les havaneres eren interpretades a tres veus pel que s'anomenava un tercet. Entre els tercets calellencs hi havia hagut a finals de segle passat el format per Sebastià Morató, Mèlio Vigorós, tots dos de Calella, i Pacòmio, que treballava a Palafrugell. Ja entrat el segle XX, el va succeir el de Tínet Lladó, es Blau i Pepet Gilet, juntament amb Mèlio Vigorós, que va servir d'enllaç entre les dues generacions de cantaires. El tercer tercet, ja a la dècada dels quaranta, va estar format per Pere Nuts, l'Hermós i Francisco Rovira. Bastants anys després, al 1966, Ernest Morató i els palafrugellencs Josep Xicoira i Carles Mir van adoptar el nom de Port Bo, grup que es manté a l'actualitat amb altres components.

En aquests moments de la postguerra, el gènere de les havaneres havia anat a la baixa amb l'aparició del turisme i la progressiva desaparició dels pescadors, segurament perquè les noves generacions es dedicaven a altres activitats menys propenses a passar-se hores a la taverna cantant.

L'home de la cigarreta penjant

"Biografia" d'en Joan Serra i Melgosa

Pintor del segle XX, nasqué a Lleida l'any 1899. Als deu anys es traslladà amb la seva família a viure a Barcelona i poc temps més tard es va matricular a l'Escola de Belles Arts. Tingué el seu primer estudi-taller l'any 1916 d'on va sorgir el grup "evolucionista". En aquell temps, ell sempre pintava natures mortes ("bodegons"). Canvià de temàtica influenciat per l'estada al Marroc —vint-i-vuit mesos— fent el servei militar i des d'aquell moment es dedicà principalment a pintar paisatges.

En Joan Serra va arribar a Calella de la mà del senyor Manuel Ruiz pels anys 1935; s'instal·là a casa del seu amic —actualment propietat dels Joanola— però al cap de quinze dies, veient que ningú netejava ni li canviava els llençols, va decidir continuar la seva vida bohèmia amb més confort, i fou així com va anar a parar a can Batlle on romandria tres mesos per any fins a la seva mort.

La vida d'en Serra a Calella consistia bàsicament a menjar, pintar, discutir-se amb tothom, passejar amb barca, fer petar la xerrada amb els pescadors i sobretot no perdre's res del que succeïa a Calella des del balcó de la seva cambra situada sobre el bar, o des del bar —que se li podria dir saló de Calella. Tampoc no es perdia cap sardana, no perquè li agradés ballar-ne, sinó perquè des del seu balcó podia veure els pits i les cames de les dansaires...

Pel que fa al menjar, estava encantat amb la cuina que li preparaven les àvies de can Batlle, però havia de ser el bo i millor. Tocava la trompeta quan tenia gana i les dones s'afanyaven a servir-lo.

De la pintura, què podem dir, sobretot dels seus paisatges calellencs que pocs han reflectit amb tanta lluminositat; per tant deixem que sigui Josep Pla, en un fragment del seu llibre *Homenots* qui ens ho expliqui: "Serra ha pintat tant Calella i els seus topants, que ha passat el mateix que amb Cézanne —guardant totes les proporcions— a Aix en Provence; ha creat un tòpic pictòric, ha descobert els punts de vista justos, i avui és impossible de veure aquest paisatge si no és pensant en la pintura de Serra". Un dels seus passatemps favorits eren les discussions, però d'aquelles enceses, carregades de paraules gruixudes, que acompanyava amb la copa i la inseparable cigarreta. Era impossible mantenir una conversa col·loquial amb ell sense arribar a un punt més o menys conflictiu. Serra

es feia amb tothom, era amic dels pescadors, de la gent de Calella i dels estiuencs, majorment de Barcelona. Tenia temes de conversa suficients per parlar i discutir-se amb tots sense diferenciar el nivell cultural dels seus interlocutors.

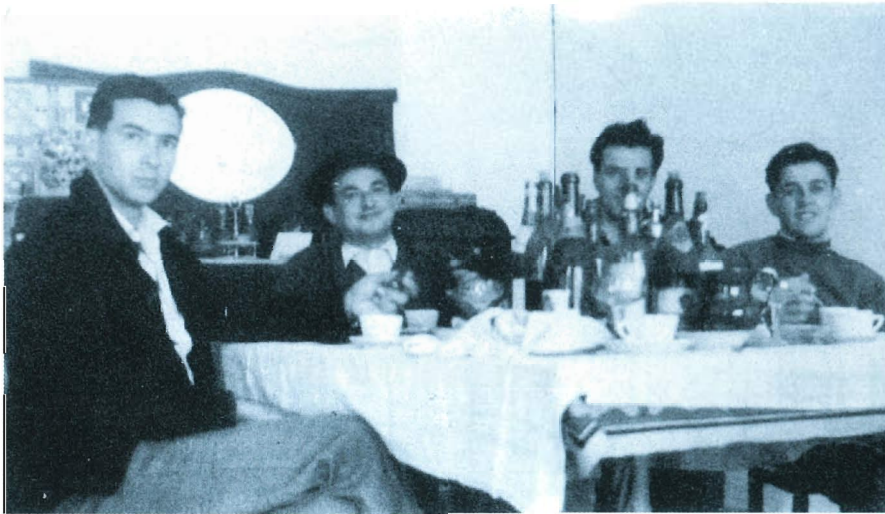
Les passejades amb barca eren d'allò més folklòriques, no va voler mai tenir una barca, no li feia falta perquè els seus amics en tenien i el portaven a barquejar quan li anava bé, però mai es mullà els peus, els seus amics l'havien de portar a cavall per evitar-ho. La sensació de l'aigua freda no li anava bé, i tothom ho acceptava...

Tenia una bona amistat amb els pescadors, amb ells s'hi barallava poc, sempre era a la platja quan arribaven de pescar i no precisament per donar-los la benvinguda. Baixava a la sorra amb altres intencions: si després d'insistir, els pescadors no li volien donar un parell de peixos, ell mateix se servia aprofitant un descuit. Els vespres els solia passar a la Taverna de can

Cedi Josep Navarro

Josep Navarro i Joan Serra davant la terrassa de can Batlle al 1953. El primer va participar en l'homenatge a Serra que es va celebrar al local de l'Associació de Veïns i Amics de Calella al 1999, per iniciativa d'un grup d'amics i en ocasió del centenari del pintor

Abril de 1949.

Joan Serra a can Batlle
amb els joves de la casa:
Jordi Niell i els germans
Tomàs i Joan Palet

Batlle, fent petar la xerrada. Seguidament anava a la seva cambra i si els sorolls del carrer no el deixaven dormir, posava el despertador fent una fressa infernal i el seu blanc cul al balcó.

El dia de partença, deixava un quadre com qui no vol la cosa, en algún racó de can Batlle, era una mena d'intercanvi amb els seus hostes per tots els cigars, ampolles de vi i gambetes que no li havien cobrat mai.

Tots els estius foren el mateix fins a la seva mort, l'any 1970, a Barcelona.

Es Còdol, núm. 5, desembre de 1992.

Joan Serra pintor de Calella

Amb motiu de la mort de Joan Serra gairebé totes les publicacions de Catalunya, periòdics i revistes, han publicat un comentari més o menys extens evocant el pintor desaparegut. Els que fem la *Revista de Palafrugell* érem tots amics d'ell. De manera que no podíem silenciar el seu traspass per dues raons: una per amistat i simpatia, l'altra pel que representava com a

pintor del poble mariner de Calella, tan lligat a la vida social de Palafrugell.

Les primeres pintures de Joan Serra amb el tema Calella daten de l'any 36. No en coneixem de cap anterior a aquesta data, encara que és molt possible que abans hagués fet alguna cosa, ja que en el curs dels anys 29 i 30 havia pintat a Platja d'Aro i Palamós, quan Platja d'Aro era una platja deserta i les construccions no l'havien convertida en una concentració multitudinària. Ara bé, es pot afirmar que els contactes permanents del pintor amb Calella varen començar l'any 40 i la seva fidelitat va durar fins que la malaltia que l'havia de destruir físicament el va immobilitzar al llit. És segur que durant trenta anys va fer temporades a Calella pintant una quantitat considerable de teles. Perquè encara que molts pensessin que era un bohemí i de tant en tant li agradés aparentar-ho, era, com totes les persones que han deixat alguna cosa interessant en aquest món, un treballador infatigable.

Tots aquells que s'interessin per la seva vida trobaran en un llibre que va publicar el seu amic Joan Cortés, les referències

indispensables per conèixer el pintor. Fa el retrat de l'home i explica al mateix temps la lluita que Joan Serra va sostenir per imposar-se i la gran confiança que tenia en ell mateix. En el llibre es parla molt poc de pintura perquè al pintor no li agradava parlar-ne, ja que deia que la pintura s'explica per ella mateixa i totes les divagacions que se'n poden fer no són més que romanços. En aquest sentit era un pur nonellà. Tot al revés del seu company Sisqueu que era dialèctic i li agradava de teoritzar fins al punt que ha deixat un llibret "*Decorativismo y realismo*" on exposa de manera clara les seves idees.

Però encara que a Joan Serra no li agradés parlar de pintura, això no vol pas dir que fos un home callat. Al contrari, xerrava pels descosits.

Sovint era mordaç i malparlat, però no es pot negar que era divertit. Aquesta manera de ser li havia creat moltes simpaties però també molts enemics, de manera que, segons ell, la cosa quedava socialment equilibrada.

L'art i per tant la pintura, no progressa en el sentit que progressen la ciència i la tecnologia. L'art evoluciona constantment i les formes expressives actuals no representen cap progrés, sinó un canvi de sensibilitat. Joan Serra juntament amb sis altres companys va fundar l'any 1917 el Saló dels Evolucionistes, que malgrat no tenir cap ideari comú ben definit ni cap significació concreta, representa un moment de la pintura catalana. Els evolucionistes tenien de comú una paleta terrosa i opaca com a protesta dels colors

Tomàs Palet, Joan Serra i el seu deixeble, Josep Navarro, al 1947

brillants i llaminers —comercials— que més sovintejaven les sales d'exposicions. És amb el temps que la pintura de Serra va evolucionar. És clar que per poder-la explicar cal veure-la. Però en un intent de síntesi podríem dir que en els seus principis la influència de Cézanne és visible. Després el pintor va descobrint les seves possibilitats i sense abandonar la paleta de tons apagats i d'estructures vigoroses va evolucionant fins a trobar una paleta amb tot l'esclat colorístic que havia rebutjat en les inicis. És a dir, al final de la seva vida la pintura se li converteix en una samfaina sumptuosa. Quan Joan Serra va escollir el poble de Calella per fer-hi temporada, les seves teles encara conservaven certes estructures i tonalitats de l'època inicial, però ja havia trobat el camí que

el portaria a l'explosió del color. I el perquè va triar Calella, té, al nostre entendre, una explicació. La pintura de Serra és antipanoràmica. De volums vigorosos en plans limitats. En el barri mariner de Calella podria posar el cavallet a tot arreu i pintar tres teles a la vegada només de canviar de posició. A Calella les perspectives són limitades i sempre trobeu segons termes concrets i ben definits, de gran plasticitat, i primers temes de barques, cases o roquissers immediats i de gran força. Joan Serra podia treballar a gust perquè trobava sempre el tema que convenia a la seva manera personal de veure les coses. El poble, per ell, des del punt

Col·l. Estel·la

Aquest quadre de Serra va servir per a il·lustrar un prospecte dels concerts d'estiu que se celebraven a la Marineda

de vista pictòric, era ideal. I com que sempre evitava les perspectives, a Calella no s'havia d'amoïnar gaire. És, repetim, una pintura que defuig la perspectiva per concretar tota la força en primers i segons termes. És precisa i al mateix temps inconcreta. Sovint deixa les coses a mig dir, abocetades, però evocant la presència real i sòlida dels objectes, i qui diu objectes vol dir cases, arbres, barques, figures... És una pintura fidel al caràcter de l'artista, nerviós i agut, amb sortides verbals inesperades com aquelles pinzellades fulgurants que deixa caure d'una manera aparentment gratuïta però que són el seu toc de gràcia personal. El perquè preferia Calella té, per a nosaltres, aquesta explicació.

L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE
CALELLA DE PALAFRUGELL

homenatge pòstum

al que fou estimat SOCI D'HONOR de l'Associació

el gran pintor Joan Serra

que ens deixà el passat mes de juliol

Tindrà lloc el DISSABTE dia 22, a les 7:30 de la TARDA, en el transcorrer de l'audició de sardanes a la Plaça del Port Bo, davant de «Can Badell». / Seguidament, serà descoberta i benedicada pel nostre Rector, Rvd. Mossen Rafael Duran, la placa que donarà el nom de «Pintor Joan Serra» al carrer que se li dedica per a perpetuar la seva memòria. / Farà la presentació de l'homenatge el nostre President Antoni J. Rovira, i la semblança del gran pintor desaparegut, el prestigiós periodista i soci de la nostra Associació, CARLES SENTÍS. / Queden invitats a l'acte tots els socis de l'Associació i públic en general.

Col·l. Josep Navarro

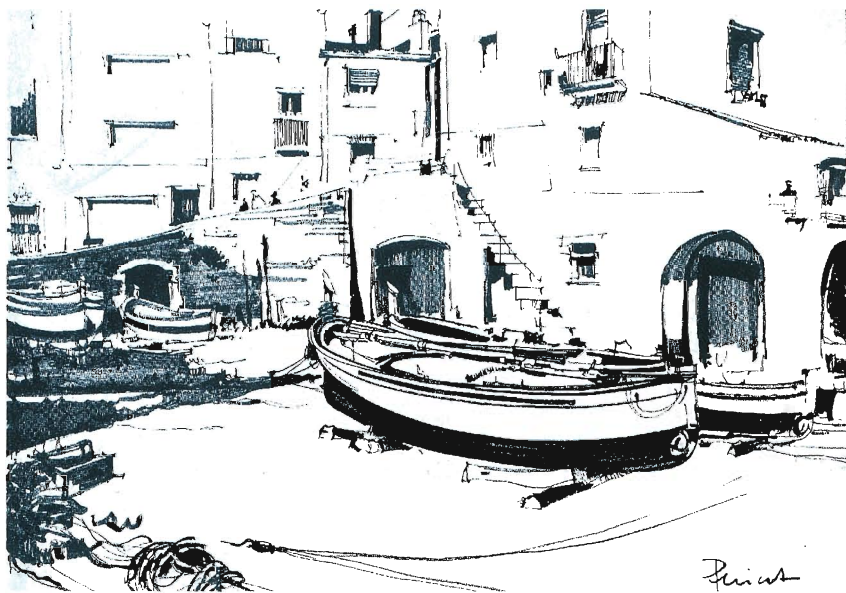
Una fotografia, també de 1953,
que Joan Serra va dedicar a Josep Navarro

És clar, que tot això no passa de ser una opinió i com a tal discutible. Algú podrà pensar que les seves preferències per Calella tenien un altre origen. Potser sí. Però és evident que s'hi trobava com un peix a l'aigua. Havia entrat a totes les cases de pescadors i pintat molts patis i horts, cercant deliberadament el contrast de llum i ombra. Per donar-hi més força solia accentuar els volums amb una pinzellada de color pujat, a vegades negre o blau carregat. Això fa pensar una mica en aquella època en la qual havia sentit la influència de Vlaminck, que no va ser més que una etapa de la seva evolució pictòrica. Perquè una cosa és certa: Joan Serra va ser addicte a l'evolucionisme, encara que personal. Però així com ell va evolucionar de la paleta terrosa i apagada vers una pintura amb tot l'esclat colorístic, Vlaminck va ser al revés; d'una pintura fortament agressiva de forma i color de l'època "fauve", va acabar per fer una pintura amanerada, sense interès, carregada de negres i blaus amb tocs de blanc i alguna

pinzellada fulgurant. A pesar d'aquestes divagacions al marge del tema que ens proposàvem, hem de fer constar una cosa. Durant els trenta anys que Serra ha pintat Calella, hi ha deixat una marca i totes les persones amb sensibilitat pel color no poden evitar veure Calella una mica amb els ulls de l'artista que acaba de desaparèixer. Perquè la seva personalitat era tan forta que encara que us volguéssiu sostreure per no deixar-vos convèncer, ella acabava per imposar la seva mirada. És aquest un dels motius que fan Joan Serra i Calella de Palafrugell inseparables per sempre més.

(1970)

Josep Martinell. *Escrips d'ahir*.
Palafrugell, 1999

*Dibuix que es va utilitzar
per al fullet de l'exposició
Joan Pericot. 30 anys de dibuixos
de Calella de Palafrugell
que es va fer al setembre de 1974
a la Casa de Cultura Josep Pla
de Palafrugell*

Al 1942, Joan Gich va portar Joan Baca i Joan Pericot a Can Batlle, on un grup de pescadors es dedicava a cantar havaneres, d'una manera espontània, sense pràcticament espectadors i sense instruments, només acompanyant-se de vegades amb els copets dels punys sobre la taula per a marcar el ritme. Als dos novinguts això els va entusiasmar, van convidar a conyac els cantaires i van intimar amb ells. Així va començar una amistat que es va perllongar al llarg dels anys i d'interminables àpats sempre amenitzats amb havaneres. Anaven a casa de Joan Baca i també a la de Joan Gich a Llafranc. Aquest darrer, serraller de professió, tenia fama de bon cuiner i això també ajudava. Els pescadors, que vivien encara en una època de privacions, estaven encantats davant d'aquests dinars. S'hi trobaven Pepet Gilet (Josep Bofill), es Blau (Josep Esteva), Pere Nuts (Pere Ferrer), Tianet Lladó (Sebastià Pareras), l'Hermós (Josep Puig), Francisco Rovira, que era el més jove de tots, i Mèlio

Vigorós, anomenats els set pescadors, encara que Francisco Rovira no n'era. S'asseien tots a taula per a dinar i encara hi eren a l'hora de sopar. Les trobades podien anar tranquil·lament de les dues del migdia a les dues de la matinada, ningú no tenia pressa per aixecar-se. Menjaven, parlaven i cantaven. S'explicaven històries fantàstiques, històries de mar, com per exemple les d'en Blau —un autèntic patriarca, alt i gran, un bon home que enraonava pausadament, amb una veu fonda de baix— narrant la vida a bord quan s'havia embarcat fins a Grècia o les seves batusses en una taverna a Sardenya. Una de les cantades clàssiques la feien cada any per la diada de Tots Sants, l'1 de novembre. L'any 1946, van convidar-hi a l'arquitecte i poeta Pere Benavent, amb qui Pericot havia treballat, que posteriorment va escriure un poema en record d'aquell dia, dedicat als seus amfitrions. A la gent de fora els agradaven tant les havaneres com la picaresca d'aquella gent que les cantava, la seva manera de ser.

A casa de Joan Baca hi sojornaven també des de 1948 molts diplomàtics anglesos que tenien a veure d'una manera o altra amb el Foreign Office, amb qui ell estava relacionat. N'hi havia que venien cada any i s'hi estaven convidats fins a quinze dies. En una ocasió fins i tot va venir un equip de criquet. Joan Baca els feia firmar en una llibreta i ells aprofitaven per a apuntar-hi un parell de frases expressant el seu agraïment. "Muchas gracias. Siento mucho no poder cantar, pero puedo beber cremats" va escriure un. Als anglesos els agradava molt el tipisme de les cantades de pescadors. Transmetien als seus amics que aquest era un país de bogeria i que tenia el millor que s'havia inventat en el món: el pa amb tomàquet. Probablement van ser els responsables que molts compatriotes seus acabessin venint a visitar Calella.

Al 1954, un anglès que es deia Dougal Cox, propietari d'una botiga de discs i d'aparells de ràdio i que estiuejava a Tamariu, va anar a casa de Joan Baca amb un primitiu aparell per a gravar amb cinta, tan pesant que calien dues persones per a portar-lo. Van fer venir els set pescadors i, en el mateix menjador on s'havien reunit tantes vegades, Dougal Cox va enregistrar tota una sèrie d'havaneres, sempre sense acompanyament musical, només amb les set veus d'aquella gent. A l'hivern, Joan Baca va anar a Anglaterra a escoltar les cançons i a escollir-ne unes quantes per a fer-ne un disc. Ell recorda l'emoció de sentir des de tan lluny la veu de l'Hermós i dels altres. L'estiu següent, el disc es va editar. Joan Baca va pagar-ne vint-i-cinc exemplars, va anar a la impremta a recollir les etiquetes i les va enganxar ell mateix a cada disc. En va vendre quatre o cinc, però la majoria va regalar-los. Va ser una iniciativa sense cap mena de benefici econòmic, amb l'únic motiu de recollir aquelles cançons i evitar que es perdessin.

Cal dir també que va ser als anys quaranta quan el músic Xavier Montsalvatge va ser a Calella recopilant entre els pescadors antigues havaneres, les quals apareixerien publicades posteriorment en el remarcable "Album de habaneras" (1948), que va ser la primera iniciativa seriosa de recollir i conservar el patrimoni musical que representaven aquests cants de taverna.

Ernest Morató, en un article publicat a la *Revista de Palafrugell*, criticava que entre els visitants circulés la idea que els pescadors de Calella cantaven perquè els paguessin el beure, és a dir, d'una manera interessada. Morató defensava que es cantava per afició i per a procurar-se un agradós esbarjo, no pas esperant contrapartides. L'origen d'aquest debat es troba en el fet que als primers turistes

Coll: Lola Figueras

el descobriment dels vells pescadors entonant havaneres en una taverna els agradà, a part que per a ells es tractava de quelcom típic de l'indret. Va convertir-se en normal que aquesta gent s'oferís a pagar una copa o un cremat als cantaires, felicitant-los per l'actuació, i que en senyal d'agraïment aquests en cantessin alguna més. D'aquesta situació espontània es va passar a que alguns turistes benestants, en ocasions en què portaven convidats a Calella o que celebraven un àpat especial, demanessin a l'encarregat del restaurant si era possible fer venir els pescadors perquè els cantessin alguna cosa, convidant-los a canvi a prendre quelcom. Naturalment, per al pescador una cosa era cantar quan era a la taverna i una altra haver d'acudir a una hora determinada, en ocasions fins i tot mudat, per a fer-ho davant d'un auditori que ja l'esperava. Només cal recordar quan pels volts de 1946 va venir a dinar a can Gelpí el rei Humbert II d'Itàlia, probablement de camí cap a Portugal on va exiliar-se en arribar la

Arrossada al Pinell. D'esquerra a dreta: una dona de Terrassa, l'Hermós, Pere Nuts, Guillermo Figueras, en Blau, Mèlio Vigorós, Pepet Gilet, Joan Pericot i Tímet Lladó

Joan Pericot i Garcia (Girona, 1907 — 1987) al port de Malespina, amb la seva barca Ingrata, a l'agost de 1953. Decorador i arquitecte sense títol oficial. Va descobrir Calella als 23 anys i la llista de coses que va acabar fent de manera desinteressada pel poble és molt llarga. Un dia de setembre de 1978, a Llofriu, Josep Pla li va dir "Vostè no solament és un gran artista i un escriptor, senyor Pericot, és una gran personalitat d'aquest país i la seva obra és positiva en tots els ordres, digna del més gran respecte i d'una afeció que no es pot negar". De Josep Pla també és coneguda la seva repetida afirmació en el sentit que Calella "pericotejava", gràcies a la labor arquitectònica de Joan Pericot que va marcar un estil propi calellenc, senzill i auster, perfectament emmarcat en el paisatge. "L'arquitectura és lògica pura", deia ell. "Una porta ha de servir per entrar i una finestra per veure el mar o qualsevol altre paisatge. Les cases de la Calella originària ens donen les pautes en arquitectura". A la seva mort, Ernest Morató va escriure que "Calella recordarà el senyor Pericot per sempre més. Ell va demostrar que estimava el meu poble".

Aquesta coneguda fotografia va servir de portada al número de setembre de 1964 de la Revista de Palafrugell. És de l'interior de la taverna de can Batlle i hi podem veure, d'esquerra a dreta, Maria Casablanca, Pere Nuts, Tímet Lladó, Pepet Gilet, Francisco Rovira, Josep Palet i Tomàs Palet, fill de l'anterior. Va servir per a il·lustrar la notícia de la mort de Pepet Gilet i portava com a títol *Havaneses i cremat a Calella*. El gest d'aquest darrer posant-se la mà davant la cara i mirant a través dels dits era molt característic d'ell i el feia quan cantava l'estrofa "y si con disimulo queréis mirar, por entre las varillas del abanico veréis la mar..."

Cobi Pericot

república italiana i ser destronat. A més del suquet de mero i del llobarro que havia preparat la Pietat, es va cridar els cantaires perquè actuessin davant d'aquell il·lustre personatge. D'una manera lògica, aquest tipus de cantades es comercialitzà.

De totes maneres, d'havaneres ja tindrem temps de parlar-ne més endavant.

La pesca, quan les noves generacions ja deixaven de dedicar-s'hi

Després de la guerra van quedar a Calella tres teranyines: la de l'Artemio, la d'en Balano (propietat a mitges de Guillermo Rocas de can Balano i Martí Ferrer) i la d'en Lladó. Una altra que va sobreviure la guerra era la de Perico Arbonès, que tenia com a nom Cervantes, però va desaparèixer bastant abans que les altres. El Cervantes havia estat

una barca de bou, que anava amb vela i que després va ser adaptada per a anar a motor.

En les tres teranyines en actiu hi treballaven a l'estiu uns trenta pescadors que, pel seu compte, acostumaven també a tenir un bot de propietat per a anar a pescar. Normalment a la teranyina hi eren sempre els mateixos. Quan hi havia alguna baixa, per exemple per jubilació, no faltava mai algú que anés a oferir-se al patró. Molts dies les teranyines sortien, anaven a cremar —és a dir, que encenien els llums per a atreure la pesca—, no veien cap peix i acabaven fent mitja volta. En aquest moment els pescadors agafaven el seu bot particular i anaven a veure si hi havia alguna llagosta dins les seves nanses. Sovint les dues activitats se simultanejaven, de nits amb la teranyina i de dies a fer de nansaire, a resultes d'això a l'estiu molts dormien potser un parell d'hores durant el dia i un parell més de nit mentre esperaven sobre la teranyina. Hi havia molts altres pescadors

REVISTA DE PALAFRUGELL

Catala Roca Rdp, setembre de 1964

Coll. Albert Sabat

Hermós, Pere Nuts, Pepet Gilet i Guillermo Figueras. "Als pescadors els agrada el cant", deia Josep Pla, "sobretot les cançons amb una lletra que doni gust a la boca i una musiqueta gronxada en el balanceig. Un pescador de Calella, aficionat a cantar, em diu: M'agradaria més saber tocar la guitarra que tenir panteó... Parlant d'un seu company, que al seu entendre canta sense tenir-hi to, diu: Quan canta sembla que es cala foc..."

que treballaven pel seu compte, amb barques més petites, d'uns quatre metres. Alguns d'aquests dormien a la platja o a la mateixa barca per a poder anar a llevar peces de seguida que es comencés a fer de dia. Tornaven amb la captura amb el temps just perquè les dones l'anessin a vendre a plaça i després se n'anaven a buscar les llagostes. Mitja volta per a dinar i al cap d'un parell d'hores escasses ja eren un altre cop a mar a calar. Els que només anaven a nanses limitaven la feina des de les tres de la matinada fins al migdia, però de totes maneres era molt ingrat. Tothom era conscient que a l'estiu s'havia de treballar per a l'hivern i pràcticament no es feien dies de festa, només el diumenge i de vegades ni això.

A l'hivern s'anava a l'artó. A tal efecte hi havia també tres barques. A finals de setembre s'acabava la feina de les teranyines i

a primers d'octubre ja entrava l'artó. En aquesta època de l'any apareixien també els sardinals.

La vida dels pescadors era més aviat pobra, encara que també hi havia l'opinió que els que passaven per limitacions permanents era més aviat per la seva condició d'esquendrets, cosa que es traduïa en una pesca descansada i duta a terme en les més estrictes immediacions de la costa que de cap manera podia permetre millorar la situació econòmica dels interessats.

La precarietat econòmica va comportar que alguns pescadors es dediquessin al contraban de tabac per a poder obtenir uns guanys addicionals. Era tabac que venia de fora, que no havia passat per Tabacalera Española i no pagava impostos. Més aviat era del ros, que aquí no n'hi havia. Passava un vaixell de nit que llençava fardos a l'aigua i els

LA CANTADA DE TOTS SANTS

A Joan Pericot, a Joan Baca
i als set mariners de la cantada

I

Es fonia la tarda de Tots Sants
en resplendors d'escata i de petxina.
Les barques s'adormien com infants
amb la moixaina de la sorra fina.

El mar, dolcíssim, bategava lent,
hissava l'ona plomissols i randes,
i senties un gran decandiment
que t'arribava al pit de totes bandes.

El cor ja pressentia la cançó
i abrandava una mica la parpella,
quan aquells catorze ulls de pescador
tastaren l'or de la primera estrella.

Catorze ulls mariners polits pel blau
que amb el rom i el tabac bogaven ara
pels àmbits lluminosos del palau
d'aquella tarda de Tots Sants tan clara.

Catorze ulls mariners, suaus, lluent
del salobre picant de l'alegria
avesats a collir roses dels vents
al jardí de la mar quan neix el dia.

Mariner, mariner, ¿quina virtut
t'aclareix la mirada i t'enamora?
¿Potser la viva dansa del llagut
que endolceix el llampec de ta fitora?

Mariner, mariner, tu saps què hi ha
sota el pit d'aquesta ona que fulgura
i saps l'estel que et donarà la mà
pels incerts caminals de ta ventura.

Tu cantes, mariner, perquè el neguit
que ens diu, anant pel món, ses contarelles
no sabria què dir-te quan la nit
se t'emporta amb l'esquer de les estrelles.

Reia la tarda de Tots Sants. El far
esquinçava la nit amb els seus braços,
i el sospir incansable de la mar
desplegava en la nit sos grans domassos.

II

Miracle del cafè, rialla clara
que grumeja el compàs de la cançó.
En Mèlio, magnífic, s'encarcara
amb un aire polit de gran senyor.

Somriu, i el dring de sa veueta sona
policromat amb els records més fins,
la veu que omplia cada cor de dona
de somnis de sirenes i dofins.

Al ram de la cançó que s'inicia
els dos Rouets hi posen llur coral
i en Pepet la brillant cal·ligrafia
que assajava aferrat al seu pedral.

Ara l'Hermós hi posarà la brava
i encesa majestat del seu garbí
que broda llessamins en la mar blava
amb la proa tibant d'un bergantí.

En Pere riu quan la cançó ja el crida
i s'hi enfila amatent com un grumet
i amb el tímid silenci de sa vida
hi posa el tremolor d'un gallardet.

Solemne en Blau el compàs prepara
—somriu en l'ombra Xavier Nogués!—
les mans esteses, resplendent la cara
com si el fràgil compàs se l'endugués.

I subratlla amb sa veu les veus agudes
i anusa el fil de la cançó que es mor,
i es posa sobre el pit les mans forçudes
com si la veu se la tragués del cor.

Les càntares, els sards i les orades
tornassolen la brasa dels porrons
daurant ventalls de palmes desmaiades
sobre el nacre més pur dels horitzons.

Cuba somriu en el record. L'Havana
es reflecteix al mar del pensament.
Hi ha un tebi bategar de sang humana
en aquesta cançó que es va fonent.

Ara es gronxa el vaivé de l'havanera
amb voluptats de seda i ultramar.
Cada pipa dibuixa una palmera
sobre el sospir inacabat del mar.

La veu es torna càlida i submisa
en la fronda vibrant de l'aire gris
i cada cor com un roger s'irisa
amb l'òpal de la canya i de l'anís.

I quan reviu el llampurneig d'escata
dels florits caminals ultramarins
el somris indolent d'una mulata
encén la brasa que portem a dins.

En Melio somriu i es fon. En Pere
absort esguarda la penombra. Hermós
refila impàvid la cançó darrera
que porta un cascavell de mil colors.

Els dos Rouets i en Pep, tots tres alhora,
pleguen la vela de llur veu suau
i, enrogallat com un pirata, plora
l'últim compàs de l'havanera en Blau.

Hi havia un món de resplendors. Hi havia
diàfans horitzons pel cor opac.
Hi havia un món bastit per l'alegria
amb núvols d'alcohol i de tabac.

Aquest és el poema que va escriure Pere Benavent de Barberà al 1946. Al desembre del mateix any, es va publicar en un llibret de tiratge limitat de cinquanta-dos exemplars que es va repartir entre els amics vinculats a aquestes cantades, amb el nom de cadascun inscrit a la portada. Joan Pericot va fer un dibuix, acolorit a mà, que acompanya aquestes ratlles i que obria la publicació, i Pere Benavent els va firmar tots. Es veu que els cantaires van quedar tan impressionats amb aquesta publicació que alguns van demanar a les seves dones que els enterressin amb ells.

Joan Pericot. Cal·l Trias Parera

A JOAN PERICOT AMB ADMIRACIÓ I AFECTE

Perquè de temps senti la gran ferida
d'aquest rodal que té tants cors robats,
i d'aquesta Calella beneïda
en sou, segur, un dels enamorats, perquè heu
sabut comprendre de debò
el cor d'aquesta gent
que s'ha mogut i es va movent
per les Voltes i el Port Bo,
perquè heu viscut aquell passat endut
de la xàvega i el rall, i el món
de can Batlle, l'estanc i de la Font
de Ca Sa Noia Rita i Noi Menut,
de Can Perico i el Salf
d'En Morató i de Can Gelpí
del carro d'En Niell i En Josepet
que duïen fato i a la gent que creix,
i es Gall Peric, al trau un clavellet,
que fa voltar un manubri d'espiguet
dins una sala que fa olor de peix,
perquè heu sentit aquell encant tan net
de cent cançons de Cuba i amoretes;
per capità tirant floretes
aquell gran capità: Pepet Gilet,
perquè porteu a dins la pell
Tot l'esperit que avui es renova
del món petit i gran que es diu Calella
que heu escampat amb ploma i amb pinzell,
perquè ja sou un més formant anella,
perquè la gent ja us ha donat el dot
quan diu: Ah, sí, en Pericot,
aquell que estima tant Calella...
Per tot això, modestament,
però deixant que el cor digui el què sent,
amb tota l'ànima us dic:
Per molts i per molts anys, amic!

20 de juny del 1981
Josep Martí i Clarà, *Bepes. Som com som.*
Palafrugell 1990

Col·l. Joan Baca

Els àpats
a casa
de Joan Baca,
amb les ja cares
conegudes

Col·l. Joan Baca

ELS Vells CANTAIRES CALELLENCES

Mèlio Vigorós i Vidal va ser un personatge central del petit món de l'havanera calellenca a causa, entre altres motius, del paper d'enllaç que va representar entre la generació de cantaires del traspàs de segle i la següent. Havia nascut a Calella de Palafrugell als voltants de 1880 i va morir-hi el 27 de gener de 1950. Era pescador, no cal ni dir-ho. El seu pare anava a la llagosta, que en aquella època coneixia una cotització molt inferior a l'actual. Dels llavis d'en Mèlio Vigorós va sortir la coneguda anècdota:

- Què tenim per dinar, pare?
- Llagosta.
- Altre cop llagosta?
- Sí, fill meu; som pobres!

Alguna vegada s'ha posat en dubte l'autenticitat d'aquest diàleg esdevingut paradigmàtic, tot considerant-lo una fantasiosa exageració. Els vells calellencs que la reporten asseguren haver-lo presenciada.

Mèlio Vigorós portava la batuta de la colla de cantaires dintre de la qual es distingien Tianet Lladó, es Blau i en Pepet Gilet. En primer lloc perquè era el més vell i la seva excel·lent memòria aportava els coneixements havanerístics de l'època precedent. Però no només per això. A desgrat de l'aspecte físic força desmanegat que el caracteritzava, posseïa una cultura i havia corregut món. Prenia cura d'apuntar-se les lletres de les cançons i la seva sentència sobre cada interpretació apareixia com la més fonamentada. Demostrava alhora gràcia i imaginació, qualitats tan necessàries en aquest gènere com la bona veu.

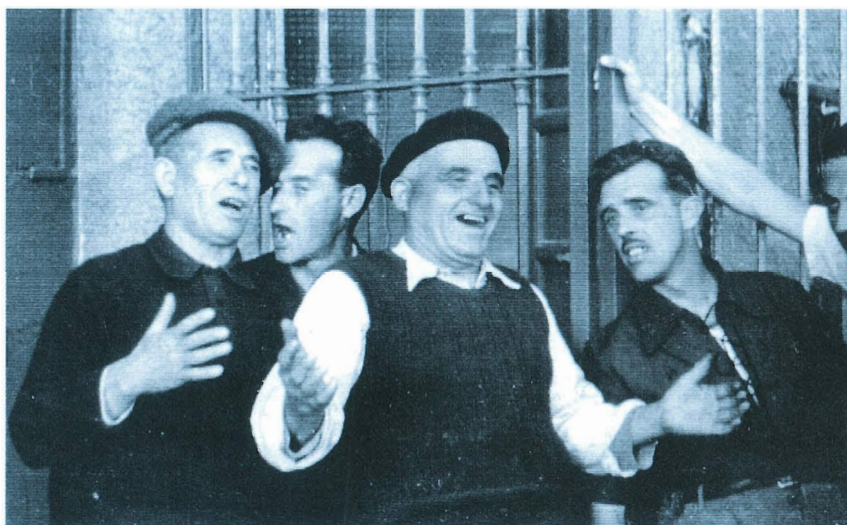
El seu èxit amb les amistats femenines era proverbial i sembla que demostrat, malgrat una vegada més el tarannà espellifat que alguns no dubtarien a qualificar de brut. Diuen que la vídua d'un metge de Palamós —que en Mèlio anava a

visitar alguns vespres des de Calella a la vela o al rem—, va llegir-li una substanciosa herència amb la qual va adquirir la seva última xàvega, art de pesca més elaborat que li procurava una certa ascensió professional entre els pescadors de la contrada.

El posat pengim-penjam es feia extensiu a la seva barca, coneguda per la fesomia intensament virolada, atès que la pintava amb restes innombrables de tots els pots de pintura, segons reporta la transmissió oral. Encara que el seu centre era Calella, va residir durant molts anys a Llafranc. Hi regentava conjuntament amb la família la fonda dita La barraca, darrera l'actual Terramar, com a complement econòmic de la pesca.

Sebastià Pareras dit Tianet Lladó i també Tianet Ruet era un altre pescador calellenc de l'època en què ser calellenc i pescador resultava pràcticament sinònim. El motiu Lladó, li venia de la nissaga dels Lladó a la qual pertanyia, una família molt arrelada al poble que avui hi té un carrer amb aquest nom. En Tianet presentava una notable elegància natural i vestimentària, als antípodes en aquest punt del seu correligionari Mèlio Vigorós, i passava per ser el més ben plantat de la colla.

Josep Esteba dit es Blau ha esdevingut igualment un personatge de la història local, molt recordat per les qualitats de cantaire dintre del mateix nucli de

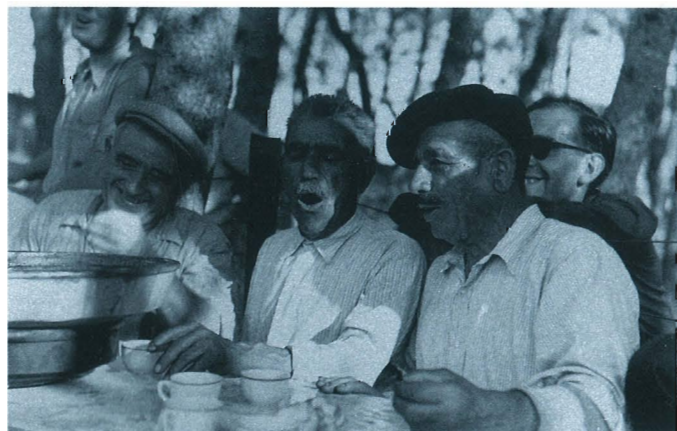
Col·l. Joan Baca

pescadors calellencs que el temps ha anat perfilant com a símbol de la vida col·lectiva d'una època. Conjuntament amb els tres esmentats i ultra Pepet Gilet, cantaven Pere Ferrer Castelló dit Pere Nuts, Josep Puig l'Hermós i Francisco Rovira, últim supervivent i en perfecta possessió de la condició de cantaire (...).

Xavier Febrés.
Palafrugell, 1989.

*Cantant a casa de Joan Gich, a Llafranc:
Tianet Lladó, Pere Nuts i Pepet Gilet*

*A sota a l'esquerra, el mateix dia,
Pepet Gilet, Mèlio Vigorós i en
Blau cantant i bevent cremat.
Dret a l'esquerra hi ha Joan
Pericot. Darrere, amb ulleres de
sol, Joan Baca.
A la dreta, Pere Nuts i Mèlio
Vigorós en plena actuació*

Col·l. Lola Figueras

Col·l. Joan Baca

El matrimoni format per Quintín Niell i Morató (Calella, 1873–1958) i Elvira Gelpí i Ribera (San Juan de Puerto Rico, 1875–Calella, 1978), també coneguda com Elvira d'Amèrica. El era un exemple del tipus de pescadors dels quals menys s'ha parlat: aquells que no anaven mai a la taverna ni cantaven havaneres. A ella la van nomenar padrina de la Costa Brava quan va fer els cent anys i va morir als cent quatre. Vivien a l'actual número 16 del carrer de Chopitea, que llavors només era el número 10, la casa havia estat de la mare de Quintín, Carme Morató, i encara avui és habitada pels descendents de la família

pescadors anaven a recollir-los per a anar-los a deixar en un forat convingut a Sant Sebastià, a cap Roig o a cala Estreta. Probablement molt d'aquest tabac anava a parar als estancs, on el venien de sotamà. Els calellencs podien saber quan s'esperava un carregament perquè hi havia un dels implicats que es col·locava al començament del carrer de Chopitea amb uns prismàtics per a mirar si venien els vaixells indicats. Els carrabiners vigilaven des de la costa, per això quan els contrabandistes sortien a mar ho havien de fer amb el llum apagat, en cas contrari s'exposaven a ser

tirotejats. Van arribar a empresonar alguns calellencs per això, entre ells Tomàs Ruet, que es va trobar tan bé a la presó de Girona que l'últim dia va voler esperar a haver dinat per a marxar cap a casa.

Al Port Bo hi havia uns viviers dins l'aigua on es deixaven les llagostes i més tard també altres peixos. Els hotels en compraven el cap de setmana. En una ocasió es va pescar un mero de dotze quilos que va ser guardat viu en un viver, i es va escampar la notícia fins que aparegués un interessat. El mero en qüestió fou servit el cap de setmana següent a una colla de Barcelona per a un dinar de peix. Era un sistema habitual: corria la veu quan s'havia pescat tal o qual cosa, fossin llagostes, meros, sonsos... fins que apareixia un comprador. Per als visitants dels anys quaranta i també dels cinquanta era excepcional poder menjar un peix acabat de pescar a un preu irrisori. Pel que fa als viviers, es van acabar quan els pescadors es van trobar que els robaven les llagostes o bé que, senzillament, aquestes s'escapaven després que algun turista curiós hagués deixat el viver obert.

Quan van arribar més turistes, molts es van mostrar interessats a acompanyar els pescadors quan sortien a mar, pagant el que correspongués. A aquests no els feia gaire gràcia, perquè aquella gent a bord més aviat destorbava la feina, això quan no n'hi havia un que es marejava i calia tornar-lo a terra. El que es va acabar fent fou que els pescadors els portaven a barquejar i si els feia il·lusió els mostraven com pescar alguna cosa. Això fou una font diferent d'ingressos —a més d'alguna invitació a menjar i de sucoses anècdotes— per a una gent que veia irremeiablement com el seu ofici estava vivint els seus darrers anys. Era qüestió d'adaptar-se als nous temps. Per exemple, Marcelino Simón, que va ser un dels emblemàtics calellencs passejadors de turistes,

Tomàs Pareras Roig (Calella, 1909 –1995), conegut com Tomàs Ruet. Pescador de llagosta pel seu compte i també amb la teranyina de l'Artemio, gran afeccionat a jugar a cartes i xerrar. De vegades baixava a la platja a pintar el bot després de dinar i, parlant amb l'un i amb l'altre, en començar a pintar havia d'encendre un llum perquè ja s'havia fet fosc. Quan tornava de mar era la mateixa història, arribava a casa seva hores després d'haver posat peu a terra perquè s'havia entretingut fent-la petar. Era especialista a no tornar de pescar fins hores més tard del que estava previst, llavors la gent començava a mirar si el veien des de les puntes, però no acostumava a ser res de greu, potser havia tingut algun problema amb la barca, però el més normal és que s'hi hagués adormit

feia servir a tal efecte una barca anomenada *Ramon*, que havia estat propietat d'Artemio Ferrer per a anar a l'artó.

Els fills d'aquests pescadors no es van mostrar interessats a continuar amb una feina que era molt sacrificada. En alguns casos eren els mateixos pares els que ho desaconsellaven. Era una vida dura i no només per als homes, sinó també per a les dones, que a més de la feina de casa, de la cuina, de cosir roba i d'altres tasques domèstiques, havien d'anar a vendre el peix a plaça amb cistells i *remendar* xarxes, una feina que no s'acabava mai, com ho prova el fet que hi havia moltes dones llogades només per a fer això. Respecte a aquest tema està documentada l'existència d'unes "quadrilles de remendadores de Calella", que des de principis de segle fins als anys quaranta anaven fins a Palamós pel camí

de ronda per a sargir les xarxes cada vegada que se les necessitava, hi anaven de matinada i al vespre tornaven a Calella. A més, les xarxes eren de cotó i s'havien d'estendre cada dos dies perquè s'assequessin i no es fessin malbé, molt diferent que ara. Al mercat de Palafrugell s'hi anava a peu, quan feia tramuntana aquesta venia en contra i s'havia donat el cas que, quan la pesca no havia estat molt abundant, calgués afegir pedres dins el cistell perquè el vent no se l'endugués. I les dones no hi venien només peix, sinó que també hi portaven els productes de l'hort, pèsols, fesolets, patates, tomàquets o mongetes tendres de Calella, que tenien bona fama. Algunes aprofitaven per a comprar uns pocs queviures si és que l'economia ho permetia, una mica de carn o una mica de fruita, que portaven cap a casa a la tornada.

Un quadre on hi ha retratat Martí Cortey, conegut com Martí Peret

Joan Arnella

Coll. Esteba

Els pescadors jaient a la sorra. D'això en deien un "detalle típico de la playa"

Una fotografia familiar de can Lladó: Assumpció López i Vicenç, Montserrat i Maria Teresa Pareras. Al fons veiem la confluència dels carrers de Chopitea i de Pirroig

Coll. Trias Pareras

Coll. Esteba

 MINISTERIO DE TRABAJO INSTITUTO SOCIAL DE LA MARINA CAJA NACIONAL DE SEGUROS SOCIALES DE LOS PESCADORES Régimen asistencial de pescadores ancianos		TARJETA DE IDENTIDAD CORNELL Primer apellido ANGLADA Segundo apellido domicilio en Calella de Palafrugell Fecha nac. ^o 15 / Octubre 1884 Sexo M Estado C Palamos Pv. Marítima de: Barcelona		N. ^o 1063 Folio 1063 Nombre
ADSCRITO AL MEDICO	Fradja de Pescadores de: JULIAN FUSTE RIBÓ			
	domicilio: Palafrugell		Tn.	
	D. _____		Tn.	
	domicilio: _____		Tn.	
	D. _____		Tn.	
SERVICIO NOCTURNO				
D. _____		Tn.		
domicilio: _____		Tn.		
				

Col·l. Estreba

Jaume Pareras i Teixidor (Calella, 1896–1977), conegut com Met de la Custòdia, que era la seva dona. Un dels pescadors que anaven amb la teranyina de l'Artemio. Aquí es poden observar algunes de les modificacions realitzades sota les Voltes: els escalons per a baixar-hi i, a l'esquerra, una finestra on abans hi havia la porta que donava al magatzem de can Gelpí, que va passar a ser el menjador de l'hotel

Les dones tenien una gran importància en el que era la feina de cada dia, encara que el seu paper hagi quedat bastant dissimulat darrere dels seus marits. Cal tenir en compte que la majoria dels homes es dedicaven a la pesca, però també es passaven llargues hores a la

Maria Figueras, asseguda, i Cinteta Ferrer, que eren cunyades, ocupant-se de les xarxes de la teranyina de l'Artemio

Col·l. Fernando Ferrer

taverna o senzillament jaient a la platja, on feien petar la xerrada o dormien. El mateix Josep Pla parla de la “mirada mandrosa” que li van encomenar els pescadors de Calella i escriu que “per a un mariner, la mandra és una cosa sòlida, dolça i suau”. Les dones no tenien aquestes compensacions i potser eren les que més treballaven, primer a casa i després ajudant els marits en les tasques de la pesca.

Les dones eren també les encarregades d'anar a buscar llenya cada dia després de dinar. La seva imatge tornant cap al poble a quarts de cinc amb un gran feix de llenya a l'esquena era d'allò més habitual. El menjar es feia a les llars de foc i aquestes eren també el sistema principal per a escalfar la casa a l'hivern, per la qual cosa les famílies necessitaven grans quantitats de llenya. Ja de molt temps enrere anaven a buscar-la fins a la punta de Llafranc d'una banda i fins a cap Roig de l'altra, encara que aquest darrer

Florencio Mayola i Berta (Calella, 1892 — 1969).

Vivia a la casa que feia cantonada entre els carrers de Chopitea i del Gelpí, enfront de l'escola, de fet la seva propietat s'endinsava ben bé fins a mig carrer de Gelpí. Acostumava a tenir sempre la pipa a la boca i, quan no corria pel món descalt, tenia el costum molt estès entre els pescadors de portar esclòps

Col·l. Estreba

Barques a la platja del Port Bo. La que té com a nom Siéntate, segona començant per la dreta, era de Martí Cortey, conegut com Martí Paret. La volia batejar Sèu, que és el greix que s'utilitza per a fer lliscar les embarcacions sobre les fustes, per a no buscar-se complicacions a l'hora d'haver d'escriure moltes lletres, però a Marina li van dir que no es podien posar noms en català i ho van traduir amb aquesta mala fortuna

Coll. Escricha

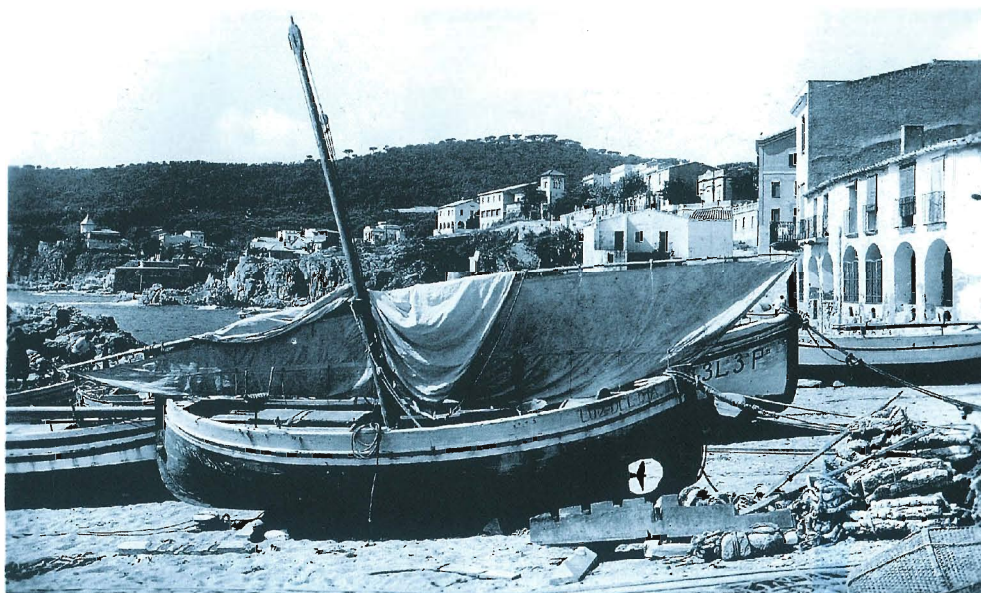
itinerari hagué de ser abandonat en arribar el rus, que no les deixava passar. Al final, l'indret habitual era cap a Sant Roc. Molts feixos de llenya s'amuntegaven en un terreny que hi havia a la cantonada dels actuals carrers del Gelpí i d'August Pi i Sunyer, enfront de l'escola.

Entrats els anys cinquanta van començar a desaparèixer les teranyines; primer va plegar la d'en Balano, després la d'en Lladó i finalment la de l'Artemio, totes en un lapse de temps d'un o dos anys. Van deixar de ser rendibles, no es trobava gent per a treballar-hi, ja que la majoria del jovent se n'anava a treballar a Palafrugell, els banyistes trepitjaven les xarxes esteses al Canadell, única platja prou gran per a permetre que aquestes peces s'assequessin... havien canviat massa coses. A la meitat de la dècada les teranyines ja no eren més que un record. La pesca de llagostes va durar una mica més, però també acabà extingint-se.

Guia de la Costa Brava, 1955

Còll. Esteba

Luz del Día, la barca d'Àngel Sàbat. L'havia comprada a Tossa —de segona mà— Joan Sàbat, el pare de l'Àngel, que com que era molt moreno de pell li havien posat el motiu de Joan Negre. Conseqüentment, el seu fill també es va convertir en l'Àngel Negre. Els motius estaven a l'ordre del dia a Calella, quan es parlava d'alguí molts eren incapaços de saber de qui es tractava si no els deien el motiu; els noms i els cognoms quedaven sovint en un absolut i a estones desconegut segon terme

Josep Granés. AMP, col·l. Carme Morató

Ernestina Morató i Vigorós (Calella, 1897-1965), en una fotografia que ve a ser un autèntic símbol de la dona de Calella. Era soltera i vivia envoltada de gats i gallines que corrien per la platja. A casa seva hi anaven a menjar sovint els carrabiners, que li van treure el motiu de "la patrona". Era una dona amb molt caràcter, bromista, amb mal geni quan convenia i que en tot cas es feia notar. Segons ella Calella era "es poble més bonic del món"

Coll. Escala

Coll. Fernando Ferrer

Alada, l'última teranyina de Calella, propietat d'Artemio Ferrer. Aquesta barca l'havien descoberta Fernando Ferrer i Quimet Niell a l'Escala, un dia que havien anat a vendre peix. En tornar cap a Calella el primer ho va comentar al seu pare i van tornar-hi una altra vegada a comprar-la. Hi podem veure justament Artemio i Fernando Ferrer

Anita, la teranyina de l'Artemio. D'esquerra a dreta, Jaume Pareras, Fernando Ferrer, amagat darrere seu, Gerardo Ferrer, Quimet Niell, Eliseu Niell, Marcelino Niell, ja a la platja Julio Pascual, Artemio Ferrer i Lluís Pareras, tots recollint la xarxa que estava estesa al Canadell perquè s'hi assequés. Com que la xarxa era de cotó, si no s'estenia s'acabava podrint

Lino, Met, Fernando Ferrer i Quimet Niell a la teranyina

Coll. Fernando Ferrer

El boom turístic (1950-1979)

Si algú mira les fotografies antigues de Calella on es veuen les cases a primera línia de mar i les platges desèrtiques i després té la desafortunada idea d'anar a passejar-se per aquests indrets, relativament poc alterats —al mes d'agost o, encara més, la nit de les havaneres— probablement li costarà d'assumir que es tracta del mateix escenari. I no és difícil imaginar-se la incredulitat dels habitants de Calella de la primera meitat de segle si els haguessin explicat la quantitat de gent que vindria a visitar-los al llarg de la segona meitat. El canvi ha estat radical i tot seguit, d'una manera més o menys afortunada, se n'expliquen els detalls.

L'arribada del turisme i tot el que va seguir

Durant el trànsit dels anys quaranta als cinquanta, la situació a Calella encara estava marcada per l'escassetat de la postguerra. El poble era pobre. S'havia de treballar molt. A l'hivern es passava fred perquè les portes de les cases estaven malmeses i no tancaven. La roba se sargia una i cent vegades i de roba nova pràcticament no se'n comprava. Com a wàter es feia servir un samal de vi que quan era ple s'anava a llençar al mar, això quan els pescadors no anaven directament a fer les seves necessitats fisiològiques enmig de les roques del Fesol o a sota can Jaume Gil. Hi havia racionament de sucre, d'oli, del petroli que es feia servir per a les estufes que

començaven a substituir els brasers.... Tot s'aprofitava, les escombraries anaven a parar a l'eixida de les cases, però en realitat es llençaven ben poques coses i menys encara si es referia a menjar. Es feien esmorzars de forquilla amb les sobres del sopar (peix, anxoves, trufes...), tot acompanyat d'un got de vi, o més ben dit d'un porró de vi, ja que els porrons corrien més o menys per cada casa. Les restes dels àpats, començant pels caps de peix, es bullien per a fer la perolada, que era una mena de sopa que es donava a les gallines a més del tradicional grapat de blat de moro. Després ningú no s'estranyava si el pollastre dels dies de festa tenia gust de peix. Pel que fa als estris de la casa funcionava el mateix esperit aprofitador, tots els mobles s'arreglaven i si n'hi havia algun que realment fos antic, fet malbé i irrecuperable, acabava fent la funció de llenya a la llar de foc. Sigui com sigui,

Un grup de calellencs d'excursió a Montserrat, el 25 de setembre de 1950.

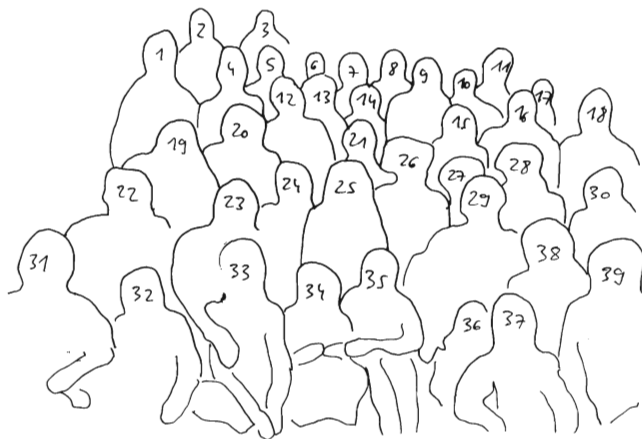
- 1.- Angeleta de can Roqué.
- 2.- Teresa Mayola. 3.- Jaume Gelpí.
- 4.- Inès Playa. 5.- Josep Gorgoll.
- 6.- Mossèn Rafel Duran.
- 7.- Narcís Roqué. 8.- Benet Pascual.
- 9.- Angeleta Ponsatí.
- 10.- Teresa Pareras.
- 11.- Narcís Lloveras, que era el xofer.
- 12.- Pietat Casademont.
- 13.- Lúlia Juanals. 14.- Lola Juanals.
- 15.- Montserrat Niell.
- 16.- Raquel Gifre. 17.- Tomàs Simón.
- 18.- Helena Prat. 19.- Justa Gifre.
- 20.- Marcè Pareras. 21.- Anita.
- 22.- Patricio Inés. 23.- Alejandro Ungé.
- 24.- Josep Francesch.
- 25.- Margarita Niell. 26.- Rosa Bosch.
- 27.- Teresa Bosch.
- 28.- Maria Rosa Colomer.
- 29.- Maria Palet. 30.- Lola.
- 31.- Lluís Ferrer. 32.- Inés.
- 33.- Florencio Berta. 34.- Pilar Ungé.
- 35.- Llibert Barrera.
- 36.- Francisco Closas.
- 37.- Josep Esteba.
- 38.- Maria Rosa Ungé.
- 39.- Maria Rosa Tarragó.

Col·l. Esteba

qualsevol cosa acabava tenint la seva utilitat. Era una època de privacions, però s'ha de dir que es vivia tranquil i, segons repeteixen molts, d'una manera més feliç que a l'actualitat.

Quant al turisme pròpiament dit, es pot dir que no va començar a treure el nas fins a principis dels cinquanta, d'una manera molt tímida, sense que ningú acabés d'adonar-se'n. Llavors, en ple estiu, un foraster podia arribar a Calella a mitja tarda i trobar-ho tot desert. Els cotxes podien anar fins al final del carrer de les Voltes, però a partir d'aquí la "carretera" s'acabava, el carrer del Calau i la pujada de Francesc Estrabau eren un camí de sorra. Els estrangers eren pocs, però en canvi els caps de setmana ja hi havia una afluència considerable de gent de Barcelona. Llavors, algú de fora del país venia a Calella i semblava com si el món s'hagués aturat. Quedava un aire de quelcom difícil de descriure que ja s'havia anat perdent a Europa i que també acabaria desapareixent aquí. A més, la gent era molt més oberta que no pas a la ciutat i també molt més del que ho és a l'actualitat.

Col·l. Fernando Ferrer

Quan va començar a prendre rellevància el turisme estranger, a mitjans anys cinquanta i ja de cares als seixanta, els hotels a Calella no estaven preparats per a assumir-ho. Hi havia un desfassament entre els serveis que oferien i el que anaven demanant cada vegada més uns estiuejants que no cessaven d'augmentar. Com diu Narcís-Jordi Aragó "l'home del litoral, que es troba de cop i volta amb el turista a davant de casa demanant estatge i serveis i disposat a pagar-los, es posa a improvisar". Els hotels es van haver d'adaptar gradualment. El canvi de clientela fou bastant important i alguns hotelers recorden la diferència en el tracte d'uns estrangers molt correctes amb un turisme del país que en aquell moment es tenia, en general, per bastant menys educat. Molta clientela barcelonina era qualificada de prepotent, amb una vanitat deguda en gran

Col·l. Josep M. Juanola

Festa major als anys cinquanta.
El carrer de Chopitea i la plaça de Sant Pere no donen per a més gent

Manuel Juanola i Reixach (Palafrugell, 1873 — Barcelona, 1963). Va fer la carrera de farmàcia a Barcelona. La seva primera farmàcia la va tenir a Tarragona, però al 1903 ja va obrir-ne una al carrer del Montseny de Barcelona, des d'on va crear les famoses pastilles Juanola, de les quals podem veure un anunci de 1936. Manuel Juanola era una persona oberta, que s'estimava molt Calella i que passava llargs estius en el poble. A part de ser molt aficionat a la vela, també anava sovint a jugar a cartes i al domino tant a can Gelpí com a can Perico, amb un inseparable cigarret a la boca. Va pagar de la seva butxaca moltes de les obres que es van fer a les roques, des de l'embarcador del Port Bo fins al camí que permetia anar fins a es Còdol sense mullar-se els peus, a part d'anelles per amarrar la barca en diversos punts i fins i tot uns fogons a les Illes Formigues. Cal tenir en compte que el primer embarcador del Port Bo, òbviament molt més precari que l'actual, data d'abans de la guerra. Com que cada hivern el temporal s'endia la meitat de l'obra, l'any següent Manuel Juanola tornava a pagar-ne la reconstrucció. Això va continuar fins que el cabo de mar del moment els va demanar el permís per a fer la feina —la normativa obligava— i com que no va servir de res argumentar que sempre s'havia fet sense permís, van acabar deixant-ho estar. Aquestes iniciatives, com gairebé totes, van tenir a Calella partidaris i detractors. Uns defensaven la utilitat d'aquestes obres i altres opinaven que les roques no s'havien de tocar per res

part a l'abismal diferència social que hi havia amb la gent de Calella, encara que és quelcom que no es pot generalitzar i que tenia moltes excepcions. D'altra banda, i aquí ja es tractava d'una qüestió més crematística, el turista

Pastillas
Juanola

Curan la TOS

Aclaran la VOZ

Refrescan la BOCA

0'50 ptas. caja

Programa Festa Major de Calella, 1936. AMP, col·l. Enric Marqués

En primer terme es pot veure el campament del Frente de Juventudes, l'emplaçament del qual l'Ajuntament va aprovar definitivament al 1956, al paratge les Artigues, barri de Sant Roc. La mainada hi anava a l'estiu i els feien desfilar pels carrers de Calella, uniformats, en formació militar i cantant. Tenien reservada gairebé la meitat de la platja del Port Pelegrí, amb tanques, com a lloc exclusiu de bany. Durant el dia sovint se sentia la trompeta que sonava en el campament. Al 1964 va desaparèixer

Joan Davan i Costa (Mont-ras, 1907–Calella, 1994) a Llafranc, davant del Buick que havia comprat a Lluís Riviere per a fer el servei de taxi. Gran treballador, va ser escombriaire, paleta, taxista i pagès. Seva era l'última masia del nucli de Calella, al carrer de Tarrús, on corregueren vaques, gossos, coloms i algun cavall fins a la seva mort. En l'època del desenvolupament urbanístic, Joan Davan es va dedicar a fer carreteres amb un pic, una pala i un cavall que es deia Lindo. Respecte al vehicle de la fotografia, corria la història que l'havia adquirit al comptat a Barcelona un dia en què havia perdut l'autobús per tornar, davant l'astorament de l'empleat del concessionari, que no es podia creure que algú amb aspecte de pagès li plantifiqués al davant un munt de bitllets embolicats en paper de diari. En realitat la llegenda es va extralimitar, ja que el que havia comprat més o menys d'aquesta manera va ser un camió; es veu que el venedor li parlava de crèdits i ell portava tots els diners en un cabàs. S'havia fet una dita a la seva mida: "En Joan Davan sempre anirà endavant"

Josep Granés Coll, Joan Badia

estranger gastava bastant més que l'autòcton.

No obstant això, al començament el turisme estranger no era precisament ric. Venien tour operators a raó d'un autocar cada setmana, buscant sempre el lloc més barat. El tipus de gent més —diguem-ne— de categoria venia al setembre i eren els que donaven vida als hotels. Els beneficis fins a l'agost servien per a cobrir costos i a partir de setembre hi

havien els guanys, cosa per la qual el que interessava era que la temporada s'allargués.

Tot plegat va provocar també grans canvis a nivell urbanístic. L'any 1956, l'alcalde de Palafrugell Antoni Hernández-Villaescusa parlava en el Ple del "cúmulo de problemas, cada día más acuciantes, que le crea el desarrollo urbano de este municipio, provocados en particular por el incesante auge

Coll, Epifani Davan

Armand Zurbrugg

L'època en què la platja pràcticament arribava fins davant de les cases. Llavors en dies de temporals forts l'aigua entrava dins dels habitatges sense majors problemes

turístico, que se traduce en el levantamiento de edificios, trazado y apertura de vías y espacios libres, ordenación de nuevos sectores, reforma y ornato de los núcleos actualmente edificados, saneamiento de todos ellos y demás actividades análogas". De totes maneres a Calella no van arribar de la mateixa manera que a altres indrets de la Costa Brava les immobiliàries desitjoses de construir de manera indiscriminada, probablement perquè s'hi va mantenir un cert aire entre selecte i familiar que es distanciava del turisme en massa.

Per als visitants d'aquests primers anys tot era molt autèntic, no hi havia res de preparat per als turistes i es trobaven un país gairebé verge on tot estava per descobrir i a més era molt típic. La gent del poble els ensenyava a ballar sardanes i el personal dels hotels, que eren "del pueblo", els ensenyava a ballar flamenc. I tots els serveis eren a uns preus molt assequibles.

La dècada dels seixanta i en bona part també la dels setanta van representar el punt més alt d'estiuejants. Si es tractava de fer diners amb el turisme, aquella era la millor

època. Els hotels eren plens i venien clients que estaven d'acord a pernoctar en habitacions que amb prou feines es podien anomenar així per tal de poder-se quedar. Com que l'estada a l'hotel sempre anava unida amb el menjar, acceptaven dormir en condicions molt precàries sabent que podrien utilitzar el menjador i els altres serveis.

I parlant d'hotels, hem de dir que els de Calella han estat sempre familiars. Amb una

Els estrangers es podien trobar amb elements d'allò més típics. Aquest només n'és un. La foto és de 1952

Armand Zurbrugg

Soberanas. AMP, col·l. Raquel Gifre

Les noves Voltes a mig fer

En aquesta fotografia el turisme ja havia arribat, però la platja d'en Calau encara estava pràcticament al mateix nivell que el carrer

feina molt absorbent que necessita una dedicació total, a part d'estar sempre subjecte a tot tipus de problemes, sovint més amb el personal que no pas amb la clientela. En

Giménez. AMP

aquells primers temps, la major part de la gent contractada en els hotels no tenia els coneixements necessaris per a dur a terme la feina i calia ensenyar-los tot. Entre ells hi havia molts emigrants del sud que havien viscut sempre en un ambient i unes condicions que no tenien res a veure amb el que es trobaven aquí. Com a exemple, hi havia el cas de qui a l'hora de fer les seves necessitats preferia anar a la pineda abans que al wàter, ja que fins llavors no n'havia vist mai cap. Per postres, els hotelers es trobaven que entre el seus treballadors hi havien baralles i que alguns els plantaven a mitja temporada. Era habitual que arribés algun candidat a cambrer que, interrogat sobre la seva habilitat per a la feina, responia amb un eloqüent "si els altres poden fer-ho, jo també". I sí, acabava fent-ho, però a base de trencadisses i d'estar-li molt a sobre. Després, quan ja el tenies ensenyat, era perfectament possible que l'individu en qüestió et comunicés que se n'anava a treballar a Llafranc, o a on fos, perquè li pagaven més; tot plegat a costa del teu temps i de la teva vaixella.

D'altra banda, els calellencs van començar a llogar cases als estiuejants. Es veu que alguns fins i tot arribaven a l'extrem de llogar-los la pròpia, on vivien la resta de l'any, i durant el període d'estiu se n'anaven a dormir a qualsevol raconet o a la platja mateix. Paulatinament també es van anar venent gran part de les cases de primera línia a gent de Barcelona, cosa que contribuï a acabar amb la misèria d'alguns pescadors. El que pagaven permetia al venedor construir-se dues cases noves més cap a l'interior, una que es podia guardar per a ell i una altra que anava destinada al lloguer. Així gran part de les edificacions de la façana marítima van passar a ser propietat de gent de fora i a canvi les famílies d'antics pescadors van veure

incrementat de manera substancial el seu nivell de vida, encara més tenint en compte que molts també van edificar en el seu antic hortet. Tot això va portar molta feina als industrials que estaven dins la branca de la construcció. Qui volia fer moltes hores ho tenia fàcil i n'hi havia que treballaven fins i tot dissabtes i diumenges.

En resum, la gent de Calella es va trobar, a l'igual que a tota la Costa Brava, que les seves propietats pujaven cada vegada més de valor, cosa que va servir per a treure el poble de la pobresa de la postguerra i entrar en una etapa de desenvolupament econòmic.

En un altre ordre de coses, també va ser en aquesta època, al 1951, quan es van començar a construir les Voltes noves, les quals van crear una certa polèmica en el seu inici. Cal tenir en compte que els propietaris de les cases que ho van tirar endavant tenien

Soberanas. AMP, coll. Raquel Gifre

com a bon motiu el poder guanyar espai en el primer pis. La primera va ser la casa que toca a la plaça Sant Pere, que en aquell moment era propietat del dentista Lluís Audouard, i més tard la resta anaren completant l'obra. La idea de construir una rèplica de les Voltes havia estat de Nicholas de Woevodsky, que era client del gabinet de Lluís Audouard a Girona i que li féu d'arquitecte per a reformar la casa, imitant l'arquitectura tradicional de les cases de pescadors. El permís perquè es fes el primer tram a la casa Aedouard el va donar Marina de Palamós. Sembla ser que pescadors no precisament conformes amb la iniciativa no van dir res perquè depenien bastant de l'ajudant de Marina i no els interessava anar-hi en contra. De totes maneres va aparèixer una oposició important que va retardar-ho considerablement. El projecte inicial incloïa cobrir també les escales laterals de la casa que baixen a la plaça del Port Bo, igualment a base d'arcs, però al final es va deixar estar, potser a la vista del descontent que semblava haver produït l'obra entre alguna gent del poble.

La construcció de la xarxa de clavegueram al 1960 va suposar aixecar el mur que separava la platja del carrer. Simbòlicament, també va ser el tall definitiu de Calella amb l'ofici del mar. Gairebé no quedaven pescadors i la indústria turística ja campava al seu gust arreu. Aquí podem veure primer les obres i després el resultat

Coll. Esteba

A poc a poc, l'horitzó marí de Calella va començar a canviar i les tradicionals barques de pescadors es van veure primer acompanyades i després superades per embarcacions de passeig, propietat d'estiuvejants. A baix a la dreta, això no obstant, en Met continua amb la seva feina com si res no fos

Colt. Esteba

Les Voltes noves, tanmateix, mai no van arribar a ser l'indret de reunió que havien estat les antigues. Potser per manca de tradició o potser perquè els que es reunien sota aquestes darreres, els pescadors, cada cop eren menys. Pensem que les trobades sota les Voltes per a mirar l'estat del mar o senzillament per a fer-la petar havien estat des de sempre un dels costums més arrelats a Calella.

La paret de les platges de Calau, Port Bo i Malespina es va fer quan es canalitzà la

claveguera, al 1961. De fet, la plaça del Port Bo no va existir com a tal fins aquest moment. Abans era senzillament un pendent que formava part de la mateixa platja. Va passar, però, que llavors ningú no va pensar que el carrer de Miramar servia de refugi a les barques quan feia mal temps i que amb la paret no hi havia maneres de pujar-les fins allà. Els pescadors van anar a demanar a mossèn Rafel que intercedís amb l'Ajuntament per mirar de solucionar aquest problema i finalment s'aconseguí que fessin dues rampes, amb l'objectiu de poder pujar i baixar les barques.

A nivell més anecdòtic, val a dir que l'arribada del turisme estranger va comportar l'aparició d'una nova espècie: els rosegadors. Eren gent de Calella i sobretot de Palafrugell que assejaven estrangeres amb intencions evidents. Com que aquestes eren de vacances i moltes venien amb una certa predisposició, es veu que l'assumpte era bufar i fer ampolles. Els autobusos de turistes descarregaven a la gent al final del carrer de Chopitea, abans d'entrar a la plaça de Sant Pere, i era allà on el personal dels hotels venia a recollir-los a ells i al seu equipatge. Els rosegadors, que a aquella hora treballaven, ja s'espavilaven per tornar-se o escapar-se de la feina de manera que un parell d'ells poguessin venir a veure l'arribada dels nouvinguts. Observaven on es dirigien i després ho transmetien a la resta: n'hi havia tres a tal hotel i dues a l'altre, una de més gran i dues de joves... Al vespre, quan elles sortien de l'hotel havent sopat, es veien envoltades per tot d'homes desitjosos de conèixer-les més a fons. No cal dir que hi van haver moltes parelles locals que van acabar malament a causa d'això. Com a exemple de com funcionava la cosa, es pot citar la rèplica d'un jove que s'havia beneficiat d'aquest nou comportament social, el qual, en veure's

El mas Davan en primer terme i al fons la comunitat Canadell, una de les primeres a fer-se a Calella. Joan Davan havia comprat dues finques que abraçaven tota aquesta zona, des del carrer del Tarrús fins a l'actual avinguda de Tarradellas i que arribava ben entrats els carrers de Codina i Villaamil. Li van costar 60.000 pessetes, que havia finançat de la manera següent: la meitat la pagà venent sis vaques a 5.000 pessetes cadascuna i per l'altra meitat va demanar una hipoteca sobre el mateix terreny. La seva idea inicial era dedicar el terreny a hort, però al final es va convertir en un dels punts de partida de l'edificació de cases de pisos a Calella. Va cedir un tros del terreny, de la banda del carrer de Villaamil, a un constructor perquè hi fes trenta pisos —els quals podem veure a la fotografia—; li van pagar 100.000 pessetes per cada pis venut. Va ser una primera intervenció en el món immobiliari, en el qual continuen treballant els seus descendents, que són els promotors més prolífics de Calella

Colt. Epifani Davan

AMP

Platja i gent, una imatge cada cop més habitual

increpat per la seva conducta, va respondre que li havia tocat més en una nit que amb la seva parella durant dos anys. D'això se'n diu ser fill d'una època.

De totes maneres l'arribada tant dels estrangers com dels immigrants que venien a treballar va tenir com a conseqüència la fi de la tradicional endogàmia calellenca. A partir

d'aquí els matrimonis entre gent del poble i gent de fora van sovintejar, acabant en gran mesura amb aquelles complicades relacions familiars a partir de les quals un acabava suposant que qui més qui menys devia estar emparentat amb tothom.

Moltes personalitats del món cultural, artístic i esportiu van passar per Calella en aquesta època. A can Batlle hi anaren pintors de renom com Josep de Togores i Alexandre de Cabanyes; el diplomàtic, escriptor i director de cinema Edgar Neville, acompanyat per la seva dona, l'actriu Conchita Montes; o futbolistes com Alfredo Di Stefano, Ladislao Kubala i Ramón Villaverde, que van ser a Calella al 1954. El FC Barcelona venia a jugar un parell de partits a l'any a Palafrugell i, com que alguns directius eren clients de l'Hotel Batlle, anaven tots allà a dinar. Podem citar també l'escriptora Aurora Bertrana, l'actor anglès David Niven, que va passar per Calella probablement convidat per Nicholas de Woevodsky, o al també actor Paco Martínez

AMP, col·l. Carme Morató

Ernestina Morató i la font de la plaça de Sant Pere. L'aigua d'aquesta deixà de ser potable arran de la instal·lació de la maquinària de la piscina de l'Hotel Alga a la plaça del Port Bo. L'Associació d'Amics de Calella havia suggerit que aquest cartell es retirés perquè feia mal efecte i enlletgia l'entrada

Col·l. M. Lluïsa Fina

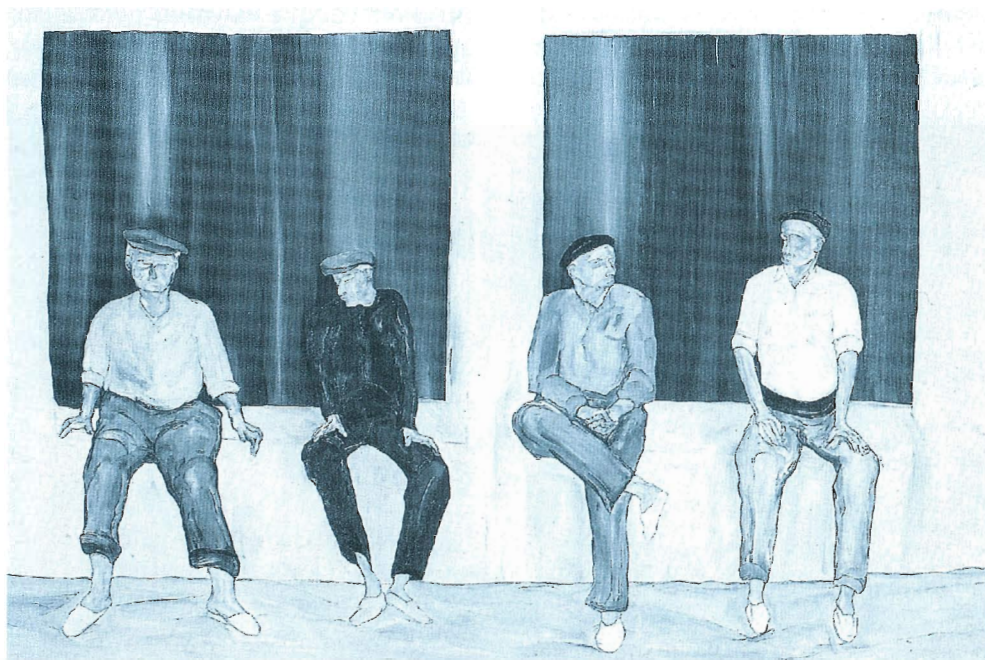

Cap al 1956, al carrer de Francesc Estrabau, Quíque Rodríguez de can Fina, Margarita Agustí de l'Hotel Mediterrani, Maria Loreto Rodríguez, que era germana del primer, i Joan Selva, fill dels llogaters de la casa veïna de can Català. El burro i el carro eren de can Bonet d'Ermedàs i amb ells venien a vendre fruites i verdures per les cases

Rodolfo Candelaria

Rodolfo Candelaria

De pescadors, cada vegada en quedaven menys. Aquí tenim, d'esquerra a dreta, Joaquim Planas, Lluís Paveras, que era conegut com en Farina a causa de la seva pell fosca, i els germans Pere i Jaume Berta. Les fotografies són de l'estiu de 1965. Al costat, el quadre que Rodolfo Candelaria va pintar a partir d'aquestes fotografies i que al 1992 va servir de portada a l'edició castellana del llibre *Voces del viejo mar* del britànic Norman Lewis

Coll. Esteba

Nevada el dia 29
de novembre de 1965

Coll. Margarida Niell

Anys seixanta, Conxita Pareras i Maria Dolors Massa al Canadell.
La primera estava casada amb Bonaventura Pelegrí i la segona amb Manel Juanola fill

Coll. Esteba

Un dia de temporal. Rosa Gelpí i Perico
Macio amb impermeable a la terrassa del
costat de les Voltes, a darrere hi ha
Artemio Ferrer. A la segona fotografia hi
veiem Aurora Daussà i Rosa Gelpí en un
carrer d'en Calau malmenat per l'aigua

EL PARLAR DE CALELLA

Rafael Casademont dirigí a uns amics estiuejants aquesta carta:

Calella de Palafrugell
16 d'octubre de 1961

Benvolguts Carme i Martí:

M'ha satisfet de debò l'assabentar-me del vostre feliç retorn a la vostra llar i igualment de què el facultatiu trobés Na Carme considerablement millorada, després de la vostra permanència a Calella, si bé cal prossegueixi —dieu— una temporadeta de repòs fins aconseguir el restabliment total. Naturalment que, com dieu, el descans a eixa no pot resultar tan complet com succeï visquent un temps aquí, però sabent combinar-ho bé es pot igualment trobar la manera d'obtenir un repòs eficaç. Amb franca sinceritat li desitgem una prompte i perfecta millora. Veiem no haveu oblidat les tertúlies gairebé quotidianes celebrades a casa nostra i recordeu igualment algun xiste comptat durant aquelles vetllades. A fi de complaure-us en quant a què vos faciliti certs termes en relació a la forma de parlar d'algunes persones d'aquesta comarca, a continuació vos detallo algunes frases que eren usades per la gent del país molts anys enrera. Avui, en els pobles, són comptades les persones que encara empleen semblants expressions, puix que els que han anat succeint als vells han procurat transformar les maneres de parlar en sentit diríem més correcte, més fi o més cursi. En aquella època se solia parlar bastant en sentit figurat com podreu comprovar segons les frases que a continuació anireu trobant. Llavors, quan s'indignaven, no s'enfadaven sinó que es regiraven o es tafarejaven, hom tenia p.e. molta set, però ells deien que tenien molta xardó. Quan una dona s'esforçava molt treballant, per la gent d'aquell temps s'esfexurava o s'escarrassava i també si les dones transitaven molt durant el dia, a la nit manifestaven tenir s'esquena molt madura i ses cames baldades. Si algú per a o

per b els molestava parlant, deien que els feia endeny, i si s'alabava, els feia xena; i si en una reunió es feien grans rialles, deien que tots s'escorxaven. A una dona que a la plaça li robaren un cabàs de comestibles tant era el seu desespero que deien que aquella dona "s'escabionava". Molts treballaven per guanyar-se la manduca o ses garrofes i a la nit, els dies de festa, anaven a sarau. Les coses que agradaven a les dones d'aquell temps, deien que eren un bé de Déu, i a la persona que la trobaven trempada la qualificaven d'un bàsem. A un noi o noia que eren atolondrats, els deien "axuartats" i si tocava i remenava tot el que veia el conceptuaven de manefre. Les dones de certes lleugeres indisposicions, manifesten tenir corimori. Certes dones del país —avui en queden poques— relatant uns fets, podrien expressar-se d'aquesta manera: Vaig quedar parada en veure tanta gent. Hi havia una noia que era un bàsem emprò es pensava ésser molt, això sí, feia molta planta, ara que feia massa broma amb els nois, sa ganassa. Em penso que és un tabal descordat. Aquella nit es va desencadenar un fort temporal i tothom tenia basarda. Jo mateixa també em vaig espaimar. Pocs dies després ens varen convidar a una festa major d'un poble veí i malgrat la feina ens fou possible finalment d'anar-hi; si no hi hagués pogut anar hauria perdut es pullí. Va ésser tot molt bonic, ens vàrem enfitar. Aquella amiga nostra no pogué venir, deia que tenia molta feina! burrago!, sa cotorra que no es pot girar de feina. Com que el seu noi es un grasol romput, romput i desencolat. I ara, mira, si no guanyen prou per viure, diuen que aniran per mont enllà, manyaga. Però tot s'arreglarà bé perquè sa seua noia és una faluga, encara que l'altre dia varen tenir que anar a buscar el Sometent. No sé que tingueren amb la veïna que vaig sentir que es deien l'una a l'altra: calla fardagassa i tu malxirgada, li digué l'altra. Tot va venir que l'una d'elles és mol polpuda (grassa), es va engilar per prendre una cosa, però com que és molt gallofa ella li tocà l'escala i la va fer caure. Des d'aquell dia que té un rosec (dolor) al

costat esquerra. Si la veiéssiu, sempre porta una bata plena de llardufes. Aquest dia vaig anar a plaça i una venedora tenia un bé de Déu de verats i sardines que em penso que s'hi va fer la barba d'or. Tothom en volia comprar, l'esgraponaven. A les set del matí una pageda amb dues cistelles plenes es va estar llarga estona asseguda sensa anar-hi cap client. Em va dir mira, filla, estava espantada, doncs a les deu encara no havia tocat mà de ballador. I després em va explicar que el seu home és un punsuny i un manefra, però tu no n'hi diguis mal perquè s'encendria i es tornaria com un serpent. Doncs això representa només un breu detall de com es parlava generalment entre certs elements de poble quaranta o cinquanta anys enrera. Avui són comptades les persones que utilitzen semblant joc de paraules. Tothom procura parlar d'una manera que sia o sembli més correcte, el que en certs casos resulta d'una cursileria perfecta. Abans els desplaçaments de població de pobles, viles i ciutats era reduïdíssim, al revés d'avui que l'intercanvi de forasters d'un lloc a l'altre és enorme i no es poden conservar intactes les costums, les maneres típiques de parlar i viure i àdhuc les races. Però a mi francament m'és igual; sempre és el temps qui té la paraula, el temps que va transcorreguent i canviant la faç del món a mesura que la terra va donant voltes. Una petita remarca: el meu català és magre; feia anys que no havia adreçat cap lletra en llengua vernàcula, aixís és que volgueu acceptar les meves línies amb bona voluntat, i perdoneu aquesta llauna que resulta fruit de la vostra sol·licitud. Contestant a la vostra pregunta, l'avi segueix el mateix. Es nodreix d'aliments líquids però no reacciona gaire. Cal esperar, mes considerant la seva edat avançada, no sé si es pot tenir gaire esperança. Deu pot fer-hi més que nosaltres. I poso fi a la present expressant el meu agraïment per tot i disposeu també vosaltres del vostre afectíssim amic

Rafel

MANUEL ROCAMORA

EL CAPITÁN LUNARDI

CABALLERO DEL AIRE

BARCELONA
1960

La portada d'un dels llibres escrits per Manuel Rocamora. Aquesta edició constava de 200 exemplars numerats i el més probable és que el senyor Rocamora se n'endugués uns quants a Calella per a repartir-los entre els seus coneguts

Soria, que fou un visitant habitual de l'Hotel Gelpí. Artistes que actuaven en els festivals de flamenc que s'organitzaven a Palafrugell, a Los Almendros, acabaven al bar La Vela per a continuar amb l'espectacle, gent com Carmen Amaya o la Chunga. Aquesta darrera va tenir-hi una recordada actuació amb Marcelino Simón, tots dos dempeus sobre la barra del bar. A La Vela també hi va venir Peret amb la seva guitarra. I Joan Manuel Serrat es va passar a principis dels

setanta un mes a can Batlle, escrivint les cançons del seu disc "Mediterráneo" i anant-se'n a dormir a les vuit del matí; quan li comentaven el fet ell contestava que aquella era una hora maca.

Com a dada curiosa, cal dir que no va ser fins ben entrat el turisme que es va començar a generalitzar el fet que les famílies tinguessin un cotxe. Durant les dècades dels quaranta i cinquanta, els únics vehicles existents a Calella eren els dels tres hotels de tota la vida: Batlle, Gelpí i Mediterrani. I encara aquests el que tenien era una espècie de camioneta per anar a buscar els queviures al mercat. La resta de la gent es traslladava a peu o en bicicleta. Albert Sàbat es va comprar un Citroën dos cavalls al 1964 que sembla ser que fou el primer cotxe fora dels esmentats comprat per algú de Calella. Era lògic, en general els pescadors no conduïen i els primers a fer-ho van ser els seus fills.

Els primers edificis d'apartaments que es van construir a Calella van ser els Clos Sureda, al 1964, a la zona del Prat Xirlo, que va urbanitzar la família Vehí.

Manuel Rocamora i Vidal (Barcelona, 1892 - 1976), el senyor Rocamora. Col·leccionista, pintor i historiador, autor de diversos llibres i recordat especialment per haver reunit una important col·lecció d'indumentària que donaria lloc a la fundació a Barcelona, al 1969, del Museu Rocamora d'Indumentària. Era una persona de molta cultura, declarat homosexual, un mecenes fins al punt que molts pintors van venir a Calella a través d'ell, anava amb cotxe i xofer i no molestava mai ningú. La casa on vivia, edificada sobre les roques que separen la platja d'en Calau de la Platgeta, ha quedat amb el nom de can Rocamora. Una de les coses que se li han d'agrair és haver mantingut aquest habitatge en el seu estat original, en una època en què no hauria estat difícil aconseguir llicència per a fer-hi qualsevol cosa. Francesc Alsius el va convèncer perquè a la seva mort donés casa seva al municipi perquè servís de museu; però en una ocasió en què el senyor Rocamora va anar a l'Ajuntament a queixar-se dels sonolls que feien els cotxes que pujaven per davant de casa seva, es veu que el van atendre tan malament que va canviar el testament.

COSTA BRAVA
(ESPAÑA)

Hotel Batlle

CALELLA DE PALAFRUGELL
(COSTA BRAVA)

TELÉFONO N.º 8 · CLASIFICADO DE 2.ª CLASE

Juliol de 1952. Un dibuix de Joan Serra servia per a il·lustrar un tríptic de l'Hotel Batlle quan començava a tenir preponderància el turisme estranger. L'interior és en francès i conté unes curioses instruccions sobre com arribar a Calella: "Messieurs les voyageurs" que vinguin de Cèrber-Port-Bou han de baixar del tren a Flaçà. No lluny de l'estació, en el bar de la carretera, hi ha la parada d'autobús per a Palafrugell (una hora i mitja de trajecte). A Palafrugell es pren l'autobús per a Calella de Palafrugell. Una nota al final comunica que, avisant abans, l'hotel s'encarrega d'enviar un taxi a Flaçà —el cost del qual és de 175 pessetes i la capacitat fins a tres persones amb equipatge— per tal que aquesta darrera etapa del viatge sigui més còmoda i ràpida (aproximadament una hora). Les indicacions venint de Barcelona també hi eren

Amand Zurroaga

"La segona visió la vaig tenir una tarda que em vaig arribar fins a Calella. Vaig descobrir-hi tot aquell conjunt harmònic de bellesa natural i d'encert arquitectònic, tot aquell petit miracle estètic que coneixeu prou bé i que no m'entretindrè pas a descriure. Jo penso que, així com després de Van Gogh ningú no s'hauria d'atrevir a pintar els camps d'Arles, així com després de Machado ningú no hauria de gosar fer versos a les riberes del Duero, tampoc ningú no hauria d'intentar descriure les voltes de Calella després d'haver-ho fet Josep Pla. El cas és que jo, d'aquella descripció d'en Pla, en recordava un fragment. Deia que, en aquells barris allunyats del casc urbà, les ordres de les autoritats es posaven sobre una fusta o es penjaven en una paret, i a vegades el vent s'emportava els papers poc després d'haver estat col·locats. Aquella tarda vaig llegir uns quants d'aquests papers, posats amb xinxetes damunt d'una porta verda o enganxats darrere els vidres d'una botiga, i els recordo com si fos ara mateix. N'hi havia un amb segell municipal, signat per l'alcalde Joan Gich, que invocava l'estètica del paisatge i prohibia la col·locació de cartells publicitaris a les platges del terme. N'hi havia un

altre que feia saber la troballa d'una quantitat "en paper moneda estrangera"; un redactat en anglès oferia "noies de confiança amb les tardes lliures per guardar nens petits", i un, escrit amb cal·ligrafia perfecta, que era potser l'anunci més insolit, el missatge més inesperat que hom podia somniar de trobar en aquella babel inquieta d'estiuejants i de forasters que anaven i venien: "classes de clavicèmbal a partir del dilluns." Del pregó de Narcís-Jordi Aragó que, sota el títol "La primavera d'un poble", va presentar a les Festes de Primavera de Palafrugell de l'any 1975

Arhivo Artístico. AMP. coll. Raquel Gifre

Curiosament aquella finca, denominada Font d'en Sureda i que correspon a l'actual carrer de la Julivia, s'ubicava llavors registradament en el territori d'Ermedàs. Va ser també l'època en què es va urbanitzar el Golfet, amb la consegüent aparició de diverses urbanitzacions des de mitjans dels anys seixanta i principis dels setanta; sempre pisos petits que avui dia tindrien poca sortida i que van ser comprats en la seva majoria per estrangers. No va ser fins als anys vuitanta que es va generalitzar la construcció d'apartaments més grans, coincidint amb un augment de la gent del país entre els compradors i una important davallada de la clientela estrangera. A diferència de fa vint anys, actualment quan es construeixen nous pisos els propietaris estrangers estan en franca minoria.

Els hotels de sempre

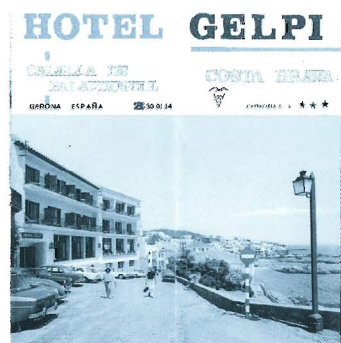
En desaparèixer la taverna del Noi Menut, la família Ponsatí havia adquirit el local que ocupava aquesta per a fer-lo servir com a magatzem, fins que a principis dels anys cinquanta la taverna de can Batlle es va traslladar allà i es va emplaçar oficialment l'hotel a l'antiga ubicació de la taverna, és a dir, a la porta del costat, on s'hi va fer un menjador i habitacions. Fins llavors, les habitacions havien estat a l'altre costat del carrer, on ara hi ha el bar Batlle.

De fet els hotels podien tenir les habitacions repartides i si els estiuencs venien en grup es podien trobar tranquil·lament que, de dos en dos, els anaven instal·lant a tots en cases diferents. A can Batlle, a més de l'hotel estricte, llogaven habitacions en una casa de la família al carrer de Bofill i Codina i també al que és l'actual Restaurant Tango. A can Gelpí tenien llogada la casa de Ramiro Torres, que més endavant comprarien per a edificar-

hi un nou hotel, i feien servir les habitacions allà situades com a annex. Això no sempre era ben rebut pels que havien de sojornar-hi, que preferien ser a les Voltes i no "allà dalt", que tal com ho veien ben bé podia ser a l'altra punta de món.

El menú de l'Hotel Batlle consistia bàsicament en peix, no podia ser d'una altra manera, tot i que per a dinar sovintejaven els macarrons, els canelons, l'arròs o els ous ferrats com a entrant. Per sopar pràcticament sempre tocava sopa i mongeta tendra, de vegades truita. Els diumenges era el dia del pollastre rostit i per Santa Margarida se servia llagosta. Si una cosa s'ha de reconèixer és que els establiments de restauració de Calella servien productes d'allò més naturals. Si apareixia algú que volia menjar llagosta amb pollastre, aquest sortia del galliner i la llagosta es demanava a algun pescador, que agafava una barca i la treia del seu viver. Més fresc impossible.

A l'hivern, el servei de menjador de can

La brigada del nou Hotel Gelpí a l'entrada d'aquest. A dalt, els cambrers Joan i Antonio, i Silvestre Bernal, seguits de Josep Esteba i Jürgen Schumann, que feia de guia. Al centre, Lluís Esteba. En primera fila, Rosa Gelpí, Maria Teresa Esteba i Isabel Cano

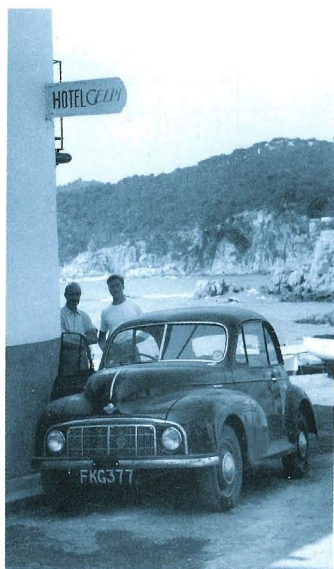

Col·l. Esteba

Col·l. Esteba

Lluís Esteba
i un estiuejant
al 1952

Batlle era bàsicament per a paletes de Palafrugell que venien a treballar a Calella, deixant de banda algun hipotètic passavolant. Pel que fa a l'hotel, fora de temporada obria quan venia algú. Si no, romania tancat. Joaquim Gili, per exemple, era arquitecte municipal de l'Ajuntament de Palafrugell i cada quinze dies venia a Calella per qüestions de feina i passava una nit a l'hotel. S'obria i s'escalfava només per a ell.

En època estiuenca, com que calia amotllar-se a l'horari que seguien els turistes de Barcelona, s'arribaven a servir dinars a les cinc de la tarda. La família Piera, un matrimoni amb cinc fills, anava normalment a menjar a l'Hotel Gelpí, però volien dinar tornant de mar i això volia dir a mitja tarda. Els de can Gelpí els van dir que no els anava bé servir tan tard i llavors els Piera van anar a can Batlle, que no van tenir inconvenient a fer-los el dinar a les cinc. Per això, durant temps la família anava a dinar a l'Hotel Batlle i a sopar a l'Hotel Gelpí.

A can Batlle hi havia encara dues de les àvies de la casa, Margarida i Maria —Angeleta continuava a la botiga— que van anar passant

el negoci als seus fills, Tomàs Palet i Jordi Niell. Al final, el primer va passar a ocupar-se del bar sobre la plaça del Port Bo i el segon de l'Hotel-Residència Batlle, amb l'ajuda de les seves respectives mullers. Al 1999, un any després de la mort de Tomàs Palet, els dos establiments es van vendre.

A can Batlle tenien la cuina de tota la vida situada on ara hi ha el restaurant Tango i el menjador on hi ha la taverna Port Bo, a l'antic Bar Batlle. Això volia dir que calia sortir al carrer per a portar els plats a taula i, si mai plovia, era obligat dur-los amb paraigua. Més o menys el mateix passava a can Gelpí: el cafè en un moment donat es va traslladar al costat on ara hi ha el restaurant Les Voltes, deixant el restaurant de l'hotel a l'altra cantonada. Com que la cuina era a la banda oriental, a l'hora de servir s'havia de sortir al carrer i entrar al menjador per davant de l'estanc, amb la diferència que en aquest cas si plovia es podia passar per sota les Voltes. De fet el cafè va traslladar-se d'una cantonada a l'altra en diverses ocasions.

A l'hivern a can Gelpí només tenien obert el cafè. Llavors els clients habituals eren Àngel Sàbat, Tomàs Ruet i Fidel Pareras, que es reunien a jugar amb Pepet Gelpí a la botifarra, que llavors es deia la manilla. Els dos primers contra els dos darrers, encara que si apareixia algun altre jugador, l'amo cedia el seu lloc al nouvingut. A l'estiu acostumaven a venir a jugar a cartes el senyor Cros, que el primer dia d'arribar pagava el cafè a tothom; Ricardo Fina, que a les acaballes de l'estiu feia anar a buscar a Barcelona la síndria més gran que es trobés per a menjar-la entre tots al cafè, i Tomàs Gallart, tots estiuejants de la Barandilla. Però la partida diguem-ne clàssica es feia a l'hivern amb els quatre esmentats al principi. Aquests acostumaven a prendre cadascun un únic cafè i, els diumenges, una

Armand Zurbrugg

A l'esquerra, també al 1952,
Margarida Ponsatí, Jordi Niell
i les suïsses Yvette Woelfli i Liliane Béguelin.
Drets hi ha dos cambrers.

copa d'Estomacal Bonet, un licor fet a Sant Feliu de Guíxols. La parella que perdia pagava la beguda a la parella que guanyava. Quan el company feia una mala jugada, els crits eren d'antologia, els renecs estaven a l'ordre del dia i es recorden frases tan eloqüents com "es va quedar descansada la teva mare quan et va parir!". La primera vegada que va passar per davant del cafè, Rodolfo Candelaria va sentir uns crits tan exaltats que va pensar que allà dins es volien matar, però no passava res, era només que jugaven a cartes. Per acabar-ho d'adobar, Tomàs Ruet tenia fama d'encendre's fàcilment, raó per la qual en Quimet de la Sibina li havia tret el motiu de Polvorilla. Bona prova de l'espectacle que la partida suposava és que hi hagué durant una època un turista anglès que no entenia res de cartes, però que venia sovint només per a veure l'apassionament amb què jugaven. A més d'això, el cafè era lloc habitual de tertúlies

sobre qualsevol tema. A can Gelpí, s'hi anava els diumenges després de dinar i els dies de cada dia al vespre, després de sopar. A menjar només hi anaven els forasters durant la temporada d'estiu.

Un detall curiós: en el cafè hi havia un baròmetre que pràcticament només mirava Tomàs Ruet. Alguns se'n reien perquè acostumava a sortir a pescar o no segons les indicacions del baròmetre en qüestió i la cosa no era evident. Si havia de fer tramuntana l'aparell marcava bon temps i ell s'acabava trobant a mar barallant-se amb el vent i les onades.

Al 1960, un any abans de la mort de Pepet Gelpí, l'hotel va traslladar-se al carrer de Francesc Estrabau, enfront de la Platgeta. La família havia comprat la casa de Ramiro Torres, que va ser enderrocada per a construir-hi un hotel nou. L'operació es va finançar en gran part venent diverses propietats de Pepet Gelpí, que en aquella època, com totes les finques de Calella, havien experimentat un important augment de valor. La casa de les Voltes va quedar com a annex, mantenint-hi això no obstant el bar i el restaurant. Aquest va ser el moment en què la denominació de la família va passar de can Gil a can Gelpí, ja que tradicionalment en Gil era Pepet Gelpí i a can Gil era l'hotel i el cafè sota les Voltes; en desaparèixer un i traslladar-se l'altre el nom es va anar perdent. En aquest moment ja

AMP, col·l. Carme Morató

Ernestina Morató, el seu gat i una
turista alemanya. Ernestina era
una lectora habitual i havia tingut
un gat que es deia Zorrilla, en
referència al poeta romàntic
espanyol José Zorrilla

L'any 1958, uns clients alemanys van
enviar a Josep Palet aquesta foto,
que li havien fet a l'interior de can Batlle
i que van reconvertir oportunament
en postal de la manera que es veu

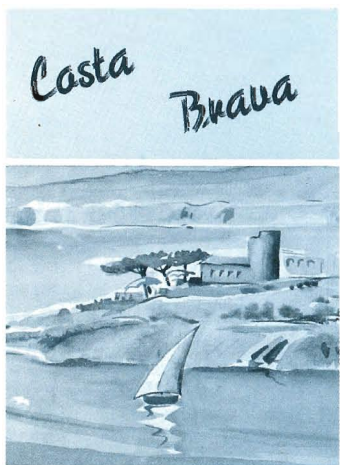

Muchos recuerdos de Alemania!

Col·l. Monserrat Niell

La bolera dels Tres Pins es publicitava amb aquest dibuix, que representa les veladas selectas (wonderful i per als estrangers) que s'hi celebraven i que té un aire molt de l'època

feia un temps que estaven al front de l'hotel Rosa Gelpí i el seu marit Lluís Esteba, antic ajudant de farmàcia de Palafrugell que a resultes d'això feia també de metge oficios de molts calellencs i fins i tot dels seus mateixos clients. Una clienta alemanya s'havia estranyat de veure com Lluís Esteba s'encarregava de posar injeccions periòdiques a un client que estava malalt, ella deia que al seu país els hotelers no es cuidaven pas de l'atenció sanitària dels seus hostes.

“Ahora los Gelpí tienen un hotel de tres pisos” —escribia Maria Dolores Serrano a La Vanguardia— “donde todo funciona, donde se pregunta a los clientes si han dormido bien y si les ha gustado la comida. Un hotel donde los clientes reservan habitación de un año para otro”. I allà hi recull una declaració de principis que podria aplicar-se a tots els hotels familiars de Calella: “Un hotel muy grande no puede llevarse personalmente. La hostelería, entonces, se convierte en un puro juego de cifras. No tiene ningún calor”.

Com que no van continuar amb el negoci els fills del matrimoni, l'hotel va ser llogat a l'altra banda de la família, a Joan Gelpí i els seus fills, que se'n van cuidar de 1974 a 1982, moment en què es va tornar a llogar, aquesta vegada a gent de fora de Calella. Al 1986 va ser venut i fou finalment convertit en apartaments, que malgrat tot han mantingut la mateixa façana.

El darrer dels hotels clàssics de Calella, el Mediterrani, va continuar amb una activitat que l'ha mantingut fins als nostres dies; s'hi han realitzat al llarg dels anys diverses ampliacions que han canviat completament la seva fisonomia inicial. Després de la mort de Ramon Agustí van quedar al front de l'establiment els seus fills Josep i Guillermo. En aquest cas la mateixa família Agustí se n'ha anat ocupant fins a l'actualitat.

Els hotels nous

Però també havien aparegut nous establiments hotelers, alguns fins i tot abans de poder preveure la gran importància que agafaria el turisme. El primer fou l'Hostal de las Rosas, conegut com a can Sapera, situat al costat de la Marineda i avui en dia convertit en apartaments. El regentava J. Sapera, que a l'hivern vivia a Barcelona, i tenia poques habitacions, tot just sis o set. També acabaria convertit en apartaments, però en un moment en què aquests encara no proliferaven tant com més endavant.

L'Hotel La Torre va obrir portes al 1953 amb només la casa antiga, encara que un any després ja s'hi va construir un annex amb menjador i bar. Se'n va ocupar Guillermo Geli, que va fer un contracte amb Josep Maria Jofra pel qual explotaria l'hotel durant uns vint-i-cinc anys. Guillermo Geli treballava de transportista a Palafrugell fins que, cap al 1950, amb el seu cosí Agustí Regàs van passar a ocupar-se de l'Hotel Nou —que era bàsicament un hotel de viatjants— a la vila mateixa. Al 1952 van llogar l'Hostal de las Rosas, que van regentar fins que un any després es traslladarien a l'Hotel La Torre. Allà van poder aprofitar molts clients de l'Hotel Nou, que acabaren venint cap a Calella. Guillermo Geli va arribar a ser president del Gremi d'Hostaleria de la província.

A la Torre al principi tenien com a clients famílies de Barcelona, però de seguida van començar a venir estrangers, especialment francesos i suïssos, però també anglesos i alemanys que venien amb els tour operators. No fou fins entrats els anys setanta que els estrangers començaren a disminuir i tornà a agafar preponderància el turisme del país. La Torre va ser l'hotel més gran de Calella. Edificat en tres fases diferents —la darrera

AMP

Pat. AMP

data de 1959— va arribar a tenir de setanta a setanta-cinc habitacions i en els temps de màxima afluència va allotjar fins a cent setanta persones. Es va muntar també en el mateix hotel una pista de bitlles, *la bolera*, que va servir de complement de l'establiment i va durar una trentena d'anys. Aquesta *bolera*, a banda d'organitzar torneigs molt recordats, va funcionar durant una època com a *night-club*, programant especialment flamenc i essent el primer local musical de Calella a l'aire lliure.

L'Hotel Sant Roc es va inaugurar al 1955, edificat en el que abans en deien el pla d'en Romaguera. L'arquitecte va ser Joaquim Gili i el constructor Jaume Casadevall. Joan Boix, un palafrugellenc de professió pastisser que des de jove vivia a Barcelona i estiuejava a Calella, havia comprat dos anys abans el terreny on es bastiria l'edifici. Aquest terreny no tenia sortida comercial en aquell moment perquè no hi havia aigua, però es va fer venir un saurí que, amb el tradicional pèndol, va descobrir que sí que n'hi havia, encara que bastant fonda. Amb aquest punt resolt, el terreny es va vendre en dues parts a Joan Boix i al doctor Esteva de Barcelona, amb la idea que cadascú s'hi construís la seva casa. Quan al primer se li va ficar al cap que volia fer un

hotel, va comprar la part del segon, al mateix preu inicial, i va quedar com a únic propietari del terreny. La inauguració va tenir lloc emmig d'una gran tempesta durant la qual se'n va anar l'electricitat i un llamp va trencar un mur on hi havia la càmera del menjar, sense que sortosament s'haguessin de lamentar desgràcies personals.

En el moment de l'obertura, l'Hotel Sant Roc tenia 25 habitacions. Entre la gent de Calella es va criticar bastant: que semblava un bolet, que trencava la muntanya... Alguns quedaven estupefactes que es construís un hotel "al mig del bosc". De totes maneres, com es podrà observar amb altres hotels a Calella, la majoria de les coses noves eren criticades d'una manera o altra. Al 1958 es va fer una ampliació, que va consistir a allargar l'ala de ponent. Eren uns primers anys en què l'hotel sempre era ple, però amb un ambient molt exclusiu. Venien famílies senceres amb les criatures i les *tatas* que es quedaven tot un mes, així com molts francesos disposats a descobrir la costa. Joan Boix va manar que es fessin explotar les roques que hi havia sota l'hotel, tocant al mar, i va condicionar-hi al seu lloc una platja artificial, que és la que encara existeix. Al principi era només terra, però en

A l'esquerra, els tres pins i la bolera del mateix nom.

A la dreta, Primers temps de l'Hotel Sant Roc, darrere can Verdaguer i can Romaguera

Vista aèria de l'Hotel Alga en els seus inicis, encara envoltat de camps. Quan es va construir, a molta gent de Calella li semblava inconcebible que algú pogués tenir la idea de fer un hotel tan lluny de la platja

poc temps s'hi va convertir en sorra. Allà hi va construir un espigó amb anelles que permetien lligar-hi les embarcacions i una balsa feta amb planxes de fusta i bidons als costats —igual a la que hi havia a Llafranc— que era molt ben rebuda pels clients per a anar-hi a parar el sol.

L'Hotel Sant Roc ha estat sempre propietat d'una societat, Sant Roc SA, ja que Joan Boix tot sol no podia assumir el cost, tot i que va quedar com a soci majoritari. Ara ho és la seva filla, amb la diferència que al principi eren una societat de cinc amics i ara, per qüestions d'herències, s'acosta a la vintena de socis.

Més novetats: des de l'any 1957 existia l'Hotel Alga. L'havia construït Joan Vilosa, natural de Corçà i paleta de professió, per encàrrec de les monges benedictines de Sant Daniel, de Girona, monges de clausura que lògicament no volien aparèixer com a propietàries. El terreny havia estat comprat a Ernestina Morató. Joan Vilosa i la seva dona, Assumpció Reñé, van anar a viure a l'hotel quan encara estava en construcció, amb unes instal·lacions molt precàries; el van posar en marxa i se'n van cuidar durant tres anys. Després hi hagué un conflicte arran del qual les monges van vendre l'hotel a la família Nicolazzi, actual propietària, i el matrimoni Vilosa va acabar marxant per a construir costat per costat el que seria l'Hotel Port Bo.

La construcció de l'Hotel Alga s'havia dut a terme en un moment en què ni el municipi ni els tècnics estaven preparats per a dur a terme una obra d'aquestes característiques. És significatiu el fet que fos fins llavors la llicència d'obres a Calella que més ingressos havia reportat a l'Ajuntament. Però va ser evident que faltaven coneixements i experiència. Un bon exemple d'això fou la instal·lació a la plaça del Port Bo d'uns motors per a agafar aigua de mar i portar-la a la

piscina de l'hotel, una obra que va salinitzar l'aigua de la font i de gran part dels pous de Calella, amb les conseqüents reaccions negatives. Cal tenir en compte que llavors encara la gran majoria de les cases tenien un pou; de fet el primer que es feia abans de construir-ne una era fer un pou i comprovar si hi havia aigua. Si no era així és possible que la casa no es fes. Els pocs habitatges que no en tenien anaven a buscar l'aigua a la font de la plaça. Fins en aquell moment, tot i la proximitat del mar, els pous eren d'aigua dolça, fins i tot els que es trobaven en soterranis de la mateixa platja.

El terreny veí a l'Hotel Alga era un camp d'usurda que treballava Joan Davan i el propietari, un cuiner del restaurant Les 7 portes de Barcelona, se'l volia vendre. Joan Vilosa el va comprar per 700.000 pessetes i, amb pràcticament els mateixos tècnics i industrials que havien fet l'Alga, va construir-hi l'Hotel Port Bo. La primera fase es va acabar en vuit mesos. L'any 1960 s'inaugurava. Van tenir la sort que hi va estiuejar el director del Banc Hipotecari de Barcelona, que els va oferir els préstecs per anar duent a terme successives ampliacions de l'establiment. El matrimoni Vilosa, que no tenia cap experiència en hostaleria, va haver d'anar aprenent l'ofici sobre la marxa, sovint ajudats per algun empleat amb més coneixements dins de la branca.

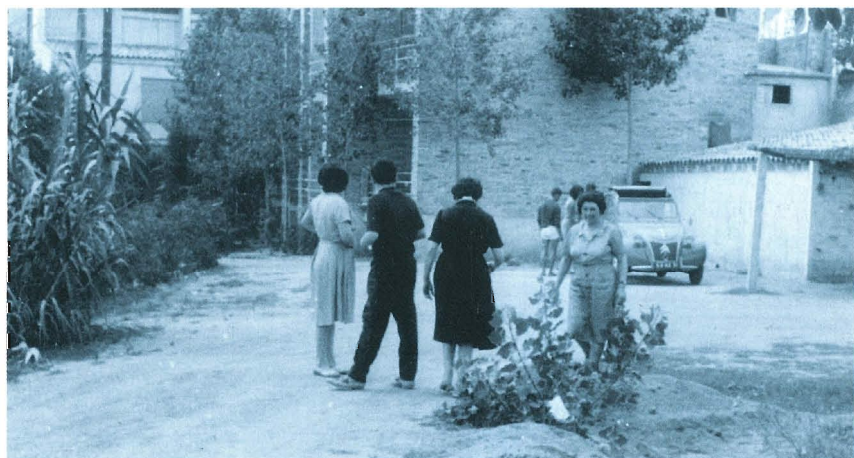
Cal tornar a anar endarrere en el temps: l'any 1942, Àngel Miquel, un palafrugellenc que vivia a Barcelona i estiuejava a Calella, havia comprat les dues cases situades passada la rectoria, carrer Codina amunt, que eren propietat de Maria Prat, una familiar de mossèn Narcís Molla. Sembla ser que fou aquest qui les va fer construir. La família Miquel va utilitzar la casa contigua a la rectoria, que data del

1918, com a residència d'estiu fins que, al 1958, la filla d'Àngel, Núria Miquel, i el seu marit, Leandro Tarrat, van obrir-hi la *Pensión Plancton*, que quatre anys més tard passaria a dir-se *Hosteria del Plancton*. En el seu moment alguns calellencs van criticar el fet que s'obris una pensió. Acostumats com estaven als hotels els semblava que allò rebaixava la categoria del poble.

En aquella època en què la construcció estava en alça, era molt difícil trobar paletes a Palafrugell. Per a reformar el Plancton, Leandro Tarrat va haver de fer venir treballadors des de Granollers. Ni tan sols hi havia material, perquè es va veure obligat a agafar un model de rajola per al terra que era l'únic que hi havia disponible i les habitacions del pis de dalt no es van ni poder enrajolar per manca de gènere.

Joan Arbonès, el fill petit de Perico del Cafè Miramar, s'havia informat amb Leandro Tarrat sobre la rendibilitat del seu negoci, ja que tenia la idea d'obrir un altre establiment d'aquest tipus al carrer de Lepant. Quan es va haver decidit, va contractar primer els paletes de Corçà que havien fet l'Hotel Alga i després, en vistes que no n'hi havia prou per a acabar l'obra, als mateixos paletes que havien acabat de remodelar el Plancton i va construir l'Hostal Calella, que es va obrir al 1958 al carrer de Lladó, just en el lloc on Joan Arbonès i la seva dona Carme Freixas tenien la seva casa, on el primer feia de pagès i on fins llavors s'hi podien trobar vaques, gallines, conills i un cavall amb carro per a repartir la llet. Al cap de dos anys, l'hostal es va ampliar construint sobre el terreny veí on hi havia un hort. El fet que tots aquests establiments hotelers ampliessin al poc temps les seves instal·lacions demostra que l'augment de turistes va ser ràpid i important.

L'Hostal Calella obria sempre tot l'any i durant molt temps va tenir com a clients

Calt. Villosa Reñé

habituals paletes, lampistes o fusters que venien de fora a treballar i que s'havien de quedar a dormir. Com ja hem dit els industrials d'aquí no donaven l'abast de feina. L'hostal també tenia molta clientela alemanya. Joan Arbonès fins i tot es va haver d'apuntar a classes d'alemany per a poder entendre's amb ells. Eren grups de gent que començaven a arribar al juny i acabaven la temporada a finals de setembre. Van provar amb alguna agència a l'època en què estaven de moda, però no els va acabar d'agradar i ho van deixar córrer.

Els primers anys de l'Hotel Port Bo

Calt. Escoba

Hotel

PORT-BO

TELEF. PALAFRUGELL N.º 441
TELEF. PORTBO PALAFRUGELLCALELLA de
PALAFRUGELL

COSTA BRAVA (ESPAÑA)

Coll. Serra

L'Hotel Garbí
acabat d'inaugurar, al 1964

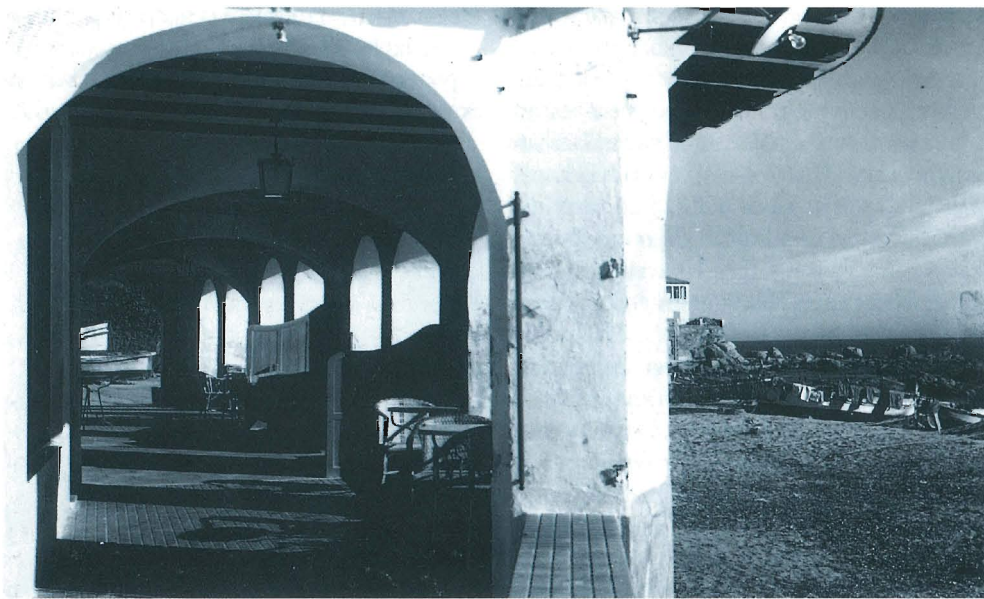
En morir Joan Arbonès, el seu fill Pere es va cuidar de continuar amb l'hostal, fins que al 1995 va acabar tancant portes definitivament, essent substituït per cases i apartaments.

Però això encara no s'havia acabat, perquè al 1963 es va inaugurar l'Hotel Duing, iniciativa també de Joan Boix, que va decidir edificar un nou hotel no lluny del Sant Roc. De fet la idea era fer un apart-hotel, però a última hora se'n va desdir. Per aquest motiu les habitacions eren més grans del normal i la clientela, gairebé per força, es va limitar a famílies que les poguessin ocupar. Se'n va cuidar Teresa Boix, la filla de Joan, amb l'ajuda d'un amic que havia acabat l'escola d'hostaleria a Lausanne. El negoci va funcionar molt bé, tenien piscina amb aigua de mar, pista de tennis i l'ambient era molt més jove que al Sant Roc. Molts clients del Duing, tant gent del país com estrangers, van ser dels primers a comprar un pis a Calella, perquè ja coneixien aquest estiu familiar.

Amb l'edifici molt envellit, l'Hotel Duing va tancar al 1982 i un any després es convertia en apartaments. Quant a Teresa Boix, va passar a ocupar-se del Sant Roc al 1985, quan el seu pare es va jubilar.

L'últim a arribar fou l'Hotel Garbí, obert al 1964 pels germans Serra de Palafrugell, encara que qui se n'ha cuidat des de sempre ha estat Maria Casademont. Objecte també de successives ampliacions, a partir del 1971 va començar a celebrar àpats de casament i des de llavors fins a l'actualitat aquesta ha estat una de les seves ofertes més significatives, la qual cosa també li ha permès de ser encara ara un dels pocs hotels de Calella a obrir tot l'any.

Als anys seixanta va aparèixer l'Hotel Mestral, posteriorment reconvertit en el Càmping La Siesta, el qual encara es troba en ple rendiment. Durant un estiu obrí també un tal Hotel Àncora al carrer de Codina.

Agustí Coll. Estreba

Sota les Voltes, amb les separacions
de fusta que es van col·locar
per tal de delimitar l'espai que
corresponia a cada establiment

Col·l. Rodolfo Candelaria

Ernestina Morató i
Manuel Rocamora,
parant la fresca un
dia d'hivern de 1967

Val a dir també que, quan encara no hi havia subministrament d'aigua potable, la família Davan portava aigua a tots els hotels i també a alguns particulars. L'anaven a buscar a uns pous de Santa Margarida, al principi amb un carro i amb bótes i després amb un camió i tancs. Una cuba d'aigua costava 100 pessetes. També es va cuidar d'aquesta feina, però en aquest cas amb tricicle, un *recader* conegut com Miguel de l'ull de vidre, perquè havia perdut un ull a la guerra civil. Aquest *recader* havia fet d'espia dels aliats des d'aquí durant la segona guerra mundial. Tenia una ràdio clandestina que li servia per comunicar-se amb França. En acabar la guerra els anglesos li van donar una medalla, però es veu que ell, en una reacció potser més típica del país del que ens agradaria reconèixer, no va quedar gens

content perquè esperava una recompensa en metàl·lic.

A la costa del municipi de Palafrugell, la majoria dels establiments hotelers van actuar de manera conjunta i sempre consensuada, de forma que hi havia poca rivalitat i sí en canvi un front comú. A Calella van començar Josep Agustí, Lluís Esteba i Guillermo Geli; que tenien una íntima amistat entre ells. Prenien decisions juntament amb els hotelers de Llafranc —gent com els Bisbe, com Josep Negre o Josep Pla— i els de Tamariu, a més d'estar sempre recolzats per Xiquet Sabater de l'Hotel Aiguablava, que en l'àmbit de l'hostaleria es trobava en un nivell superior a la resta. Els responsables dels nous hotels que van anar sorgint a Calella s'hi van unir en la seva majoria, tot i que alguns van preferir funcionar a part i de manera més independent.

Rodolfo Candelaria,
Àngel Fernández pare,
Marcelino Simón i
Marcelino Tarragó
jugant a la botifarra al
bar La Vela

Col·l. Àngel Fernández

Bars, restaurants i botigues

A la casa de les Voltes on hi havia hagut el Cafè de l'Hotel Mediterrani, Ernestina Morató va obrir al 1947 un bar, on principalment servia refrescs. La relació amb les veïnes

de can Gelpí no era del tot amigable. Quan una cadira passava una mica de l'espai que tenien distribuït sota les Voltes començaven les discussions. En una ocasió un client es va asseure en terra de ningú, mig al territori de l'Ernestina, mig a can Gelpí. No el van servir

Exterior i interior
dels primers anys del bar La Vela.
No és possible més tipisme

Col·l. Àngel Fernández

Col·l. Àngel Fernández

Col·l. Estèta

Les columnes
de can Perico

ni els uns ni els altres, perquè es podia considerar que era a l'establiment del veí, i finalment ell va acabar marxant sense prendre res. Tot això es va acabar amb la col·locació d'uns plafons de fusta que distribuïren l'espai sota les Voltes, servint de separació.

A Ernestina Morató molts pintors acostumaven a deixar-li els seus quadres acabats de pintar en el bar, potser perquè s'assequessin, potser per si algú els veia i els comprava o potser perquè en aquell moment no els anava bé endur-se'ls. El cas és que Ernestina es dedicava a fer de crítica d'art, i era de les més dures perquè se'ls carregava gairebé tots, per a ella la majoria dels quadres eren bons per a cremar. "Es mar no ha tingut mai aquest color!", deia amb vehemència.

Al 1957, Àngel Fernández va obrir en el carrer del Calau el bar La Vela, al mateix lloc on antigament hi havia un dels salins de l'Alsina. Normalment obrien només durant la temporada, però hi hagué uns anys en què el van mantenir obert durant tot l'any. Era justament l'època en què s'hi va instal·lar un dels primers televisors i

alguns calellencs van agafar com a costum anar a veure la tele al bar. A La Vela estaven especialitzats en cremats i era un dels indrets on es van continuar cantant

Marit i muller,
Perico Arbonès
i Francisqueta Niell

Col·l. Josep Arbonès

Col·l. Josep Arbonès

La reformada barra del Café Miramar, amb Perico Arbonès, Josep i la dona d'aquest darrer Teresa Parals

Celebrant el Carnaval. Josep Arbonès, Teresa Parals, Montserrat Niell, Quim Arbonès i Narcís Lloveras

Col·l. Montserrat Niell

entrats els anys seixanta, un parell de cases més enllà de La Vela.

Per altra banda, el cafè de Can Perico es va convertir en snack-bar també als seixanta. Havien fet un taulell més gran amb uns quants tamborets, van posar vidreres a la terrassa i començaren a servir plats combinats. Finalment, la planta baixa es va convertir en tota una discoteca, amb llums intermitents i música de tocadiscs. D'aquesta discoteca se'n va cuidar Josep Arbonès, el fill de Perico. En una època hi hagué música en viu amb el Trio Pinilla d'Alejandro Ungé. Es pagava l'entrada a través d'una petita finestreta que hi havia a la porta i després s'entrava per una altra porta més gran del costat. La discoteca obria a les onze de la nit i no plegava fins a les sis o les set de la matinada. Al 1973 l'establiment va tancar i la família Arbonès es va vendre la casa.

A can Massio, que era al carrer de Gravina on ara s'hi troba el restaurant La Gavina, a finals dels anys cinquanta i principis dels seixanta hi anaven a menjar el pintor Rodolfo Candelaria, Marcelino Simón, un paleta i alguna nena que venia a l'escola des de Cap Roig i que es quedava a dinar allà per a no haver de tornar a pujar. No era cap restaurant, sinó una casa particular propietat de Pere Ferrer, un pescador que era conegut com Perico Massio, on s'hi podia anar a menjar. La seva dona, Lola Cordoní, era qui es cuidava dels àpats. Allà també hi havien anat els carrabiners després de la guerra. El primer plat consistia en una amanida verda i mongetes o cigrons, el segon era un peix, però peix barat, perquè el bo se n'anava a plaça per ser venut. Sovintejava el bacallà, que era considerat un plat d'allò més senzill. Lola Cordoní sabia preparar el bacallà de tantes maneres diferents que els seus comensals es veien incapaços d'endevinar quin tipus de peix

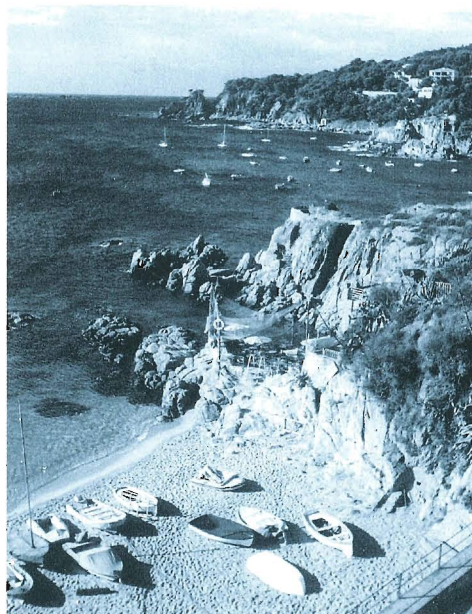
estaven menjant. Per a l'àpat del vespre, la idea era la mateixa, però s'hi afegien carn o ous. L'arròs a la cubana també era servit sovint, per a sorpresa de Rodolfo Candelaria, que estava acostumat als àpats anglosaxons en què els ous se servien per a esmorzar. Els diumenges gairebé sempre tocava el mateix: arròs mariner i pollastre. Els hàbits alimentaris tenien substancials diferències amb els actuals. El pintor havia portat a can Massio formatges de bola holandesos i els amos ho havien rebut com quelcom d'excepcional. Aparentment el formatge no era un àpat habitual a Calella.

Entre les botigues d'aquesta època s'havien mantingut l'estanc de Consuelo Casademont i can Batlle de Dalt, aquesta

Pere Ferrer, conegut com en Macio, ballant amb Maria Lluïsa Davan a can Perico

Cott. Epifani Davan

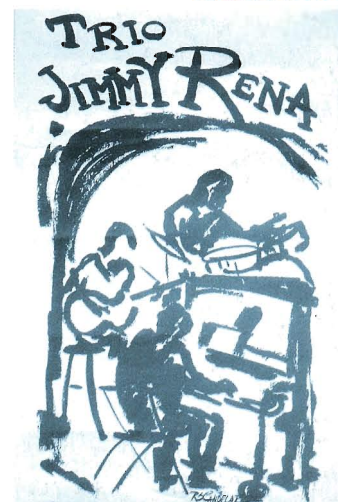
Cott. Esteba

La terrassa del bar musical Saint-Tropez, sobre les roques i al costat de la Platgeta, al 1969

sempre regentada per Angeleta Ponsatí. A més hi havia els queviures de can Perico i a ca la Raquel Gifre, que encara que es recordi més com a bar no ho va ser fins al 1959. Raquel Gifre va traspasar el negoci al 1981 i a l'actualitat el local està ocupat per la taverna La Bella Lola, que ha mantingut la tradició de cantar-hi havaneres. Tornant a les botigues, continuava al mateix indret de sempre cal Flequer, que era com es coneixia l'establiment de Narcís Lloveras. Com que totes les botigues venien més o menys el mateix, cadascuna tenia la seva clientela habitual.

Al 1962 van arribar a Calella el matrimoni format per René i Marguerite Larroque, coneguts com Jimmy i Manó Rena. Eren naturals de la ciutat de Montauban, a França, i fins llavors havien treballat com a músics en diversos llocs. La proliferació de discoteques els va fer veure que la feina de músic tenia poc futur, ja que cada vegada hi hauria menys demanda, i van optar per muntar

Un cartell de propaganda fet per Rodolfo Candelaria al 1971

Rodolfo Candelaria

Manó i Jimmy Rena
en plena actuació

Col·l. Manó Rena

L'interior de La Guitarra:
música, ball i bon ambient

Col·l. Manó Rena

un local propi. Al principi volien instal·lar-se a la Costa Blava, però diverses males experiències mentre buscaven locals van portar que els aconsellessin d'anar-se'n a Espanya. Els van recomenar Calella, on sojornava fent de cuiner a l'Hotel Alga Pierre Heyrand, un exministre francès que havia hagut de marxar del seu país per raons polítiques i que els va servir de contacte. Calella els va ser presentat com un racó bonic amb un paisatge privilegiat molt semblant al de la Costa Blava. El matrimoni Rena va buscar un local per a llogar, els van oferir des del far fins a Can Bech, actual seu de l'Ajuntament de Palafrugell, tot a preus molt assequibles, però les zones no s'ajustaven al que pretenien. Finalment van trobar un soterrani que hi havia a la platja del Canadell, propietat d'Antonio Hernández-Villaescusa, el qual els el va llogar donant-los facilitats i sense mai firmar un sol paper, sempre amb acords de paraula. Allà van obrir el bar La Guitarra, que es va fer conegut pel seu ambient i la seva oferta de jazz en directe.

Jimmy i Manó Rena van arribar amb dues parelles més, un bateria i la seva dona, que es van ocupar del bar, i un cantant també amb senyora que a més els ajudaven a servir. Jimmy tocava el piano i Manó la guitarra. Aviat es van quedar sols i van acabar formant un trio amb un bateria que segons l'època va anar variant: el Jimmy Rena Trio. Els havien dit que allò no fructificaria, que a Espanya no hi entenien de jazz, que no els agradaria... però el cas és que al final la cosa va funcionar. Obrien a principis de juny i tancaven a finals de setembre, cada any. A l'hivern regentaven un cabaret als Pirineus, que els permetia mantenir el personal de la Guitarra, i a l'estiu tornaven cap aquí. Al començament no parlaven castellà i menys català, però van tenir la sort que a Calella qui menys qui menys xapurrejava el francès. Es van trobar amb una gent que els va oferir confiança i amistat, i cada vegada que van sorgir dificultats sempre van trobar ajuda entre les seves relacions.

El més peculiar de La Guitarra era la combinació de night-club i platja, fins i tot de dia s'obrien les portes i finestres i se servien begudes als banyistes a la mateixa sorra. De nit hi havia un ambient que ha estat definit com a únic. Jimmy Rena tenia una vitalitat contagiosa i tocava el piano de manera apassionada i molt expressiva. També s'hi feia ball, de vegades rock and roll però també jazz, com ho demostra el disc que van editar al 1975 Jimmy al piano, Manó a la guitarra i Al Craig a la bateria i que es va titular "Jazz for dancing".

Entre els habituals de La Guitarra s'hi trobava la família de l'arquitecte municipal Joaquim Gili. Els seus fills hi van anar per primer cop al 1963, afeccionant-se al jazz fins al punt que tres d'ells van aprendre a tocar i continuen fent-ho amb el grup amateur La Locomotora Negra. De fet La Guitarra ha estat durant més de trenta anys una veritable escola de jazz per a molts músics joves.

Quan Antoni Hernández-Villaescusa va morir, Jimmy i Manó Rena no es van entendre amb les filles pel que fa al preu del lloguer del local i, després de dos o tres anys, van acabar marxant. El seu darrer estiu al Canadell va ser al 1980. L'any següent estaven instal·lats en una vella casa que van comprar al barri de Santa Margarida, prop de la carretera vella, a tocar a Palafrugell, que van ampliar perquè els quedava massa petita. Van perdre el mar, però van guanyar en espai, en una terrassa exterior i en un pàrquing, que sempre és quelcom necessari. Aquell any van deixar el cabaret als Pirineus i a l'hivern es dedicaven altre cop a una feina estrictament de músics, actuant en diversos indrets, sovint a Catalunya mateix. Tots dos van gravar fins a sis discs.

Jimmy Rena va morir al 1995. Actualment Manó Rena continua venint cada mes de juny per a passar l'estiu actuant a La

Guitarra, amb l'ajuda de Ricard Gili que busca els músics que hi actuaran. És difícil trobar-ne, hi ha molts guitarristes però pocs pianistes i els bateries no sempre són bons. Els divendres i dissabtes reben la visita de músics convidats, alguns dels quals arriben amb altres músics que acaben de fer una actuació i que apareixen d'imprevist per a participar en la funció. La Guitarra ha quedat actualment com una illa de jazz en directe enmig d'un mar de discoteques i carpes.

La Agrupación Deportiva Calella de Palafrugell: ja tenim equip

El club de futbol Agrupación Deportiva Calella de Palafrugell va ser fundat l'any 1962. La iniciativa va sorgir d'un grup de joves que jugaven partits amistosos al camp del Casal, a Palafrugell. Durant la celebració d'un d'aquests partits, Josep Arbonès havia anat a veure'ls a la mitja part als vestidors i li van comentar que la idea ja estava avançada

L'equip de l'AD Calella el 1962 al camp del Casal en el primer partit que van jugar. Encara no disposaven dels equips complets i els jugadors porten pantalons diferents. Drets: Jordi Padrosa, Antoni Mir, Albert Cané, Mario Bofill, Josep Esteba i Josep Perxés. Ajupits: Quim Arbonès, Martí Bofill, Narcís Espada, Lluís Bonaventura i Fidel Ferrer

Coll. Fidel Ferrer

Una altra imatge de l'equip al 1965.
 Drets: El preparador Carmelo Juscafresa,
 Antonio Vila, Ricardo Juscafresa, Josep
 Arbonès, Bassols, Ruiz i Josep Esteba.
 Ajupits: Martí Bofill, Carlos Francesch,
 Miquel Casanovas, Vázquez i Suñer

Coll: Josep Arbonès

però que els faltava un president. Arran d'això Josep Arbonès es va convertir en el president fundador del Calella, càrrec que va ocupar durant tota la primera etapa de l'equip. Els tres o quatre que van tenir la iniciativa es van reunir a l'Sport Bar del carrer de Cavallers de Palafrugell per a omplir les fitxes dels jugadors i després Josep Esteba va anar a Girona a fer les gestions necessàries per a inscriure el club. L'uniforme consistia en una samarreta vermella amb dues franges en diagonal blanques, pantalons blaus i mitjons vermells amb vora blanca. Les samarretes ja s'havien fet fer abans de la fundació del club, eren les que servien per a jugar els amistosos. L'uniforme suplent canviava la samarreta oficial per una de color blanc.

El Calella va començar jugant a la categoria d'Afeccionats i el primer any va pujar directament a Segona Regional, ja que encara no existia Tercera Regional. El Palafrugell els va cedir tres o quatre jugadors i també

els donava una subvenció. Els ingressos es basaven en la taquilla dels partits i en els escassos socis. També treien algun diner dels desplaçaments: llogaven un autobús a Taxis Ribas i, a més dels habituals que seguien l'equip, carregaven els seguidors del Palafrugell quan aquest jugava en una localitat que estava de camí de l'indret on havia de jugar el Calella. Els deixaven allà i acabats els respectius partits els passaven a recollir.

Aquesta primera experiència va durar quatre anys, en el darrer dels quals l'equip va baixar a la ja creada Tercera Regional. El Palafrugell se n'havia deslligat, no hi havia finançament i tothom va acabar plegant. Els entrenadors havien estat Pere Saballs, Josep Alsina i Josep Espada. En aquesta etapa els únics jugadors naturals de Calella van ser Quim Arbonès, el fill de Josep, Josep Esteba de l'Hotel Gelpí, que també era el tesorero, i Juli Pascual. A la Junta Directiva també s'hi trobava el calellenc Quimet Niell. Van vestir

l'uniforme del Calella quaranta jugadors, tot i que alguns van durar unes setmanes i prou. Al principi no cobraven, però després se'ls va arribar a poder pagar 250 pessetes per partit. Curiosament, amb la dissolució les samarretes es van vendre a l'equip de futbol del Torroella.

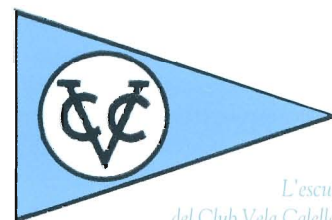
Al 1972 es va tornar a formar el club, partint una altra vegada des de la categoria d'Afeccionats i amb una base de gent completament diferent. El màxim on es va arribar va ser també Segona Regional, categoria en la qual l'equip va estar uns quants anys. La indumentària va canviar, la samarreta era groga amb les quatre barres vermelles de la senyera al pit i els pantalons eren de color negre. Es van crear equips inferiors que servien per a nodrir el primer equip (juvenils, infantils, alevins A i alevins B). Després de baixar a Tercera Regional, l'any 1985, la Junta Directiva va decidir fornir-se només de jugadors del planter local.

La ja catalanitzada Agrupació Esportiva Calella de Palafrugell va desaparèixer al 1992, quan jugava a Tercera Regional. El subcomitè de competició de la Delegació Territorial de Girona va apartar el club de la competició ja que l'equip no havia comparegut a jugar els dos primers partits oficials de la temporada. La seva desaparició va venir motivada per diverses causes, entre elles la manca de socis, el pressupost baix i fins i tot la dificultat de trobar onze jugadors per als partits. Sembla ser que també va influir el fet que el Palafrugell es trobés en aquell moment a l'alça i fos a la Tercera Divisió estatal.

Clubs i associacions

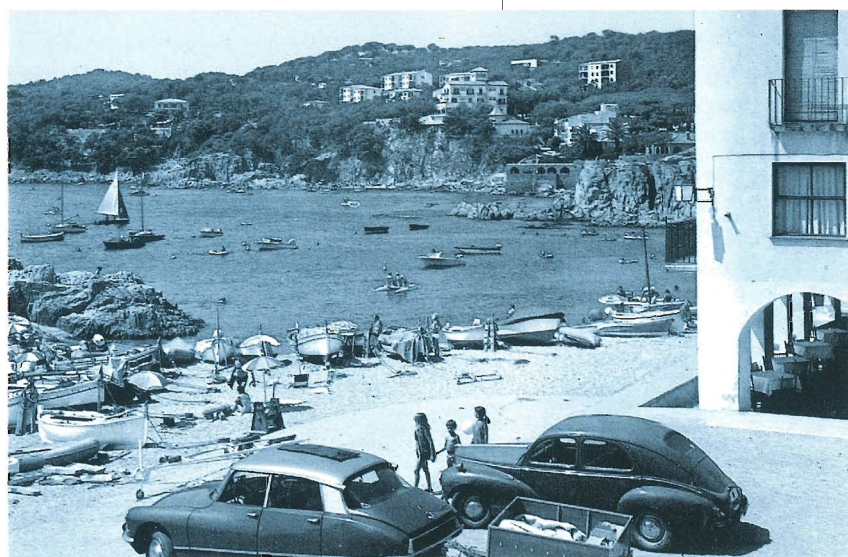
El Club Vela Calella va començar a funcionar a finals dels anys quaranta com a una reunió informal d'amics aficionats a les regates. Cobraven una quota, és cert, però

aquesta es dedicava únicament a pagar les copes i medalles d'una banda i els inevitables sopars de l'altra. Ni tan sols tenien un local, ja que al principi feien les reunions al bar La Vela d'Àngel Fernández, que també formava part del club. No va ser fins quatre o cinc anys més tard que Josep Maria Jansà va convèncer els altres que calia federar-se. Així, al 1952 es va constituir, convenientment aprovat per la *Federación Española de Deportes Náuticos*, el Club Vela Calella. Entre els seus fundadors hi havia Irineu Ferrer, l'esmentat Josep Maria Jansà, Manuel Juanola, que en va ser el primer president, el seu fill Josep Maria Juanola, Frank Keerl, Rafel Giménez, el doctor Maimí de Palafrugell, Tomàs Moret o el pintor Josep Maria Prim. Tomàs Moret, nascut a Calella i que ha viscut sempre a cavall entre Calella i Palafrugell, va ser l'encarregat d'ocupar-se una mica de tot, en gran part per la seva proximitat: fer les primeres boies de suro, organitzar les regates, fer de jurat, cuidar-se de les classificacions, de cobrar els rebuts... tot això fins als anys setanta, en què es va crear

L'escut
del Club Vela Calella

L'Associació d'Amics de Calella va mostrar una especial preocupació per a evitar que els cotxes aparquessin a la plaça del Port Bo. Això es va aconseguir quan es va empedrar la plaça, encara que, vist des d'avui, aquests models antics encara tenen un cert encant

Arxius AMP, col·l. Raquel Ofre

Records, apunts...nostàlgia!

Quan jo tenia quatre anys...el fotògraf Joaquim Gomis captà una imatge d'una platja de Calella de Palafrugell pràcticament tapissada de xarxes de pesca que mostra al cap baix un pescador i la seva ombra estirant-ne una, de xarxa ribetejada de surets, i al cap d'amunt, a la dreta, una llenca de mar abellida per un bot a rem mar endins. Arran d'aigua, a l'esquerra, un pescador mig allargassat adoba una xarxa. És una imatge en blanc i negre, de composició en diagonal, captivadora per la fragmentació de l'espai que t'atrapa. Placidesa, serenor, lluminositat. El món ets tu i les teves coses. El temps plana damunt tot sense fer-se notar. La sorra reté incomptables petjades intemporals, com si després de tothom, finalment, només restessin tots tres, els de sempre, els de casa, els del país...Cal apedaçar les esquinçades, s'ha d'aclarir el desordre, anem per feina... El sol assecarà les xarxes i, a l'alba, retrobarem el silenci esmicolat per tantes petjades anònimes.

Aital imatge, contemplada per aquests ulls i amb aquests ulls d'avui, dóna molt de si, tant com les immortalitzades per Xavier Miserachs sobre Calella de Palafrugell als llibres de Carlos Barral, si bé aquí l'element color introdueix uns connotacions que allunyen aquest excurs del propòsit primigeni. Deixem-lo aquí, tal vegada per ara, no fos cas que ens anéssim massa cap a uns viaranyes que ens apartessin del que aquí volem acompanyar el millor possible.

No fa pas gaire, arran la concessió d'un guardó concedit per la Federació Catalana de Vela al C.V.C., que ve a reconèixer els mèrits i la trajectòria de la nostra entitat, l'amic Jordi Penas va conquerir-me sense gaire retòrica perquè redactés alguna cosa sobre la gènesi del C.V.C fins a l'època en què un servidor va lliurar-se al club com a secretari i ensem conductor/jurat de regates. Aquesta etapa de vuit anys (1960-1967) fou coronada amb el gest de la Junta Directiva del

moment penjant-me la primera insígnia d'or de l'entitat. Què us sembla això? A què no ho sabieu? Doncs sí. Em van premiar/compensar vuit anys de dinamitzar el club, de treure a cop de trompeta de llautó verdós el personal a mar, després de la missa de dotze de mossèn Rafel o després del rotet de l'àpat de dinar.

La regata s'havia de fer, estava programada, i tots i totes havien de mollar els seus 3 1/2, els *dinghys*, fent-los lliscar per la sorra cap a la línia de sortida... La imatge que ells i elles tenien d'un servidor era la d'un tipus tocat per un barret de palla atrotinat, una carpeta de gos com fugia sota l'aixella i en l'altra mà la trompeta abonyegada/rovellada que, platja sí, platja també, feia sonar amb aquell timbre esquerdat, enrogallat, tot avisant a la trepa que "el moment de la veritat" s'atansava sense perdonar res ni ningú.

Vuit anys fent carnets, cobrant quotes, empipant a tot Déu i a la resta dels diables, incloent-hi les Juntes respectives, bufant la trompeta, hissant i arriant banderetes, girant discs de blanc a negre i etcètera. Vuit anys passant-m'ho pipa...cafetó, copeta i purt! Sabeu de què us parlo?

Fernando Savater, glossant Mariano José de Larra, escrigué que "si tenir quelcom a dir és imprescindible per a escriure un article, resulta nogensmehins necessari saber renunciar a dir-ho tot", perquè tal com advertia ja Voltaire, "el secret de ser avorrit és dir-ho tot", i un servidor, encara que es vegi altament motivat per Calella de Palafrugell i pel amic Jordi Penas i Teodor Serra per quedar bé amb l'encàrrec de "fer un article", ha decidit de bell antuvi deixar la història per a més endavant i passar a l'evocació nostàlgico-romàntica de les meves vivències, sense allunyar-me, però, de l'encàrrec, i si me'n vaig d'osques... tot sia per la literatura, oi?

La meua era una colla de circumstàncies, generacional, on hi havia de tot: nenes maquíssimes, nenes-moble, nenes que hi anaven, d'altres que es feien l'estreta però que mai no

havien anat a Cala Estreta, algunes que simulaven tornar de tot o anar de tornada, i fins i tot en teníem d'existencialistes i alguna amb força xerrameca al damunt. I nens, nens que es creien o feien de fills de papà benestant, savis o creguts, que són coses diferents i també distintes; hi havia trompes i trompetaires, alguna façana que no donava la mida i alguns que cremaven l'estiu anant darrera "les estrangeres", perquè deien que s'hi posaven bé de tan bé que pintaven, al capvespre i millor de nits...

Navegants... navegantes? No, mireu, de navegants i de navegantes no n'eren gaire, pobrots. Els "tocava" de navegar i prou, i alguns encara tenien el decor de guardar la poca roba que a l'estiu es tragina. Amb tot, amb el *dynghy* als dits n'hi havia que no ho feien del tot malament i es mostraven prou destres. Les germanes Catà, per exemple, de tant en tant sorprenien la clientela amb un bon paper, algun diumenge després de baixar de l'Hotel Mediterrani fetes una monada i calçar-se el *dynghy* amb aquella finesa que les distingia. Era un navegar *light*, que conфонia a la trepa Jiménez, que sempre se les donava de saber-ne més que cap altre estiuejant. La veritat és que Lalo, Rafa, Perico, Tito, Tatalo, Lluís i Pitus componien un septet que Déu n'hi do, de copes i copetes guanyades; per alguna cosa s'entrenaven al Nàutic durant tot l'any per quedar galdosos els caps de setmana a Calella de Palafrú. No hi ha dubte, però, que l'Àngel de "La Vela" i en Màrius, el de l'espatarrant Harley Davisson, brillaven com el sol del migdia quan tenien la mar i el vent de cara. Eren gent mol fina, amb la canya als dits, mentre els Jiménez destacaven més per la seva agressivitat navegadora, s'exposaven més, se la jugaven, com en Xavier Bertran, que quan millor rutllava era quan participaven estrangers, perquè s'emprenyava, o quan en Quinito feia de Jurat implacable acompanyat d'una alemanya impressionant, Brigitte, perquè aleshores Xavier no parava de fer bordades a l'entorn del bot amb vela llatina que dirigia l'orquestra, i així acabava sempre

sortint tard o endarrerit, amb la qual ensopegada havia de triscar a cor no vulguis i havia de treure el gènit, repartir llenya entre els qui més bé anaven i a voltes acabava guanyant i tot.

Un cas semblant era el de Pere Brancós, pràcticament calcat, igual de rauxat i faldiller, però amb bones maneres amb el floc i la major a ple pulmó.

Ambdós formaven part del Clan del Canadell, per entendre'ns, on s'hi trobava gent com els Alsina, els Masdevall, els Juanola, els Kerl, els Planas, l'Emiliu d'Alemanya, els Vila, els Costa, fins arribar al clan de Llafranc, que començava a "La Marinada" amb els Martí i els Torra i prosseguia amb els Sol... En veritat, però, aquests clans, i també en els geogràficament contraris mirant cap al barri de Sant Roc, s'hi barrejaven quatre o cinc generacions: els petits, l'anterior a la meua, la meua, la dels grans i la dels pares de tots plegats. (Haig de dir-vos que un servidor és del 1941, per a que us situeu en el temps...)

En fi, que abans de tots aquests van haver-hi uns pocs estiuejants que a principis dels cinquanta van posar dempeus el C.V.C, després d'una etapa més informal a finals dels quaranta, quan crearen el "nostre" 3 1/2, el *dinghy* calellenc, sobre el qual aquí no m'hi puc entretenir d'on ve i com ha acabat (si és que ha acabat, és clar), perquè això pertany a un treball de recerca que requereix molt més temps del que ara disposo i se'm dóna, i que tal vegada l'hagin de fer algunes persones més escaients que un servidor.

Deia, però, que abans del que jo vaig conèixer i més tard vaig viure de prop hi van haver noms com el Juanola (l'avi jugava a escacs a la platja de meravella!), Irineu Ferrer, Josep Maria Jansà, Tomàs Moret (l'avi tenia mans d'artista, i no cal dir el fill amb els pinzells), Gonçal Jiménez, Antoni Rivièr, Joan Bertran (el rei del suro), Pere Brancós (tot bonhomia), Pere Catà, Eusebi Isern (patrici cultíssim), Enric Genís, Lluís Audouard, Antoni Rovira (el dels Amics de Calella), Andre

Sarrà, Josep Alsina (home de seny, de país i de cultura de soca-rel), Josep Maria Juanola (pastilles per al nen i per a la nena... tota la vida!), Rafael Jiménez, Frank Keerl (quin hereu, renoi!) i Joan Boix (Hotel Sant Roc), entre altres, que van posar dempeus el nostre C.V.C i que tots ells a més van promoure una saga de navegants i calellencs que ha donat els seus fruit i les seves respectives nissagues generacionals.

Això la història ho ha de registrar, encara que sols els relacionem aquí a tall d'exemplaritat i reconeixement. Doncs ens estem referint als promotors, als qui van autoassignar-se els primers números que figuren o havien figurat en les majors de la flota de 3 1/2 del C.V.C: des dels Juanola amb l'1, els Vila amb el 4, els Prat amb el 6, els Barril amb el 9, els Mineo amb el 10, els Llimona amb el 14, els Gallart amb el 19, els Sol amb el 24, els Paltré amb el 26, els Llugany amb el 27, els Costa amb el 31, etcètera.

En fi, ens estem referint a l'antigor, ben lluny d'una modernor que ho ha capgirat gairebé tot, si bé algunes coses que abans tenien un sentit i una funció, el temps ha palesat que encara continuen fent servei i procurant escola, a banda del gaudi que li és inherent. Un club, que segons com es miri també "és més que un club" i que manté encara una bona part del seu esperit, el de navegar/fer regates pel plaer de passar una bona estona tot participant-hi sense massa competitivitat, que a voltes ho emmascara/motiva, és un club que perviu després de quaranta anys d'anar fent la seva, de servir un cert caliu i de fomentar que noves generacions s'hi engresquin, si bé ara navegant amb classes noves que quasibé en res no recorden els nostres 3 1/2.

Un barquet, el *dinghy*, que bé mereixeria tenir un lloc en el Museu de la Ciència i la Tècnica de Terrassa, perquè és tot un "invent" de ca nostra, i com a tal un giny producte del pesqui mariner dels seus creadors. I deixo anar aquesta idea, com també n'apunto una altra: organitzar alguna regata

de 3 1/2 dins el panel de curses d'estiu, doncs si es proposés tal vegada els qui el conserven els fes goig de posar-lo a punt, i qui regata engega, hàbit empeny. Penseu-hi, que no fa mal ni mai destorba, menys si és a l'escalf d'un cremat.

Amb tot, no puc acabar les meves notes disperses sense escriure alguns mots a gratient sobre dues venerables persones que mai no he deixat de recordar i d'estimar, tot reconeixent-los el que han fet per Calella de Palafrugell, pel C.V.C i per la vela de base. M'estic referint, és clar, a Tomàs Moret i Antoni Pelegrí. Ambdós són tota humanitat i generositat, ambdós són gent de la terra i polifacètics d'allò que és d'envejar. Sense llurs esforços silenciosos però constants, ni el C.V.C ni tal vegada en certa manera aquest país serien els que són. Pertanyen a aquesta mena de gent incansable, que llauren per a un futur millor i més just, que s'il·lusionen pel petit més que per l'engròs. Recordem, si més no, les mans de Moret engiponant boies quasi amb quatre parracs i anant-les a plantar, amb aquella intuïció de vell mariner que guaita la mar, després el cel i que acaba plantant triangles a la mida de l'aficionat que cal empènyer sense aturador cada cap de setmana. I quan agafava la canya, ja cal que et calcessis. I recordem, si més no, la "gesta" que cada any Pelegrí posa a punt en memòria del seu malaguanyat fill a favor del C.V.C i del 420, per a que no sols no s'oblidi aquella afició juvenívola que sempre havia caracteritzat el nostre club, sinó àdhuc perquè ara tampoc la gent jove oblidi fer regates com Déu mana.

Un i altre, i no em pus estendre pas més en perfilar molt millor i justa els retrats que es mereixen Tomàs i Antoni, són pilars que juntament amb aquells primers promotors del C.V.C de finals dels quaranta i principis dels cinquanta mereixen el nostre homenatge i agraïment més generós i sincer.

Joaquim Romaguera i Ramió
Club Vela Calella, estiu 1987

CANDELARIA, EN EL PAISATGE HUMÀ DEL PORT BO

Quan un pintor nordamericà viu vint-i-cinc anys seguit a Calella de Palafrugell, perquè li agrada la gent del lloc —sobretot a l'hivern, està clar— es produeix el fenomen següent: més que pintar el paisatge, s'hi integra, en forma part. En la retina dels meus vint-i-cinc anys d'admiració calellenca, la figura física de Rodolf S. Candelaria i les figures pintades dels seus pescadors omnipresents, constitueixen elements de referència del paisatge familiar al mateix títol que els Forcats, els Tres Pins o l'Illa. Aquesta és, per a mi, la recompensa d'una opció artística: esdevenir part integrant d'allò que s'estima, enriquir-ho i vivificar-ho, en modesta compensació per tot el que ens ha nodrit el desig. Si el passejador relluca indiscretament a través de les finestres de les cases de Calella, té moltes probabilitats de contemplar a la paret algun pescador de Candelaria emmarcat. Si acte seguit baixa a l'antiga àgora del Port Bo, tindrà les mateixes probabilitats de veure'ls al natural, els pescadors i Candelaria, indissociables, emmarcats per les senyes vives que comparteixen i units per la fidelitat de convilatans. Als bars de trobada que puntegen el Port Bo, s'hi fonen tots tres factors: el quadre de Candelaria sovint presidencial, ell, la gent del lloc. Tot hi és. La fusió es produeix. M'aventuro a pensar que aquesta és la companyia i l'atmosfera que més plauen i més serveixen a Candelaria. Segons com i per a segons qui, pot constituir major distinció arribar a ser considerat com a societatari del Port Bo que investit amb la Creu de Sant Jordi o amb la Légion d'Honneur. Aquesta és, per a mi, la recompensa d'una opció artística. Fondre's amb el model, esdevenir model.

En el cas que aquest pintor tingués epígons, segurament el pintarien a ell amb l'emblemàtica

barba de caputxí en comptes de la boina i la faixa dels vells pescadors, però amb la mateixa mirada vagarosa clavada al cabotatge de l'horitzó, reclinat en l'orla del bot a punt d'avarar, silent i expectant en l'escenari vaporós del Port Bo que es desdibuixa, als seus quadres i en la realitat. El pintarien, això sí, en mig d'un grup de pescadors. Possiblement ja no anirien tots cofats amb una boina treballada per la suor i pel salobre, no vestirien la tosca brusa blava, s'hauria endolcit l'arcada de les cames i de les espatlles. Però segur, tots presentarien encara el mateix posat dels qui es deixen "d'anar en març" o, si més no, de tenir-lo per interlocutor privilegiat. Avui resseguim als quadres de Candelaria l'empremta entranyable d'uns personatges que eren models i modeladors, esboços d'un mode de vida, apunts al natural d'una modalitat de convivència, inspiradors i inspirats. Per més fervent que en sigui el record, però, no els convertiran mai en mites els qui van viure'ls de prou a prop per a no cedir ara a romanticismes desbocats. Eren tremendament humans i aquest és el mèrit.

S'ha escrit molt poc, poquíssim, sobre la història local de Calella, la història de la gent que ha fet i ha refet aquestes Voltes tan dibuixades, tan fotografiades i tan corregudes l'estiu. D'alguna manera, Candelaria ha pintat aquesta història. Martí Peret, Lluís Domingo, Pepet Gilet, en Blau, en Perico de can Màcio, les àvies de can Batlle, Tomàs Ruet i tants altres són als seus quadres. No hi apareix només la fesomia i el posat, com podria semblar en una primera contemplació precipitada. Si l'observador afua els ulls davant la tela o el dibuix com ho faria del Port Bo estant per a inquirir el carés del temps més enllà de l'Illa, endevinarà en l'obra de Candelaria el traç d'un sistema de vida protagonitzat per una gent i per un lloc.

Naturalment, el sistema de vida, la gent i el lloc han canviat força durant els últims anys, com

Renée Pensold Motherwell. Coll. Rodolfo Candelaria

El pintor Rodolfo Candelaria posava sota les Voltes per a la foto de la pàgina següent, quan va aparèixer inesperadament Pere Berta, donant com a resultat aquesta imatge, que es va acabar utilitzant com a portada del catàleg d'una de les exposicions del pintor, l'any 1967

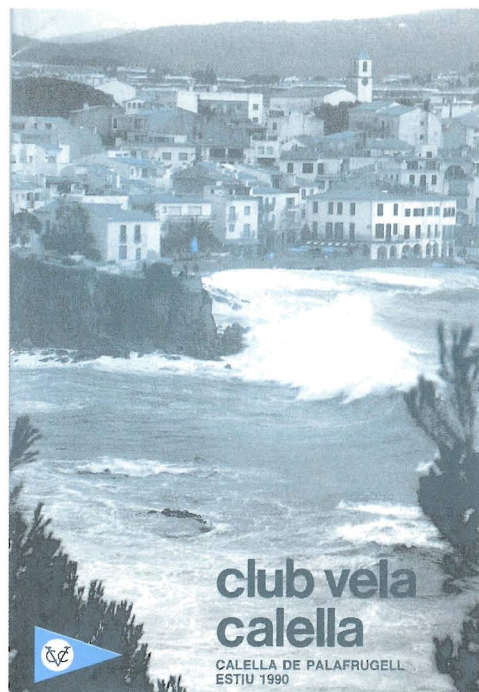
també canvia la pintura de Candelaria. No es tracta d'enyorar cap suposada arcàdia, ancorada en el passat. Es tracta, al meu entendre, d'aplicar avui contra la insensibilitat la mateixa estimació que ens fa apreciar un sistema de vida, una gent, un lloc i una obra artística. Amb la intenció de fruit-ne en condicions mínimament agradables i no hipotecar-ho massa per als qui vindran. En aquest sentit, els quadres de Candelaria m'apareixen com un al·legat, serè i rotund. Aquesta és, per a mi, la recompensa d'una opció artística: arribar a ser vista com a mirall. No només per a empolainar-se, sinó sobretot per a tenir present.

Xavier Febrés. *Rodolfo S. Candelaria.*
30 anys de la seva obra. 1986

un Comitè de Regates permanent i ell ho va acabar deixant. A finals dels anys seixanta, el Club Vela Calella va crear el trofeu Toni Pelegrí a la memòria del fill d'un dels socis més pregonos del club, del mateix nom, que ha estat una figura important de l'esport de la vela a Catalunya. Al 1986, la Federació Catalana de Vela va concedir al club el seu guardó anual a l'entitat catalana que més s'ha distingit en la promoció d'aquest esport.

L'Associació d'Amics de Calella es va fundar l'any 1961. Al 1983 va canviar de denominació i passà a dir-se Associació de Veïns i Amics de Calella, que és el nom amb què s'ha mantingut fins a l'actualitat. La diferent nomenclatura és una mica represen-

*Un número de la revista
del Club Vela Calella*

tativa del fet que, al començament, fos sobretot una iniciativa d'estiuejants de fora i que amb el temps, tot i continuar havent-hi entre els socis una gran majoria de gent forastera, ha passat a tenir més protagonisme gent que viu tot l'any a Calella.

El primer president de l'Associació i el seu principal impulsor va ser Antoni J. Rovira, un barceloní amb casa al Canadell que va treballar durant molts anys per a millorar Calella, aconseguint les coses a base d'insistència i de ser-hi a sobre, encara que això fos a risc de fer-se pesat. Era una persona enormement correcta que tractava la gent amb molta deferència i a les senyores en particular amb una galanteria i delicadesa que semblaven una mica fora d'època. La seva gran il·lusió va ser sempre poder fer coses pel poble. Calella, deia, era la seva obsessió. Quan es va vendre la casa, ja que la seva salut no li permetia continuar venint-hi, va afirmar que hagués preferit baixar substancialment el preu si els nous propietaris s'haguessin compromès a deixar-la tal com estava. La casa va acabar essent enderrocada.

El va substituir com a president Antonio Velasco, que vivia a Madrid i tenia l'avantatge d'estar ben relacionat. En aquells temps es donava molta importància al fet de conèixer gent i tenir la possibilitat de moure fils, ja que era l'única manera de poder tirar endavant les iniciatives. Amb l'arribada de la democràcia la cosa va començar a funcionar d'una altra manera. Antonio Velasco va tenir una intervenció important en la instal·lació d'una oficina de correus a l'edifici de les escoles, duent a terme tota una sèrie de gestions des de Madrid mateix. Però va estar poc temps en el càrrec i el va succeir el periodista Carles Sentís.

Carles Sentís havia vingut per primera vegada a Calella abans de la guerra civil. Era

Renate Ponsold Moberwell. Coll: Rodolfo Candelaria

El pintor Rodolfo S. Candelaria (El Paso, Texas, USA, 1932), que també va ser membre de la Junta de l'Associació, en una fotografia presa sota les Voltes. Va arribar a Calella a l'hivern de 1959 i, llevat d'algunes escapades puntuals, ja no se'n va moure fins que al 1999 va traslladar per motius de salut la seva residència del Golfet a Palafrugell. Durant la seva etapa a la Junta va participar en tot tipus de temes, com ara l'organització de la festa major —ajudant a finançar-la amb les subhastes de quadres de pintors coneguts seus que els cedien gratuïtament— i arribant a ocupar-se fins i tot d'anar a netejar les platges. Els seus quadres, molt populars, han recollit repetidament la figura dels darrers pescadors de Calella, aquells que ell va conèixer i amb els qui va conviure. A Calella, els pescadors de Rodolfo Candelaria s'han ficat en un munt de cases, de restaurants i de bars, han il·lustrat des de menús a samarretes, i fins i tot se n'han fet recentment dues escultures, les úniques que trobem en espais públics de Calella; s'ha produït una total identificació entre l'artista i els personatges que plasma en les seves obres i amb l'entorn en què un i altres es mouen

Programa de la primera festa major organitzada per l'Associació

Carles Sentís i Anfruns (Barcelona, 1911). Després de llicenciar-se en dret, va ser corresponsal de guerra dels diaris La Vanguardia i ABC al Congo, convidat pel general De Gaulle a la conferència on s'establí la France Libre, i a Algèria. Va visitar els camps de concentració de la segona guerra mundial amb l'exèrcit americà tan bon punt foren descoberts i va cobrir el procés de Nuremberg. Posteriorment va ser als Estats Units, a Bèlgica i a París exercint de periodista. Ha estat director de l'agència Efe, Ràdio Barcelona, Tele/Expres i de diversos espais informatius a Televisió espanyola. En el camp de la política, fou conseller de la Generalitat del govern de Josep Tarradellas, essent un dels puntals del retorn d'aquest darrer des de l'exili, i diputat per UCD en les dues primeres legislatures democràtiques. Fou degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya des de la seva creació fins al 1991. És autor de diversos llibres de testimoniatge periodístic i el 1998 va rebre el Premi Nacional de Cultura de la Generalitat de periodisme. A més d'aquest currículum impressionant, Carles Sentís va ser durant dotze anys president de l'Associació d'Amics de Calella i és probablement l'estiuejant barceloní més antic que queda en el poble

FESTA MAJOR CALELLA DE PALAFRUGELL

Dia 29 Juny 1973

EN HONOR DE SANT PERE PESCADOR

*-Plus que Dieu ne sa passer
au delà de l'océan
garde-nous en terre i mar
Oh! Saint Pere de Calella -*

(Dith goig de C. J. J. J.)

DESPRÉS de molts anys que el nostre estimat rector Miquel Rofad, l'organitzador de la nostra festa, aquest any, serà a càrrec de l'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE CALELLA DE PALAFRUGELL, qui cuidarà del següent

PROGRAMA:

MATÍ

A les 7:30: MISSA MATINAL
A les 11 : OFICI SOLEMNE

TARDA

A les 7 — AUDICIÓ DE SARDANES

NIT

A les 10:50: SARDANES i finalment BALL.

El festival es celebrarà a la plaça de Sant Pere i amb l'orquestra CANIGÓ

Bones festes!

*Encara no sou soci de l'Associació
d'Amics de Calella de Palafrugell?*

Per més informació: Tel. 011 11 11 11

familiar del notari de la Bisbal Fulgenci Matas, que també exercia de notari per tota aquesta zona, ja que a Palafrugell no n'hi havia un de fix. Es venien a banyar a diversos indrets de la costa, però especialment a Calella. Fulgenci Matas va llogar una casa al Canadell que era propietat de la família Jubert. Carles Sentís, juntament amb altres amics, hi estiuejà durant onze anys amb la seva futura dona, malgrat que algun estiu eren més enllà de l'Atlàntic i no els va ser possible venir. Més endavant, decidiren comprar un terreny al passeig de la Torre i al 1958 s'hi van fer la casa on encara vénen els estius i els caps de setmana d'hivern.

A Carles Sentís el va substituir el palafrugellenc Joan Cortey, que en haver de traslladar la seva residència a Madrid per motius laborals només va poder estar dos anys en el càrrec. Aquest va ser assumit llavors pel calellenc Josep Esteba, que l'ha exercit fins l'any 2000.

Quan es va crear l'Associació, a Calella gairebé no hi havia cap carrer asfaltat, tot

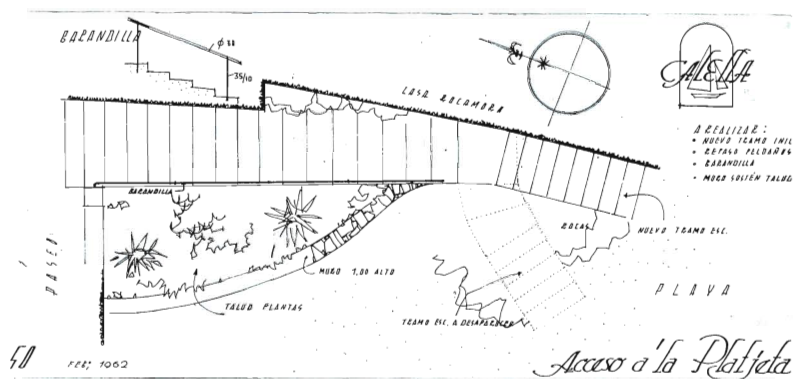

Col·l. Carles Sentís

eren camins de terra. A partir d'aquí la Junta es va proposar com a objectiu prioritari la millora de les comunicacions i va treballar estretament amb l'Ajuntament perquè s'anessin fent tota una sèrie d'obres d'infraestructura. Es va trobar una resposta positiva en el consistori que llavors encapçalava l'alcalde Joan Gich i en el qual també es trobaven com a tinents d'alcalde els membres de la Junta de l'Associació Francesc Alsius i Lluís Esteba. Val a dir que va coincidir amb una època, els anys seixanta, en què la urbanització i la creació d'infraestructures i de serveis estava en el seu punt àlgid. Fins llavors, tot s'ha de dir, l'Ajuntament no havia fet gairebé res per Calella. S'argumentava que no hi havia diners, la qual cosa era certa, ja que cal tenir en compte que la contribució urbana era mínima, però de totes maneres la veritat és que tampoc no hi havia interès a fer coses.

Les obres de més envergadura les assumia l'Ajuntament, l'Associació al seu torn finançava millores més assequibles, com ara la construcció de voreres o el condicionament dels accessos a les platges, iniciativa que es va prendre al 1962 en base als projectes que va presentar Joan Pericot, igualment membre de la Junta. Moltes d'aquestes obres les duia a terme l'empresa de Tomàs Moret seguint les indicacions del senyor Rovira.

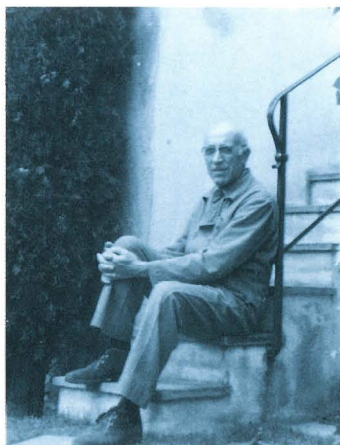
L'estiu de 1962 va arribar a Calella l'aigua potable. En aquell mateix moment, es començaren a fer les primeres proves del nou enllumenat públic i es feren les obres de l'embarcador del Port Bo, al qual es va dotar d'una solidesa que impedia al temporal malmenar-lo cada any. Al 1964 l'Associació va començar a instal·lar els fanals artístics en el centre. El nou enllumenat es va inaugurar abans de l'estiu de 1965, el mateix any en què l'Ajuntament va completar la portada d'aigües a Calella.

Pel que fa a la pavimentació de carrers, el juny de 1962 s'havia començat a asfaltar el carrer de Chopitea i la plaça de Sant Pere i s'havia empedrat el carrer de les Voltes. Estava previst que aquest darrer s'asfaltés igual que els altres, però hi havia el risc de trencar la xarxa de clavegueram i es va optar per col·locar-hi unes llambordes que van durar fins que es féu el passeig del mar. Al 1965 es va asfaltar el tram del carrer del Pirroig fins a la Torre i l'Associació va obtenir el permís de l'Ajuntament per a empedrar el carrer de Gravina. El març de 1966 es van asfaltar els carrers de Lladó i de Lepanto. El mes de maig d'aquest mateix any, els hi va tocar el torn als carrers del Calau i de Francesc Estrabau, a més es dugué a terme la resta de la urbanització del passeig de la Torre. Al 1969 es va arreglar i enjardinar la plaça d'Agustí Prat, es van asfaltar els carrers al voltant de l'església i el carrer de Tarrús, i es van construir les escales d'accés a la plaça del Port Bo. Aquesta no es va empedrar fins ben entrats els anys setanta. L'empedrat del carrer de Miramar, també de 1969, va anar a càrrec de l'Associació.

A partir de 1966, l'Associació va tenir la iniciativa de retolar de manera uniforme els carrers del poble, amb plaques de ceràmica de lletres blaves i sota la direcció de Joan Pericot,

Plànol de la millora d'accés a la Platjeta, realitzat per Joan Pericot. Si bé en la resta de platges l'obra es va fer a càrrec de l'Associació, la de la Platjeta es va oferir a pagar-la Lluís Esteba, que era propietari d'un dels soterranis d'aquesta

Lluís Esteba i Avellí (Palafrugell, 1912 - Calella, 1995) al jardí de casa seva. Va venir a viure a Calella passada la guerra arran del seu casament amb Rosa Gelpí. Carles Sentís el va definir com "un home de bon gust, culte i, sobretot, d'una gran discreció". Des de l'Associació d'Amics de Calella va dur a terme una feina permanent i desinteressada, ajudat pel seu caràcter educat i dialogant, però sempre defugint de protagonismes i mantenint-se en segon terme. Com que els presidents eren de fora, ell els servia d'enllaç i seguia els temes de més a prop. Va ser quart tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Palafrugell de 1960 a 1967, amb Joan Gich de batlle i darrera palafrugellencs il·lustres com Ramir Medir, Frederic Martí i Francesc Alsius. Tornant a citar Carles Sentís, Lluís Esteba "va esmerçar tota la seva dedicació a Calella tant quan era de la Junta com quan no ho fou. N'hi va haver algun altre com ell? Potser sí, però jo no en conec d'altre"

que les va dissenyar. Els darrers rètols es van col·locar al 1969. Aquestes plaques encara es mantenen, malgrat que les obres modernes han acabat amb algunes, i la mateixa Associació té la intenció d'ampliar-les a altres carrers.

Malauradament el pressupost de l'entitat no donava per a molt i en un moment donat aquestes petites obres es van deixar de fer perquè ni el senyor Rovira es podia comprometre a pagar-les ni l'Ajuntament tenia pressupost per a assumir-les.

L'Associació celebrava la seva assemblea general al mes d'agost a l'Hotel Alga i el cert és que eren quatre gats. Al 1984 es va decidir fer un canvi i passar-la a la festivitat de Tots Sants, al mes de novembre, aprofitant l'avinentsa per a convidar els assistents a bunyols i panells. L'acte es va dur a terme al menjador de l'Hotel Batlle i fou tot un èxit d'assistència. Hi havia un centenar de persones i es pot dir que va ser la primera vegada que l'Associació estava realment reunida. Com a anècdota cal recordar que l'electricitat havia marxat a mitja tarda i Margarita Galceran, com a amfitriona, va haver d'emplenar la sala d'espelmes. En els darrers anys l'assemblea es va passar a fer al mes de juny, just abans de la Festa Major, però recentment s'ha recuperat la tradicional diada de Tots Sants per a fer-ne una segona.

Al llarg de la seva història, l'Associació ha organitzat diversos homenatges a persones amb alguna relació significativa amb Calella. Els dos primers van ser a Pepet Gilet, al 1963 nomenant-lo soci d'honor "por ser el primer marinero que con simpatía y amor pidió ser socio" i al 1964, pòstum, quan es va col·locar una placa al carrer on vivia, batejant-lo amb el nom de "Pas d'en Pepet Gilet". Val a dir que la placa va ser pagada a mitges entre Joan Pericot i el llavors alcalde Joan Gich. Precisament, al 1965 es va homenatjar Joan de Llobet,

president de la Diputació de Girona, i Joan Gich, que van ser nomenats socis d'honor "por los méritos contraídos en pro del embellecimiento y mejora del burgo marinero de Calella". Al 1972 es va nomenar president honorari Antoni J. Rovira, amb motiu del seu cessament per raons de salut. No es va tornar a celebrar cap acte d'aquest tipus fins nou anys després, al 1981, en què l'homenatjat va ser Joan Pericot. Al 1989 ho fou Lluís Esteba, nomenat soci d'honor "en reconeixement als seus mèrits". I, finalment, al 1990 es va homenatjar mossèn Rafel Duran a l'Hotel Alga, descobrint una placa a l'entrada de l'església. Hi havia la intenció de donar el seu nom a un carrer de Calella, però ja en tenia un dedicat a Llafranc i no és possible que en un mateix municipi dos carrers es diguin igual. L'alternativa va ser col·locar l'esmentada placa.

Tirant una altra vegada endarrere, cal dir que al 1973 mossèn Rafel va sol·licitar a l'Associació d'Amics de Calella que es cuidés de la festa major, cosa que ha vingut fent fins a l'actualitat, sense abandonar les visites demanant col·laboracions econòmiques, que ara es limiten als establiments i no passen pels particulars. El trasllat dels balls de la plaça de Sant Pere a la del Port Bo, probablement dut a terme quan l'organització va passar a l'Associació, no va estar exempt de polèmica, en el sentit que s'estava variant el lloc de festa tradicional. Curiosament ara la gran majoria dels actes d'aquest tipus passen pel Port Bo i en canvi la plaça de Sant Pere, potser perquè ha estat ocupada en gran part i de manera desafortunada per taules i cadires dels bars, ha estat abandonada.

Paral·lelament a això, l'Associació va estar organitzant durant vint anys la cantada d'havaneres de Calella, però sobre això és necessari tornar-hi més endavant i amb més calma.

Llorca. AMP, col·l. Raquel Gifre

Sardanes durant la festa major de 1963

Finalment, cal parlar del Poseidon Nemrod Club, fundat al 1969 arran de l'arribada a Calella l'any anterior d'un grup d'alemanys per a provar unes embarcacions

La Cobla Baix Empordà fent les toques de sardanes que cada dissabte d'estiu organitza l'Associació de Veïns i Amics de Calella

Joan Amella

tipus zodiac. Un cop de tornada al seu país, van decidir muntar un club de submarinisme a la nostra costa i instal·lar-se en primera instància en un dels soterranis de la Platgeta i després a l'actual emplaçament de la platja del Port Pelegrí. Els fundadors van ser Horst Linder i Rudi Pacena. Aquest darrer es va casar després amb la Montserrat Niell de can Batlle i passaren a viure permanentment a Calella.

El club encara funciona des de Setmana Santa fins al mes d'octubre, contribuint a fer venir visitants fora de la temporada estrictament estival.

Al principi només portaven els submarinistes a llocs escollits de la costa, però actualment també es dediquen a l'ensenyament del submarinisme a tots els nivells i organitzen cursos de biologia subvencionats pel govern d'Alemanya. Els seus clients són bàsicament d'aquest país.

Antoni J. Rovira. President fundador de l'Associació d'Amics de Calella. El 15 de juliol de 1966, el Ple de l'Ajuntament va acordar "por aclamación" nomenar-lo fill adoptiu de Calella per la gran tasca que va realitzar. També féu personalment una gestió diplomàtica decisiva amb la marquesa de Serrallonga, propietària dels terrenys on ara hi ha el mirador de Sant Sebastià, perquè els cedís a l'Ajuntament, havent-se de desplaçar a tal efecte fins a Madrid. Lluís Esteba, en una entrevista al Crònica d'un any, explicava l'episodi d'aquesta manera: "El senyor Rovira va ser capaç d'obtenir aquesta cessió davant de la qual havien fracassat batlles i regidors. El dia que Rovira ens comunicà la nova ho féu per telegrama a l'Ajuntament mateix on estàvem reunits els components del consistori Gich. Ens va fer molta gràcia. Deia així: "La marquesa ha firmado. Stop. Viva la marquesa!"

Cobla Montserrat Niell

PEPET GILET

Homenatge "Pepet Gilet"
a Calella de Palafrugell
(...)

Després donà la paraula al consoci Joan Pericot, el qual, fent una glosa de l'acte sobre una breu biografia d'en Josep Bofill, digué les paraules que segueixen:

"Es extraordinari que estiguem reunits ací per una cosa tan amable, tan senzilla i tan espiritual com aquesta.

També és difícil aclarir el fons magnífic que té aquesta reunió, quan per molts constitueix un homenatge, per altres una manifestació de divertiment i, fins i tot, per alguns una mostra de vanitat o de broma.

No!, res d'això; és senzillament un acte net i clar nascut d'un gran agraïment i ple de joia encara que, amargament, sigui extraordinari, quan tot el que el motiva hauria d'ésser normal i quotidià. D'una banda estem ací els Amics de Calella; als quals en nom de la Junta dono les gràcies per la seva assistència.

Nosaltres —els Amics— som els enamorats de Calella, que voldríem per ella totes les bones coses possibles, però que —cal confessar-ho— en el joc som els forasters, encara que molts hem nascut ben a la vora. Per tant nosaltres som els que hem d'agraïr el que la naturalesa i la gent de Calella ens donen.

A davant tenim en "Pepet Gilet", a qui no cal presentar. Voldríem, però, repassar ràpidament el que aquesta per ventura llarga vida vol dir davant de nosaltres —els forasters— de calellisme, de marineria i de prodigiosa humanitat.

Josep Bofill i Pirroig (ja no es poden tenir cognoms més de Calella si hom no es diu pas Josep Còdol i Forcats!), va néixer, fill de Gil Bofill, l'any 1883.

Als set anys, amb davantal encara, ja anava en mar a ajudar l'avi Parals. Aquest li donava una pesseta per setmana amb l'obligació de declarar

*La seva inconfundible
figura sobre la barca*

que mai no agafàven res. Després entre l'adolescència i el soldat, va fer la carrera de les barques de mitjana, les barques de transport que anàven a Barcelona en sis hores o dos dies, segons el vent.

Vingué, als vint anys, l'anar a servir el Rei i ho feu amb prop de dos anys d'estada a l'illa africana de Xafarinas. Retornà a Calella per arreu, on feu la gran etapa de les barques de "Bou": menant, amb un encert especialíssim, la que feia parella amb la del inolvidable Tianet Lladó.

Allò sí que era navegar i pescar! Fa riure veure'ns a nosaltres, quan ens creiem mitjos mariners, si hom pensa en el què vol dir manejar una barca de nou o deu metres de llargada, entrant i sortint de les cales, entre esculls, sense rem, només amb un drap com una casa al pal! Es clar que amb aquella escola, un home despert i sensible com en Pepet —físicament hereu de Grècia i Roma— s'havia d'anar afinant i amb els dies, ni el mar ni el vent, ni la tonada ni el fogó, li havien d'ensenyar res. Més endavant, encara, vinguéren els anys de llagut i de bot; dels rem i de les cordes, de fluïxes

i de volantins, i, és clar, prop dels seus 60 anys, l'aigua, les roques, el "suquet" i el *Tú eres Paquita*, agafats de la mà d'en Pepet, foren les coses més bones que hem viscut al món!

Per això, —i molts no ho entenen— la seva humanitat, l'enginy i el seu caràcter han estat tan visibles, que el seu nom s'ha repetit com a símbol centenars de vegades a tot arreu. Per si això fos poc ara, als 80 anys, ell representa tots els boníssims companys seus que avui no poden ésser ací. Tots sabeu qui vull dir! Representa, també, tots els mariners de Calella; aquells amics que sempre tenen una paraula per vosaltres, un braç amable per a saludar-vos en el mar. Els que us donen un bon consell i els que us diuen que farà mal temps.

Tots, tots! Resten dins la personalitat venturosa d'en Pepet. Per això conteu amics, ¡quina joia!, quin favor, quina distinció representa el que aquest home —en mig dels indiferents, dels egoistes, dels ressentits, dels beneïts— s'arranqués un dia i ens digués: Sí, m'agrada el que feu. Jo vull ésser soci dels Amics de Calella i pagar el

que pugui per ajudar-vos!

Això sols podia pagar-se amb aquest acte, provocat per la Junta per a donar les gràcies a en Pepet Gilet. Per a dir-li que li desitgem molts anys de vida. Per a dir-li que el seu gest ens obliga a fer tot el que es pugui per a la seva Calella, i què, nosaltres —mendicants de pau que anem pel món amb el neguit i les nafres de la vida sospirant per un raconet de Calella— l'abracem cordialment creguts de que abracem amb ell tot Calella!"

(...)

Revista de Palafrugell, agost de 1963.

Amb un mero

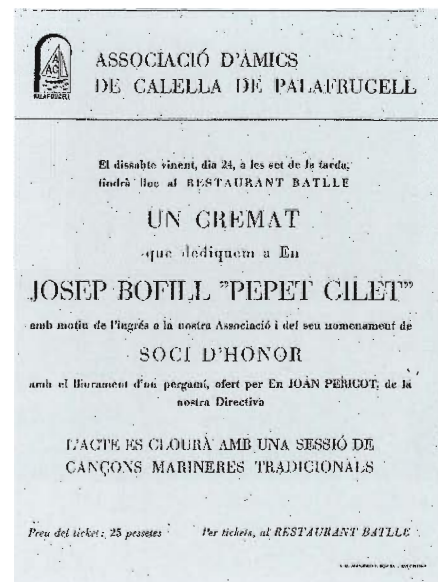

Col·l. Josep Niell

Un Pepet Gilet simbòlic

En el descobriment de la placa que dona nom a un petit carrer de Calella de Palafrugell, més que parlar del "Pas d'en Pepet Gilet" —que això diu la placa— vaig voler parlar de la significació del seu traspàs. Tot pas és, en el fons, una mena de traspàs. Cada pas que fem ens apropa del darrer que farem, del que traspassará el mur del silenci. Ara, degut a l'aviació i a les velocitats supersòniques, està de moda parlar i escriure del mur del so. Pels avions i àdhuc pel cos i pel cor dels aviadors, potser sí que compta molt el mur del so. Però per l'ànima només hi ha, com sempre hi ha hagut, el mur del silenci. Els francesos diuen que en el seu país tot acaba en una cançó: es fa la revolució francesa i finalment una de les poques coses que en resten intactes és la Marsellesa; es fa la guerra que aquest dies ha complert el centenari i en queda la Madelon; de la darrera gran guerra, tan poc romàntica i tan caòtica, no en quedaria ni cançó si a darrera hora els francesos no s'haguessin fet seva, com trofeu de guerra, la Lily Marlen, cançó alemanya. Tot acaba en cançons? Més aviat tot comença amb cançons... I tot, en definitiva, acaba en silencis. El silenci de la mort seguirà el darrer eco que planarà potser un dia sobre la terra.

En Pep Gilet, com els seus companys de la tertúlia coral de Calella, sabia harmonitzar molt bé les cançons i els silencis, sabia cantar i sabia callar. La imatge més forta que guardo d'en Pepet no ve d'un dia de cremat o bé de quan, pertocant-li algun solo, s'aixecava d'una manera molt característica tot esbossant el gest d'un ballador. És més forta dintre meu la imatge d'un Pep Gilet sol i amb la boca ben closa, remant rítmicament sobre les aigües quietes en les primeres hores d'un qualsevol matí d'estiu. Sense apenes moure les seves robustes espatlles, semblava lliscar sobre l'aigua, a vegades com petrificada de tan immòbil. De tant en tant se'l veia utilitzar aquest estri tan primitiu anomenat "el mirall" i que, fins que aparegueren les ulleres de

goma dels pescadors submarins, era l'únic mitjà existent per veure el fons del mar. Bo i assegut, s'abocava tantost a habond tantost a estribord i amb el seu pes semblava que enfonsaria la barca. Pescava o simplement es complavia a mirar el fons del mar? No ho sé ben bé. Estava allà com entre dues aigües; car la calitja de l'estiu, en dies sense vent, sembla unir el cel i el mar. No se sabia tan sols si estava lluny o aprop, car la llum de certes hores quietes també fa perdre el sentit de les distàncies. Era en aquells moments un Pep Gilet gairebé irreal, com avui el veiem a través d'un lluminós record. Era aleshores un Pepet silenciós i no pas cantaire. Perfilat sobre les aigües, apareixia més pígnic que mai: fort i massís i amb un coll poderós, que de tan ample i curt semblava inexistent. Amb més amplada d'espatlla, en Pep Gilet, mariner fill de mariners, s'assemblava a Joan XXIII, fill de pagesos, igualment llatins. La seva autenticitat i el no voler semblar res del que no era, li donaven l'aire senyorial que no tenen molts dels que

Col·l. Esteban

Josep Bofill i Pirroig, en Pepet Gilet (Calella, 1883-1963). Era un home extrovertit que respirava bondat i potser fou el pescador que destacà més entre els visitants de Calella pel seu caràcter obert i rialler. Quan cantaven a can Batlle, ell era el primer a aixecar-se, a ballar i a fer bromes als assistents. Caminava com un ratinyol, igual que el papa Joan XXIII, a qui deien que s'assemblava. Va ser un dels personatges més populars de Calella entre els estiuejants

ho volen aparentar. Durant un cremat en el Mas Juny, en Jordi Puig em digué: "Tu que coneixes pescadors de Calella, presenta'ls al rei Humbert". I aleshores en Pep Gilet parlà amb el rei d'Itàlia, molt interessat per les cançons dels pescadors, amb tota la seva naturalitat i espontaneïtat. En vida féu el que volgué i el que li agradava. Veié el seu mar fins a les seves darreres hores i no es privà de les seves anxoques i els seus vasos de vi que tant desesperaven el seu metge. El seu traspàs també ha estat excepcional. Poc abans de morir va assistir al seu propi homenatge, cosa poc freqüent, perquè, entre nosaltres, s'elogia molt més els morts que els que encara viuen. Molt poc després de la seva mort, bategem un carrer amb el seu nom, cosa que aconsegueixen ben pocs patricis. Perquè els que venim a Calella tot d'una ens hem dedicat tant a en Pep Gilet? Probablement perquè ens hem adonat de què una Calella de Palafrugell, la que havíem conegut en els nostres millors anys, està desapareixent. Es moriren en Pere, en Blau, en Tianet, en Mèlio i altres pescadors, generalment en els hiverns, quan

apenes venim per ací, i sobtadament realitzàrem l'any passat que ja no quedava més que en Pep Gilet, excepció feta d'en Francesc Rovira, que era notablement més jove que la resta dels cantaires.

Es moria alguna cosa substancial de Calella i, per tant, també es moria alguna cosa dintre de nosaltres mateixos. Fou aleshores que correguérem a subjectar —a homenatjar— a en Pep Gilet i a aferrar-nos, avui, a la seva imatge i memòria, fent-la símbol també dels altres cantaires i, en realitat de tots els pescadors de Calella que sense ells saber-ho, han salvat fins ara aquest autèntic poble mariner de la Costa Brava, menys castigat que altres que han sofert sovint estrambòtiques construccions, car ells ací havien creat, abocat al mar per sobre les típiques voltes, un poble fet i acabat. Cultivem la memòria dels desapareguts i que això ens ajudi a mantenir la nostra germanor i intactes els llocs on ells deixaren solc i arrel.

Carles Sentís. Revista de Palafrugell, setembre de 1964.

ASSOCIACIO D'AMICS DE CALELLA DE PALAFRUGELL

DIUMENGE, DIA 30 D'AGOST DEL 1964. A les 8:30 i a la sortida de la Missa de les 8 del vespre, tindrà lloc a Calella la

IL·LUMINACIO SIMBOLICA

del primer carrer de la Vila, que serà el carrer Gravina, i per tal motiu, es rotularà en forma oficial el ~~PRIMER~~ que es nomenarà des d'aquell moment **PAS D'EN PEP GILET**, desent-hi descoberta una placa dedicada a perpetuar la seva memòria en

HOMENATGE POSTUM

al bon mariner, millor amic i un dels darrers cantaires de la Vila de Calella.

Seguidament el nostre Rector, Reverend Rafel Durán, procedirà a la benedicció de la mateixa. Obrirà l'acte el President de la Associació, i prendrà la paraula el nostre Carles Sentís. Clourà el mateix el Magnífic alcalde de Palafrugell, senyor Joan Gich.

Calellencs i amics d'en PEP GILET, acudiu tots a l'acte que se us invita, per tal de rendir-li un tribut pòstum, al rememorar les seves gestes.

L'avinguda del mar, també coneguda com l'autovia

L'any 1963 existia un pla general de construcció i millora d'accessos emprès per la Diputació de Girona. Entre els diversos projectes que s'hi preveien hi havia el de crear el que llavors anomenaven "Autopista Palafrugell — El mar". La idea inicial que havia partit de l'Ajuntament era la de millorar la carretera vella, però la Diputació va creure que el més convenient no era ampliar l'esmentada carretera sinó crear-ne una de nova que no hagués de carregar amb les inconveniències del traçat de l'antiga. La Diputació estava disposada a destinar més de nou milions a l'obra, cosa que representava la meitat del seu import. Davant d'aquesta oferta, l'Ajuntament va veure que se li presentava una oportunitat que no podia deixar perdre. Per altra banda, entre els vilatans la proposta va ser molt ben rebuda.

La idea inicial era requalificar la zona

Català Roca, La Costa Brava, 1978

*El precedent de les cantades a Calella:
la taverna, els pescadors i un bon cremat*

com a terreny urbà, creant en un termini de cinc anys habitatges per a uns dos mil habitants. L'Ajuntament fins i tot havia considerat com a punt a favor de la iniciativa els ingressos que percebria en concepte de llicències d'obres si continuava el desenvolupament turístic. Es parlava d'apartaments,

AMP

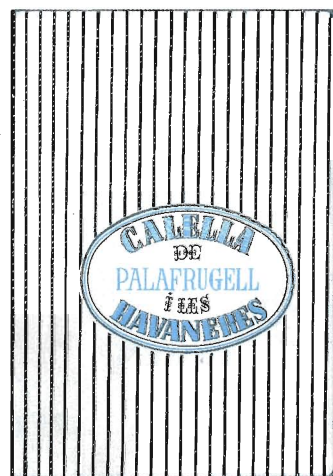
*El dia de la inauguració
de l'avinguda del Mar*

Cotl. M. Rosa Ungé

Alejandro Ungé i i Mula
(Sant Pol de Mar, 1909
– Calella, 1981),
fuster de professió i músic per afició

Edicions Porr-bo, 1966

jardins, piscines, centres d'esbarjo, comerços... És curiós veure com les previsions en aquest sentit no han tingut res a veure amb la realitat, però també és curiós el canvi de punt de vista que hi ha hagut amb els anys. Llavors la urbanització dels terrenys contigus a la futura avinguda del Mar era quelcom de positiu, interessava buscar més espais i crear zones residencials. La construcció de la nova carretera es veia d'una banda com una millora de les comunicacions i un acostament de Palafrugell al mar, cosa que afavoriria el turisme, però d'altra banda també es tenien en compte les possibilitats d'explotació turística d'uns terrenys que es revaloritzarien automàticament. En canvi, des d'un punt de vista actual, la construcció i la urbanització descontrolada han deixat una empremta prou forta entre la gent perquè una possible requalificació de l'actual sòl rústic dels voltants de la carretera sigui un tema molt delicat.

L'avinguda del Mar es va inaugurar al 1967. Curiosament aquest nom se li va donar perquè la gent ja l'anomenava així quan encara estava en construcció i l'Ajuntament va voler respectar el que en deien "el sentir general de la població". Actualment és coneguda popularment com a "l'autovia", encara que tècnicament no ho sigui, i segons amb qui parlis fins i tot com a "l'autopista", que de fet encara ho és menys. La gasolinera va començar a funcionar a l'estiu de 1973. Al 1985, es van posar les tanques a les voreres per tal de protegir els vianants, amb una interrupció motivada per la manca de pressupost que va provocar que temporalment quedés un tram sense tanques. Al 1994 s'hi va fer una nova obra, afegint una altra rotonda a l'alçada de les carpes per a facilitar-hi l'accés i fent una mitjana entre les dues vies que impedís als vehicles travessar d'una banda a l'altra, donada la perillositat del fet. Aquesta

Cotl. Maria Junot

Francesc Alsius i Granés (Palafrugell, 1920-1977). Tot i estudiar dret, es va dedicar a la venda de teixits, mantenint una tradició familiar que venia de 1673 amb la botiga de can Granés a la vila. Va formar part dues vegades del consistori municipal, on el seu caràcter conciliador va ajudar que s'arribés a molts compromisos de consens. Va ser també president del Patronat d'Arts i Oficis de Palafrugell —des d'on va promoure la publicació de la Revista de Palafrugell— i va jugar un paper important en el manteniment de les havaneres a Calella. Els premis literaris que atorga l'Institut de Palafrugell i que ell havia ajudat a crear sota el nom de Josep Pla, es van completar amb el Premi Francesc Alsius destinat a alumnes del mateix centre. Era un home culte, altruista i molt associatiu. A la seva mort, Carles Sentís va escriure que "A la Junta Directiva dels 'Amics de Calella de Palafrugell' sempre hi mancaren el seu consell i la seva visió. Els seus companys de Junta l'enyorarem tant a les hores de les havaneres com en els moments en què, entre dues cigarretes, feia riure o somriure a tothom amb la seva guspira d'ironia i el seu aire de treure importància a les coses"

separació, que va estrènyer l'espai per als cotxes, pretenia també obligar-los a minorar la velocitat. El cert és que molts han continuat circulant de pressa, a la vista dels excessius vehicles que any sí any també acaben sobre el monticle central de la ja no tan nova rotonda.

Calella de les havaneres

Abans parlàvem d'havaneres. De fet les havaneres s'han magnificat a Calella, fins al punt que de vegades sembla que només hi hagi això i que tots els pescadors anessin a la taverna a cantar-ne, quan n'hi havien molts que ni cantaven ni anaven a la taverna. Cal veure, però, què és el que va passar perquè un gènere musical que al començament del turisme ja estava en decadència arribés fins on ha arribat.

Durant la primera meitat dels anys seixanta, la majoria dels darrers pescadors que acostumaven a reunir-se per a cantar havaneres ens havien deixat. Si aquestes es van mantenir a Calella va ser en gran part gràcies que als bars de can Batlle i de la Vela es van continuar celebrant cantades nocturnes els caps de setmana, a les quals acudien especialment estiuejants de Barcelona. Al Bar Batlle, en Tomàs Palet, que havia crescut escoltant els pescadors a la taverna familiar, es va convertir en l'ànima d'unes vetllades musicals que s'allargaven fins

Pau Casals
Pla Verdi N.º 2 - H.º 3
Santurce, Puerto Rico

Rio Piedras- Monterrey-C/. Himalaya, 225.

Puerto Rico, 19 de gener de 1.972.

Sr. En Ernest Morató,
 Calella de Palafrugell.

Benvolgut amic;

He rebut el magnífic llibre que recull les "Havaneres" -llibre que m'ha estat portat, amb motiu del meu aniversari, per l'amic Alavedra - i l'he llegit amb molt de gust.

Trobo interessant que s'hagin recollit aquestes cançons ingènues, que responen a una època i reflexen un ambient, i, sobretot, em complau que, com me diu l'Alavedra, encara es cantin de tant en tant com una evocació de temps passats.

Agraït al seu obsequi, el saluda cordialment

Pau Casals

III CANTADA D'HAVANERES A CALELLA DE PALAFRUGELL

PLATJA DEL PORT-BO 2 d'Agost 1969, a les 10'30 de la nit

a altes hores de la matinada. Un altre establiment on es va mantenir la tradició fou el Bar Raquel, en gran part perquè era el local d'actuació d'Alejandro Ungé, un fuster afincat a Calella arran del seu casament amb Justa Gifre, la germana de Raquel, que tocava un petit acordió i que havia format el Trío Pinilla, tot i que el seu repertori es componia també d'altres tipus de cançons.

L'any 1966, amb la voluntat de recuperar aquestes havaneres que anaven camí de perdre's irremediablement, aparegué el llibre *Calella de Palafrugell i les havaneres*. Va ser una iniciativa dels palafrugellencs Francesc Alsius i Frederic Martí, tots dos regidors de l'Ajuntament, actualment amb dos carrers dedicats a la vila, que es van caracteritzar per ser els impulsors d'importantes iniciatives culturals. Joan Pericot va escriure el text del començament, després que Josep Pla hagués declinat l'oferta traspasant-li a ell, i féu els dibuixos que il·lustraven cada havanera, a més es va ocupar del disseny general del llibre, creant una portada que combinava les ratlles de l'uniforme dels soldats espanyols a la guerra de Cuba com a fons i la imitació de l'etiqueta d'una ampolla de canya o rom com a títol. El text d'introducció de Joan Pericot, que tenia

Col·l. Estada

Dues fotografies de la segona cantada, el 12 d'agost de 1968, que en el seu dia van ser publicades a Tele-Exprés. A la primera, el grup Port Bo i el mestre Sirés actuant. Darrere podem veure-hi Francesc Alsius i Joan Pericot

"Us heu fixat que l'havanera no és pas una cançó individual? Us heu fixat que cada lletra i cada música són gairebé una creació anònima i que cada cantada és una festa de colla i de grup? Aquella nit de llima groga de fa uns anys jo vaig sentir cantar a Calella els "Nois del Port Bo", uns homes curts dirigits per un vell de cabells blancs i d'espatlla lleugerament corbada: el mestre Sirés, l'autor de la immortal Gaviota. La multitud s'apil·lava a la placeta, s'asseia a la sorra de la platja, s'enfilava a les barques, escalava les roques, pujava per les cornises i s'instal·lava als terrats. La gent s'apuntava al so d'aquella música de somni, vinguda de la llumyania i de l'enyorança. La gent s'agafava del braç i, al compàs lent del ritme, imitava les onades del mar. La gent es dispersava després a poc a poc per retrobar-se altra vegada en grups més íntims, al voltant de la flama blava dels cremats, i confegia en comú una última havanera interminable que s'allergassava fins a la matinada. No crec que gaires pobles de la nostra terra puguin presentar, com aquest, una estampa semblant de convivència humana." Narcís-Jordi Aragó, en el pregó de les Festes de Primavera de Palafrugell, al 1975

una memòria remarcable, és una petita i breu obra mestra sobre la història de Calella, probablement del millor que s'ha escrit sobre el poble. Ernest Morató aportà la seva també gran memòria per a recuperar les peces i el músic Frederic Sirés les transcriví. El va editar Edicions Port Bo, a compte dels autors. El dia de Tots Sants, al bar de Can Batlle, es va presentar el llibre amb una cantada informal i amb la presència d'una trentena de persones, en la seva majoria familiars i amics dels organitzadors, que van omplir el local. Francesc Alsius va iniciar l'acte llegint el conegut poema de Pere Benavent, amb el qual s'intentava deixar ben clar que hi havia un lligam molt important amb el passat. Es va portar un harmòni de pedals que hi havia a

l'ermita de Sant Sebastià i que va tocar Frederic Sirés, acompanyat per les veus del grup Port Bo.

La cosa va tenir tant d'èxit que, l'estiu següent, Francesc Alsius i Joan Pericot van proposar de repetir l'experiència. No va ser quelcom de molt treballat, no es va dir "volem organitzar una cantada", sinó que va tenir una gran part d'espontaneïtat i improvisació. Probablement va ser a partir de la segona edició que es va oficialitzar la intervenció de l'Associació d'Amics de Calella com a organitzadora, encara que extraoficialment era com si ja ho fos, perquè tant Francesc Alsius com Joan Pericot eren membres de la seva Junta Directiva. A més dels dos citats, hi van participar molt activament el president Antoni J. Rovira —bastant oblidat a l'actualitat quan de fet va ser qui més feina va fer en els primers anys— i després Lluís Esteba.

La primera cantada oficial es va fer el 2 de setembre de 1967, al començament del carrer de Calau. Francesc Alsius va telefonar el dia abans als bars del voltant dient-los que tinguessin més cremat del normal, ja que hi hauria més gent. Es va portar un piano i instal·lar una precària il·luminació que anava connectada en una casa propera. L'any següent, la cantada es va desplaçar una mica, entre el bar Gelpí i can Palet. No fou fins al 1969 que l'escenari es va traslladar a la plaça del Port Bo i d'allà ja no se n'ha mogut. L'únic canvi, dins la mateixa plaça, va tenir lloc al 1979, quan els cantants, que es posaven d'esquenes al mur de Can Batlle, es van col·locar d'esquenes al mar sobre les roques del Fesol, davant la problemàtica creada per l'augment de gent i les empentes que hi havia a la rampa.

El primer any, el senyor Rovira buscava per a presentar l'esdeveniment una persona

que sabés idiomes i la tasca va recaure en Roser Gelpí, que féu de presentadora en castellà, francès, anglès i alemany. Potseriorment se'n va cuidar Brigitte Robert, però sense sortir a l'escenari, amb veu en off en altaveus. Aquestes representacions es van fer encara dins l'amateurisme més absolut. A partir de llavors la presentació va anar a càrrec de professionals de la ràdio o la televisió.

Durant les tres primeres edicions, l'empresa de Tomàs Moret es va cuidar d'anar a buscar les cadires a Palamós, el piano a l'Hotel Alga, i de muntar l'enfustissat sobre el qual actuarien els grups, tot de manera gratuïta fins que la feina es va anar fent més important i no fou possible continuar fent-ho sense cost.

La cantada de 1969 va estar a punt de suspendre's per problemes de finançament. En el moment culminant de preparar la vetllada, l'Associació va rebre un comunicat de la Direcció de la Promoció del Turisme denegant la subvenció sol·licitada, que els havia estat promesa l'any anterior. Es veu que el delegat de Turisme de Girona havia estat traslladat de província i no havia deixat constància a Madrid de la petició. Això obligava a suspendre la cantada, mancada del suport econòmic necessari, i fou el que es va decidir fer. En divulgar-se la notícia, diversos associats suggeriren al senyor Rovira la necessitat d'obrir una subscripció popular per a sufragar l'acte. Llavors ell va encarregar-se personalment de fer una sèrie de visites als socis demanant una col·laboració econòmica. Només van fer falta vint-i-set visites i la tercera cantada es va poder celebrar.

L'èxit de la iniciativa va superar totes les previsions, començant a arrossegar un allau de gent que un poble petit com Calella no estava

Lluís Mainí

en condicions d'assumir. Una circular d'aquesta època de l'Associació als seus socis deia que "fins ara mai a la vida no pensàrem que s'aplegués a Calella una tal aglomeració de visitants". Alguns van criticar que s'hagués perdut l'esperit que impulsava aquelles primeres cantades de taverna, altres es queixaven del rebombori nocturn. Al 1969 es van comptabilitzar tres mil persones, al 1973 ja eren quatre mil, però això no és res en comparació amb la invasió de quaranta mil visitants que s'han calculat en algunes de les darreres cantades. L'Associació va fins i tot manifestar, en el llunyà 1974, el seu desig que l'interès de la multitud decaigués i s'obtingués així "la mida justa". Res més lluny de la realitat. La cantada va anar creixent i adquirint més i més importància. Entre les personalitats que han assistit trobem Adolfo Suárez (1977), els reis d'Espanya, el príncep i les infantes (1978), Josep Tarradellas (1979) i Jordi Pujol (1980), tots gràcies als bons oficis de Carles Sentís. Quan van tornar a venir les infantes, també al 1980 i per segona vegada, inesperada-

Una imatge d'una cantada dels anys vuitanta, amb la multitud que ja és habitual

PARLEM DE LES CANTADES D'HAVANERES

Tota tasca de grup posada al servei d'una comunitat convé que sigui considerada de tant en tant i el seu sentit i el seu desenvolupament es passin a la prova del repàs i del millorament. Diem això pensant en les Cantades d'havaneres de la nostra Calella, que enguany han arribat amb èxit creixent i amb un punt de discret to a l'edició vuitena; millor diríem la novena, si es comptés oficialment la que es féu per iniciar-les i que es celebrà arran de l'aparició del llibre *Calella de Palafrugell i les Havaneres*. Llibre que per raons de sensibilitat fou pensat i escrit tot ell en català i per raons de cultura les lletres de les havaneres hi són transcrits tal com es cantaren o sia en castellà. És un modest recull d'un folklore vivent d'unes cançons creades i cantades amb text castellà i que així hem sentit cantar als mariners de Calella, que de l'idioma oficial sabien el que van aprendre al "*estar plegados en Africa*" amb castellans fent el soldat. Les vuit cantades darreres han estat sempre a cura de l'Associació d'Amics de Calella, i el seu camí, com és natural, ha anat fent tentines i provatures. No cal dir que a hores d'ara el resum pot fer-se positivament constructiu i és convenient de fer-lo.

En primer lloc cal repassar l'origen de les cantades. Aquestes tingueren peu en la gran tradició marinera i la passió pel cant que posseïen els habitants d'aquest port de Palafrugell. Després de molt de temps d'ésser-ne l'expansió emotiva i recreativa passaren a l'ús particular de cada grup que es reunia al volt d'una taula ben proveïda i així les

Joan Pericot i Carles Sentís en ocasió d'una de les reunions de l'Associació, que tenien lloc a can Batlle.

coneguèrem i visquérem els palafrugellencs d'abans del turisme. Precisament pel gran sentit de cordialitat del nostre país, volguèrem —i tal vegada erràrem— que una cosa tan viva i sensible fos coneguda pels que no formaven part dels nostre món de cada dia. La coincidència d'aquesta expansió amb la desaparició dels darrers vells cantaires augmentà l'afany de l'evocació fidel i pura. Per això l'Associació d'Amics de Calella sempre ha dit i repetit —i caldria respectar el seu honest criteri— que aquestes cantades no seran mai un festival o un concurs per afalagar el gust del que no compregui Calella i el seu aire. Són, senzillament, una *evocació*, o millor un homenatge als homes i les coses de Calella que han desaparegut amb el temps i les circumstàncies, i en aquest sentit pensem que el record cal avivar-lo de la manera més ajustada a aquell món desaparegut.

Amb aquest ideal posat per fi, s'ha procurat depurar les successives cantades, que com és natural, han tingut grans alts i baixos i desviacions, de cara a la multitud, lamentables. Tot ha estat fet de bona fe i amb el pensament posat en la senzillesa i bon gust i per això s'han arraconat els dubtes inicials, amb la barreja llastimosa de programes (s'arribà a les cançons festives), les bambolines floralsques, els locutors xarons, l'escenari i la il·luminació i fins la improvisació dels cantaires a actuar; tot amb penens i treballs, amb el fi desitjable d'obtenir un mínim equilibri, mai prou perfecte.

Si anem, doncs, a considerar l'estat actual de les Cantades veurem que ja s'ha establert una relació cordial i directa entre la gran quantitat de públic i l'evocació cercada pels organitzadors. La gentada que ha vingut aquest any gosaríem dir que ha estat excessiva, ja que

la cabuda del Port Bo (lloc que considerem inamovible pels motius evocatiu exposats) és molt limitada. No s'hi pot fer més per ara. Esperem que l'interès de la multitud decaurà i aleshores obtindrem la mida justa.

També veurem que la tasca feta a l'hivern en recerca de grups musicals preparats ha donat enguany el seu fruit i hem d'agrair l'esforç dels que han entès el romanticisme de l'Associació i han treballat durant mesos amb delit i generositat per a substituir dignament allò que era molt espontani però que ja no pot tornar més.

Si en aquest punt arribem a considerar l'equilibri aconseguit, potser també és hora de repassar les possibles millores i aclarir conceptes que ajudin a comprendre la tasca portada a cap amb tanta il·lusió i sensibilitat. Al·ludim aquests dos aspectes precisament perquè una de les coses que no podem entendre els organitzadors de la vuitena cantada són les dificultats posades per alguns propietaris de cases veïnes del Port Bo a la col·locació dels indispensables aparells acústics que requereix la gentil expansió de la veu a totes les platges centrals de Calella. No, no s'entén aquesta intransigència quan els organitzadors han de vèncer tants problemes per veure com en els curs de la vetllada aquests senyors surten a la finestra a gaudir gratuïtament de l'espectacle al qual han negat el pa i la sal. Ho comprenen vostès? També caldria aclarir definitivament el mal entès que algú vol fer néixer respecte de la puresa exigida a les peces que ha d'executar cada grup. Quan en la meitat del segle XIX el músic cubà Manuel Saumell (1817-1870) féu néixer l'havanera de la *contradanza*, mai podia pensar que l'havanera es cantés en altre

idioma que el seu; com tampoc, per la mateixa època, el nostre Pep Ventura, quan transformà el contrapàs en sardana, no podia imaginar que la sardana portés una lletra en altre idioma que el català. És clar que es poden cantar sardanes i havaneres i tot allò que sigui cantable, en l'idioma que es vulgui, però l'esperit, la sensibilitat i el bon gust demanen respectar les coses tal com són, ja que les proves que s'han fet (en les nostres cantades mateix) han estat lamentables perquè cap músic ni poeta que valguin, es dedicaran a aquest menester de baix to. Cal repetir des de Calella i per Calella, que a Calella l'evocació d'aquells temps i la seva música preferida cal fer-la el més fidelment possible a tot allò perdut. Mai no havíem sentit en cap cantada una havanera adaptada o actual, com alguna que hem sentit, que val més oblidar per la seva cursileria i xaronisme. És de llei que pugui expansionar-se qualsevulla manifestació artística i per això s'ha cregut sempre en el gran paper que poden fer festivals o concursos com, per exemple, el "Festival de la Cançó Marinera" de Palamós, on pot encaixar aquest nou modisme de l'havanera, si és que cal. Manifesta aquest parer l'Associació d'Amics de Calella que no fa servir altre idioma en tots els seus comunicats, avisos i cartells que el que no correspon a la Cuba de darreries del segle passat. La salutació al públic i autoritats es féu en castellà, català, francès i anglès a iniciativa dels organitzadors, sense cap imposició forana. De fora solament ha arribat l'ajut econòmic... Finalment, mentre pensem a millorar la qualitat de veus i també de programes (dormen una infinitat d'havaneres delicioses en els arxius musicals) demanem comprensió per a l'extrem més delicat i desagradable, ja que està

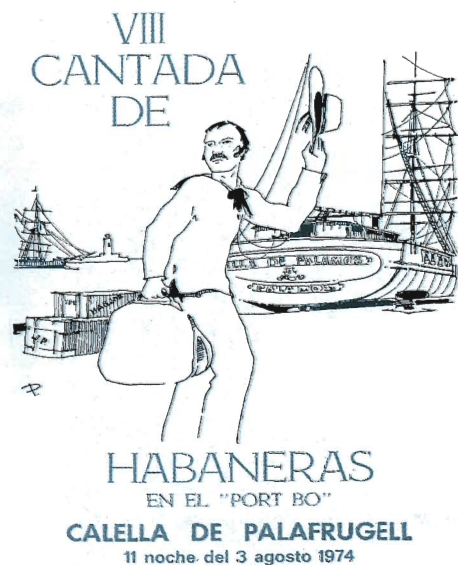
l·ligat a la part més lamentable de les cantades: l'economia. No sabem si el foraster que tant ens estima, però judica el que fem o deixem de fer, sap els treballs que passa l'Associació d'Amics de Calella per viure com viu de l'esforç d'uns quants. Es pot dir que no té socis, ja que la gran majoria dels propietaris de Calella (5 per 1) li nega la quota anual. Mantenir en aquestes condicions les sardanes de tots els dissabtes, la neteja (que no hauria d'ésser preocupació d'ella), la festa major, els concursos, etc., és un pur miracle que es repeteix cada estiu, però que no fóra estrany que un dia deixés de realitzar-se. Amb aquest fons de misèria que provoca la tradicional gasiveria del país, és natural que l'Associació hagi hagut de demanar el patronatge de les Cantades a l'Ajuntament i aquest, a la vegada, a l'Estat a través del Ministeri d'Informació i Turisme. Ja que elles soles no poden cobrir llurs despeses, és natural que les protestes que uns ciutadans exterioritzaren quan el locutor donava les gràcies a qui feia possible el que milers de persones de bona fe gaudíssim d'una festa evocadora en la meravella nocturna de Calella, no entenguéssim què volien dir...o és que tot plegat fóra millor que els calellencs tornéssim a tancar-nos a casa i un dia de les minves de gener en cantéssim quatre, sense més explicacions que les de les garroines, que són exquisides!

Els organitzadors.

Article de l'Associació de Veïns de Calella
aparegut en una separata
de la Revista de Palafrugell
l'agost de 1974.

Cartell anunciador de la cantada d'havaneres de l'any 1974, amb el clàssic dibuix de Joan Pericot que, amb algunes modificacions en el disseny, es va utilitzar fins a l'any 1999

Codi Esteba

ment per a gairebé tothom, se les va instal·lar en una casa del carrer de Bofill i Codina, després de demanar l'oportú permís als ocupants, que van haver de suportar amb resignació que els serveis de seguretat els escorcollessin la casa.

La cantada se celebrava el primer dissabte d'agost i es va acabar traslladant, al 1979 i emmig d'una certa polèmica, al primer dissabte de juliol, per tal d'evitar les aglomeracions i mirar de disminuir els actes de vandalisme d'anteriors edicions. No tothom ho va entendre així: "és l'únic espectacle del món que fa esforços per a evitar públic". —Va dir algú. "Sempre ens hem de distingir. Ho fem al revès de tothom". De totes maneres, l'Associació va voler deixar clar sempre que la cantada no era un festival ni un concurs "per afalagar el gust de qui no compregui Calella i el seu aire", sinó una evocació i un homenatge als homes i les coses de Calella que han desaparegut.

En aquella època, la feina requeria especialment en Carles Alsius, el fill de Francesc i consecutivament secretari i vicepresident de l'Associació, i en Lluís Esteba, que era el puntal de l'organització. El primer vivia a plaça Nova, a Palafrugell, i el segon aprofitava quan anava a comprar al mercat per a visitar-lo i comentar les coses a fer. Lluís Esteba, que estava jubilat i s'hi podia dedicar a fons, muntava la cantada d'una manera gairebé artesanal, a base d'innombrables trucades i visites. En el text de presentació del programa de la XXXIV edició, es podia llegir que "L'Associació d'Amics i Veïns de Calella per espai de 20 anys, fou l'entitat que va permetre la continuïtat i millorament de la cantada, si bé ho féu possible l'efectivitat i abnegació del seu soci, el calellenc Lluís Esteba i Avellí". Aquest també s'encarregava de la selecció de grups, que era una de les problemàtiques més importants i una tasca en què es va comptar amb l'assessorament d'alguns membres dels grups Port Bo i Peix Fregit. Els grups que s'oferien per a participar eren cada cop més nombrosos i enviaven prospectes i gravacions en casset. El dia de la cantada, es comptava amb la col·laboració de quatre o cinc persones més —normalment de la mateixa Junta de l'Associació— que es dedicaven a posar cadires. El dia assenyalat la feina no era pas senzilla, calia estar pendent dels micròfons, els llums o les càmeres de televisió, així com de la gent que intentava colar-se, que era nombrosa i molta ho aconseguia, ja fos per la platja o per les escales del costat de la casa Aedouard.

L'any 1987, l'Associació va decidir traspasar l'organització a l'Ajuntament de Palafrugell, en vistes de l'envergadura que havia agafat l'esdeveniment. Aquest fet va

venir motivat en part per la feina que suposava organitzar-ho, però també va tenir importància en prendre consciència de la responsabilitat que tindria l'Associació en cas que hi hagués qualsevol accident. Es va entendre que, si bé els ajuntaments ja tenen assegurances de responsabilitat civil per a actes públics, una associació de veïns estaria molt més desprotegida. Sense anar més lluny ja hi havia hagut dues amenaces de bomba que van obligar la policia a regirar-ho tot. Per altra banda, la cantada era utilitzada com a reclam turístic i fins i tot polític per part de l'Ajuntament, que en treia molta rendibilitat i en canvi col·laborava ben poc.

El cert és que l'Associació no va saber explotar mai comercialment les havaneres. Això va ser en certa mesura lògic, ja que aquestes en cap moment s'havien vist com a negoci, però va suposar que els organitzadors es moguessin sempre dins uns límits econòmics bastant arriscats. L'Ajuntament donava en els darrers anys 175.000 pessetes i encara calia barallar-se per a obtenir-les, no es cobrava res a la televisió ni a les emissores de ràdio, els bars del voltant tampoc no col·laboraven tot i augmentar considerablement els seus ingressos... Si algun any hagués fallat el patrocini que donava "La Caixa", l'Associació hauria quedat a deure diners. Si en cas de pluja s'hagués hagut d'anul·lar l'acte i tornar els diners de les entrades, hauria estat impossible fer-ho. Era una situació massa delicada.

Un dels mèrits de la cantada de Calella i el seu fet distintiu ha estat allò que Xavier Febrés va anomenar control de qualitat: el manteniment d'un criteri de selecció dels grups que, cada vegada més nombrosos, manifestaven la seva voluntat de participar-hi. La regla va ser sempre la de mantenir en la seva major part havaneres tradicionals,

cantades en castellà. Paulatinament es van anar introduint havaneres més modernes i en català, però sempre essent selectius i mantenint les antigues com a majoritàries. I això perquè no només hi havia grups que es limitaven exclusivament a havaneres noves, sinó que se n'oferien d'altres que el que cantaven ni tan sols es podien anomenar havaneres. A mitjans dels setanta fins i tot es va crear una polèmica sobre si només havien de ser en castellà o també en català, una discussió que des de llavors sempre ha estat present i que es va veure tergiversada en barrejar-se amb opinions de catalanisme gairebé polític que en realitat no hi tenien res a veure. En tot cas, des de l'Associació la postura sempre havia estat a favor de les havaneres tradicionals en castellà. Segons Francesc Alsius, catalanitzar-les era com castellanitzar una sardana. Per això *El meu avi* va trigar a cantar-se a la cantada de Calella, no fou fins al 1977 i va ser més aviat una iniciativa espontània del públic, que ja la coneixia. Primerament era en

El telèfon públic a la cantada dels carrers de Chopitea i de Lepanto, a cavall entre els anys cinquanta i seixanta

Col·l. Guillemo Agustí

Fidel Pareras i Ferrer (Calella, 1905–Palafrugell, 1995). Va ser pescador, paleta, carter de Calella —allò que abans en deien carter rural—, i també cabo de mar. Amb la seva dona, Juana Celdrán, va regentar la primera central telefònica de Calella. Solia portar una americana, amb una insígnia de marina a la solapa, i una gorra. Amb l'arribada dels primers turistes alemanys, Rafel Casademont, que era íntim amic de Fidel, va dir-li un dia que quan li demanessin quin era el seu càrrec havia de dir Bürgermeister, és a dir, alcalde. D'aquesta manera, aquells alemanys van acabar convençuts que Calella era un municipi independent i que l'habitual aquí era que l'alcalde anés uniformat

L. Casanovas. Col·l. Joan Pareras

català i a més Joan Pericot sempre havia cregut que era una havanera sense cap mena de rigor històric. En canvi cantar *La bella Lola* al final de l'actuació fou quelcom que ja va quedar més o menys institucionalitzat des del primer any.

Correus i telèfons

Fidel Pareras era el carter de Calella i, tal com havia fet Ernestina Morató, tenia l'oficina de correus a casa seva, a la baixada del carrer del Pirroig, abans d'arribar a la farmàcia. Ell reclamava un local i finalment l'Associació d'Amics de Calella va aconseguir que li habilitessin una minúscula estança just al començament del mateix carrer del Pirroig, al costat de l'actual magatzem Lloveras. Posteriorment a Fidel, hi van haver diferents carters, i a l'estiu venien alguns interins de Palafrugell.

Quan hi havia aquest remenament de funcionaris de correus, el repartiment de la correspondència se'n ressentia, encara que ja de per si era bastant informal. De vegades fins i tot el duia a terme algun familiar del carter. La cosa funcionava de manera tan desmanegada que, en un dia d'estiu, un plec de cartes per repartir es va quedar abandonat en un racó a l'ombra, que era on el repartidor substituït s'havia assegut per a reposar, utilitzant la correspondència com a coixí i oblidant-la allà. A més, als afores de Calella no es repartia cada dia i això, en una època en què els telegrams arribaven barrejats amb la resta del correu ordinari, provocava que missatges urgents es quedessin alguns dies empantanegats, a menys que l'interessat estigués al cas i es cuidés d'anar a recollir-los. Per altra banda, semblava com si certa correspondència fos del domini públic: un calellenc estava

suscrit a la revista *Playboy*, que arribava directament dels Estats Units en un sobre discret però que a correus ja tenien identificat i, en una ocasió en què la revista no acabava d'arribar, va anar a reclamar-la al carter i aquest li va dir que “ah, sí, l'estem llegint”; es veu que abans d'entregar-la obrien el sobre i la publicació passava per les mans de tots els empleats de correus.

A l'hora de parlar de telèfons convé recular una mica. Una nota històrica: el primer telèfon a Calella el va fer instal·lar Josep Reig, que hagué de col·locar una terminal en el terrat de la seva casa del carrer de Bofill i Codina i pagar tota la instal·lació des de Palafrugell fins a Calella, unes nou-centes pessetes. Abans de la guerra, el telèfon número 1 era per tant de ca l'Alsina, el 2 de can Gelpí, el 3 del far de Sant Sebastià, el 4 de l'Hotel Mediterrani, el 5 de la Marineda, el 6 de l'Hotel Terramar de Llafranc, el 7 durant un temps no era de ningú, i el 8 de can Batlle. El telèfon públic, com s'ha vist abans, es trobava en el bar de l'Hotel Mediterrani. Com que pocs particulars en tenien, era bastant útil.

Després de la guerra va passar a ocupar-se del telèfon públic Juana Celdrán, la primera dona de Fidel Pareras, i es trobava a la mateixa casa del matrimoni on durant un temps hi havia hagut correus, és a dir, al carrer del Pirroig número 13. En morir ella, el telèfon va passar a càrrec del fuster Alejandro Ungé, que el tenia al costat mateix de la fusteria, al carrer de Chopitea. Això era un problema, perquè si hi havia alguna màquina funcionant el telèfon se sentia malament i la gent es queixava. A més, si trigaven a donar línia, ell aprofitava per anar fent feina, cosa que de vegades es traduïa en què calia esperar-se més del compte per a establir comunicació. Llavors

n'hi havia algun que li deia que en comptes de telefonar a Palafrugell potser hagués anat més de pressa anant-hi directament.

No fou fins al 1966 que la Companyia Telefònica va emplaçar una cabina pública a Calella, projectant la instal·lació de nous locutoris que s'ubicarien uns anys després a l'edifici de les escoles.

Les processons i la reforma de l'església

Per arribar des del carrer de Codina a la plaça de l'església, que al principi estava pelada i només era una esplanada de terra, s'havia de pujar un monticle. Mossèn Rafel havia comentat que el més convenient era fer-hi una paret i uns escalons i Àngel Miquel,

que era el veí de davant, es va oferir a pagar-ho. L'obra es va fer al 1950, el mateix any en què Àngel Miquel va morir, i qui va acabar pagant-ho va ser la seva vídua, que després del fet lògicament no estava en la millor de les situacions per a fer donatius. Tant els escalons com el mur, més endavant allargat, són ara els mateixos que es van fer llavors.

L'any 1953 es va col·locar la campana petita que hi ha actualment. La gran és anterior, data de 1940 —es va beneir en ocasió de la festa major— i va ser una donació de Santiago Martí per a substituir la campana que havia estat eliminada durant la guerra civil.

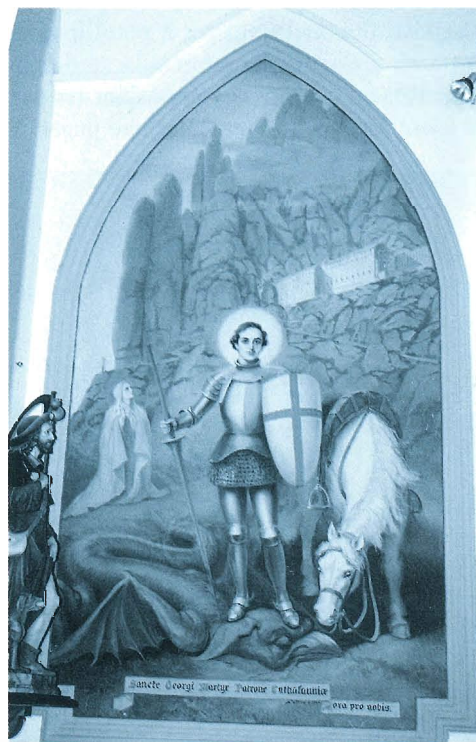
L'església es va reformar i ampliar al 1958. Mossèn Rafel va portar la iniciativa i es dedicà a recol·lectar els diners necessaris

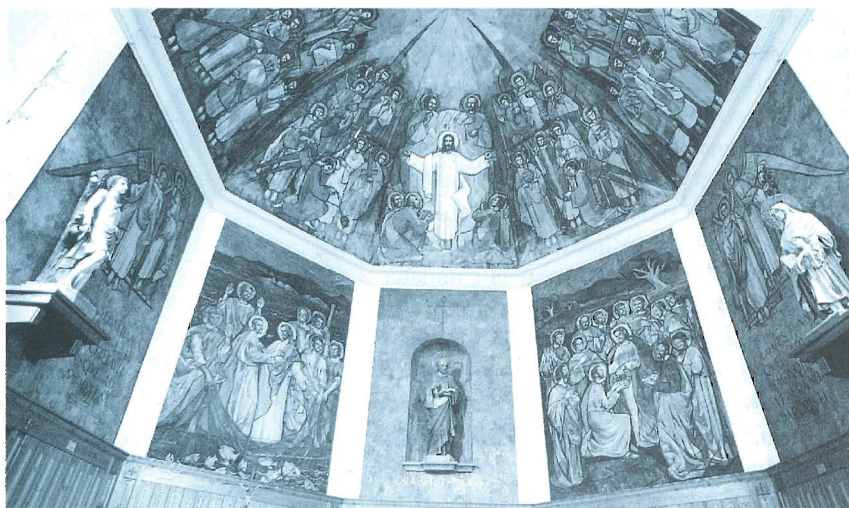
*L'església a l'època
en què s'estava
remodelant*

Col·l. Núria Miquel

Lluís Maimí

*Aquests murals de pintura
acadèmica, obra del pintor
Antoni Utrillo i situades a les
primeres capelles de banda i
banda de l'església, representen
Sant Jaume (patró d'Espanya)
i Sant Jordi (patró de
Catalunya). Van ser pintades
al 1944, el mateix any de la
mort de l'artista*

Les pintures
de Raimon Roca

entre els veïns, organitzant activitats diverses com ara funcions de titelles a la plaça de l'Església durant l'estiu per a recollir fons entre els assistents. La reforma la va dirigir Joan Pericot, que no va voler cobrar res per la feina. Es van fer les escales que pugen a

l'altar, ja que fins llavors tot era a peu pla, i les naus laterals.

Mossèn Rafel va demanar a Joan Pericot si coneixia algun pintor per a l'església i aquest li va recomanar Raimon Roca, que al 1959 va pintar per al presbiteri dues teles amb escenes al·lusives a la vida de l'apòstol Sant Pere, patró de Calella, a l'esquerra la pesca miraculosa i a la dreta el lliurament de les claus del regne del cel. Igualment va pintar Crist envoltat d'àngels i sants a la volta de l'absis. Raimon Roca s'aixecava a les sis del matí i treballava fins a l'hora de sopar, concedint-se només una horeta per a dinar. Aquestes teles es van haver de restaurar recentment, ja que a diferència de la resta no són pintures murals, sinó que es van enganxar a la paret, i amb el temps s'havien ressecat i començaven a separar-se. La restauració va costar 550.000 pessetes. Curiosament Raimon Roca no va firmar mai la seva obra a l'església. Quan l'actual rector mossèn Anton Recio va saber fa pocs anys

Esperant l'arribada de la Santa Missió al carrer de Chopitea, al 1962. Durant uns dies van venir uns missioners que feien unes plàtiques a l'església i anaven a parlar amb la gent. Mirant amb calma podem trobar moltes cares conegudes: Pepet Gillet parlant amb Josep Jofra, mossèn Rafel, l'alcalde Joan Gich... Val a dir que l'esdeveniment va tenir un èxit extraordinari, pràcticament tot Calella hi era present i mossèn Rafel explicava que des d'aquella visita no s'havia trobat mai més cap calellenc que s'hagués negat a rebre els sagraments en cas de perill de mort

Col·l. Montserrat Niell

Josep Granés. AMP, col·l. Carme Morató

Una cantada en ocasió de la festivitat de Corpus, aproximadament datada entre 1958 i 1960. Podem veure, d'esquerra a dreta, Carles Mir, Josep Xicoira, Francesc Sirés, Ernest Morató, un desconegut, Perre Ferriol —músic de l'Orquestra Primavera—, i en segon terme, l'alcalde Joan Gich i Lluís Esteba

Col·l. Pilar Berga

Una imatge característica de mossèn Rafel en la seva vellesa

Processó de Corpus.
Al 1966, amb Antoni Montseny, mossèn Rafel, Epifani Davan, Miquel Lloveras i Ramon Roqué

Col·l. Albert Sabar

La processó
de Corpus

AMP, coll. Carme Morató

Muntat: Coll. Joan Pareja

que el pintor era a la zona va intentar localitzar-lo per tal que vingués a Calella a deixar la seva signatura, però era massa tard i l'artista ja havia tornat a marxar. Per cert que sobre la decoració de l'església en podem trobar una referència en el llibre de Josep Maria Marquès *Rutes d'art sacre* (1939-1985) (Quaderns de la *Revista de Girona*, núm. 3).

El campanar es va acabar a principis de 1962. L'Associació d'Amics de Calella va obrir una subscripció popular al gener d'aquest mateix any per a sufragar les despeses d'adquisició d'un nou rellotge, ja que l'antic s'havia espatllat. Finalment, el rellotge es va beneir i inaugurar al mes d'agost. Val a dir que mossèn Rafel en va voler adquirir un que quan toqués les campanades ho fes dues vegades, perquè deia que els pescadors que eren a mar no estaven prou al cas per a comptar-les el primer cop i per això anava bé que es repetissin. Es veu que al començament algun

estiuellant a qui aquest doble repicar de campanes molestava es va oferir a comprar un rellotge a cada pescador, però al final tot va quedar igual. D'un any després, de 1963, data l'estàtua de fornícula representant Sant Pere que hi ha sobre l'entrada principal de l'església, obra de l'artista naïf establert a Regincós Antoni Macià. Pel que fa a l'estàtua de Sant Pere que presideix el presbiteri, aquesta no és de talla tal com s'ha escrit, sinó un "sant d'Olot" que va comprar mossèn Rafel.

Al 1968 es van dur a terme les obres d'urbanització de la plaça, que fins llavors era de sorra, deixant-la empedrada i amb uns bancs de pedra. Joan Davan havia fet els forats per a plantar els pins, que es van treure de la muntanya de Sant Sebastià i van ser portats en carro fins a Calella. El disseny de la plaça també el va fer Joan Pericot.

Mossèn Rafel es va jubilar al 1975, essent substituït com a rector de Calella per mossèn

Joan Bosch, però continuà dient la missa dels diumenges fins dos o tres anys abans de morir. En el moment de jubilar-se, va traslladar el seu domicili a la casa que s'havia fet construir a l'altra banda de la plaça, deixant la casa de la rectoria per al nou rector. Mossèn Rafel va morir als 98 anys. Quan li preguntaven quin era el secret de la seva longevitat sempre feia referència a les seves llargues passejades i al fet que encara s'entretenia treballant una mica a l'hort de casa seva.

La reforma de l'escola i el seu posterior enderrocament

L'any 1968 es va dur a terme oficialment la unió de l'escola de nens i la de nenes, formant una única classe mixta. Al 1972, es va tirar endavant un projecte d'arranjament i distribució de l'edifici de les escoles. Es va millorar l'aula que s'utilitzava, fent que tingués més llum i ventilació. El pati de la part oriental de l'immoble també es va arreglar de manera que fos allà on els alumnes sortissin a les hores d'esbarjo, ja que el de l'altre costat tenia entre altres inconvenients

el de trobar-se massa a prop de la carretera i això podia representar un perill. De la mateixa manera, també es van condicionar els lavabos de la banda del nou pati i es deixaren de fer servir els de l'antic. A més s'habilità un local del costat del carrer de Chopitea per a l'estafeta de correus, instal·lant també en el pati d'aquest mateix costat unes cabines de telèfons. Tot va estar a punt a partir de 1973.

Tot i això, l'escola continuava estant en molt mal estat. Al 1977, mentre es feia classe en una de les aules, el sostre de l'altra s'esfondrà. Els alumnes i la mestra es van pensar que havia estat un tro. Ni tan sols se n'adonaren en sortir, ja que la porta de l'aula afectada estava tancada. Llavors l'Ajuntament va tancar l'escola, en part perquè el trasllat dels alumnes a Palafrugell ja no era tan problemàtic com anys enrere i en part perquè l'edifici era perillós. Hi hagué una discussió sobre si calia arreglar-lo o bé si el millor era enderrocar-lo. El 26 de febrer de 1982, l'assumpte es va presentar dins l'ordre del dia del ple de l'Ajuntament de Palafrugell, en el qual es van fer paleses les diferents postures. Finalment es va aprovar la proposta de "proceder a la demolición del

FELIBRESIA
CALELLA - LLAFRANC
11 de Agosto de 1966

Sr. alcalde y Sres.
Concejales del Ayuntamiento
de Palafrugell

Me es grato notificarles
que el próximo domingo,
día 14, a las 6 de la tarde
tendrá lugar, D'os medien
te, la acostumbrada proce-
sion por mar, desde Calles a
Llafranc. Esperando tendrán
a bien acudir con sus personas
a la fiesta Sra. de Virgen
del Carmen.
Después empiepan. Rafael Dávila

Un escrit de mossèn Rafel
dirigit a l'Ajuntament.

La Festivitat de la Mare de Déu del
Carme se celebrava el dia 16 de juliol. A
la tarda es feia una missa i després es
transportava una escultura de la Mare de
Déu cap al mar, per a ser transportada
fins a Llafranc amb tota una comitiva de
barques així decorades.

AMP, col·l. Carme Morató

Muñoz Coll, Joan Parera

La classe de les nenes. Fila de baix, Boé, una desconeguda, Isabel Palet i Maria Lluïsa Daban. Fila del mig, Margarita Ferrer, Pilar Berga, una desconeguda, Carme Vinardell, Dolors Massó i una desconeguda. Fila de dalt, Montserrat Lladó, una desconeguda, una altra i una altra

edificio de las Escuelas de Calella y construcción de cimientos, tomando al mismo tiempo el compromiso de llevar a cabo la edificación del nuevo edificio lo más pronto posible". Tot i haver-hi acord en què l'escola estava en estat ruïnós, alguns membres del consistori creien que encara es podia aprofitar, mentre que altres manifestaren que aquell edifici era totalment insuficient per a les necessitats de Calella. Per altra banda, ja en aquest ple els opositors van argumentar que la voluntat d'aixecar una nova escola era només una declaració de bones intencions. De fet en això va quedar tot, però no deixa de ser quelcom lògic sabent que en aquella època ja hi havia un debat establert en l'àmbit de l'ensenyança sobre el problema de les classes superpoblades d'alumnes. Mantenir una escola amb només una dotzena d'estudiants quan l'ensenyança bàsica estava col·lapsada amb la generació del *baby-boom* era car i poc operatiu.

Montserrat Pareras,
Anna Maria Ferrer,
la mestra Maria
Teresa Buixeda,
Maria Teresa Esteba,
Maria Teresa Pareras
i, a darrere, Remei
Duran, totes a davant
de l'escola

PEL·LÍCULES I SÈRIES RODADES A CALELLA

Aquesta és una llista, certament incompleta, de les pel·lícules i les sèries de televisió rodades a Calella. A més d'això, també s'hi han filmat diversos espots publicitaris.

- 1958. *Ana dice sí*. Direcció: Pedro Lazaga. Repartiment: Analia Gadé, Fernando Fernán-Gómez, Laura Valenzuela, Antonio Ozores.
- 1959. *Crimen para recién casados*. Direcció: Pedro L. Ramírez. Repartiment: Fernando Fernán-Gómez, Conchita Velasco, Roberto Rey, Raúl Cancio.
- 1963. *Sol de verano*. Director: Juan Bosch Palau. Repartiment: Arturo Fernández, Luz Márquez, Rossana Yanni, Rafael Alonso.
- 1966. *Su nombre es Daphne*. Direcció: Germán Lorente. Repartiment: Geneviève Grad, Michel Subor, José Antonio Amor, Patricia Loran.
- 1968. *Tren de madrugada*. Direcció: Antoni Ribas. Repartiment: Joan Manuel Serrat, María José Goyanes, Manuel Galiana, Emilio Gutiérrez Caba, Cristina Galbó, Serena Vergano.
- 1976. *La señora García se confiesa*. Serial de 13 capítols de RTVE. Autor i direcció: Adolfo Marsillach. Repartiment: Adolfo Marsillach, Lucía Bosé.
- 1977. *Las rutas del sur*. Direcció: Joseph Losey. Repartiment: Yves Montand, Miou-Miou, Laurent Malet, France Lambiotte.
- 1980. *Io sonno mia*. Direcció: Sofia Scandurra. Repartiment: Maria Schneider.
- 1983. *Pa d'àngel*. Direcció: Francesc Bellmunt. Repartiment: Eva Cobo, Lorenzo Santamaría, Patricia Soley, Pierre Oudry.
- Als anys 80, Emilio Aragón va venir a rodar alguns sketches del seu programa *Ni en vivo ni en directo*. L'equip es va estar a l'Hotel Port

Bo, on van muntar un decorat davant de la recepció. Per casualitat van coincidir a l'hotel amb un grup d'estudiants que eren d'excursió i que es llançaren en massa sobre l'actor per demanar-li autògrafs. Es van rodar escenes a la platja del Port Bo i a l'avinguda del Mar.

- 1997. *En brazos de la mujer madura*. Direcció: Manuel Lombardero. Repartiment: Juan Diego Botto, Faye Dunaway, Joanna Pacula, Carme Elías, Rosana Pastor, Ingrid Rubio, Imanol Arias, Miguel Ángel García, Florence Pernel (a Calella només van venir el primer i els dos últims). El menjador del Bar Batlle es va convertir en una habitació d'època. Durant un moment de la filmació, el director va prohibir als curiosos que es quedessin en el tram de carrer que va de la plaça de Sant Pere fins a la baixada al Port Bo, ja que des d'allà es diposa d'una vista privilegiada de la finestra del menjador i s'hi estava rodant una escena de llit.

PINTORS A CALELLA

Hem tingut ocasió de parlar d'alguns pintors. Potser els més significatius i emblemàtics - cadascun dins la seva època i sempre deixant la porta oberta a altres opinions - serien Baldomer Gili, Joan Serra i Rodolfo Candelaria, amb una menció a Josep Maria Prim. Però n'hi ha hagut molts més. Carles Sentís escrivia que "Calella deu ésser el poble -o barri d'un poble- més pintat de Catalunya". Aquest fet pot haver estat bo o dolent i deu ser el que va portar a Josep Martinell -pintor també- a manifestar respecte del poble com a tema pictòric que "el pintoresc que representa la platja de Calella, amb les voltes i les barquetes amb veles, i totes les possibles merdetes, que han convertit la platja

Pintant Calella

de Calella en una vulgaritat insofrible". El que sí que s'ha de reconèixer és que enmig d'aquesta possible vulgarització hi ha un nombre molt respectable d'artistes que ens han deixat obres de valor.

Citar autors en aquest cas és un risc, perquè sempre en quedaran al tinter, però essent convenient fer un esbós del panorama existent podem parlar per exemple dels importants pintors de fora que, sense haver-se caracteritzat per conrear de manera habitual la temàtica calellenca, sí que durant determinades èpoques vingueren a pintar al poble. Gent com Xavier Blanch, Josep Mallol o Josep Puigdangolas, enviats per la Sala Parés de Barcelona, la mateixa amb qui treballava Joan Serra, i que eren contemporanis d'aquest. I parlant del pintor Serra és obligada la referència als artistes

*Homenatge
a
Mossèn Rafael Pares*

CALELLA DE PALAFRUGELL 7 D'ABRIL D'1990

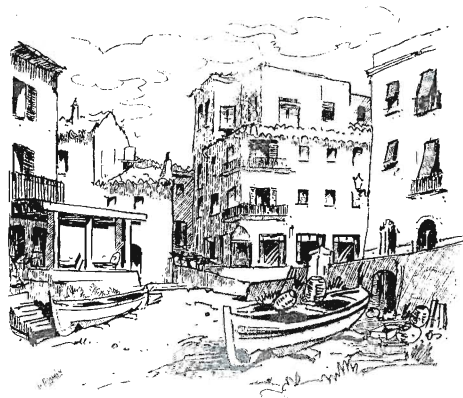
El menú de l'homenatge a mossèn Rafael va comptar amb un dibuix de l'església fet per Rodolfo Candelaria.

que van començar com a uns dels deixebles que ell portava a Calella perquè l'ajudessin, per exemple Jesús Casaus, Josep Navarro o Josep O. Alsina. També va pintar a Calella Jaume Roca. Temps enrere van venir igualment una sèrie de pintors estrangers, especialment francesos. I, continuant amb el toc cosmopolita, encara que en categories diferents, hi ha els anglesos Alan Deacon i Eric Harwood. Entre els estiuejants s'ha de destacar Ricardo Rutllan, encara que només sigui per la gran quantitat d'olis calellencs que va pintar, o també Antonio Riviere, un altre estiuejant habitual, malauradament més recordat aquí a causa d'un plet per a edificar sobre la punta dels Burricaires que no pas per la seva producció artística.

La llista dels pintors contemporanis que sovintegen per Calella no acabaria mai i en el futur hi haurà ocasió perquè algú els tracti de manera més detallada. Malgrat això, és inevitable parlar del palamosí Josep Sarquella, recentment desaparegut, tant per la seva qualitat artística com per haver estat dels pintors que de manera més continuada ha retratat el paisatge calellenc. I també cal fer una referència als palafrugellencs Josep Martinell i Josep

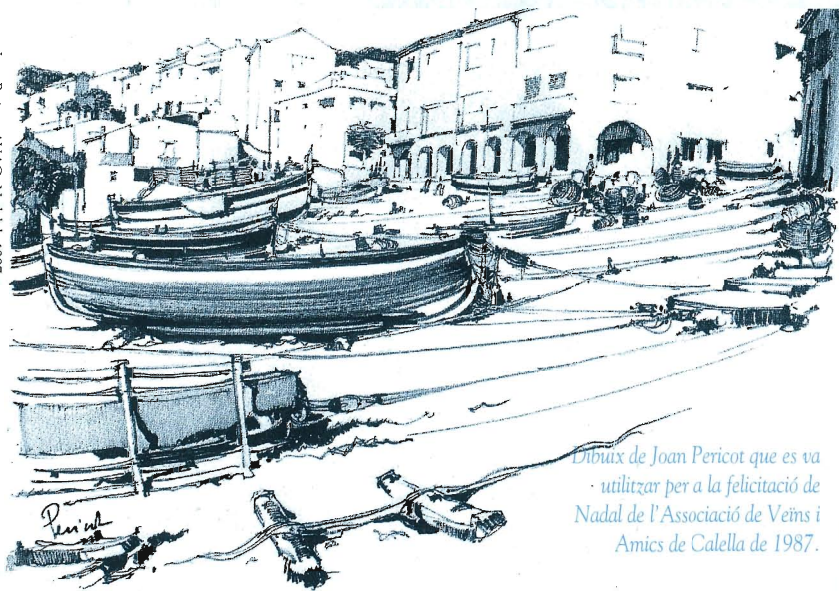
HOTEL BALE

CALELLA DE PALAFRUGELL

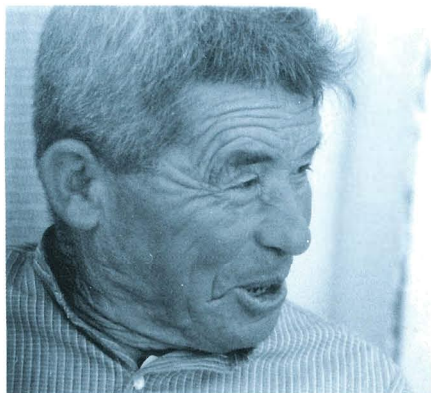
Puig i al calellenc Tomàs Moret, artistes que, independentment d'haver tingut més o menys ressò fora de l'àmbit local, sí que són autors d'una respectable producció amb temàtica calellenca que s'ha ficat dins un munt de llars del municipi, convertint la seva visió del poble en quelcom molt habitual. En la mateixa línia però anteriors a aquests darrers, els dibuixos de Joan Pericot i de Roger Deulofeu Bonnin també ens han deixat una imatge molt característica de Calella. Continuar amb una llista no seria gens difícil, però no és aquest el lloc per a fer-ho.

Joan Pericot. AVAC, Nadal de 1987

*Dibuix de Joan Pericot que es va
utilitzar per a la felicitació de
Nadal de l'Associació de Veïns i
Amics de Calella de 1987.*

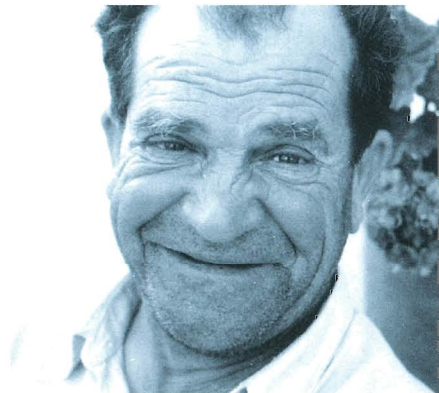
UN FOTÒGRAF DE SANT FELIU DE GUÍXOLS VA VENIR A CALELLA I ES VA DEDICAR A FER ELS RETRATS QUE SEGUEIXEN.

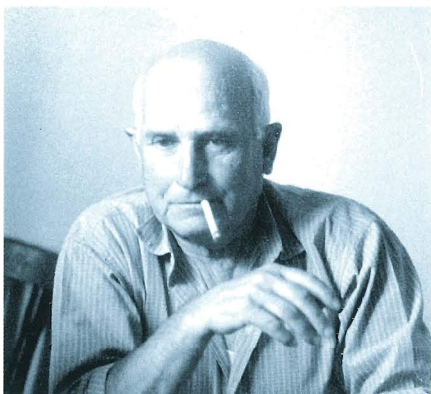
Artemio Ferrer

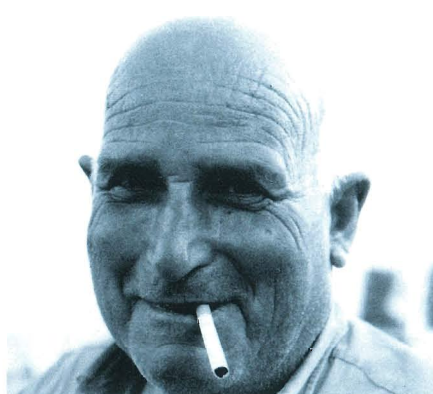
Nicolau Ferrer

Narcís Bosch.

Jaume Gelpí

Jaume Gelpí

Lluís Pascual, en Lluís Domingo

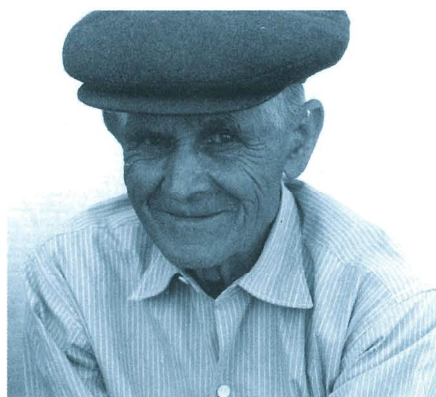
Josep Palet.

Joaquim Planas.

Joaquim Planas.

Lluís Pareras.

Conrado Figueras de Palamós.

Josep Bofill, en Pepet Gilet

Florència Sàbat, pagès de Rapinya

Federico Ferrer.

Florencio Mayola.

Benet Boé

Nicolau Ferrer, Alfonso Vidal, Narcís Bosch i Federico Ferrer en el lateral

Trinitat Monegal, estiuejant del Canadell.

Notes sobre arquitectura, urbanisme i edificis d'interès històric

Calella és com hem vist un poble de formació tardana, la major part del seu conjunt tradicional té probablement menys de 200 anys. L'estructura urbana no obstant va patir poques alteracions fins que hi hagué el canvi de modus productiu de la pesca al turisme.

El primer creixement de Calella es va produir a finals del segle XIX i principis del XX, quan la moda dels banys de mar va comportar l'edificació de cases d'estiueig eixamplant un poble que, fins llavors, s'havia mantingut concentrat en el que és el nucli antic. Tot i això, aquest creixement —caracteritzat per la creació de nous barris adjacents a base de cases d'estiueig que diferien de les clàssiques de pescadors— no va suposar cap alteració substancial de la imatge tradicional del barri.

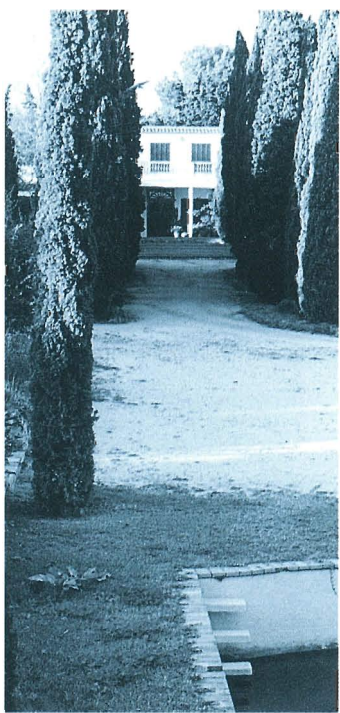
No va ser fins als anys seixanta, amb l'inici generalitzat del procés d'explotació dels recursos de la costa, que es va modificar substancialment tant el teixit tradicional de Calella —amb augment d'alçades, canvis en la tipologia de les noves construccions, etc.— com el del territori circumdant —amb la proliferació de noves edificacions—, tot

plegat sota la màxima del que s'ha anomenat *laissez faire* urbanístic, que es basava en unes ordenances municipals redactades amb una evident manca de criteris tècnics raonats i amb la possibilitat que aquests s'interpretessin de manera àmplia, cosa que va suposar que l'espai urbà acabés essent regulat per arguments bastant arbitraris. El que està clar és que es va ocupar el territori extensament i amb total independència dels factors geogràfics d'aquest, a resultes d'això el paisatge es va veure perjudicat.

El creixement urbà d'aquella època es va realitzar a base d'edificis aïllats, mancats d'una estructura que els suportés i a costa d'espais públics eliminats i de vials incomplets que anaven a desembocar en un centre urbà inevitablement congestionat. A Calella van aparèixer operacions d'urbanització que anaven deslligades del nucli antic del poble i

Casa
Vila

Lluís Maimí

Casa i jardí
d'Eduard Rosa

Lluís Maimí

no va ser fins als anys setanta que es van anar unint els espais buits que havien quedat entre uns i altres. Des de la perspectiva actual, s'ha de reconèixer d'una banda que Calella no s'ha vist tan perjudicada per aquest afany urbanitzador com la majoria d'altres poblacions de la Costa Brava; però de l'altra, aquesta expansió en un territori amb capacitat limitada ha comportat una certa degradació dels recursos turístics. Hi ha una manca d'equipaments —aparcaments, dotacions esportives, espais recreatius i culturals— i una manca de zones verdes —les previstes en els plans parcials no complien amb els mínims de superfície establerts per la llei, a més n'hi ha que van ser ocupades per edificacions o que no són realment d'ús públic. Si tot plegat pot produir o no un esgotament d'aquests recursos, és quelcom que està per veure.

Així doncs, ens trobem amb un nucli que conserva el caràcter de l'antiga població de pescadors —aquella de carrers estrets i cases

encalades de coberta inclinada de teula, amb l'església com a únic element emergent— i una massa edificada que s'estén al llarg del paisatge i que també ha modificat el nucli antic. Tot i això encara podem trobar en el nucli de Calella alguns dels habitatges tradicionals de pescadors —en desaparició progressiva, això sí. Es tracta d'habitatges organitzats en dues plantes sobre crugia simple de 3'60 metres d'ample. A la planta baixa s'hi troba la cuina i una sala, un magatzem d'estris i un petit pati al darrere. Al primer pis hi ha dues cambres. La façana es compon d'una porta d'entrada amb arc rebaixat i un balcó a la planta superior. Com que moltes porxades arran de mar s'han mantingut, la identitat i la imatge del conjunt han pogut perviure malgrat els canvis. Actualment les tipologies d'habitatges van des dels unifamiliars fins als blocs d'apartaments.

Al 1995, el Departament de Cultura de la Generalitat va declarar el conjunt del Port

Lluís Mami

El cementiri
de Calella

Bo bé cultural d'interès nacional, en un entorn de protecció que inclou el tram del Port Pelegrí al Canadell, cosa que indubtablement beneficia la conservació d'aquest tram de façana marítima, alhora que dóna un reconeixement oficial sempre convenient en aquests casos.

Per altra banda, el Pla Especial de Protecció i d'Intervenció en el Patrimoni Històric del municipi de Palafrugell, recull una sèrie d'edificacions calellenques a protegir a causa del seu valor històric. A continuació hi ha la relació d'aquestes construccions amb un petit comentari, excepte de les que ja han estat ressenyades al llarg d'aquest llibre.

— **Torre de Calella.**

— **Casa Vila.** Al passeig de la Torre. Bastida entre 1930 i 1940, és d'estil noucentista i va ser obra de l'arquitecte Raimon Duran i Reynals, que havia intervingut també en dues cases més del mateix paratge de la

Torre, la dels senyors Sopera de Barcelona —ja desapareguda— i Bertran de Palafrugell, citada a continuació. Es tracta en aquest cas d'una casa unifamiliar. Està inspirada en l'arquitectura tradicional del país, com moltes altres cases d'estiueig que l'arquitecte va projectar mantenint-se dins un caire populista.

— **Casa Bertran.** Situada al mateix passeig de la Torre i de la mateixa època que l'anterior. També és una casa d'estiueig, amb jardí de pendent força pronunciat que podria haver estat projectat pel jardinista J. Mirambell i Ferrer, que era col·laborador habitual de Duran i Reynals.

— **Casa i jardí d'Eduard Rosa.** D'estil postnoucentista i obra de l'arquitecte Nicolau Rubió i Tudurí entre 1955 i 1957. Està situada a l'avinguda d'Antoni J. Rovira i és una de les primeres cases que aquest arquitecte va projectar en retornar de l'exili.

— **Cementiri.**

Casa del carrer de
Bofill i Codina núm. 1

Lluís Mami

Can Cosme o can Rocamora

— **Casa Sagrera.** Ubicada al passeig del Canadell, és una casa unifamiliar utilitzada com a casa d'estiueig que data de finals del segle XIX. L'espai de jardí davant la façana està tancat amb pilastres i baranes de forja a l'igual que altres cases del passeig, però en aquest cas s'ha fet amb un estil més complex i fins a un cert punt monumental.

— **Casa del carrer de Bofill i Codina núm.1.** Recentment restaurada, es va construir al 1881, originàriament com a primera residència i ara utilitzada com a residència d'estiueig. És d'estil neoclàssic i té una tipologia poc corrent entre els edificis realitzats en aquella època a Calella, ja que s'allunya del llenguatge popular.

— **Can Cosme o Can Rocamora.** Datada també del segle XIX, té una situació estratègica sobre les roques que formen la punta que separa la platja d'en Calau de la Platgeta. La casa té una volumetria força irregular i complexa, seguint això no obstant amb la

tipologia de les cases tradicionals de pescadors, encara que amb unes dimensions una mica més grans en comparació al que era habitual.

— **Sa Perola.**

— **Les Voltes.** Els dos trams, l'antic del segle passat i el nou dels anys cinquanta, aquest darrer dissenyat per Nicolas de Woevodski.

— **Església de Sant Pere.**

— **La Barandilla.** Grup de cinc cases unifamiliars d'estiueig entre mitgeres, enfront de mar, enlairades sobre una placeta-balconada que va ser construïda aprofitant el fort pendent del carrer. El conjunt és un testimoni ben conservat, en un emplaçament de certa singularitat, de les edificacions anteriors al turisme modern, que crearen l'expansió del nucli urbà inicial de Calella.

— **Banyes d'en Caixa o Casa Verdaguer.**

Casa Sagrera

*Calella a l'actualitat.
I la història continua...*

— **Casa Romaguera.** Xalet que limita pel costat de migdia amb la cala dels Canyers. En un dels angles s'hi troba una torreta quadrangular amb remat de piràmide decorat amb ceràmica vidriada policroma.

— **Hotel Sant Roc.**

— **Castell de Cap Roig.**

Consta també la casa de la Marineda com a pertanyent a Calella, però l'hem exclosa ja que, malgrat que els límits no han estat mai del tot delimitats, tot sembla indicar que es troba en territori de Llafranc.

Seria interessant també catalogar alguns elements de Calella que, encara que potser

no tinguin valor històric o arquitectònic, sí que es poden considerar emblemàtics del poble. I com a exemple es pot citar el mur amb les escales que dona accés al primer pis de la Perola o el mirador del carrer del Noi Gran, que estava previst que s'eliminessin quan es va fer la reforma del passeig de Mar de Calella, al 1996, i que es van acabar mantenint a instàncies de l'Associació de Veïns i Amics de Calella, que va suggerir la conveniència de respectar aquestes construccions que, dins la seva modèstia i funcionalitat, es pot dir que ja formen part del patrimoni del poble.

ORÍGENS DE CALELLA, CREIXEMENT, TIPOLOGIES I EDIFICATÒRIES

per Daniel Pereira i Gironès

PLÀNOL DE SITUACIÓ

NERC DE ST. SEBASTIÀ DE LA GUARDA (2.411 M.)

DE ST. SEBASTIÀ

RE DE GUARDA - SA GUARDA -

SA DE ST. SEBASTIÀ (2.411 M.)

VARADERA

ROMANA DE LLAPRANG

GUARDA DE CALLELLA

CIRCOLAR I SUPERIOR SENCIRCOLAR

CANALIA DELS TORRENTS

PLAÇA

IONAVES A ELS TORRENTS

IONAVES AL PUIG DEN PERA

AF RONA A PUG RICO

DE RONA A LA FAREDA

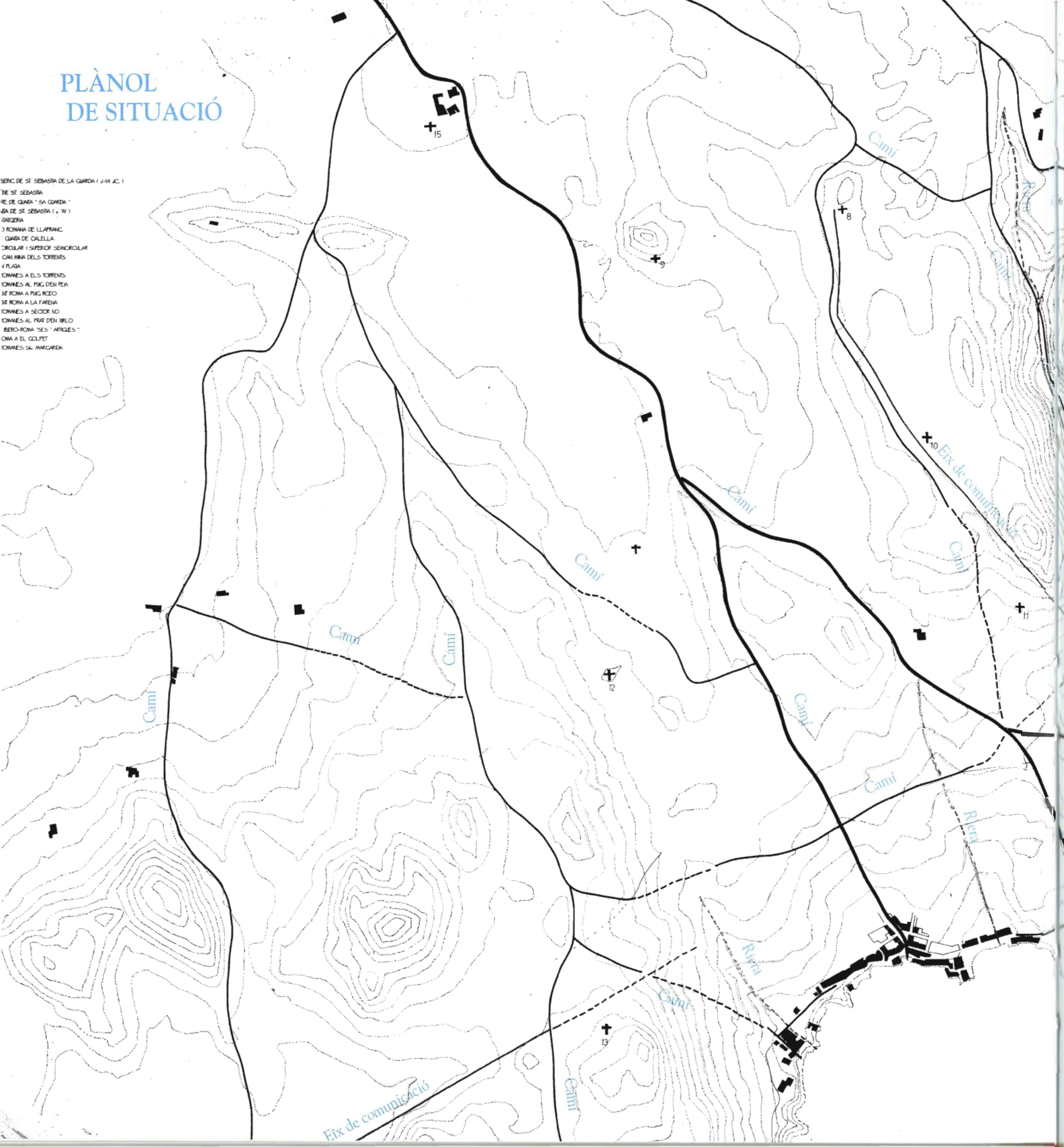
IONAVES A SECTOR NO

IONAVES AL PRAT DEN MILO

BERO RONA DES - ARGES -

ONA A EL GOLSET

IONAVES SA - MARGEDA

ORIGENS DE CALELLA PLÀNOL DE SITUACIÓ

I. Estructura de camins antics

El territori al voltant de Calella queda clarament definit per uns camins situats en direcció perpendicular al mar i adaptats a la topografia, els quals unien els diferents assentaments existents a la zona.

S'intueixen dos eixos de comunicacions principals que articulen tota la zona: un de costaner que comunicava les viles litorals (Llafranc, ses Artigues, el Golfet, Prat Xirlo i el Crit) i l'altre que des de l'interior arribava a Llafranc, passant pels poblements romans de Puig Rodó i Farena.

II. Ocupació del territori

Calella creixerà en els punts on els camins provinents de l'interior es troben amb el mar. El principal serà al voltant d'una cala o port natural (Port Bo) on es començaran a construir les primeres barraques o cases de pescadors, les quals inicialment seran d'ús temporal.

Quan la inseguretat provocada per la pirateria (motiu de la construcció de la torre de Calella al segle XVI) comenci a minvar, s'instal·larà la primera població fixa. Creixerà així el Port Bo, el camí pel qual s'hi arriba (l'actual carrer de Chopitea) i posteriorment (a finals del segle XIX), la zona de Sant Roc, la qual esdevindrà un altre focus d'expansió.

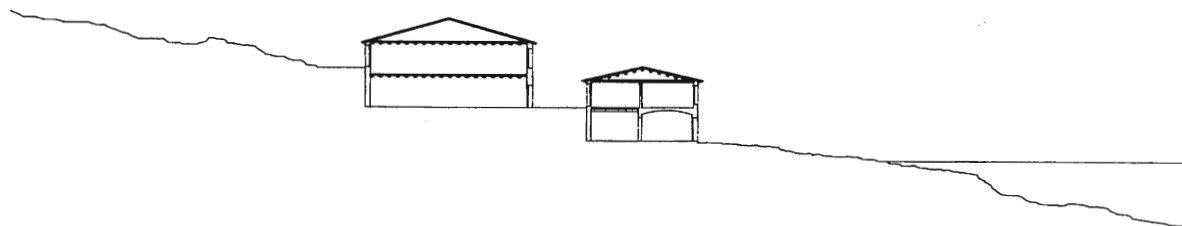
Paral·lelament a aquest tipus de creixement lineal, recolzat en una estructura natural existent (cala o camí), hi ha el de les finques disperses a l'interior, dedicades al cultiu de les terres (especialment les vinyes).

La consolidació de la franja marítima no la trobarem fins entrat el segle XX, quan els terrenys existents entre el Port Bo i Sant Roc s'acabaran edificant, així com també els situats entre el Port Bo i la Torre de Calella, ocupats per les primeres cases d'estiu (el Canadell).

La façana marítima de Calella

Secció principis de segle

Les cases de pescadors, construïdes l'una al costat de l'altra formant una façana contínua, configuren la imatge més típica de Calella. En la composició de les seves façanes hi podem comprovar la simplicitat formal i constructiva amb què eren realitzades. La repetició de grans obertures en plantes baixes, precedides sovint per porxos, i les petites finestres a la primera planta —a vegades substituïdes per balconeres— donaven una imatge de conjunt que ha perdurat fins a l'actualitat.

A principis del segle XX es varen realitzar modificacions en les façanes, especialment en la ubicació i mida de les finestres i portes, les quals no varen modificar sensiblement la seva imatge. Posteriorment, però, s'han donat canvis més significatius amb la construcció d'una tercera planta, la qual a més de modificar l'aspecte de la façana i de produir un descens de la lluminositat i de la visibilitat en els carrers interiors o la segona línia marítima, ha comportat l'aparició de

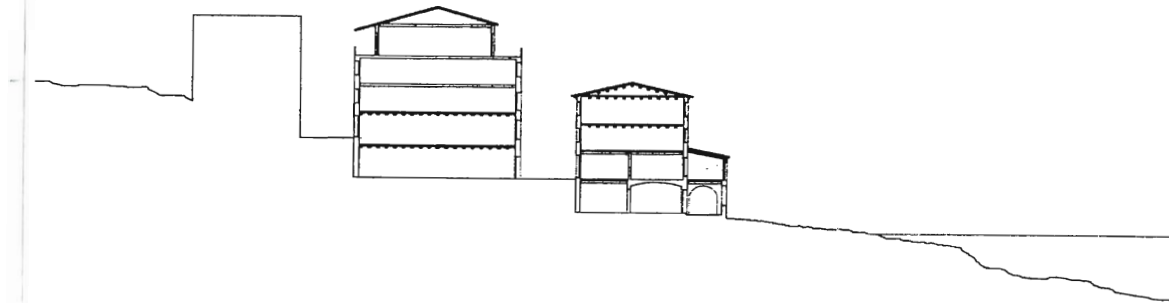
Alçat principis de segle

Alçat actual

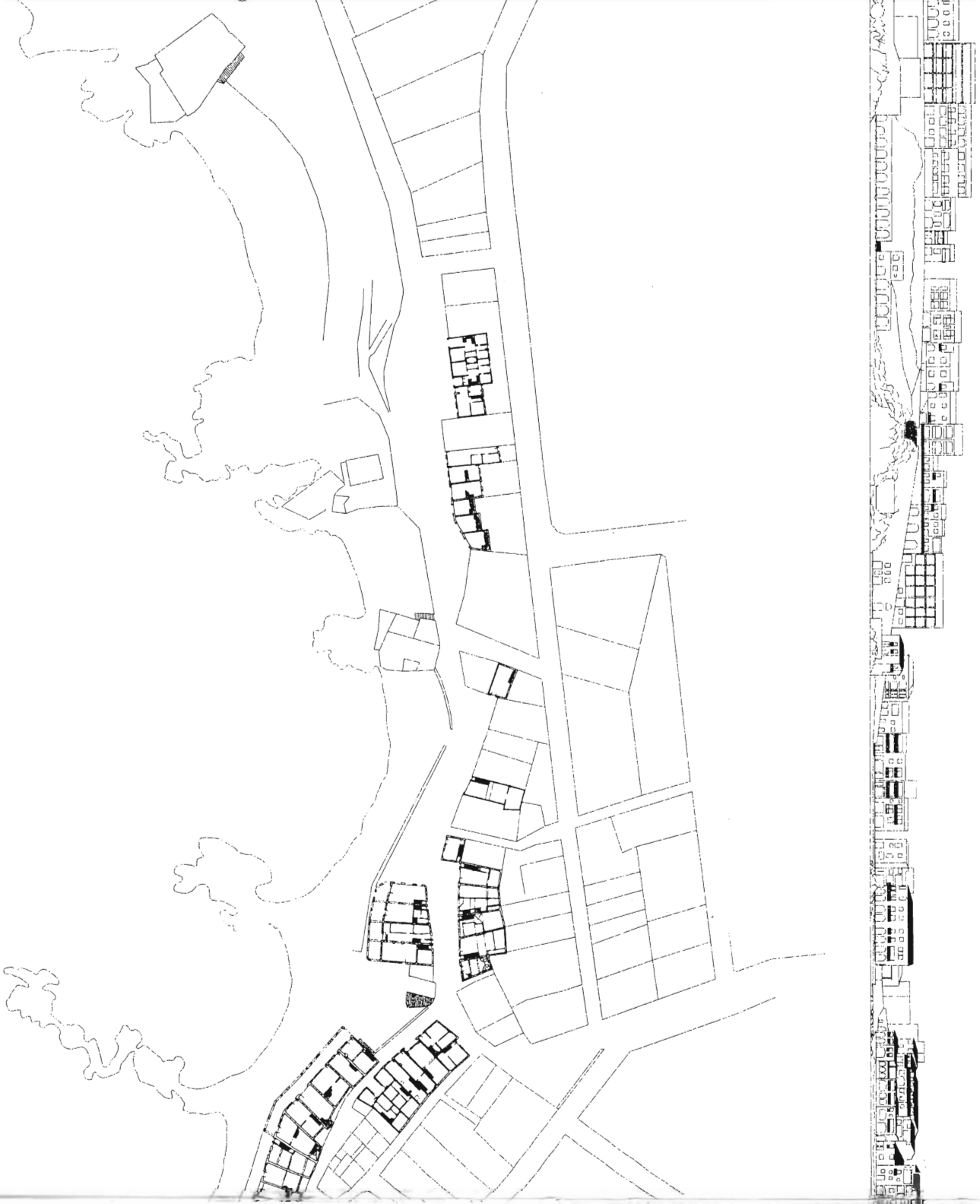

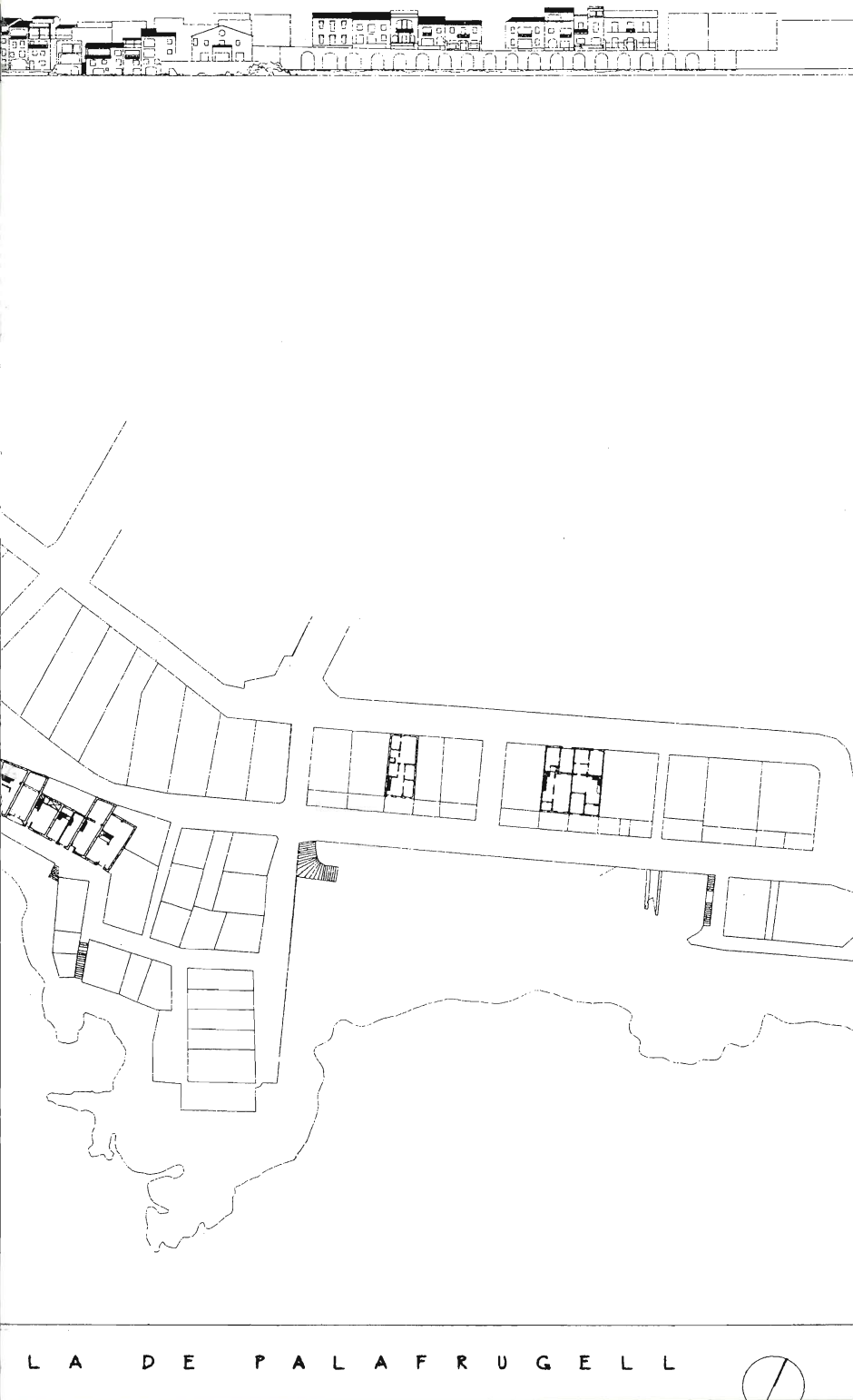
Secció actual

significatius contrastos d'alçades entre les diferents cases, afectant la imatge de continuïtat de la façana. Així persistiran cases d'una sola planta al costat d'altres que en tindran tres, deixant a la vista grans parets cegues d'escàs valor estètic i que emfatitzen les estretes proporcions de les edificacions. Aquests canvis, propis de les poblacions en creixement, s'aniran contrarestant amb el temps, amb la consegüent uniformització en les alçades dels edificis.

A més de l'increment en l'alçada de les cases, s'han donat una sèrie de canvis en les façanes que han anat des de la construcció de finestres cada vegada més grans fins a l'aparició de grans terrasses en els pisos superiors, modificant així la morfologia de la façana marítima. Aquesta evolució implica el canvi d'una imatge on predominava el color blanc dels murs sobre les obertures a una altra on el mur anirà perdent protagonisme davant les grans obertures.

FORMES DE CREIXEMENT I TIPOLOGIES EDIFICATÒRIES

Calella, al llarg de la seva història, ha tingut diferents formes de creixement que han donat lloc a diferents tipologies edificatòries clarament identificables: les cases de pescadors, ubicades a primera línia de mar, a l'entorn de cales o de camins, corresponents a un primer creixement recolzat en estructures preexistents; les finques agrícoles, ubicades en grans parcel·les, la subdivisió de les quals dóna lloc a una altra forma de creixement; i les cases d'estiueig al Canadell, d'ús temporal i tipologia diferenciada de les anteriors.

Les cases de pescadors, evolució de les antigues barraques ubicades a la zona del Port Bo i de Malaespina, seran la imatge més característica i el focus principal de creixement de la Calella de principis del segle XX. Es construiran l'una al costat de l'altra, formant una façana contínua, i seguint la forma natural de la costa. Són cases estretes, d'una sola crugia (aproximadament de quatre metres) i generalment amb un pati posterior. Formades inicialment per una sola planta, s'anirà donant un progressiu creixement en alçada, de manera que a principis del segle XX trobem ja les primeres cases amb tres plantes. La casa més típica és, però, de dues plantes: una planta baixa formada per una cuina, una sala i un magatzem d'estris, i una planta superior on hi ha dos dormitoris.

Les finques agrícoles, situades més a l'interior, s'ubicaran sobre parcel·les més grans, i seran generalment cases aïllades, no situades entre mitgeres com les cases de pescadors. La forma de creixement que se'n derivarà serà per subdivisió de les seves parcel·les.

Les cases d'estiueig es construiran a principis del segle XX a la zona del Canadell, seran més amples que les dels pescadors (tindran entre dues i tres crugies d'aproximadament 4 metres) i tindran una clara voluntat formal, que s'expressarà en els diferents estils de les seves façanes. Les parcel·les seran bastant quadrades i la majoria tindran jardí a la part frontal de la casa.

BIBLIOGRAFIA CALELLENCA

Per a qui estigui interessat a aprofundir en el que s'ha publicat sobre Calella, el que segueix és una relació dels principals textos que en parlen. S'han obviat algunes publicacions, això no obstant citades en tot cas al llarg d'aquest llibre, que tracten d'alguns aspectes de Calella i de la seva gent, no pas menys importants, però sí més puntuals dins el conjunt de l'obra.

A més de la relació que segueix, i sobretot per a la història més contemporània, és incl·ludible la referència a la *Revista de Palafrugell* -primera i segona època-, a la col·lecció *Crònica d'un any* que edita anualment Edicions Baix Empordà a Palafrugell, i a la revista de l'Associació de Veïns i Amics de Calella *Es Còdol*. A més, en anteriors volums de la present col·lecció "Quaderns de Palafrugell" trobem abundants referències a Calella segons el tema que es tracta.

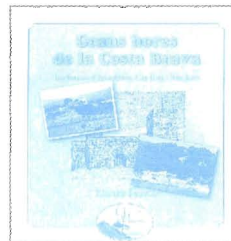
-
— PLA, Josep. <i>El quadern gris</i> . Obra completa, 1. Edicions Destino. Barcelona, 1966-1983.	— FEBRÉS, Xavier. <i>Palafrugell</i> . Quaderns de la Revista de Girona, núm. 25. Diputació de Girona, Caixa de Girona. Girona, 1989.
— PLA, Josep. <i>Tres guies</i> . Obra completa, 30. Edicions destino. Barcelona, 1976.	— FEBRÉS, Xavier. <i>La vida de Josep Pla a l'Empordà</i> . Plaza & Janés Editores. Barcelona, 1991.
— ALSIUS, Francesc; MARTÍ, Frederic; MORATÓ, Ernest; PERICOT, Joan i SIRÉS, Frederic. <i>Calella de Palafrugell i les havaneres</i> . Edicions Port-Bo. Palafrugell, 1966. (Reeditat per Edicions Baix Empordà el 1991)	— FEBRÉS, Xavier. <i>El pintor i els pescadors de Calella de Palafrugell</i> . Columna. Barcelona, 1991.
— MORATÓ, Ernest. <i>Coses de Calella de Palafrugell</i> . Edició de l'autor. Palafrugell, 1984. (Reeditat per Edicions Baix Empordà el 1989)	— PÉREZ, Càstor, NAVARRO, Andreu, LINARES, M. Teresa i GUERRA, Mirna. <i>L'havanera, un cant popular</i> . Edicions El Mèdol. Tarragona, 1995.
— FEBRÉS, Xavier. <i>Les havaneres, el cant d'un mar</i> . Quaderns de la Revista de Girona, núm. 5 Diputació de Girona, Caixa de Girona. Girona, 1986.	— VILÀ GALÍ, Agustí M. "El tràfic de cabotatge al port de Palafrugell". <i>Estudis del Baix Empordà</i> , núm. 17. Institut d'estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols, 1998.
-

COL·LECCIÓ QUADERNS DE PALAFRUGELL

BUSQUETS, JOAN; MOLERO, JOSEP
L'ensenyament a Palafrugell. 1993.

Història de les diferents institucions pedagògiques de la vila i dels seus principals protagonistes, des del segle XVII fins als nostres dies, amb especial atenció al marc econòmic i social de la vila i la seva incidència a l'ensenyament durant aquests anys.

FEBRÉS, XAVIER
Grans hores de la Costa Brava.
Les finques d'Aiguablava, Cap Roig i Mas Juny. 1994.

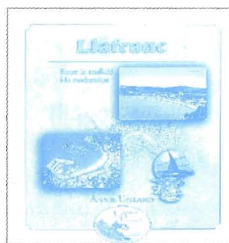
Presentació d'exemples destacats del primer turisme cosmopolita en aquest sector de la Costa Brava: Bonaventura Sabater i Joan Ventosa, a Aiguablava; el matrimoni Woevodsky, a Cap Roig, i Josep M. Sert i els Puig Palau, al mas Juny.

BAGUÉ, ENRIC
El Palafrugell popular.
Tavernes, cafès, fondes, hostals, casinos, colles i cinemes. 1995.

Estudi del Palafrugell popular al final del segle XIX i a començaments del XX. És el record d'una manera de viure amb mancances materials, però plàcida i tranquil·la, i en la qual l'esbarjo col·lectiu era fonamental per a la vida del poble.

COL·LECCIÓ QUADERNS DE PALAFRUGELL

UNLAND, ANNIE

Llafranc. Entre la tradició i la modernitat. 1996.

Visió històrica de Llafranc, des de l'era Neolítica fins als nostres dies. Inclou l'estudi demogràfic i urbanístic de la població actual, i l'anàlisi de la seva capacitat per conservar l'originalitat durant els grans moviments turístics del nostre segle.

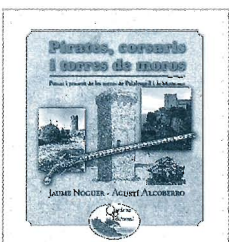

GRAU, DOLORS

Els artesans de la imatge.

Fotografia i cinema amateur a Palafrugell (1860-1985). 1997.

Treball de recerca que reconstrueix la història dels pioners de la fotografia a Palafrugell, des dels inicis de la nova professió de retratista fins els anys seixanta. A més, l'autora dedica un capítol a la recuperació de la història gràfica de la vila, i analitza les XI edicions del Concurs de Cinema Amateur de Palafrugell.

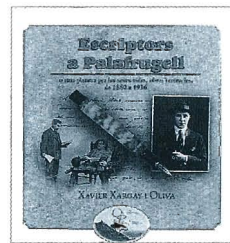
NOGUER, JAUME; ALCOBARRO, AUSTÍ

Pirates, corsaris i torres de moros.

Passat i present de les torres de Palafrugell i de Mont-ras. 1998.

Inventari exhaustiu de les torres de moros i reconstrucció de la història de l'amenaça corsària al nostre litoral, particularment intensa en el decurs dels segles XIV al XVIII, i dels esforços de la gent d'aleshores per construir un sistema de defensa.

COL·LECCIÓ QUADERNS DE PALAFRUGELL

XARGAY, XAVIER

Escriptors a Palafrugell o ruta planera per les seves vides, obres i miracles, de 1880 a 1936. 1999.

Guia de viatge per la riquesa cultural de Palafrugell durant uns cinquanta anys: textos populars, casinos, ateneus, publicacions periòdiques, festes literàries, lectors i lletraferits. La guia és complementada amb una antologia de textos.

MASSAGUER, SANTI

Santi. 20 anys de democràcia a can Bech. Crònica política de Palafrugell (1979-1999). 1999.

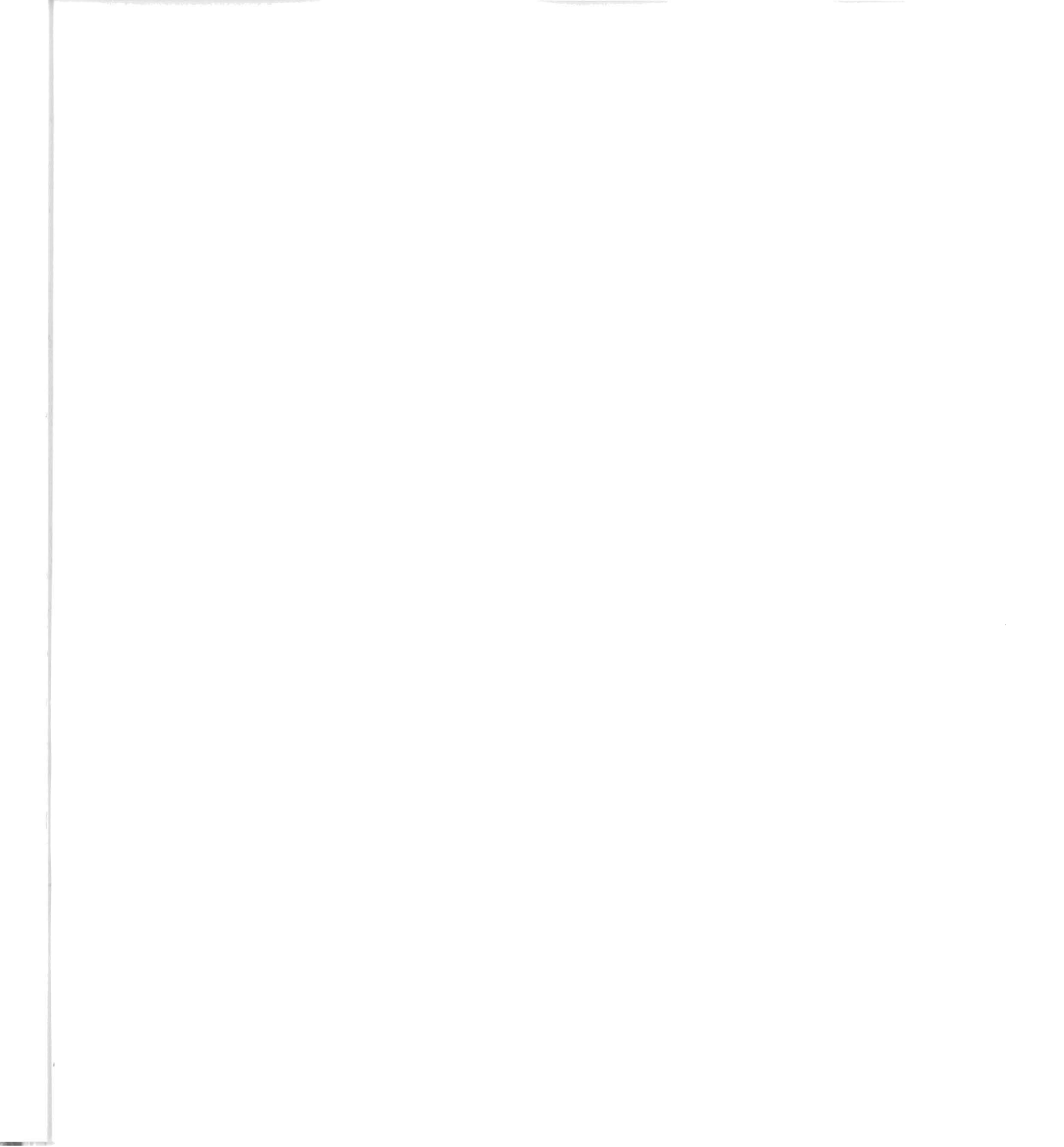
Relat en clau periodística dels fets polítics esdevinguts a Palafrugell d'ençà de la mort del general Franco fins al final del segle XX: la transició i la crònica d'aquests vint anys de consistoris sortits de la voluntat popular.

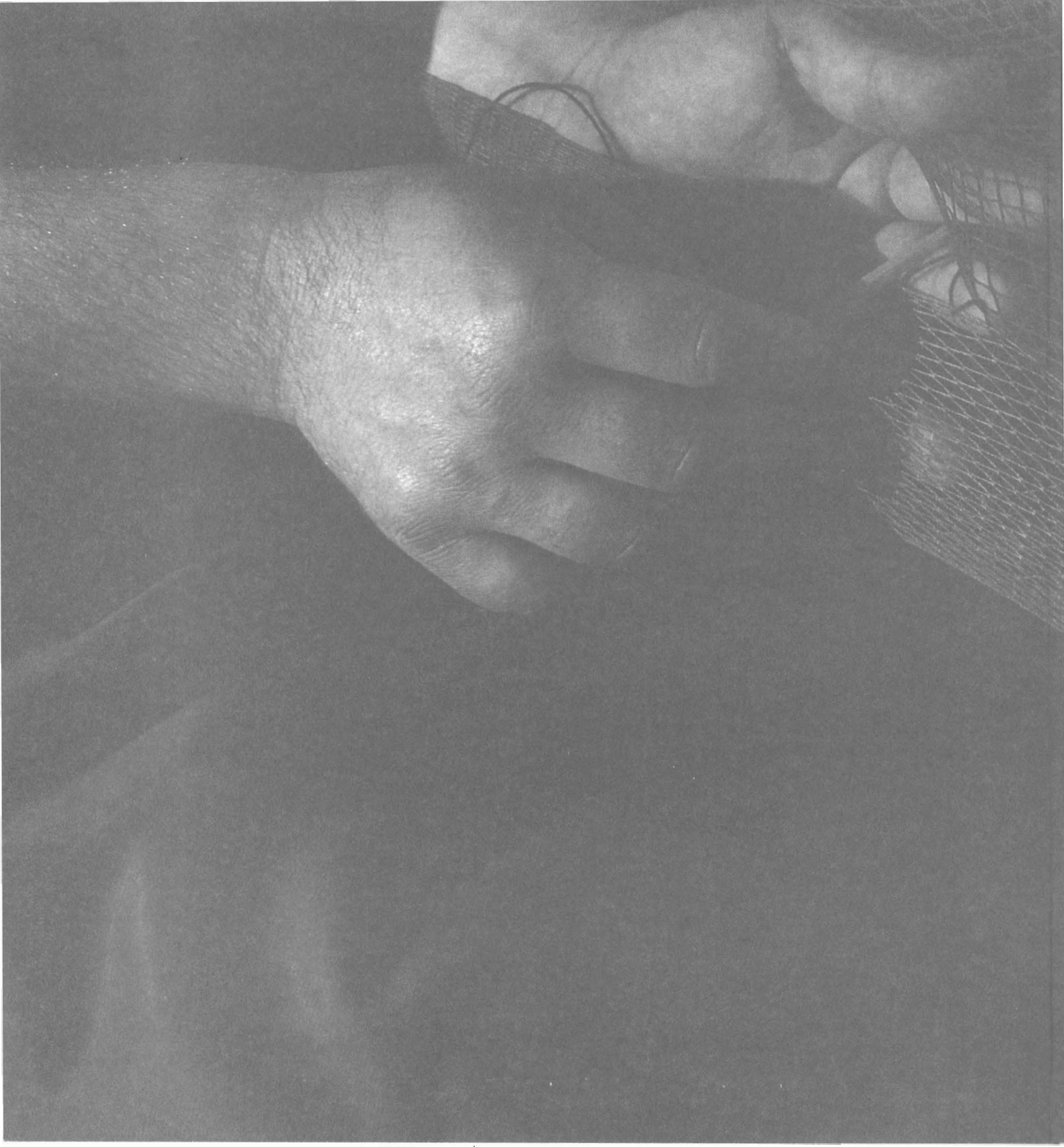

BUSQUETS, JOAN

L'Escola Torres Jonama i el seu temps. 75 anys d'escola pública. 2000.

Història de l'escola durant els seus setanta-cinc anys d'existència, des del moment en què el filantrop Josep Torres Jonama va obsequiar amb una nova escola la seva vila natal fins a l'actualitat.

Calella és un recorregut per la història petita del poble, des dels temps de la màxima prosperitat de la indústria pesquera fins als anys del turisme, amb tots els canvis que això va suposar. L'autor tracta especialment la vida quotidiana de la gent de Calella –autòctons i forasters–, i ens presenta les fotografies, en la seva majoria inèdites, que serveixen d'il·lustració dels costums i vivències de cada època. El llibre es completa amb les aportacions de l'arquitecte Daniel Pereira i Gironès (Barcelona, 1972) a l'estudi de l'arquitectura i l'urbanisme calellencs.

Miquel Esteba i Zurbrügg (Palafrugell, 1971) és llicenciat en dret i administrador de finques. Després de resultar premiat en concursos literaris juvenils, ha col·laborat puntualment amb escrits i dibuixos en publicacions locals. Va participar durant dos anys en el programa de cinema de Ràdio Palamós i actualment escriu articles sobre el tema al setmanari del Baix Empordà *La Proa*. Coordina la revista *Es Còdol* de Calella des dels seus inicis l'any 1990.

AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL

Diputació de Girona